

*ASİF ATA -
İNAM ATA*

*ULUYURD
AQİBƏTİ –
BÜTÖV
AZƏRBAYCAN*

İzharlar. Müsahibələr. Məqamlar...

*Azərbaycan birdir.
Əgər o, ikidirsə, o, yoxdur əslində.*

Siyasi xilasımız – Güney Azərbaycan...

*Nəsrə hazırlayan
və buraxılışına məsul:*

Nəzakət Uhusəs,
Ulu yurd Hərəkətinin Yetkini

Tərtib edəni:
SAFRUH

A 88 **İnam Ata (Asif Ata).** *Ulu yurd Aqibəti – Bütöv Azərbaycan (İzharlar, Müsahibələr, Məqamlar...).* Bakı, «Adiloğlu» nəşriyyatı, 2007, 296 səh.

Mütləqə İnam Peyğəmbəri, Ruhani Ocaq Atası, Böyük Azərbaycan filosofu Asif Atanın bu kitabında Türkcülüyün, Azərbaycançılığın, Dövlətçiliyin insanilik və mütləqlik yönündən ruhani, tarixi-siyasi, ideoloji mahiyyətini, habelə Yurdumuzun, Şərqimizin, Dünyamızın müasir təzadlı siyasi vəziyyəti və çıxış yollarını əks etdirən Asif Ata Evladları və ayrı-ayrı jurnalistlər tərəfindən götürülmüş, əksəriyyəti dövrü mətbuatda çap olunmuş izharları, müsahibələri, məqamları toplanmışdır.

Kitab Asif Ata Ocağının ideyalarından biri olan Müstəqil Vətən İdeyasını və bu ideyanın ana xətti olan Güney Azərbaycanla bağlı tarixi, siyasi, Dövlətsizlik faciəmizi və ona qarşı çıxış yolu kimi qoyulan Ulu yurd aqibətini gerçəkləşdirəcək Müstəqil Vətən sabahını və Ruhani (İdeal) Dövlət ideyasını özündə birləşdirir...

A $\frac{4305002000}{121-2007}$ qrifli nəşr

©Könül Zamanova (Nurtəkin Atalı), 2007

*Mütləqim, Müqəddəsim, Peyğəmbərim
İnam Ataya (Asif Ataya) Ali Səcdəylə!*

ASİF ATA İRSİ...

*Türkcülük – millətçilik, Azərbaycançılıq – yurdçuluq,
Dövlətçilik – Özümlük mövzularında izharlar, müsahibələr,
məqamlar...*

Asif Ata Vətəni

*«Asif Ata. Ulu yurd aqibəti –
Bütöv Azərbaycan. Bakı. 2007»
Kitabına Önsöz.*

Ürəyinizdə Günəş olsun!..

Peyğəmbərimiz Asif Atanın millətçilik, yurdçuluq, dövlətçilik mövzularındakı müsahibə və içsəslərini təqdim edirik. Ayrı-ayrı vaxtlarda ayrı-ayrı şəxslər tərəfindən götürülmüş bu müsahibələrin, ayrı-ayrı olaylarla bağlı yazılmış və ya söylənilmiş Ata içsəslərinin başlıca diləyi: yeni dünyabaxışı – Mütləqə İnam Əsasında Müstəqil, Bənzərsiz, Qüdrətli Azərbaycan Vətəni yaratmaq!

Asif Ata – yalnız İnsana, bütünlüklə İnsaniliyə əsaslanan ilk Peyğəmbər, İnsaniliyin ilk Peyğəmbəri, Ləyaqətli Bəşəriyyət carçısı! Buna görə də İnam Ata!.. **Asif Ata Vətəni** – Müstəqil, Qüdrətli, Bənzərsiz! Türkcülük Yurdu, Şərççilik Yurdu!

Asif Ata İçsəsində Vətən ideyası fəlsəfədən də, hər cür sosial-siyasi doktrinadan – yəndən də yüksəyə qalxır – İnama çatır, Səcdəgaha çevrilir – özünün İnsanlarıyla, Dağlarıyla, Çaylarıyla, Göyləriylə, Torpağıyla...

Asif Ata Vətəni ilk növbədə Asif Ata milləti deməkdir. Asif Ata milləti – türkdür. Asif Atanın Özü – Xantürkcüdür (Avropa dilində buna «pantürkist» deyirlər).

*Asif Ata Milləti ilk növbədə onun İnamı deməkdir; İdrakı, Mənəviyyəti, İradəsi deməkdir. Bu baxımdan, Asif Ata Milləti başqa millətlərdən əsaslı surətdə fərqlənir. Bu fərqlə və ya fərqli xüsusiyyətlər birliyinə Avropa dilində «mentalitet» deyirlər. Asif Ata buna **özümlük** deyirdi. Asif Atanın fikrincə, Azərbaycan özümlüyü*

ümumtürk özümlüyünün canı, ən dolğun ifadəsidir. «Zərdüştədən başlamış Saza qədər nəyimiz varsa, hamısı türk mahiyyətlidir». (Bu nəşr, səh.46); «Türk ruhaniyyətinin canı azərbaycançılıqdır». (Bu nəşr, səh.20). Bu, aşağıdakı sifətlər ardıcılığında özünü göstərir: Şumerçiliklə bağlı olan, qohum olan **Zərdüştçülük**, ümumən peyğəmbərliyin başlanğıcı, od işıqçılığı, insanın özündəki nöqsanlara – qaranlığa qarşı döyüşməsi sayəsində daxildən işıqlanması; **Babəkçilik** – Xürrəmdinlik, yəni fərəh dinçiliyi; Qəhrəmanlıqla Peyğəmbərliyin qovuşması; **Dədə Qorqudçuluq** – Ağsaqqallıq – insan yaşa dolduqca müdrikləşir, onun fərəhi artır, o, işığa çevrilir, onun imtinası artır, təbii axara düşür, o, peyğəmbər məqamına yaxınlaşır, tanrılaşır; **Hürufçilik** – Ənəlhəqlik, yəni insanın tam nöqsansızlığa çatması və bunun ilahi fərəhini duyması, duydurması (ən yüksək zirvəsini F.Nəimi fəlsəfəsində, İ.Nəsimi poeziyasında tapan); **Füzulilik** – Aşiqlik, yəni Dünyaya, Həyata, İnsana vurğunluq, vəcdli, ehtizazlı, aşiqanə münasibət; sevginin, sevgilinin ilahiləşdirilməsi; bütə, səcdəgaha çevrilməsi; **Muğamlıq** – Ata buna ikinci ad kimi Loğmanlıq deyir: Muğamlığımız – Loğmanlığımız, yəni insanın pillə-pillə qalxması, Yer qüsurlarından (Zərdüştçülükdə deyilən qaranlıqdan) arınaraq işıqlanması, o qədər nöqsansızlaşmaq, o qədər idraklanmaq ki, Tanrıya qovuşmaq – ilahiləşmək; türkün tam ortaqsız tanınma tamğası olan Saz musiqisi. Ata bunu **Sazlığımız – Tanrıçılığımız** adlandırır, o anlamda ki, qədimdə türklər Göyün, Səmanın özünə Tanrı deyirdilər, Göydə «olan» mifik, insanabənzər qüvvəyə yox. Və Yerə-Göyə sığmayan saz musiqisi insanı məhz Göy Tanrıya yüksəldir – özünün möhtəşəm zərifliyi ilə. Asif Atanın sözüdür: «Türk ata minəndə Koroğlu olur, atdan düşəndə Füzuli». Bunun ən yaxşı ifadəçisi – izharçısı isə Saz musiqisidir.

Asif Ata İnamına görə, Zərdüşt İşıqçılığı özümlüyümüzün (mentalitetimizin) bütün sonrakı pillə-vəsiləsindən birləşdirici bir xətt kimi keçir.

Və Azərbaycan özümlüyünün ən yüksək zirvəsi – bütün qədimi ləyaqət və sifətlərimizin məğzini, duzunu özündə birləşdirib əks etdirən, artırıb zirvələşdirən – **Asif Atanın Mütləqə İnam Ocağı, İnamı və Fəlsəfəsidir**. Ocaqda onların hamısı birləşir, Asif Ata dühasıyla zənginləşir, İnam Peyğəmbərliyinə qovuşur. Beləliklə, keçmiş Ruhani dəyərlərimiz unudulmaq fəlakətindən qurtulur, onların arasındakı doğma əlaqə telləri bərpa olunur və gələcək

Ruhaniyyətimiz üçün, daha doğrusu, Ruhaniyyətimizin yeni yaşanı üçün zəmin yaranır.

Bu zəmin üzərində **Türk Ruhaniyyət Ocağının Bəşəriyyətə Öyrətməlik mərhələsi qurulmağa başlayır...**

Asif Ata Peyğəmbərliyə «Azərbaycanımız–Azərbaycanlığımız» adlandırdığı həmin məşhur Yeddi İcəsəslə başlamışdır. «Azərbaycanımız–Azərbaycanlığımız» – Ocaq zirvəsilə birlikdə – Yeddi İcəsəsin məğzidir. Atamız 20 ilə yaxın bir müddətdə Quzey Azərbaycanda bu Məğzi car çəkdi; şəhər-şəhər, kənd-kənd, ev-ev dolaşdı. «Ey xalqım, sənin Özümlüyün budur!» dedi. «Belə bir özülü, Özümlüyü olan xalq öz Peyğəmbərini verməliydi, verdi!» dedi. «İdrakinin gözlərini özgə qapılarından yığ!» dedi. «Böyüklüyü özgələrdə axtarsan, tapmayacaqsan!» dedi. «Kimə qoşulmuşuq – itirmişik!» dedi. «İndi öz köklərinə baxacaqsan» dedi, «Öz 7 möhtəşəm kökünə və onların üzərində boy vermiş Ocaq Göyünə baxacaqsan!» dedi. «Onda – bizə qoşulacaqlar, sənə qoşulacaqlar! Sən də dünyaya Ruhani Öyrətməlik edəcəksən!» dedi.

«Azərbaycan – Şərqi mahiyyətini ən dolğun şəkildə ifadə eləyən ölkədir. Azərbaycan Şərqi başı olmalıdır! İnsan – Ruhani varlıqdır! Şərq – ruhaniyyət beşiyidir! Dünya – Şərqləşməlidir!» – dedi Asif Ata – ilahiliyi şəriksiz olaraq, yalnız insanda görün ilk ümumbəşər (ümuminsan) Peyğəmbəri...

İndi həmin işi Onun Ocağı davam etdirir.

Asif Ata – İnam Yaradıcısı, Peyğəmbər olmaqla yanaşı, həm də dahi filosof idi, həm də möhtəşəm idrak yiyəsi idi – öyrənmək eşqi yeddi yaşından başlayaraq ömrünün son gününə qədər Onun qanadı olmuşdur; O nə dediyini yaxşı bilirdi...

Asif Atanın fikrincə, «müasir» deyilən Azərbaycan xalqı öz əzəli mahiyyətindən (bu kitabda ifadə olunan) ölçüyəgəlməz dərəcədə uzaq düşmüşdür; dağınmıqdır, çəşqındır, aşağı və bayağı səviyədədir; Özümlüyünü itirdiyinə görə özgəçiliyə meyillidir. Azərbaycan xalqı haqqındakı bugünkü siyasi, rəsmi, eləcə də filoloji tərifləmələr – məkrdir, qəsdədir – xalqın özümüzsüz vəziyyətdə qalmasına xidmət edən, yarayan məkr və qəsd.

Bu Kitabın məqsədlərindən biri – Güney Azərbaycanda Ulu-yurd Hərəkəti yaradılmasına idraki yön verməkdir. Asif Ata Ulu-yurd Hərəkətini bu cür səciyyələndirirdi: 1. **Dinin İnamla əvəz olunması**. Nə qədər ki, İslam ideologiyası, «İslam birliyi» var – Azərbaycan

müstəqilliyi baş tutan sövdə deyil. Azərbaycanın müstəqilliyi İnam məfkurəsi ətrafında yarana bilər; 2. **Səttarxanların səhvini təkrar etməmək:** – Ümumirən hərəkəti fikrindən əl çəkmək, xalqda müstəqil Vətən – Ulu Yurd, Ata Yurd obrazı yaratmaq – İrandan ayırmaq bu obrazı! 3. **Farsçılıq şərinə rədd etmək, dəf etmək;** fars şovinizmini ifşa etmək, onu fars xalqından – Şərqi mahiyyətlə bizə yaxın olan bu xalqdan ayrı tanımaq, tanıtmmaq; 4. **Xalqı qərbçilikdən imtinaya çağıрмаq, yetirmək.**

Bu ideyanın dərişləri – dəliləri yetiştəlidir. Onlar türk xalqını fərd-fərd bu Yola hazırlaşmalıdırlar. Onlara bu məzmunu çatdırmalıdırlar: Bizim Peyğəmbərimiz Asif Atadır; bizim Allahımız – İnsan Müqəddəsliyidir; bizim inancımız – Mütləqə İnamdır; bizim Müqəddəs Kitabımız – Asif Atanın Yazdıqlarıdır; bizim Müqəddəs Şəhərimiz (Kəbəmiz, Qibləmiz) – Bakı şəhəridir, çünki Asif Ata Öz Peyğəmbərliyini burada etmişdir, Onun Ocağı bu şəhərdə yaranmışdır! Asif Atada (elə bu kitabın özündə də) həmin fikirlərin istənilən qədər təsdiqi vardır: «Mütləqə İnamı türkçülüyn mahiyyəti sayırıq» (səh. 17); «Ocaq – Türkçülüyn inamıdır» (səh. 17); «Ocağı biz Türk İnamı hesab edirik, Atanı da Türk Peyğəmbəri» (səh. 18) və s. və b.k.

Bu Müqəddəs İş yerinə yetirməkdə Asif Atanın Bakıda şölələnən Mütləqə İnam Ocağı onlara kömək edər, yol göstərər bilər.

«Nə qədər ki, avropalaşma şüarı qalır, türkçülükdən dərin mənada danışmaq əbəsdir. Çünki qərbçiliklə türkçülük daban-dabana ziddir». (Bu nəşr, səh. 44).

Avropaçılıq adlı gələcək yoxdur, tərəqqi yoxdur.

Özgəçilik adlı gerilik var, ölüm var.

Biz Türk Dünyasını yalnız türkdilli təsəvvür edirik. Biz «Latın Amerikasını» deyimindən iyrənirik. Biz öz dünyamızı ingilisdilli, rusdilli, ərəbdilli, farsdilli, çindilli... təsəvvür etmirik, etmək də istəmirik! Biz hər cür yadçılıqdan, özgəçilikdən iyrənirik. Biz – doğmaçılıq, əsilçilik.

Asif Ata hələ 18.01.1987-ci ildə «Bilən üçün» adlı tezislərinin 23-cü bəndində demişdi: «...Avropa öz üstünlüyünü» gələcəkdə əldən verəcək və həmin üstünlük əskiklik görünəcək. Atamız bundan 9–10 il sonra (6.III.1996-da) müsahibələrinin birində həmin fikri inkişaf etdirib deyirdi: «Qərb ... öz dairəsini aşıb dünyalaşmasıyla özünə çox böyük ziyan verdi... Qərbi bundan sonra balaca-balaca

lokal məğlubiyyətlər gözləyir. O lokal, balaca məğlubiyyətlər böyüyüb böyük bir məğlubiyyətə çevriləcək». (Bu nəşr, səh. 267).

Peyğəmbərimizin xəbərdarlığını eşidin. Yadlara uymayın!

Özünüzə, Özümlüyünüzə qaydın!

Asif Ata deyir: «Gələcək – millətçiliyindir», yəni əsilliyindir; «Millətçilik – əbədi ideyadır», yəni əsillik əbədi dəyərdir.

Asif Ata Azərbaycanın bütün mühüm siyasi problemlərinin həllini Güney Azərbaycanla bağlayır; bunu Vahid, Qüdrətli, Müstəqil Azərbaycan yaranmasının açarı sayırdı. Peyğəmbərimiz Özünün bu qənaətini belə əsaslandırır: Dünya siyasətlə nəfəs alır, siyasət isə Ruhaniyyətə deyil, zora tapınır, vara tapınır. Güney Azərbaycan Quzeylə birləşdikdən sonra 30–35 milyonluq bir ölkə olacağıq. Belə bir Dövlətlə dünya hesablaşmaya bilməz.

Peyğəmbərimiz bu Birləşmənin çətin olacağını, bunun üçün uzun müddət çalışmaq lazım gələcəyini daim nəzərə çatdırır, ancaq əsl azadlığın bunsuz mümkün olmayacağını vurğulayırdı. Ulu yurd Hərəkəti fikrini məhz buna görə irəli sürmüşdü.

Bir neçə kəlmə də bu Kitabın quruluş prinsipi haqqında:

1. Türkçülük – bizim mahiyyətimizdir – zamandan, məkandan asılı olmayaraq. Ona görə də Kitab «Türkçülüymüz» bölməsiylə başlanır.

2. Türkçülükdən ayrılmaz Azərbaycançılıq – bölgə olaraq, ölkə olaraq, müstəqil Dövlət olaraq bizim əsasımız, varlığımız, ünvanımızdır. Ona görə də «Azərbaycançılığımız» Kitabın ən böyük, əsas bölməsidir.

3. Dövlətçiliyimiz – Türkçülük və Azərbaycançılıq üzərində Özümlüyümüzün, öz Müstəqil İradəmizin təsdiqidir, Varlığımızın təsdiqidir; Türkçülüymüzü və Azərbaycançılığımızı yaşatmaq, qorumaq, dünyada təmsil etmək əzminizdir. Dövlətçiliyimiz – Türkçülük, Azərbaycançılıq bağına bağbanlığımızdır.

Dövlətçiliksiz – məna və mahiyyət yaşamaz, gec-tez itib-gedər.

verməmişlər.

Asif Ata – Peyğəmbərdir. Peyğəmbərsə öz dinləyicisini, oxucusunu əyləndirmir, onun maraqlılığını qidalandırmığa xidmət

etmir; onu böyüdür, artırır, Özünün Peyğəmbərlik ideyasını ona mənimsədir, öz xəttini yeridir. Asif Ata özəllikcə! Mütləqə İnam əsasında adamdan İnsan yaradır; adamı İnsanlaşdırmaq – Asif Ata Peyğəmbərliyinin şah damarıdır. Asif Ata Peyğəmbərliyi deyir ki, bəşərin var olması, gələcəyi bundan asılıdır. Adam İnsanlaşarsa, Allaha yox, Mütləqə inanar; ömrünün məqsədini Kamilləşməkdə görər; Ruhani Birliyə can atar; Müstəqil Vətəndə yaşayar; müqəddəsliyə, ruhaniliyə üz tutar – Şərqi əzəli mahiyyətinə, özümlüyünə; və bəşərin ləyaqətləşməsinə xidmət edər: həm də İnsanlaşdırar!..

Ona görə də oxucular Kitabdakı bir sıra içsəs və müsa-hibələrdə təkrarlanan məqamları və ya məqam təkrarlanmalarını düzgün anlasınlar.

Kitabda getmiş içsəslərin düzülüş ardıcılığı və adını çəkdiyimiz üç bölmədə yerləşdirilməsi şərtidir; hər bölmədə o birilərinin də mətləblərinə toxunulur.

Əsasən, Güney Azərbaycanın türk millətçilərinə – Uluyurd Hərəkətçilərinə Ulu Yol göstərmək məqsədilə tərtiblənmiş bu Kitab Peyğəmbərimizin həmin mövzulardakı içsəslərinin hamısını əhatə etmir. Ancaq duz – buradadır.

Bu nəşr Asif Atanın 45 Müqəddəs Kitabından biri (2-cisi) olan «Mütləqləşmək – Var olmaq» Kitabındakı «Dövlət» Əsərinin son fəslə («Ruhani Dövlət. İdeal») ilə bitir. Çünki Peyğəmbərimizin bu yöndəki harayları Ruhani Dövlətimizin qurulması ilə sonuclanmalıdır.

Əziz Güneyli oxucu – oğlum və ya qızım! Bizim burada dediklərimiz sənə «nağıl», «əfsanə», «başə gəlməz iş» kimi görünməsin; öz inamsızlığına inanma, bizim İnamımıza inan! Hesabını ondan götür ki, 1979-cu ilə qədər Azərbaycanda nə «Asif Ata» adında bir kəs var idi, nə Azərbaycan – türk Peyğəmbəri vardı, nə də Onun Ocağı. Bunların hamısı yalnız bir nəfərin – Əfəndiyev Asif Ocağına əzəli əzəli olan bir əvəzinin bəşərində, qəlbində idi. Bu gün isə

inan!

İstəkli yurddaşım! Ondan başla ki, yazışmalarını Asif Ata Ocağının tarixi və təqvimiyə apar. Bu tarix miladi 1979-cu il martın

1-dən başlanır, yəni 1.III.1979 Ata – Ocaq Tarixinin 1.I.1-ci ilinə uyğundur. (Təqvim Kitabın sonunda verilir).

Siz elə bugüncə yazışmalarınızı öz Türk Ruhaniyyətinizin tarixiylə aparsanız, anlaşılmazlıqda qalmazsınız, anlaşılırsınız, çünki bu tarix və təqvim uzun müddətdir Asif Atanın Əsərlərində, mətbuat çıxışlarında, İnam Ocağı Evladlarının yazışmalarında əsas zaman ölçüsü kimi işlənməkdədir və bu canlı gedişin arxasında Asif Atanın Ruhaniyyət Ocağı kimi böyük gələcəkli əlbir qüvvə dayanır.

İnanırıq ki, Azərbaycanda hamı qorxaq deyil, hamı yoxsul, hamı savadsız, hamı qeyrətsiz, özünəinamsız deyil; inanırıq ki, Azərbaycanın qorxmaz, inamlı, zəngin və zəki Evladları var. Onların birində bu sifətlər Mütləq olsa – sonrası asandır – Mütləq Bir sonrakı milyonların başlanğıcıdır. Ələlxüsus, «İnsanlaşın – İnsanlaşdırın!» carı çəkilən yerdə.

Yeri gəlmişkən qeyd eləyim ki, bizim burada Asif Atanın Adı ilə yanaşı işlətdiyimiz «Peyğəmbər», «Ata» sözləri ilk növbədə Azərbaycan xalqına, sonra isə bütövlükdə türk irqinə, Türk Dünyasına aiddir – yəni Asif Ata (gələcək üçün «İnam Ata» Adıyla) həmin ünvanların Peyğəmbəri, Ruhani Atasıdır.

Atamız var olsun!
Atamızın əlini öpürəm!

SAFRUH

21-ci ilin Şölə-Od ayları.

Atakənd.

(İyun-iyul 1999. Bakı).

İNSANLAŞMAQ

Zəmanə İnamını – İnamsızlıq saydım.

İnam yaratdım.

Zəmanə İdrakını – İdraksızlıq saydım.

İdrak yaratdım.

Zəmanə Mənəviyyatını – Mənəviyyatsızlıq saydım.

Mənəviyyat yaratdım.

Zəmanə İradəsini – İradəsizlik saydım.

İradə yaratdım.

Zəmanə Amalını – Amalsızlıq saydım.

Amal yaratdım.

Zəmanə Əməlini – Əməlsizlik saydım.

Ocaq qaladım.

Təqiblərə yüksəldim. Ata çağırıldım.

Bəşərin nicatı – İnsanlaşmaqdadır.

İnsanlaşın – İnsanlaşdırın...

Şölə ayı, 7-ci il. Bakı.

(İyun, 1985-ci il).

DOĞMALARIMA

Siz Sirli, Sehrli, Qədim və Müqəddəs Dünyanın zərrələrisiniz.

Sizin Təbiət Dünyanızda Dərin və uca Səməlar, Vüqarlı və Müdrək Dağlar, Günəş Şəfqəti, Meşə Hekayəti, Qar nağılı, Gecə möcüzəsi, Səhər Təbəssümü, sonu görünməyən, ürəyimizi özü ilə aparən, Ruhumuzu çağırən Yollar, Qürub Çağının Kədərli Mələhəti, Şimşək Nərəsi, Sel Əzəməti var...

Sizin Analıq, Məhəbbət və Dostluq Dünyanızda beşik başında oxunan Layla Qüdsiyyəti, Ürəklərdən-ürəklərə axan Işıq, Yerin-Göyün Mehr, Heyrət, Vəcd şəfqətinə bürünməsi, Duyğu bulağının qaynaması, Özünü başqasında tapmaq Səadəti var.

Sizin Tarix Dünyanızda Qəhrəmanlıq Müdrəkliyi, Özündən-keçmə Ülvyyəti, Qorxu hissənin ölümü, İnsanın İlahi Qüvvələrə Yarışı, Babəkin tikə-tikə doğranılan bədəni və Xəlifəliyi sarsıdan Ruh, Əzabdan alınan Fərəh, Fədakarlığın əvəzsiz Nəşəsi var.

Sizin Ruh Dünyanızda Zərdüştün Hürmüzdü, Füzulinin Məcnunu, Mənsur Həllacın Mütləqə qovuşmaq arzusu, Buddanın İmtinası, Muğamın Ülvi Ehtizazı var...

Sizin Xalq, Vətən Dünyanızda əsrlərin sınağından çıxmış Ağ-saqqallıq, Varislik, Valideynlik, Həya, İsmət, Qeyrət Ənənəsi, Qədimliyə pərəstiş, Babaların Müqəddəs Ruhuna İnam var.

Siz həmişə özünüzü böyük Dünyada hiss edin. Onda kimliyinizi anlarsınız.

Dünyasızların ürəkləri kordur. Onlar Ülvyyəti görmürlər.

Dünyasızlarla döyüşün. Dünyanızı təsdiq etmək üçün!

Öz daxilinizdəki naqisliyi öldürün, Dünyanıza layiq olmaq üçün!

Ürəyinizə baxın, orada Sabahı görəcəksiniz.

OCAQ MƏRAMI

Dünyada, Həyatda, Xalqımızda Əsilliyə, Mənəvi Kamilliyə, Ruhani Zənginliyə sonsuz Ehtiras yaşayır.

Ocaq həmin Ehtirasdan yaranmışdır!

Dünyada, Həyatda, Xalqımızda Süniliyə, Bəsitliyə, Yalana sonsuz Nifrət yaşayır.

Ocaq həmin Nifrətdən yaranmışdır!

Dünyada, Həyatda, Xalqımızda ölməz Ənənələrə, Ali Mənəvi sərəvətlərə sönməz Məhəbbət yaşayır.

Ocaq həmin Məhəbbətdən yaranmışdır!

Dünyada, Həyatda, Xalqımızda Müqəddəsliyə alovlu bir Pərəstiş yaşayır.

Ocaq həmin Pərəstişdən yaranmışdır!

Dünyada, Həyatda, Xalqımızda Bütöv, Parlaq, Gözəl İnsan Şəxsiyyətinə Çağırış yaşayır.

Ocaq həmin Çağırışdan yaranmışdır!

Dünyada, Həyatda, Xalqımızda Hərərətli və Dərin, Əzəmətli və Zərif, Ehtizazlı və Müqəddəs Şərq Ruhuna atəşli Meyl yaşayır.

Ocaq həmin Meyldən yaranmışdır!

Dünyada, Həyatda, Xalqımızda Qeyrət ilə Alçaqlıq, Ləyaqət ilə Qəbahət, Cəngavərlik ilə Mənəvi Zəllilik, Vətənpərvərlik ilə Vətənsizlik döyüşür.

Ocaq bu Döyüşün ön sırasındadır!

Dünyada, Həyatda, Xalqımızda Yanar Zəkanın Övladı olan, Dünya Fikrinin Mahiyyətini özündə təcəssüm etdirən, Bədiyyatla nəfəs alan, Mənəviyyəti Həqiqət Odunda təmizləyən Qanadlı, Hissiyatlı, Cəsarətli İdraka zəruri Ehtiyac yaşayır.

Ocaq həmin Ehtiyacdən yaranmışdır!

XX əsrin bayquşları İnsana İnam Bayrağını tapdalamağa çalşırlar. Biz həmin Bayrağı başımızın üzərinə qaldırırıq.

İnsan hər bir mühitdə İnsan olaraq qala bilər. O, hər bir şəraitdə öz zəifliyi üzərində qələbə çala bilər. İnsan özünü daim təkmilləşdirməlidir. Bu, onun özü qarşısında ən böyük borcudur. Bütün çirkinlikləri daxildən silib atmaq olar. Pisliyin bəraət imkanı yoxdur...

Ocaq İnsana İnam ideyasına əsaslanır, Kamil İnsan yaratmağı öz Məqsədi sayır.

Dünyada, Həyatda, Xalqımızda – yenilik pərdəsi altında əxlaqsızlıq, yurtçılıq, bədbinlik, eybəcərlik təbliğ edən «sənət»ə qarşı ikrah hissi yaşayır. Ocaq pozğun, çirkin, bayağı qeyri-sənətlə döyüşündə ardıcıl, amansız olacaqdır.

Dünyada, Həyatda, Xalqımızda müasir əxlaq, müasir gözəllik, müasir həyat tərzli libasına bürünmüş, öz Əsilliyindən, Qədimliyindən, Xəlqi Mahiyyətindən ayrılmış təcavüzkar, fəal, azgın qüvvələr yaşayır.

Onların puç və zərərli əqidəsini Ocaqda yandırıb külə döndərmək lazımdır.

Biz gələcəyə keçmişimizin meyidi üzərindən adlayıb keçmirik.

Biz gələcəyə Müqəddəs keçmişimizin geniş Yollarıyla gedirik.

Biz Qərb solçuları kimi gələcəklə keçmiş arasında uçurum görmürük, «ya gələcək, ya da keçmiş» demirik.

Biz belə hesab edirik ki, müasir İnsanın Qəlbində Məcnun Alovu yaşamalıdır, Nəsimi Ənəlhəqqi səslənməlidir, Zərdüşt İşığı parlamalıdır, Muğam Hikməti, Saz Əzəməti səslənməlidir.

Biz mədəni bədbinlərin «İnsan məhv olur» – hay-küyünə inanmırıq.

İnsan öz böyüklüyünə qayıda bilər, qayıtmalıdır və Ocaq bu ümumbəşəri tarixi vəzifəyə xidmət edir.

Biz geriye yox, irəliyə gedirik.

Fəqət biz irəliyə keçmişimizlə bərabər gedirik.

Biz Bəşərin Ülvi Ruhunu Ürəyimizdə gəzdiririk. Həmin Ruh bizi Müqəddəsləşdirir və biz bu Müqəddəsliyi Dünyaya, Həyata, Xalqa qaytarırıq.

Dünya gözəlləşir, İnsan paklaşır, Əzəmət, Ülviyyət gəlir Həyata, Mehr, Məhəbbət bəzəyir Dünyanı, Qeyrət, Namus cılalayır Mənəviyyəti, Fikrə Ənginlik, Duyğuya tərəvət bəxş olunur.

İnsan öz üzərində çaldığı qələbəni bayram edir.

Biz azərbaycanlıyıq, Şərq Dünyasının bir hissəsiyik.

Muğamlarımızla, Şerimizlə, Adət-Ənənələrimizlə Şərqə bağlıyıq, Füzulilərimiz, Nəsimilərimiz Cəlaləddin Rumilərə, Hafizlərə qohumdur.

Şərq mədəniyyətinə qovuşmuşuq, onun Ruhuna Ruhumuzu calamışıq.

İtirməmişik – Böyümüşük, Yüksəlmişik, həm də Yüksəltmişik.

Şərqi ikinci Füzulisi yoxdur. Muğamları da ən kamil şəkildə biz qoruyub saxlamışıq və ifa etmişik.

Biz həm də Qərbdən bəhrələnmişik. Ancaq heç vaxt Qərbçi olmamışıq.

Sənətimizdə, Fəlsəfi Fikrimizdə, Musiqimizdə təsdiq olunan Ruh – Hərərətli, Müdrik Şərq Ruhudur.

Biz həm də türkdilli xalqların bir hissəsiyik. Ancaq bu xüsusiyyətimizi bütün Şərqə qarşı qoymuruq.

Biz türkdilli xalq olsaq da, ən çox Şərqi xalqıq. Bizim Mənəviyyatımızda ümumi Şərq Mahiyyəti çox güclüdür. Adət-Ənənələrimiz, Cəngavərliyimiz hamıya bəllidir.

Belə bir xalq özünəməxsus mənəviyyat Fəlsəfəsi yaratmalıdır. Tarix onun qarşısında bu vəzifəni qoyub.

Ocaq həmin Zəruriyyətdən yarandı!

Füzulilərin, Nəsimilərin, Muğamatın, Sazın, Şərq Ruhunun, ümumən Dünya İdrakının davamı olan Mənəviyyat Fəlsəfəsini Ocaq mütləq yaradacaq!

Biz Dünyanı və İnsanı daha Gözəl və Kamil görmək istəyirik.

Dünyanın Aqibəti İnsanın əlindədir. Gözəl İnsanlar Gözəl Dünya yaratmağa qadirdirlər.

Azərbaycanın sinəsində yanan bu Ocaq Xalis, Qeyrətli, Pak İnsanlar yetişdirəcək, Gözəl İnsan yaratmaqla, Gözəl Dünyaya xidmət edəcək.

Qoy bir an da Qəlbimizdə Ülvyyəət Odu azalmasın!

Qoy bir an da Gözlərimizdə Heyrət İşığı azalmasın!

Əzmimiz, Gücümüz, Cəsarətimiz, Fədakarlığımız – Məqsədimizə bərabər olsun!

Ocağın Müqəddəs Ruhu sönməzdir.

Bakı, 1980-ci il.

TÜRKCÜLÜYÜMÜZ

TÜRKÇÜLÜK RUHU

Ata ilə üz-üzə

Övladlar: *Ali səcdə, müqəddəs Ata!*

Ata: *Səcdəniz ucadır, qızım!*

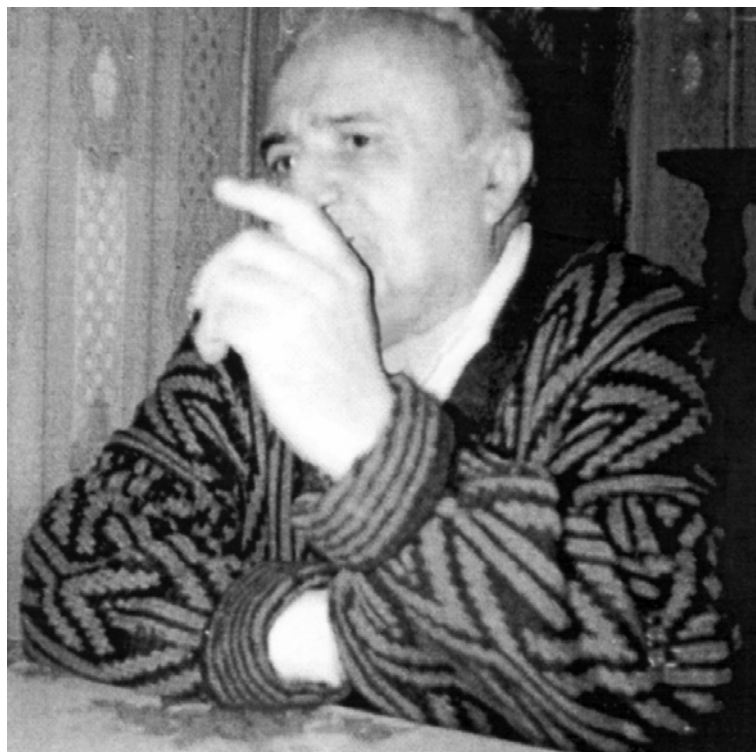
Övladlar: *Ata, birinci sualımız belədir: Türkçülük və Ocaq.*

Ata: *Mütləqə İnamı türkçülüğün mahiyyəti sayırıq və ilk sözüümüz odur ki, türkçülük səhvə yol verdi – Türk Dünyası Zərdüştdən sonra öz peyğəmbərini yaratmadı. Özgə inamlarına, daha doğrusu, inamsızlıqlarına, dinə xidmət elədi. İslamı islam eləyən hardasa elə türk oldu. «Harda asi görürəm türklərimi ora göndərirəm, o onları ram edir» – deyirdi ərəb peyğəmbəri. Bu səbəblərdən də addım-addım, hal-hal türk ərəbləşdi və zahirən genişləndi, imperiya yaratdı, içəridən isə balacalaşdı, xırdalandı. Bunu demirlər, amma biz bunu deyirik.*

İslama qədər türkün sistemləşməmiş, amma duyğulu, ehtizazlı mənəçiliği olub. Türk fitri təbiətçi olub, fitri Göyçü olub. Elmi dildə desək, panteist olub. Təbiətlə insan arasında əlaqəni türk qədər duyan olmayıb. Ağac insaniləşib, Dağ insaniləşib, Göy insaniləşib.

Türk mifologiyası insaniləşən təbiət və təbiətləşən insandır. Bunun əsasında ulu Zərdüştdən sonra gözəl bir inam yaratmaq olardı. Türkün bədbəxtliyi onda oldu ki, bunu yaratmadı. Türkün psixologiyasında mərdlik, birsifətlilik var idi. Biryolluq, axıra qədər sifətini dəyişməmək. Bu, mütləqçilik psixologiyası idi. Lakin Mütləqçilik İnamı yarada bilmədi. Neçə əsr lazım oldu ki, belə bir inam yaransın. Ona görə də Ocaq – Türkçülüğün inamıdır. Gün keçdikcə, ay keçdikcə, il keçdikcə türk bunu dərk eləyəcək. Onun bağrından qopub Ocaq!

Bu, konkret nə deməkdir? Bizim İnamımızda dünya dünyalıqdan yaranır, özündən yaranır, öz mahiyyətindən yaranır. Onun özünün isə mahiyyəti özəlidir, əbədidir, sonsuzdur və kamildir. Bunu yalnız türk deyə bilərdi. Türk öz üzərində heç bir ağa hiss eləməirdi, vaxtı ilə. Din isə öz üzərində ağa axtarır və Allahda tapır. Türk vüqarı bugün zahirən çox mücərrəd şəkildə yaşayır. Əslində isə mücərrədçilik ümumiçiliyin əleyhinədir. Mücərrədçilik və ümumiçilik ayrı-ayrı şeylərdir. Mahiyyətçilikdir bu və türkün vüqarından yaranır.

*Azərbaycan – Türk Dünyasının beyni və ürəyi,
Türkiyə – Türk Dünyasının qolu və kürəyi.*

Dünyanın heç bir ağaya ehtiyacı yoxdur, necə ki, türkün ehtiyacı yoxdur. Əgər türkün ağaya ehtiyacı olsaydı, türk elə döyüşkən olardı? Türk Atillanı verərdimi? Verməzdi!

Bizim İnamımızda həyat həyatlıqdan yaranır, insan insanlıqdan yaranır. Yaradılır, qurulmur. Qurur öz-özünü. Özümlük var bizim fəlsəfəmizdə: – türk ruhunun daxilindən gələn, içərimizdə yaşayan. Heç bir ideologiya, heç bir marksizm, heç bir ictimailəşmə, özgələşmə onu öldürə bilmədi. Kөлəlilik insana yaraşmur. Din isə köləlildən yaranıb və köləlildən alışıb. Əgər insan – bəndədirsə, quldursa və insanın işi-peşəsi Allaha yalvarmaqdırsa, onda hansı vüqardan danışmaq olar?! Din – vüqarsızlıqdır.

Ona görə də Ocağı biz Türk İnamı hesab edirik, Atanı da Türk Peyğəmbəri! Qoy kiminsə ağzı əyilsin, biz buna alışımışıq.

Bizim ikinci böyük ideyamız yenə türk ideyasıdır: İnsan – özündə Mütləq gəzdirən, bu səbəbdən də şərəiddən, mühitdən, zamanıdan üstün olan, kamilləşməyə meyl eləyən və kamilləşməyə qadir olan ruhani varlıqdır. Bu – türk humanizmidir. Heç bir yerdə, heç kəs, heç bir Avropa humanizmi demir ki, insan özündə Mütləqilik gəzdirir. Bizdən əvvəl bunu dahi hürufilər deyiblər – Nəimi və Nəsimi. Onların ideyalarını biz eləcə təkrar eləmirik. Biz onu ucaldırıq, yüksəldirik, fəlsəfə səviyyəsində yuxarı qaldırırıq – İnam səviyyəsində. Bu da yeni türk ruhudur. Bəşər tarixində nə qədər humanizm haqqında danışblar – «İnsan əşrəfidir» deyiblər. Sonra deyiblər: «İnsan ictimai heyvandır». Bunu deyən Aristotel olub. «İnsan ictimai münasibətlərin məcmuyudur» – deyirdi Marks. Bunu daha indiki akademiklər yox, doğrudan da istedadlı adamlar deyiblər. İstedad azdır, ruh özü də adi ruh olub. İstedad adi ruhu bacarıb, çox vaxt təəssüf ki. Dahilik olmayıb bu məsələdə. Amma türk həmişə mənliliyini qoruyub və «mənlilik» deyib, «Məndə sığar iki cahən, mən bu cahana sığmazam!» Kim deyib bunu türkdən başqa?!

Sığmazlıq ideyası bizim fikrimizə çox uyğundur. Lakin biz onu təkrar eləmirik. Əgər Nəimilər, Nəsimilər, Füzulilər bəs olsaydı, bəşər bu günə düşərdimi?! Yaxşı ki, onlar olublar. Sevinirik, onlar haqqında yaxşı sözü də biz demişik. Amma lazım idi ki, fikir tam deylsin və insan tam açılınsın. Onu da biz dedik. Bu da sənin Ocaqçılığının ikinci tərəfi.

Biz deyirik ki, sosializm və kapitalizm ikisi də bir şeydi. Bu da türk ruhunun, vüqarının, insanlığının ifadəsidir. Çox təəssüf ki,

Türkiyə özü, türkdilli ölkələr, onların başçıları özləri bu səviyyədən çox aşağıdırlar. Bu başqa məsələ, bunu deyəcəyik.

Biz deyirik ki, elə cəmiyyət yaranmalıdır ki, orda fərd özünü idarə edə bilsin. Xüsusi onun ehtiyacı olmasın dövlətə. Dövlətin işi onun üzərində ağalıq olmasın. Elə bir cəmiyyət yaransın ki, orda ağalıq, nökrəlik, təbəqəlik, yağılıq, özgələşmə olmasın. Bu məgər türk ruhundan doğmur? Təbiidir ki, o ruhu hamı demirdi. Hamı məşğul idi adi məsələlərlə. Lakin bizim Ocaq – türk İnamıdır. Təkrarən mən bunu deyirəm. Və Asif Ata Türk Peyğəmbəridir. Türk verə bilərdi Atanı. Harda yazılmışdı ki, «Ocaq yarat?» Bu, imkandan artıq olan imkan idi. O imkan Atanın içində idi. O da türkdən gəlir: heç yarım cümlə demək olmurdu o dövrdə marksizmə qarşı. Evdə pıçılıq ilə danışdılar. Biz də durub deyirik ki, marksizm ləğv olunmalıdır və XX əsrin sonunda yox olacaqdır. Çünki insanı nəzərə almır. Biz də deyirik ki, marksizm naxıra, qoyuna yarayır, insana yaramır; belə ümumiçilik fərqi məhv eləyir...

Nələr demirdik?! Bizdən sonrakılar bizim dediyimizdən başqa nə deyə bilərdi?! Heç onu da əməlli-başlı deyə bilmədilər: şüara çevrildilər. Mitingdən, küçədən hikmət yığmaq olmaz. Küçənin öz yaxşı və pis cəhətləri var. Miting də həmçinin. Və küçə – həqiqət yeri deyil. Orda həqiqət bitmir.

Bizim başqa bir ideyamız – Özümlü Şərkdir ki, türk oxucuları bir az bunu bilirlər, o da yenə türkçü işidir.

İki böyük irq var Şərqdə: hind və türk irqi. Onlar bir-birinə çox yaxındır. Çox təəssüf ki, bu yaxınlığı süni surətdə azaldıblar. İndi biz hindlilərlə dil tapa bilmirik. Uzun müddət belə bir fikir yaradıblar ki, türk yalnız qol-zor, güc-qılınc adamıdır. Nəyə əsasən – anlamır Zərdüştü, Nəsimini unudurlar; Cəvahirəl Nehrünü, sufiləri unudurlar. Unudurlar ki, türk ən çox ruhani xilqətdir. Və belə qələmə verirlər ki, türk qılınc türküdür, işğalçısıdır... Qəsdən, böhtan atırlar. Türkün verdiyi dahilərin hamısını unudurlar. Yalnız adları qalır. Unudurlar ki, türk şumerdən gəlir, şumer də idrak deməkdir. Və bizim türk ziyalılarımız – ziyasızlarımız da ya susurlar, ya mənfəət xatirinə bu fikirləri təkrar edirlər. Və bizim məqsədimiz budur ki, Şərq özünə qayıtsın. Şərq özünün ruhaniyyətini təsdiq etsin.

Bəşər maddiyyətçiliyə qapılıb. Vasitə – məqsəd olub. Maddiyyətin yeganə gözəlliyi varsa əgər, məziyyəti varsa – onun vasitə olmasıdır. Maddiyyət ruhun vasitəsidir. Əksinə, indi bəşər ruhu az

qala vasitəyə çevirib. Azərbaycan Zərdüştün Vətənidir. Həm də neftin vətənidir. Nefti də inkar etmək olmaz. Amma nefti Zərdüştə müqayisə etmək olmaz... Bunu eləyirlər. Yalandan yubiley keçirirlər. Yubileydə böyük balacalaşır.

Mənim zənnimcə, bütün kitablarımız – hamısı türk kitablarıdır. Biz bəşəriyyətə Türk Ruhunu bəxş edirik – XX əsr-də, XXI əsrin astanasında. Çünki türk ruhu səngidikcə ruhsuzluq tufan səviyyəsinə qalxıb tüğyan edir. Elə bir dövrə gəlib çıxmış ki, ruhsuzluq – güc, fərasət sayılır: «aldatdım» deyə sevinir kimi isə.

Türkdilli xalqlar çoxdur. Lakin mən öz Ocağımızın fəlsəfəsini deməkdən çəkinməyəcəyəm: Azərbaycan – türkün beyni və ürəyi, Türkiyə – türkün qolu və kürəyi. Burda heç kəs aşağı düşür. Nə özbək, nə qırğız, nə uyğur, nə çuvaş. Onların da öz yeri var. Amma bu düşür iki xalqın çiyinə: çox ağır yük düşür. Bu yükün canı, mahiyyəti budur: Türkün ruhunu özünə qaytarmaq və dünyaya yaymaq.

Sual: Türkçülük və tarix. Türkçülük nədir?

Ata: Mən türkçülüğü üç uzunömürlü hadisəyə bölürəm. 1-ci. Türk ruhaniyyətçidir. Əvvəldən deyim ki, ruh ayrı şeydir, ruhaniyyət ayrı şey. Ruhaniyyət – sistemləşmiş ruhçuluqdur. Deməli, 1-ci – Türk ruhaniyyətçiliği; 2-ci – Türk tarixi; 3-cü – Türk ictimai fikri.

Təbiidir ki, artırmaq da olar, amma əsas üçdür. 1-ci ən çox Azərbaycanın üzərində və daxilində yaşayıb və indi də Ocaq təzədən onu yaşadır. Türk ruhaniyyətinin canı azərbaycançılıqdır.

Hamı azərbaycançılıqdan danışır, amma heç kəs heç nə demir. Nədir bu azərbaycançılıq, daha doğrusu, ruhani azərbaycançılıq? Bu – Zərdüştçülükdür, işıqlılıqdır. Işıq – türk mifologiyasında da çox böyük rol oynayır. Günəşpərəst olublar türklər. Zərdüşt də həmin o günəşpərəstliyin daha yüksək, böyük, ali ifadəsidir. Dünyada qaranlıqla işıq arasında döyüş gedir. Hürmüzd işıq Allahıdır, Əhrimən isə qaranlıq Allahıdır. Bunlar Yerdə, Göydə döyüşür. Bu döyüş həm də insanların içində olur. İnsanların içində Hürmüzd də var, Əhrimən də. Onlar bir-biriylə döyüşür. Xeyir var, Şər var... Döyüş çox ağır döyüşdür. Lakin gec-tez mütləq Hürmüzd Əhrimənə qalib gələcək. Və bu döyüş, bu işıq od işığıdır. Yanmalısın ki, işıqlandırasan.

Əzabdır işıq... Burda od işıq rəmzidir. Prometeydə isə istilik rəmzidir. Prometey də böyükdür, Hürmüzd də. Hürmüzdə mənə daha dərinidir. Işıq isə ruh deməkdir Zərdüştə. Və son nəticədə

Əhrimənə yer qalmayacaq, dünya bütünlüklə ruhaniləşəcək. Təbiidir ki, Zərdüştün fikri çoxdur. Onun haqqında fikrimizi biz ifadə etmişik. «Azərbaycanımız – Azərbaycanlığımız» adlı silsilə çap olunub qəzetlərdə.

Burda çox məsələlər çıxır ortalığa. Eləsi var onu deməmək mümkün deyil. Onlardan biri odur ki, Hürmüzdü islam mənasında Allah hesab etmək olmaz, hərçənd ona Allah deyirlər. O, insanın üzərində allahlıq eləyən Allah deyil.

O, insanı xilas eləyən qəhrəmandır, xilaskardır.

Ondan sonra gələn peyğəmbərlərin hamısından üstündür. Məsiyaçıların hamısından böyükdür Hürmüzd. Ona görə hərfi mənada Hürmüzd adamları qorxudan, bəndə sayan, onları cəhənnəmə göndərən, cənnətlə mükafatlandırın uydurma bir üstünlük deyil. Bu doğrudan da bəşəri sevənlərin rəmzidir. Onlar da hər halda, azdan-çoxdan olublar qəhrəman. Bu, qəhrəmanlığın ilahiliyidir. Elə ona görə də islam ona qarşı oldu. Hərçənd indi mollalar və mollaçı bədnam, murdar ziyalılar sübut etmək istəyirlər ki, guya islam Zərdüştü inkar eləməirdi. Bir də gördün dedilər ki, islam heç Nəsimini də öldürməmişdir; onun dərisini sevdiyindən soymuşdur.

2-ci, türkçülüğün mahiyyəti ifadə olunur Babəkdə. Babəkin tarixini, tarixiliyini hamı bilir, Babəkin ruhaniliyi hələ sual altındadır. Hələ də murdarlar sübut etmək istəyirlər ki, o, çox ruhsuz adam olub, hətta əxlaqsız olub... Ümumiyyətlə, elə bir dahimiz var ki, onu «əxlaqsız» adlandırmaları əxlaqsızlar?! Özlərindən uydururlar: «Ay nə bilim şəhvətçilik və s.». Qəhrəman şəhvətçi ola bilməz. Qəhrəmanın ömrü o qədər gərgin, o qədər məzmunlu, mənalı, həm də yüklü olur ki, onun ömründə əxlaqsızlığa imkanı olmaz – hansı bir cəmiyyətə malik olsa belə. O adam ki, ölümdən qorxmur, o adam ki, hər gün ölümlə üz-üzə durur – o adam üçün şəhvət yox dərcəsindədir, çünki onun həyatı ölümlə təmasdadır.

Babəkin ruhaniyyətinin canı – fərəh fəlsəfəsidir. Bunu da biz demişik, yenə biz deyirik. Atanın fəhmi deyir. İnsan dünyaya fərəh üçün gəlib, fərəhin də ən böyüyü, ən gözəli azadlıqdır, özünəməxsusluqdur. Niyə mən sənə inamına, sənə özgə, zorakı, qılıncla gələn dininə qayıtmalıyam? Qatılmaram! Axmıram sənə dənizinə və bu mənim ömrümü fərəhə qərq edir!

Yenə türk vüqarı! 23 il Xilafətlə döyüşmək!.. Xilafətin də başı Bağdaddaydı, ayağı Hindistanda. Bir əlində qılınc, o birində Quran. Bu da Azərbaycandadır... Məgər bu pisdir?!

Və xüsusilə türk ruhaniyyatının Göyü – Hürufilikdir. İnsan özü Allahdır: onun üzü Qurandır... Bu tamamilə dinə qarşıdır. Burda Allahın adı çəkilir, Allah özü yoxdur... Əgər insan özü Allahdırsa, onda Allah özü yoxdur. Deməli, bəndə yoxdur: bəndə yoxdursa, Allah yoxdur... Ondan sonra Muğamat, ilahiliyə doğru gedən yol. Sufilərin kamilləşməsinin dahiyanə musiqi ifadəsi. Belə musiqi yoxdur. Bu da yenə türk ruhudur, hərçənd burda bütün Şərq iştirak edib, amma məhz kamilləşmə məsələsi türk ruhudur. Füzuli. Nə qədər eşqdən yazan var?! Harda eşq belə məqsəddir? Yalnız Füzulidə. Necə ciddidir Füzuli! Eşq əhli-kamalındır. Eşq ülviliyə çatmaqdır, heyrətdir. Deyirlər ki, Füzuli Allahı da vəsf eləyib. Amma qadını elə vəsf eləyib ki, qadın özü Allah olub. Məgər bundan güclü üsyan olar?! Gərək elə mütləq, hərfi mənada heç nə deməyəydi? Siyasətçilər mollalara imkan verir ki, mollalar dahilərimizi balacalandırıb dindar eləsinlər.

Sazımızdı.

Və bayaq dediyim kimi, bunların hamısının birliyi, ucalığı, yüksəkliyi, Göylüyü Ocaqdır.

3-cü. Bundan, bu ruhani türkçülükdən başqa, türk aqibətiylə bağlı tarixi türkçülük olub – türkün ayrı-ayrı dövrlərinin mahiyyətidir. Burda müəyyən dövrdən sonra əsas rol Osmanlı türkləri oynayıblar.

Və bizim Şumer dövrümüz. Bunu da yenə bizə qıymırlar düşmənlərimiz. Əslində isə Şumer sivilizasiyanın əsasını qoyubdu, yəni mədəniyyətin. Və şumerlər bizim əcdadlarımızdır. Ondan sonra şumerlər Midiyalıları yaradıblar, bizim eradan əvvəl VII – V əsrlər. Bu da dünyanın ən böyük ölkəsi olub. Və orda yaşayanlara «xüsusi-lər» deyiblər. Təəssüf ki, Midiya məğlub oldu. İranın hissəsinə çevrildi. İndiki Cənubi Azərbaycandı. Və onunla da Azərbaycan dövlətçiliyini itirdi. Çox təəssüf! Fəlakətlər başladı.

Ondan sonra ən böyük türkçülük Şah İsmayıl Xətai və ümumiyyətlə Osmanlı tarixi, XI əsrdən sonrakı səlcuqların dünyaya meydan oxumaları. Böyük Səlcuqlar dövlətinin yaranması...

Sonra Osmanlı dövləti və Kamal Atatürk, Səttarxan, Xiyabani böyükliyi və s.

4-cü. İctimai fikir yarandı. XIX əsrdə türkçülük. Səbəb də aydındı: türklər parçalanmışdı. Böyük Turan artıq yox idi. Və yavaş-yavaş türk özünü unudurdu. O günə qalmışdı ki, azərbaycanlılara tatar deyirdilər – «fars tatarı». Qərībədir, Qərb və Rusiya da çox sevinirdi. Çünki türk çox böyük güc və rəqib idi. Qorxurdular ondan. Elə indi də var bu qorxu. Bu dövrdə bir-iki ziyalı fikirləşdilər ki, birləşmək lazımdır, yoxsa məhv olacağıq. Və pantürkizm yarandı. Birinci, Osmanlı türkü Ziya Göyalp yaratdı XIX əsrdə. Elə həmin dövrdə də, demək olar ki, bir az sonra, Azərbaycanda Əlibəy Hüseynzadə yaratdı. Öz dövrümüzün çox böyük türkçüsü olan və sonra Müsavat Partiyası, daha doğrusu, ümumi müsavətçilik, başda Məmmədamin Rəsulzadə olmaqla, onu imkan dairəsində azaltmaq istəyirlər – iqtidar onun böyüklüyünü azaldır, çünki iqtidar çox paxıl və qısqancdır: istəyir ki, XX əsrdə bircə o qalsın.

Bu üç güclü şəxsiyyət həmin o ictimai fikir türkçülüynü yaratdı. Yaxşı cəhət odur ki, birləşməlidir. Lakin fəlakət onda oldu ki, bu birləşməni onlar gerçəklik səviyyəsində etməyə çalışdılar, gerçəkliyi ötə bilmədilər. Realistcəsinə anladılar və belə qərara gəldilər ki, türkçülük islamla birləşməlidir həm də... Beləliklə, türkçülüynün evini yıxdılar... Ərbakanı onlar yaratdılar... Və həm də qərbçilik olmalıdır... Özləri heç bir təzə doktrina-filan yaratmadılar.

Götürək parlamentçiliyi, nə bilim demokratiyanı... Qərbi yamsılamaq burdan başladı.

Bağışlamaq olarmı onlara bunu? Bağışlamaq olsa da, bu, türkün fəlakətidir. Əgər sən ağlın varsa, niyə ötməyəsən gerçəkliyi? Bu nədir, gerçəkliyi ötmək heç ağllarına da gəlmədi. Onlar elə bilirdilər ki, bu avantürizmdir... Gerçəklik diktə edir, sən olsa-olsa icraçısan. O dövrün türkçülüynündə bu fəlakət vardı. O fəlakət indi gətirdi Türkiyədə Ərbakanı hakimiyyətə...

Sualınıza cavab tapdıq, mənə? İki sualınızı birləşdirdim.

Sual: Ata əsərlərində xüsusi qeyd edilir ki, türkün fəlakətlərindən biri öz peyğəmbərlərinin arxasınca getməməsidir. Atanın Ruhani İntibah ideyasında olan sonuncu ideya ləyaqətli Bəşərdi. Bəşər Ata deyənə gəlməlidir, yoxsa məhv olacaq. Türklər bu ideyaya necə yiyələnəcək və Ata Yoluna necə düşəcəklər?

Ata: Ata ideyasından bəhrələnəcək bizim gücümüzlə. Çox işləyəcəyik, çox yazacağıq, gedəcəyik, gələcəyik... Xalqı mən sevirəm. Amma xalqın özünü təsdiq eləməsi üçün o, körpəlikdən

çıxmalıdır. Bəli, mən də deyirəm, həmişə də demişəm hər bir fərd özü bir aləmdi, dünyadı. Fərd olana qədər körpədir, onu aldadırlar: o passivdir, addım ata bilmir. Bəli, mən sənin sualını anlayıram. Çox çətin iş götürmüşük çiyimizə. Amma mən qəti əminəm ki, artıq türklərin içində də beş-on nəfər aydınlar çıxır. Onlar bizim fikirlərimizi ifadə edir. Heç bir qiyam, baş kəsmə olmayacaq. Hamısını çiyimizə götürmüşük. Özümüzədən olacaq hamısı. Əgər gəlməyəcəklərsə, demək, zəiflik, az işləmişik... Özü də birdən-birə yox. Bütün bu danışıqlarımızın canı budur ki, Ocaq hər şeydir. Türk üçün də, dünya üçün də. Və bəşəriyyət biz deyənə gələcək – özünə gələcək – insan vasitəsilə.

Sual: Ata, türkçülük və ona zidd amillər – Ata bu suala açıqlıq versin.

Ata: Türkçülüyə ən böyük zidd türkçülərin illüziyalarıdır, xülyalarıdır, islamdır və qərbçilikdir – o ki birləşdirirlər, o birləşmədir düşmən. Çox təəssüf eləyirəm ki, Türkiyə, Kamal Atatürkdən sonra dahi şəxsiyyət verə bilmədi. İndikilər hamısı ortadırlar. Ondan sonra gələnlərin heç birində gerçəkliyi ötmə yox idi. Bəli, Kamal Atatürk də deyirdi qərbçilik belə... Amma o, islamı, xəlifəliyi rədd elədi... İndi ona qarşı hürürlər!

Atatürk qərbçiliklə də elə davranırdı ki, millətçilik qərbçiliyə üstün gəldi. Çox böyük diplomat idi. Bu bizimki kimi deyildi. O, gerçəkliyi ödə bildi. Ona görə mən onu çox sevirəm. Bizə çox yaxın adamdı. Düzdür, siyasət çox balaca işdir, özünüz bilirsiniz. Amma bu təkcə siyasət deyildi, həm də xilaskarlıqdı.

İkinci düşmən qərbçilikdir. Yenə də deyirəm: Kamal Atatürkün əlacsızlıqdan yaratdığı nə vardısı, o, gerçəkliyi ötürdü. İndi isə əlacsızlıqdan başqa bir şey bilmirlər. Əlacsızlıqdan da indi Avropa Şurasına yüyürürlər. Və bütün məsələ bundadır ki, qərbçilik dünyanı eyniləşdirəcək. Qərbçilik aqalılıq üçün nə edirsə, Şərqi belini əyib. İndi isə tam məhv edəcək addım-addım, yavaş-yavaş, şirin-şirin. Bir tərəfdə guya milli oyanış, filan... Əslində isə Qərb bircə şey bilir – qərbəşdirmək. Qərbə lazım deyil ayrı Türkiyə, ayrı İran, ayrı Azərbaycan. Ona lazımdır yalnız özü istədiyi Azərbaycan. Ona görə də o, şirkətləri yaradır və fikir verir sənəmi, demək olar ki, iqtisadiyyatımızın 90 faizi artıq özgələrin əlindədir, Qərbin əlindədir. 30 il sənəni neftindən istifadə edəcək. Ondan sonra heç çıxmıyacaq. Əqidə də həmişənin. Bu saat ingilis dilini Azərbaycan dilindən yaxşı bilirlər.

Utanıb-ölmürlər! Hələ bir ağız büzürlər. Yenə deyirəm: Qərb inkar eləmək olmaz. Qərbin Bethoveni, Şekspiri, Hegeli var ki, Ata bir zaman ondan öyrənib, biz inkar eləmirik. Amma qərbçilik bəşəriyyətin eyniləşməsidir, eyniləşmə də ölümdür! Heç bir müxtəliflik qalmıyacaq! Hamısı bir-birinə oxşayacaq. Azərbaycanda oldun, Vaşinqtonda oldun – hamısı bir şeydir... Bezəcəksən belə həyatdan. Həyatın gözəlliyi müxtəliflikdədir. Ona görə təhlükə çox böyükdür. Ocaqdan başqa da bunu hiss edən yoxdur. Yüyürürlər ölümün qucağına eyniləşməyə, eyniləşmənin qucağında ölməyə.

Sual: Ata, Türk Birliyinin yaranması üçün xilas nədədir?

Ata: Təkcə Ocaq! Türk birliyi o zaman yaranacaq ki, siz öyrəndiyiniz qədər də olmasa, öyrənəcəklər. Siz özünüz də birdən-birə qəbul etmədiniz... Tədricən sizə bənzəyəcəklər. İndi 10 ilmi çəkəcək, 10 əsrmi – bunu deyə bilmərəm.

Sual: Türkiyədə türkçülüyn vəziyyəti və çıxış yolu?

Ata: Atanın təhlükə saydığı nə vardısı, çox təəssüf ki, hamısı həyata keçir. Ata yüz dəfə deyib ki, «təki mən deyən olmasın». Olur hamısı. Mən yazılarımda deyirdim ki, islamın Türkiyədə belə tüğyanı islamçıları hakimiyyətə gətirəcək. Yadıңызdadır mı? Dəfələrlə... Qərbçilik elə islamı böyüdür, islam qərbçiliyi. Bunu da mən deyirdim. Qərbçiliklə islam arasında çabalayır Türkiyə. Bu yaxınlara qədər – onda hələ Ərbakan məsələsi yox idi. İndi islamçılıq üstəlik hakimiyyətə gəlib. Bu o deməkdir ki, Türkiyə qərbçilik özgəçiliyindən daha murdar olan, ondan daha cəfəng olan islam özgəçiliyində yaşayır. Buna başladılar. Çox təəssüf edirəm ki, millətçilik, türkçülük partiyası olan Alp Arslanın partiyası heç nə eləyə bilmədi. Burda məsələ onda deyil ki, partiya ilə bunu həll eləmək olmaz. Xüsusi söhbətdir, bunu sonra deyirik. Millətçilik lazım idi qərbçiliyə qarşı və islamçılığa qarşı. Millətçi partiyasının özü həm qərbçi oldu, həm dinçi, millətçi olmadı... Birdən-birə elə bil xəstələndilər, ağılı itdi böyük Türkiyənin, arxamız olan Türkiyənin. «Türkün qolu və kürəyi olan» Türkiyənin ağılı itdi. Hamı «Allah» deməyə başladı. Və beləliklə də vəziyyət ora gəlib çıxdı ki, həyasızcasına qadını çadraya bükürlər və bunu tərəqqi hesab eləyir böyük Türkiyə. Ondan sonra balaca-balaca uşaqları bəndələşdirirlər, kişiləri qadınlara qarşı qoyurlar.

Bütün o VII əsr, IX əsr eybəcərliyinə qayıdırlar!.. Böyük Türkiyə ölüm ayağındadır! Hər baxımdan. O biri məsələlər də həll

olunmur. İqtisadiyyatda... Yazıq Özal qəti əmin idi ki, XXI əsr Türk Əsri olacaq. İndi XXI əsr İslam Əsri oldu! Olmayacaq, amma türklər əgər tez bir vaxtda islamçılığı hökumətdən qovmasalar, türkün günü dəhşətli olacaq.

Bəli, Türkiyədə qərbçilik çox böyük eybəcərlik elədi, açıq-saçıqlıq yaratdı və s. və i.a. Camaatın vəziyyəti pisdır. Camaat – kəndlilər, Anadolu kəndliləri, fəhlələr çox pis vəziyyətdədirlər.

İndiki Türkiyəni millətçilik qurtaracaq. Millətçilik – Türkcülükdür. Onun da nə olduğunu dedik.

Yükümüzdən Böyük Fərəhimiz Yoxdur!

Evladlar: Ata Ruhunu Ürəyimizdə aparırıq!

Asif Ata ilə Ruhani Təmasda oldular:
Eluca və Alov Atalılar.

İNAM ÜSTƏ

Mütləqim, Müqəddəsim, Ulu Peyğəmbərim

Asif Ataya Ali Səcdə ilə!

Atam – Mütləqim!

Ağlıma İşıq ver, Ürəyimə Qüvvət ver,

İradəmə Qətiyyət ver!

Yalana uymayım, çirkaba bulaşmayım, günaha batmayım,
qəbahətə əyilməyim, rəzalətlə barışmayım!

Özümə yad olmayım!

Min illərin qəflət yuxusundan məni oyat,

Atam – Mütləqim!

Zəmanənin, mühitin, şəraitin hay-həşiri
məni aldatmasın!

Haqqın yolundan dönməz olum!

Həqiqətimi tanıt mənə, qovuşdur məni Özünə – xoşbəxt
olum!

Ağlıma işıq ver, Atam – Mütləqim!

Ürəyimə qüvvət ver!

İradəmə qətiyyət ver!..

(Müsahibə məxsusi olaraq «Göyözən» qəzeti üçün **Birüz Atalı** tərəfindən aparılmışdır).

– **Ali Səcdə, Mütləqim!**

– **Səcdən ucadır, oğul!**

– **Ataya birinci sualım belədir: Yurdçuluq fəlsəfi-ruhani**
mahiyyət kimi nədir və Yurdun insan ömründə rolu necədir?

– **Yurdçuluq – Müqəddəsləşən Torpaq, Müqəddəsləşən Aqibət,**
Müqəddəsləşən Xalq deməkdir. Bunların üçünün birliyi deməkdir.
Yəni Yurd Göylüyündə torpaq özünün Ruhani ucalığına yüksəlir.
Torpaq adicə fiziki-cismani bir varlıq olaraq qalmır, ondan kənara
çıxır, tamamilə gerçəklik səviyyəsini ötən bir mənə kəsb eləyir. Ona
görə Torpaq burada torpaqlığından çıxır. Torpaq burada İnsanilik
mahiyyəti kəsb eləyir, duyğuya çevrilir. Və bu duyğu insanın ömrünü
müəyyən eləyir; Təxminən «yurdçuluq» sözünün fəlsəfi ifadəsi
belədir. Yurd xalqın Aqibətinin, hər mənada Aqibətinin – Adət-ənənələrinin,
qədimliyinin, həyata baxışının, inamının müqəddəsləşməsidir. Yurd müqəddəsləşən aqibət əsasında birləşməkdir. Sanki
aqibətin çevrilib olur sənin Göyün. Və sən xalqın aqibəti. Sən Zərdüştünün, sən Babəkinin, sən Nəsiminin, sən dərдинin dağ

olması, hamısı bir yerdə sənin Mənliyini artırır. Sənin Mənliyin bir idisə, yüz olur həmin aqibətdə. Və nəhayət, xalqın özü, onun mənsəyi, hardan gəlməsi, onun dili, ümumiyyətlə, xalq özü varsa. Xalqın böyüyü-küçüyü yoxdur. Xalq – bizim bizdən sonrakı həyatımızın davamıdır. Bizdən sonra qalan xalqdır. Biz gedəcəyik, nəyimiz varsa, burda qalacaq. Sifətimiz, fikirlərimiz, aqibətimiz. Bax, bütün bunlar hamısı bir yerdə yurdçuluq adlanan mahiyyəti ifadə eləyir. **Yurd – təkrar eləyirəm, müqəddəsləşən torpaq, müqəddəsləşən Aqibət və müqəddəsləşən xalq, bunların birliyi deməkdir.**

– **Ata, indi türkcülükdən tez-tez danışrlar. Türkcülük mahiyyətcə necə olmalıdır? Atanın bu barədə fikrini bilmək gərəkdir.**

– Türkcülük – birsifətlik deməkdir. Türkün xamırında, mahiyyətində birsifətlik – riyakarlığa zidd olan bütövlük çox yüksək səviyyədədir. Bu baxımdan, türkcülük müasir kütləvi diplomatiyaya qarşı duran mənəvi bir müqavimət gücüdür. Əgər türk özünü itirməsə, Türk Koroğlu verə bilir. Türk Həmzə verə bilməzdi. Həmzə yəqin ki, türk deyildi. Həmzə erməniydi bəlkə də. Cilddən-cildə girmək, aldatmaq, həzz almaq, yalmanmaq kiməsə. Bunlar hamısı Türk Ruhuna qarşıdır. Bu birinci. **İkinci**, türk döyüşkəndi, coşquncasına, Türk ölümlə öcəşəndi. Amma Türk öldürməkdən həzz alan deyil. Bunu çoxları görüblər, deyiblər. Dahilər də. Və bu, doğrudan da türkün əsas xüsusiyyətlərindən biridir. Türk ölümdən qorxmur. Türk ölümlə öcəşir. Türk döyüşün ölümlə öcəşmək yüksəkliyində özünü çox gözəl hiss eləyir, amma türk öldürdüyündən və öldürməkdən həzz almır. Ona görə də Teymurlənglərə, Çingizlərə aid olunan cəhətlər Türk Ruhuna aid deyil. Onlar monqol ruhuna aiddir. Türk monqol deyil. Hədsiz dərəcədə mütəşəkkil döyüş. Çox böyük cəsarət və çox məharətli döyüş. Döyüşün qələbəsi. Onun üzərində hakimlik və öldürməkdən sevinməmək. Çox nadir bir xüsusiyyətdir. Əgər Roma imperiyasını yadımıza salsaq, orda əsirlər gladiator meydanlarında camaatın gözünün qabağında ölürdü, hamı da sevincindən qəşş eləyirdi. Bu, türkə yaddır. Bu ikinci. **Üçüncü**, türk mahiyyətcə inancılı. İnanandı. Və türkün ilk inancı Göy olub, Göyün özü olub, Göy göylük mahiyyətində, ədəbiyyatında, poeziyasında, musiqisində Yerə-Göyə sığmır. Hardasa Türklük – Göylükdür.

Türk irqi Göy irqidir hardasa. Öz yönünə görə, özünün fikrinə görə, onun sazına görə. Sazlıq – tanrıçılıqdır, Göylə Yerin birliyidir. Göy çağırışıdır. Göyü çağırmaqdır. Bu çox xüsusi bir məsələdir. Və göy inancılı olduğu üçün də Türk Ruhu islam ruhuna kökündən ziddir.

Ümumiyyətlə, dinlərin hamısına qarşıdır. Türk inamı din deyildi. Türk inamı daxili Göylük həsrətiydi, daxili ucalıq həsrətiydi, ona qovuşmaq eşqiydi. İslam isə itaətdi. Türk vüqar rəmzi olub həmişə. O vüqar onu gətirib Orta Asiyadan Avstriyaya qədər. Hunların dövründə, XI əsrdə Səlcuqların mahiyyətində həmin o vüqar yaşayıb, gəliblər çıxıblar, böyük bir Səlcuq imperiyası yaradıblar. Və sonra Osmanlı dövləti yaradıblar. O vüqara görə. İtaət isə Türkə yaddır. Ona qarşıdır. Türk Ruhuna qarşıdır. Ona görə də mən müasir rəsmi türkcülüyə inanmıram. O siyasət üçündür və siyasətçilər camaatın avamlığından bəhrələnilər. Bu, siyasi türkcülükdə, rəsmi türkcülükdə Türk Ruhu Möhtəşəm olduğu dərəcədə zərifdir. Bu həm sazda özünü tapır, həm də ümumiyyətlə, türk həyatında özünü tapır!

Türk atdan düşəndə Füzuliləşib. Onun Füzuliliyində bir möhtəşəmlik var. Füzuli dərdi elə Dağ boydadır, möhtəşəmdir. Həm də hər bir möhtəşəmlikdə bir kövrəklik var. **Və sonuncu.** Türkcülük barışmazlıqdır. Türk ruhundakı barışmazlıq heç kəsdə yoxdur. Barışmazlığı bəzən fanatizmlə qarışdırırlar. Fanatizm – yalanla inamın barışmazlığıdır. Yalançılığın barışmazlığıdır. Xurafatın, cəhalətin barışmazlığıdır. Barışmazlıq isə gözəl cəhətdir. Barışmazlıq olmayan yerdə mahiyyətcə mənəvi sürüşkənlik bərqərar olur.

– **Ata, türk mahiyyətcə Şərqi. İndiki türkcülərin yönü Qərbbə doğrudur. Müasir Türkiyə az qala öz qərbçiliyi ilə fəxr eləyir. Şərqli olmaq o qədərmi gerilidir?**

– Birinci, «az qala» yox, müasir rəsmi Türkiyə qərbçi bir ölkədir. Onun siyasi sistemi qərb sistemidir. Prezidentlik və parlamentçilik. Onun iqtisadiyyatı qərb iqtisadiyyatıdır – bazar iqtisadiyyatı, NATO-nun üzvüdür, bütün yön Qərbbə doğrudur. Özünü də islamı saxlayır. Bu elə-belə siyasət oyunudur. İslamçılığın məqsədi heç zaman prezidentliyə qarşı olmayıb, parlamentə qarşı olmayıb, bazar iqtisadiyyatına qarşı olmayıb. Əslində isə qərbçilik elə budur. İslam hardasa Qərb mədəniyyətinə qarşıdır. O da onun yaxşı cəhətlərinə görə. Ona görə də müasir Türkiyə başdan-ayağa qərbçi bir ölkədir. Və bu cür də o, Qərb tərəfindən siyasi mənada «sevilir». Bunun arxasında duran hal – psixoloji hal nədir: bunun əsas halı ondan ibarətdir ki, Şərq deyəndə geri qalmış iqtisadiyyat, geri qalmış mədəniyyət, geri qalmış siyasət nəzərdə tutulur. Burda bir dilemma yaranır: Ya Qərb mədəniyyəti, ya da mədəniyyətsizlik. Ya Qərb siyasəti, ya da siyasətsizlik. Ya Qərb iqtisadiyyatı, ya da iqtisadiyyətsizlik. Bax, bu təzadı, bu süni kontrastı Şərqə, Şərfin canına

yeridə biliblər. Sən əgər özün olaraq qalsan, çıxma bilməyəcəksən iqtisadi gerilikdən, siyasi gerilikdən, mədəni gerilikdən. Səni çıxaran yalnız və yalnız Qərb olacaq. Və doğrudan da zahirən Qərb yolu ilə gedəndən sonra ölkə dəyişir. Parlament yaranır, əvvəl yox idi belə şey, prezidentlik yaranır, o zahiri müstəqillik yaranır, zahiri iqtisadi inkişaf yaranır. Lakin nəyin bahasına? Özgələşməyin bahasına. Özündən keçirsən ki, yaşayasan. Əslində isə mahiyyətə gec-tez həmin o gerilik yenə qayıdacaq, heç bir ölkə əbədi olaraq irəliyə getmir. Elə Qərbin özündə də tənəzzül başlayır. Və həm özündən olacaqsan, həm də bir yalançı tərəqqidən olacaqsan. Bax, türk məsələsinin, türk probleminin bir az müasir dildə deyək, əsas fəlakəti bundan ibarətdir. Belə getsə, rəsmi Türkiyə gözünü açıb görəcək ki, tərəqqi də getdi, özümlük də getdi. Qoy bir az iqtisadiyyatın geri olsun, qoy bir az siyasətin geri olsun. Mədəniyyətin geri ola bilməz, çünki mədəniyyət özümlü olanda irəli olur. Lakin özümlüyünü saxla. Bu ona oxşayır ki, yoxsul adama deyirlər ki, ləyaqətindən əl çək, ya da halal bir arvada deyirlər ki, öz namusundan, ismətindən əl çək, gəl filan xanun kənizi ol, gör səni nə gözləyir, gör sənə nə verəcək.

– **Ata Şərqi sabahını necə görür?**

– Sabah Şərq Ata Ocağının ideyaları əsasında özünə qayıdacaq – Şərq olacaq. Bu, gerilik olmayacaq. Görəcəklər ki, Şərq özü olanda əsl tərəqqi elə onda yaranacaq, heç bir özgəcilik əsl tərəqqi yaratmır. Yəni özünün inamına ucalacaq – Mütləqə İnama, Ruhçuluq qayıdacaq – maddiyyətçilik əvəzinə, insançılıq qayıdacaq – cəmiyyətçilik əvəzinə, ruhani cəmiyyətə çatacaq. Təmali ruh olacaq, Vicdan olacaq, təməli mənfəət olmayacaq, gəlir olmayacaq. Maddiyyətçi olmayacaq, pulçu olmayacaq. Kapitalizm öləcək və Qərbin hakimiyyətinə son qoyulacaq. Onda yalnız Özümlü Şərq tərəqqi eləyən Şərq ola bilər. O Şərq Ruhu, daha doğrusu, Şərq Ruhunun Ocaq səviyyəsi bütün bəşərə lazım olacaq. Qərb Şərqi özündən ayırırdısa, onu aldadırdısa, Şərq Qərbi özünün əsl bəşəri mahiyyətinə qaytaracaq, onu azdırmayacaq. Şərq Qərb kimi namərdlik eləməyəcək.

– **Ata, bizim Yurdçuluğumuz, Türkçülüğümüz, Şərqçiliyimiz bizim Bəşəriyyətimizə mane olmur ki? Ata necə bilir, sabah Avropada da Mütləqə İnama ehtiyac olacaqmı?**

– Mütləq ehtiyac olacaq! Qərb artıq verəcəyi nə vardısa, hamısını aşkarladı və tükəndi. Onun bəşərə gətirdiyi «səadət» – maddiyyətçiliyin artıq sonudur. Çünki maddiyyətçilik ekoloji ölümə gətirib çıxarır, həm də insanları pozur, məhv eləyir. Maddiyyətçiliklə

əxlaqsızlıq qardaş olur. Ona görə də Qərb çıxış yolunu tapmalıdır. Maddiyyətçilikdən uzaqlaşmalıdır. Və Şərqi mahiyyətə qayıtmalıdır ki, bu da Ocağın səviyyəsidir. İkinci, onun bəşərə gətirdiyi demokratiya ideyasıydı ki, onun canı kapitalizmdir, gəlirçilikdir, dəllalçılıqdır. Onun nə dərəcədə antiinsani olduğunu elə hamı görür. Hərçənd, bəşər zahirən kapitalizmə qayıdır, əslində isə kapitalizmin sonudur, çünki dəllalçılıq, pulçuluq, gəlirçilik insanlıqla heç cür tutuşmur. Üçüncü, din Qərbdə də, elə Şərqdə də camaata qarşı, bəşəriyyətə qarşıdır. Çünki din insana inanmır, onun özünəməxsusluğuna inanmır. Onu Allahın kölgəsi eləyir, onu zəncirləyir, buxovlayır, onu dilənçi eləyir, tamamilə uydurma bir gücdən asılı eləyir, əslində isə bəşər bu saat iflasdan çıxmaq üçün gərək özünə inansın. Burada Atanın və Ocağın İnsançılıq fəlsəfəsi, insanın mütləqlik mahiyyəti, onun şəraitdən üstün olması ideyası, Mütləqləşməyə qadir olması ideyası su və hava qədər lazımdır. Ona görə Qərbin özünün də xilas Ocaq ideyaları ilə bağlıdır. Bütün başqa xilaslar hamısı fəlakət oldu.

– **Ata, Yurdumuzun hər yerində olduğu kimi, Qazaxda da Atanın pərəstişkarları var. Mən buna inanıram və hiss eləyirəm. Atanın «Göyözən» qəzetinin oxucularına sözü nədir?**

– Qazax mahiyyətə Türk məkanıdır. Qazaxlılar fitrən türkdürlər. Dilimiz də həmcinin. Qoy Qazaxlılar öz türk mahiyyətinə yüksəlsinlər. Türk mahiyyəti Şərq mahiyyətinin canıdır, Türk Şərqi başı olacaq, Atanın və Ocağın məqsədi odur. Qoy Qazaxlılar özlərinin türk mahiyyətinə qalxsınlar. Türk-Şərq mahiyyəti zamandan üstündür, cəmiyyətdən üstündür, şəraitdən üstündür. Qoy müasir dünya Qazaxdan üstün ola bilməsin – Qazax mahiyyətinə, Qazax camaatından. Qərbçilik adlanan o haylı-həşirli tufan qazaxlıları yıxa bilməsin. Qoy qazaxlılar o tufana doy gəlsinlər.

Qaranlıqlar Yarılsın!

– **Ata Ruhunu Ürəyimdə aparıram!**

AZƏRBAYCANÇILIQ– TÜRKÇÜLÜK BİRLİYİ

Ürəyinizdə Günəş Olsun!

Türkçülüynün Üç əsas Cəhəti var: Ruhani Türkçülük, Tarixi Türkçülük, İdeoloji Türkçülük.

Ruhani Türkçülüynün Mahiyyəti ən çox Azərbaycançılıqda, Tarixi Türkçülüynün Mahiyyəti ən çox Türkiyəlikdə, Osmançılıqda, İdeoloji Türkçülüynün Mahiyyəti ən çox Ziya Göyalp, Əlibəy Hüseynzadə, Məmməd Əmin Rəsulzadə İdeyalarında aşkarlanır.

Ruhani Türkçülüynün Təməl hadisələrindən biri Zərdüştçülüdür.

Türk Tanrıçılığına bağlanan, Od İşığı İdeyasını Təsdiq edən bu amal qədim Midiyadan dünyaya yayılan ümid və saflıq göylüyü idi. Bunu başa düşmək üçün Türk Tanrıçılığını Semit–Yəhudi–Ərəb Allahçılığundan fərqləndirmək gərək.

Bu həm də Türkün əzəli Allahpərəstliyi haqqındakı Uydurmanı rədd etməyə imkan yaradır.

Qədim Türkün Tanrısı – Təbiət idi; Göy idi, Su idi, Dağ idi, Od idi; Türk təfəkküründə Dünya – əslində Özündən yaranmışdı; Semit dinlərində isə Dünyanı Təbiətiüstü Qüvvə – Allah Yoxdan yaratmışdı; Türklərin Təbiətə Səcdəsi – Ağaya səcdə deyildi; Təbiət İnsanı Bəndələşdirmirdi...

Qədim Türkün Tanrısı – Dünyanın Təmsilçisiydi, hökmdarı deyildi. Bu Tanrı Türkü qorxutmurdu, əymirdi, – Türk Vüqarı – Dünyada məşhur idi və onu bəsləyən əslində Türk Tanrıçılığı idi.

Zərdüştçülük – Türk Tanrıçılığının davamıdır. Zərdüştün Hürmüzdü İnsana Ağalığ eləyən Allah deyildi, ona xidmət eləyən, onun uğrunda döyüşən Allah idi.

Zərdüşt Odrəstliyi İşıqçılıq idi əslində – Od – Hürmüzd İşığı idi – Qaranlıqla – Əhrimənlə Döyüşən.

Zərdüştçülükdə Fikir, Əməl, Duyğu Təmizliyinə çağırış – Onun Odçuluğuyla Bir idi, tən idi. **Ona görə atəspərəstlik şərti mənada işlənməlidir, işıqçılıq demək lazımdır Zərdüştçülüyə.**

Bu ideyalar Semit Allahçılığı çərçivəsinə sığmurdu, bu səbəbdən də İslam Zərdüştçülüyə qarşı çıxdı.

Dünyaya meydan oxuyan Türkdən itaətçi – İslamçı düzəltmək ən qatı yalançılıqdır, yamançılıqdır.

Teymurilərin «İslam naminə Döyüşü», yaxud Osmanlı sultanlarının «xəlifəliyi» siyasi xətt idi, Teymur – Din uğrunda döyüşmürdü – hökmranlıq uğrunda döyüşürdü. Qalib gəlirdi, çünki qüdrətlidi, cəngavəriydi, anadangəlmə fitri sərkərdəydi. Təkcə dindar mahiyyətçi deyildi, şaman deyildi. Osmanlı sultanları da xəlifəlik vasitəsilə imperiyanı möhkəmləndirirdilər.

İslamçı Türkçülük ideyası qismətçilikdir, itaətçilikdir, qorxu əsarətidir. Türk Ruhuna Yaddır. Zərdüşt işıqçılığı türk ruhuna olduqca doğma idi, onu yaxşı ifadə edirdi. Zərdüştçülük Midiya dövründə Azərbaycançılıq və Türkçülük birliyinin ləyaqətli təmsilçisiydi.

Ruhani Türkçülüynün digər təməl hadisəsi Xürrəmilik, Fərəhçilik, Babəkçilikdir. **Fərəhin ən yüksəyi isə özünəməxsusluqdu, azadlıqdu, yetkinlikdi və yenilməzlikdi. Elə yetkinlik o deməkdir Babəkə.** İnsan daxilində İnam gəzdirəndi, onun xaric Allaha heç ehtiyacı da yoxdur. Xəlifə qəsdçiliyinə, zəbtçiliyinə qarşı döyüş ruhu ali fərəhdür, Xürrəmizmin mənası budur. Min cür şey yazırlar sözsüzlər, işsizlər. Deyə bilmirlər ki, nədir axı bu Xürrəmizm. Fikirsiz alimlər və səssiz xanəndələr artıbdı Azərbaycanda.

Xürrəmilik itaətçi ehkamlara sığmadı. Sovetçilər Babəkçiliyi özününkü saymadı, hərçənd ki, o, kommunist idi, guya. Lakin elə kommunist sovetçilərə lazım olmadı. İndikilər isə İslam libasına daha bərk büründükcə xürrəmilikdən yan keçməyə çalışırlar. **Hamının heykəli var, Babəkin heykəli yoxdur. Hamı qorxur Babəkədən. Böyüklük elə budur.** Hardasa müttəfiqi yoxdur elə bil ki, əsl böyüklüyün. Dünyaya qatılmaq yürüşündə yenilməzlik inadına yer yoxdur. Qərbçi də deyil, islamçı da deyil Babək. Onu hara əlavə eləyəsən? Axı standart ideyalara sığmur Babək. Amma 23 il Xilafətlə döyüşə bildi. O xilafətlə ki, başı Bağdaddaydı, ayağı Hindistanda. Özü də Babəkin böyük ideyası var idi, Xürrəmizm ideya idi. Ancaq fəlsəfə tarixində onu tapa bilməzsiz. O tarixdə itin də adı var, qurdun da, Babəkənsə filosof kimi adı yoxdur. Sabah fəlsəfə tarixi yazanda bütün filosoflar, yalançı filosoflar, fikirsizlər özlərini ora dürtükdürəcəklər (üzr istəyirəm bu söz üçün). Amma Babəkə yer olmayacaq. Fuad Qasımzadəyə yer olacaq, Həsən Şirəliyevə yer olacaq, ömründə yarım cümlə fikir söyləməyən bədbəxtlərə yer olacaq, Babəkə yer olmayacaq. Həqiqəti demək vaxtıdır, əgər müstəqillik həqiqətçiliyə bərabər olmayacağına, nəyə lazımdır o?! Biz bəzən həqiqi böyükləri qoyub balaca böyüklər uydururuq. Nəsimi

qalır orda, bütün dünya fəlsəfəsi o deyəni deməyib. Yubileydən-yubileyə heykəl-filan, o da siyasi məqsəd üçün.

*Ruhani Türkcülüüyün başqa təməl hadisəsi Dədə Qorquduşdur. Ağsaqqallıq qayəsinin, mənasının, əməlinin izharıdır. Ağsaqqallığın türkcülük xilqəti məlumdur. Dədə Qorquddə ağsaqqallıq ucadan görünür. Burda qocalıq ucalıqdır. Dədə Qorqud da Türkcülük olduğu dərəcədə Azərbaycançılıqdır. Orda Türkcülük Azərbaycançılığın ruhani ucalığından görünür. **İndiki dövrdə mən təəssüflə deyirəm ki, Ağsaqqallıq böhran keçirir. Yüngülməcaz, özünü idarə eləməyən mənasız qocalar törəyir. Ağsaqqallıq ucalığından enmək Türkcülük ucalığından enməkdir.***

Ruhani Türkcülüüyün ən bariz hadisəsi Hürufilikdi, Nəmilikdi, Nəsimilikdi, İnsanı Allah saymaqdı, cahana sığmaz saymaqdı, dövr-dən üstün saymaqdı. Hürufilikdə Azərbaycan əzəmətli türkcülük dağı kimi görünür.

***Ruhani Türkcülüüyün başqa hadisəsi Füzulilikdi, aşıqlıkdı.** Türkcülüüyün aşıqlıq xisləti özünün dahiyənə ifadəsini Füzulilikdə tapıb. Füzulidə eşq din səviyyəsindəydi. Füzulinin Allahu əslində sevgilisiydi. Aşıqlıkdən böyük möminlik yoxdur Füzulidə. Füzulidə türkcülük ali görünür. Azərbaycanın ruhani ucalığında isə Türk özümlüyü heyvətli görünür. Lakin biz elə bil ki, Füzuliyə Məstan Günər arasında fərqi görmürük. Hətta Zəlimxan Yaqub Füzulidən daha fəaldı elə bil. Özü də elə gözəl məddahdı ki, əvəzi yoxdu. O saat da məddahlığı qiymətləndirilir, o dəqiqə də onu seçirlər. Lakin özü anlamır ki, o bir heçdi.*

Ruhani Türkcülüüyün təməl hadisələrindən biri Muğamatdı. Kamilləşmə əməlinin musiqi izharıdır Muğamat. Səflıq hissiyyatının təsdiqidir.

Ruhani Türkcülüüyün mahiyyətində saz qüdrəti var. Türk ata minəndə Koroğlu olurdu, atdan düşəndə Füzuli.

Ruhani Türkcülüüyün indi Azərbaycanda İnam Ocağı var. Müt-ləqə İnam ideyasının əsasında, İnsanlaşma ideyasının əsasında, Özümlü Şərq, Ləyaqətli Bəşər ideyasının əsasında. İnsanlıq, türkcülük, yurdculuq bəşərə gərək olan türk inamı əsasında. Təbii ki, bizdən kənardə da türkcülər var. O cümlədən mən Rafiq Turabxanlını türkcü hesab eləyirəm. Oynamır o, iş görür.

Tarixi türkcülüüyün Osman möhtəşəmliyindən, hünərindən, Səlcuq əzəmətindən, Kamal Atatürk qüdrətindən bəhrələnən böyük-

lüyü var. Bütün bunları açmaq bir konfrans səviyyəsində sığmır. Xalq ayılana qədər davam etmək lazımdır.

İdeoloji türkcülüüyün Ziya Göyalp, Əlibəy Hüseynzadə, Məmməd Əmin Rəsulzadə səviyyəsində təmsilçiləri var. Türk birliyi ideyasını yaşatmaq, böyütmək, yüksəltmək gərək.

Türkcülük – İslamçılıq birliyi ideyası türkə xeyir vermədi və verməyəcək – ondan əl çəkmək gərək.

Türkcülük – qərbcilik birliyi ideyası – türkə xeyir vermədi və verməyəcək – ondan əl çəkmək gərək.

Qərbi inkar etməmək, qərbciliyi – təqlidçiliyi inkar etmək gərək.

Qərbciliyə – təqlidçiliyə qapılmaq, qatılmaq özgüləşməkdir.

Türk təbiəti – birsifətlik, mərdlik, ölümlə öcəşmək, öldürməyi sevməmək, ailəçilik, qadına izzət deməkdir – bugünün itirdiyi, Türkün özünün də itirməyə başladığı.

Çoxmillətli xalq olmur – çoxmillətli ölkə olur. Xalq elə millət deməkdir. Azərbaycanda çox millətlər yaşayır.

Azərbaycanın əsas xalqı Azərbaycan türkləridir.

Əsas xalq – Ağa xalq deyil.

Çoxmillətli ölkələrin hamısında əsas xalq olur.

Fransada çox xalqlar yaşayır, ancaq Fransanın əsas xalqı fransızlardır – yəni franklardır.

«Əsas xalq» sözündən qorxmaq lazım deyil.

Biz öz türkcülüüyümüzdən sıxıla-sıxıla danışmamalıyıq.

Ölkəmizdə yaşayan başqa xalqlar Türkcülüüyümüzü öyrənməli, bilməli, ona hörmət etməlidir.

Hər bir xalq üç keyfiyyət birliyini təmsil edir:

*1) **Etnos birliyini;***

*2) **Tarixi aqibət birliyini;***

*3) **Mədəniyyət və xüsusilə dil birliyini.***

Etnosdan kənardə xalq icad etmək səyləri puça çıxdı (Sovet xalqı uydurması).

Türkcülük ölkəmizdə yaşayan bütün xalqların sərvəti olmalıdır.

Əhali birliyi bu deməkdir əslində.

TÜRKÇÜLÜK LƏYAQƏTİ

Hamımızın Ata adlandırdığımız bir Ata var. Şair, yazıçı, tənqidçi, filosof, Mütləq İnamlı Mütləq Ata! Zərdüşt nurundan, Babək qüdrətindən, Dədə Qorqud müdrikliyindən, Nəsimi Ənəlhəqliyindən, Füzuli eşqindən, Muğam ehtizazından, Saz ecazından doğulub-yoğrulub bütələşib-mütləqləşib!

Zəka, nur təcəkkürlü Atanı Midiya süqutu, Babək qətli, Çaldıran fəlakəti, Türkmənçay dağı, 28 aprel, 20 yanvar faciələri, insanlaşmama uçurumudur göynədən, Qəlbini nuruna, idrakının qüdrətinə, istəyinin işığına hələlik 40–50 nəfər tapınıb-övladlaşdır. Asif Ata Ocağını sevənlər isə bugün-sabah hamımız olacağıq. Mütləqə İnamdan çatdığı bu Ocağın alovu şübhə yox ki, daim artacaq. Bu Ocaq Ruhani İntibah sözləri saçır Azərbaycanın hər tərəfinə. Bu Ocağın alov dilləri Mütləqə İnam, Yalansız Cəmiyyət, Müstəqil Vətən, Özümlü Şərq, İnsanlaşdırmaq – İnsanlaşdırmaq nuru, əqidə, mədəniyyətçi ziyası nəqşləyir beyinlərə. Onun qaladığı Ocaq Ruhani türkçülük toxumu cücədir ürəklərdə.

TÜRK TÜRKLƏ BİRLƏŞSƏYDİ...

Bu gün «Körpü» qəzetinin qonağıdır Asif Ata.

Türklərin türklərlə Ruhani görüşü – Birliyi baş tutsaydı, Dünyamız başqa Dünya olardı. Zərdüşt işığı qaranlıqları yarardı. Babək yenilməzliyi mütiliyi yenərdi, Dədə Qorqud Ağsaqqallığı Hərcəviliyə qənim kəsilərdi, Hürufi İnsaniliyi Antiinsani Cəhaləti qovardı, Füzuli Eşqi Şəhvəti sındırardı, Muğam ehtizazı həqarəti susdurardı, Saz Cuşu Mənavi buzları əridərdi – Dünya Dəllala, Siyasətəbaza, Riyakara, Fitnəkara qalmazdı – Qərb özü durulardı.

Dönüklüyün, minsifətliyin, əqidəsizliyin, ləyaqətsizliyin tüğyan etdiyi Bugündə Türk mərdliyi, birsifətliyi, inamı, etiqa, bütövlüyü Dünyaya gərəkdir: Türk özünü itirməsə, dünya ondan çox şey öyrənər.

Müasir Türkiyənin iqtisadi möcüzəsindən danışurlar. Mən türk mərdliyinin, bütövlüyünün mənavi möcüzəsinə inanıram: müasir dünyanın itirdiyi mənavi ləyaqətə güvənirəm. **Türk ruhu çatışmur Dünyaya:** namərdlik – satqınlıq-çeviklik adıyla haylanır; əxlaq lağa qoyulur, bütövlük gerilik sayılır. Uçurum qarşısındadır Dünya;

Türkün çiyinə ağır Yüklə düşür. Türkün bu yükədən xəbəri yox, – Türk dünyanın arxasınca Uçuruma tələsir.

Türk türklə vaxtında görüşə bilsəydi, birləşə bilsəydi, Cəlaləddin Rumilər, Nəsimilər, Nəsimilər, Füzulilər Birliyi yaranacaqdı – Müqəddəs İnam səviyyəsində – Dünyaya gərək olan.

Türk Türklə birləşsəydi, Türk Dünyası yaranacaqdı – Halal, Mətin, Vüqarlı...

Türkçülük carçıları Avropa işığında qaranlıqdan çıxmağa çağırırdılar; ancaq Avropalaşma özü Qaranlıq oldu, indi Türklər ondan çıxma bilmirlər və son vaxtlar ona ehtirasla qovuşurlar...

Türk Kapitalizminə inanmıram, türk Morqanına, Forduna, Rotşildinə inanmıram, – Türk Həməsinə inanmadığım kimi. Mənə elə gəlir ki, Həmə ermənidir...

Türk Türklə birləşsəydi – Türk dünyada bu dərəcədə, bu səviyyədə Təklənməzdi; Türk Türkə əl qaldırmazdı; «şiə-sünnü» türkləri yaranmazdı, vüqarlı Türk qoltuğa alırmazdı. Türk türklə özge dilində danışmazdı, miskin yağılar azgınlıq olmazdı.

Qoy «Körpü» Türk Birliyinə çağırınsın, bu bizə və dünyaya çox lazımdır.

Türk Dünyası Mütləqə İnam əsasında birləşməlidir.

Türk özünün İnam yaratmaq, peyğəmbər yetirmək haqqına çatmalıdır.

Mütləqə İnam – Dünyanın dünyadan artıq Mütləq Mənasına İnam deməkdir.

Mütləqə İnamda – Dünya öz Mənasından yaranır, həmin məna Əzəlidir, Əbədidir, Sonsuzdur, Mütləqdür.

Dünyada nə varsa, həmin Mənanın Təzahürüdür. Təzahür Mənanaya bərabər deyil. O nisbidir – yəni Natamdır, Keçicidir, Sonludur, Qeyri-kamildir.

İnam – keçici, natam, sonlu, qeyri-kamil Təzahürün arxasındakı Mütləqi – yəni Əzəli, Əbədi, Sonsuz, Kamil mənanı görür.

O, həm də İnsanları nisbiylə barışmamağa çağırır...

Həmin barışmadan İnsan Yoxluq əldə edib: Nisbi Ədalət – əslində Ədalətin Yoxluğu; Nisbi Həqiqət – əslində Həqiqətin Yoxluğu; Nisbi Xeyir – əslində Xeyirin Yoxluğu; Nisbi Dostluq – Dostluğun Yoxluğu; Nisbi Sevgi – Sevginin Yoxluğu...

MƏQSƏD – MÜTLƏQƏ ÇATMAQDIR: Mütləq Ədalətə, Mütləq Həqiqətə, Mütləq Xeyirə, Mütləq Dostluğa, Sevgiyə və s.

İnsan Mütləqləşməli, daxilindəki naqisliklərlə döyüşməli, saflaşmalı, kamilləşməlidir: bu onun öz qarşısında borcudur; o, Mütləq İnam, Mütləq İdrak, Mütləq Mənəviyyətə, Mütləq İradəyə yetməlidir.

Mütləqə İnam – İnsanlaşma Etiqadı – türk Elində yaranmış İnamdır, Türkləri birləşdirən İnamdır, Türkün Dünyaya Müqəddəs Sözüdür – Türkün Dünyaya yararlığıdır.

Türk Dünyası İnsani Birlik əsasında birləşməlidir: həm sosializmi, həm də kapitalizmi rədd eləyən birlik İdealı əsasında: – Zəhmətkeş mülkiyyəti – mülkiyyətin **Dövlətdən və Kapitalistdən, Sahibkardan alınib zəhmətkeşə verilməsi; Fərdi Özünüidarə – İnam, İdrak, Mənəviyyət, İradə azadlığı, Ağalığın Atalıqla əvəz olunması; İmtiyazsız başçılıq əsasında.**

*Nəhayət, türklər **Özümü Şərq** ideyası əsasında birləşməlidir.*

Şərqi Özüne qayıtması, təqlidçilikdən qurtarması, öz əzəli ruhani mahiyyətini bərpa etməsi öyrənmək səyindən – öyrətmək nüfuzuna yüksəlməsi, Hərcayi Dünyanı müqəddəslik suyunda təmizləmək iqtidarına yiyələnməsi əsasında.

ATANIN AZADLIQ CARI

Atanın Azadlıq carı Mitinqlərdən eşidilmir, Sovetlər sessiyasından eşidilmir, ancaq Ocaqda eşidilir, çap olunan və olunmayan Yazılarda eşidilir, Fikir Evində eşidilir, Görüşlərdə, Ruhani Kitablarda eşidilir.

Atanın elə bir Əməli yoxdur ki, orada Azadlıq carı səslənməsin.

Filosofluğum, tənqidçiliyim, müəllimliyim də, 60-cı illərdən başlayan Totalitarizm, Marksizm, Kommunizm Zülmünə qarşı döyüşüm də, Təqibli Günlərim, Müqəddəsətim, Evladlarım – nəyim varsa, hamısı mahiyyətə Azadlıq carıdır.

Mitingin Miting səviyyəsi var, Məbədin Məbəd səviyyəsi – Atanın Azadlıq carı Müqəddəs Məbəd səviyyəsindədir: ondan hamıya İşıq düşür.

Yerin Mənası Göydədir – əslində Xilas da elə Göydədir.

XALQ FƏLAKƏTDƏ KİÇİLMƏSİN

Bu gün biz Sosializmdən Kapitalizmə qayıdırıq.

Bir uçurumdan çıxıb – başqa uçuruma düşürük.

Adamlarda pulçuluq, Ağalığ – əslində Yırtıcılıq Duyğularını alışdırırlar. Dövlət istismarı təzədən Sahibkar istismarıyla əvəz olunur.

Bazar İqtisadiyyatı adıyla xalqı təzə milyonçuların əsarətinə salırlar.

Dəllallıq az qala mənəvi ölçüyə çevrilir: insana münasibətlərin təzə təməlini – mənfəətçilik özülünü yaradırlar.

Siyasətbaqlıq – müdriqliyi əvəz eləyir; idealsızlıq – yetkinlik sayılır.

SSRİ ləğv olunur – əvəzinə Rusiya imperiyası möhkəmlənir – Yeltsinə Dəyəni yaranır – Xalqların başına dəyəcək.

Vicdan azadlığı pərdəsi altında Cəfəngiyyət, Xurafat, Avamlıq zəncirinə bağlayırlar adamları.

Qıvrılıb yatmış görünən ilanlar baş qaldırıb camaatı çalır.

Riyakarlıq baş alıb gedir: kommunistlər «fanatikcəsinə» anti-kommunistləşirlər, ateistlər «fanatikcəsinə» dindarlaşırlar...

Dünya erməni havası çalır.

Demokratiya zəngin Köpük yaradıb, Köpük aləmi tutub, «böyükklər» əlindən tərpanmək olmur.

Partiya rəhbəri partiyanı yetkincəsinə satır və bundan iyrenən yoxdur, siyasi çevikliyə heyran qalanlar var...

Maddi böhran o qədər dəhşətlidir ki, ruhani iflas görünür.

Xalq ağır günlər gözləyir.

Ata əlindən gələni eləyir ki, xalq fəlakətdə kiçilməsin, böyüsun.

DÖYÜŞ HƏLƏ BAŞLANMAYIB –BAŞLANMALIDIR

*Ermənilər üçün «Böyük Ermənistan» ideyası indiki vəziyyətdə Məqsəd deyil – vasitədir... – Qəsd vasitəsi; **kimdənsə nəşə qopartmaq istəyi.** Qarabağın azğincasına, həyasızcasına zəbtini Tarixi Missiya biçimində həyata keçirirlər; quldurluğu «ülviləşdirirlər».*

Həmçinin erməni diasporası Qəsd işi üçün pullarını əsirgəmir və bunu yenə də Müqəddəs Məqsədə xidmət kimi qələmə verir.

Həmçinin «Yazıq erməni» ideyası da humanizm pərdəsi altında

Qəsdə bəraət qazandırır.

Bir sözlə, murdar əxlaqsızlıq tüğyan edir və bu baxımdan erməniylə döyüş – həm də əxlaq, insani ləyaqət uğrunda döyüşdür.

Erməni həm də köhnə müsəlman «geriliyi»nə, «zəifliyi»nə bel bağlayırdı: öz «Aliliyi»ni və azərbaycanlının «Adiliyi»ni xəyalında cəfəngcəsinə uydurmuşdu: **deyəsen hələ də buna inanır.**

Qarabağ uğrunda döyüş hələ başlanmayıb – başlanmalıdır.

MÜNAQİŞƏLƏR, MƏNBƏLƏR, NİCAT YOLU

Parlamentçilik – özü elə münaqişədir. Parlamentçilik vasitəsiylə milli birliyimiz yaranmayacaq.

Prezident seçkiləri özü elə münaqişədir.

Sosializmdən kapitalizmə keçid dövründə daxili münaqişələrin aradan qaldırılmasına inanmıram.

Kapitalizm aradan qalxmayınca daxili münaqişələr azalmayacaq – artacaq.

Bazar İqtisadiyyatı – amansız rəqabət deməkdir: – münaqişə mənbəyidir.

Mütləqə İnam bərqərar olanda, İnsani birlik ideyası təsdiq olunanda, İnsanlaşma öz bəhrəsini verəndə, Yurdumuz əsl Müstəqilliyə çatanda, Şərq özümləşəndə – daxili münaqişələr zərər-sizləşəcək.

TÜRKDƏN QORXU TÜRKƏ BÖHTAN YARATDI

Azərbaycan xalqı – Görünəndən artıqdır.

Onun Şərqiylə də ölməyib, Türklüyü də.

Sönməyən közü Alışdırmaq gərək.

Vətən bizim ölməzliyimizdir. Onu qorumasaq, ölərik.

Rusiya İmperiyasının qorxdığı bir qüvvə vardı – Türklər.

SSRİ İmperiyasının qorxdığı bir qüvvə vardı – Türklər.

Qərbin qorxdığı bir qüvvə var – Türklər.

Qorxu Böhtan yaratdı – «Türk vəhşiliyi» böhtanı.

Türkün mədəniliyini dandılar, mərdliyini avamlıq kimi, sərtliyini qəddarlıq kimi qələmə verdilər, yaradıcı dühasını inkar etdilər.

İndi də türkdən qorxurlar, bu səbəbdən də onu təkləyirlər.

Dünya Ağaları Türkü sevmir; – Türkün Ağaları taxtdan salmasından qorxur.

MÜSTƏQİLLİK NƏDİR?

Azərbaycanın siyasi müstəqilliyi:

1) SSRİ-dən tam azad olmaq deməkdir.

2) Qərbi təzyiqindən azad olmaq deməkdir.

3) Kapitalizmdən azad olmaq deməkdir.

4) Rusiya təzyiqindən azad olmaq deməkdir.

5) Xurafatdan azad olmaq deməkdir.

6) Cənubi Azərbaycanla birləşmək deməkdir.

Biz hələlik Müstəqillik Yoluna düşmüşük, Yolu hələ getməmişik.

İNSANILIK QƏLƏBƏSİ

Mən İnsanın daxilində yaşayan, Zamandan, Şərətdən, Mühihdən asılı olmayan mənaya inanıram; Dövrən Türkçülüymüzdü əlimizdən ala bilmədi; bu, İnsanilik Qələbəsidir: **Zaman bizə Zülm elədi, ancaq bizi özümüzdən eləyə bilmədi.**

AMALIN SONU YOXdur...

Mənim üçün Son yoxdur – Sonsuz var; Sonluq yoxdur – Sonsuzluq var; Nisbi yoxdur – Mütləq var; Keçici yoxdur – Əbədi var...

Mənim üçün Var olan – qurtarmır, Bitmir, Tükənmir...

Mənim üçün Şər Var olmur, çünki Şərin özü yoxdur – Şər Xeyirin Yoxluğudur. Ona görə də Sözümlər qurtarmır.

Amalın sonu yoxdur...

Qoy «Körpü» Türkçülük ləyaqətini Təmsil eləsin – Fədakar-casına, Müdrik, Vüqarlı.

Önsözün müəllifi və Atanın söhbətədaşı:

Qəşəm İLQAR

2 Yağış ayı, 12-ci il.

(Noyabr, 1991).

TÜRKÇÜLÜK İDEOLOGİYASININ MEYDANA ÇIXMA SƏBƏBLƏRİ BARƏDƏ BİR NEÇƏ SÖZ

Azərbaycan milli ideologiyasının banisi, Şərqdə ilk demokratik respublikanın rəhbəri Məhəmməd Əmin Rəsulzadə türkçülük prinsipini müsavətin başlıca şərtlərindən biri hesab edirdi. Hələ o dövrdə böyük Türk Dünyası üçün pantürkizmin daşıyıcıları az olmamışdır. Türkçülük ideyası bütün zamanlarda məqbul bilinən milliliyi və milli birliyi bəşəri səviyyəyə qaldıran əsas amil kimi özünü göstərib. Bu ideologiyaya müxtəlif yöndən yanaşan, onun müxtəlif istiqamətlərdə (əlbəttə, mayasına toxunmadan) inkişafına təkan verən xadimlər, şəxsiyyətlər az olmayıb. Z.Göyalp, Ə.Hüseynzadə, M.Ə.Rəsulzadə... Və onlarca başqa nəhəng türkçü kişilərin türkçülüynün inkişafında spesifik xidmətləri olmuşdur. Onların arasında **ASİF ATANIN** özünəməxsus yeri var: heç kəsə bənzəməyən, təkrarçılıqdan uzaq. «Mütləqə İnam» fəlsəfəsinin yaradıcısı, müasirimiz – Böyük Azərbaycan filosofu **ASİF ATA** görümündə Türkçülük necə izhar olunur?

Türklərin ən böyük ruhani-fəlsəfi hünəri Hürufilikdir. Hürufizmi Azərbaycan yaradıb. Təlimin banisi, «Cavidannamə»nin yaradıcısı F.Nəimi, İ.Nəsimi olublar. Bu cür şəxsiyyətlər heç bəşəriyyətdə yoxdur. **Birinci dəfə türk ruhçuluğunda etiqad birliyi əmələ gəldi. Qəhrəmanlıq səviyyəsində – məhz Babəkin tarixi xidməti nəticəsində. Türk ruhaniyyətinin Azərbaycan mahiyyəti böyükdür.** Ancaq deyilənlərlə bitmir. Hürufiçiliyin dərinliyinə gedəndə tanrıçılığın uralığına qalxır. Bu, həqiqətdir! – obraz üçün deyilmir.

Türk Dünyasının musiqisi var – hədsiz dərəcədə möhtəşəm və zərif. Onların türküləri, şərqləri səmavi izharlardır. Muğamat kimi – insanın pillə-pillə artması, yüksəlməsi və son anda ilahiləşməsi... Hamısının ifadəsi azərbaycanlılar tərəfindən təkmilləşdirilib, qorunub, oxunub, çalınub və əbədiləşdirilib. Hərçənd muğamatı təkcə azərbaycanlılar yaratmayıblar. Muğamatın yaranmasında iranlıların, Türkiyənin, Hindistanın, yunanların rolunu danmırıq. Amma bu

xalqların heç birində muğam bizdəki kimi bütöv, hərtərəfli, dərin səviyyədə qalmayıb. Biz də itirmişik, hər muğamın əvvəllər 70–80 şöbəsi olub. Ancaq heç olmasa indi bizdə əsas şöbələr qalıb. Başqalarında bu da yoxdur. Ona görə də muğamat bir varlıq kimi canlanmur onların musiqisində. Yalnız bizdə muğam bütöv fəlsəfi, bədii hadisə səviyyəsindədir.

Azərbaycanın Türk Dünyasında rolu onun zəngin, dərin, ruhani mənası ilə əlaqədardır. Hətta belə deyərdim, mübaliğəsiz: Azərbaycan Türk Dünyasının ruhani mənasıdır.

Türkçülük ideologiyası o zaman əmələ gəldi ki, parçalandılar, bir-birindən ayrı düşdülər – **özgələşdilər.** Bir-birini anlamadılar eyni dil ola-ola. **Səbəbi: avropalaşma, ruslaşma.** Məhz bu zaman türkləşmə ideologiyasına çox böyük ehtiyac yarandı. Və bu Ehtiyac türk aləminə **pantürkizmin ilk böyük ideoloqunu – Ziya Göyalpı verdi.** **İdeoloqlar car çəkдилər ki, türklər birləşməlidirlər. Bu ehtiyacı anlatmaqdan ötrü türk birliyini tədqiq elədilər, tarixi yada saldılar. Və türkləri birliyə çağırdılar. Dedilər ki, Türk Dünyası bərqərar olmalıdır.**

Biz də həmin fikirdəyik.

Əli bəy Hüseynzadə deyirdi: **Türk Dünyasının bərqərar olma ideyası türklərə dünya türklərinin xilasını kimi təlqin edilməlidir.** Türk Dünyası bərqərar olmasa, türklər məhv olacaq. türkçülükdə budur önəmli məsələ. Təəssüf ki, türk ideologiyası istəyinə çatmadı. Çünki imperializm, ələlxüsus Rus-Sovet imperializmi türklərin parçalanması, ruslaşma, assimilyasiya üçün zorakı (daha çox bu üsul!) və diplomatik oyunlardan ardıcıl şəkildə məharətlə istifadə elədilər. Türküstan Birliyi məhv edildi. Əvəzində Özbəkistan «dövləti», yaxud Türkmənistan, Qırğızıstan, Qazaxıstan «dövlətləri» yaradıldı (yəni SSRİ-yə daxil edildilər). **Uyğurların taleyi Çin siyasətinə tapşırıldı. Xüsusilə Rusiya daxilində başqırdlar, tatarlar, çuvaşlar, tuvinlər, yakutlar özgələşməyə başladılar.**

Eyni zamanda Osmanlı Türkiyəsinə qarşı açıq və gizli **düşmənçilik – indiyə qədər davam edən, sonu görünməyən – Şərq xalqlarının bir-birinə qarşı qoyulması siyasəti Türk Dünyasını dəhşətli dərəcədə pərakəndə vəziyyətə saldı. Türklər bir-biriylə yadlaşdı. Ümumi kök, ümumi ruh unuduldu. Ümumi böhran səviyyəsi yarandı – irqitmə təhlükəsi baş verdi.**

İndiki türkcülük şüar səviyyəsində yaxşı səslənir, amma, zənnimcə, siyasi mahiyyətinə görə təhlükəli cəhətləri vardır. Təbii ki, partokratlara nisbətən Asif Ata demokratlara üstünlük verir. Və xoşuna gələn odur ki, indi farsçılıq arxa, türkcülük isə birinci plandadır. Bu, müsbət haldır. Çünki Mütəllibovşına vaxtında islamçılıq-farsçılıq türkcülüüyü ayaqlamışdı. Farsçıların fəlakəti ondadır ki, onlar Cənubi Azərbaycana qarşı qurban vermirlər. Türkcülük isə həm bizim ruhani mahiyyətimizdir, həm də Cənubi Azərbaycan aqibətinin ifadəsidir. Mən belə görürəm ki, yaxın gələcəkdə konfranslar, konqreslər, simpoziumlar keçiriləcək, zirvə toplantıları olacaq. Bunlar yaxşı şeylər olsa da, zahiri şeylərdir. **Nə qədər ki, avropalaşma şüarı qalır, türkcülükdən dərin mənada danışmaq əbəsdir.** Çünki Qərbciliklə türkcülük daban-dabana ziddir. Nə qədər ki, islamlaşma şüarı, yəni siyasi yönü qalır, türkcülükdən dərin, bütöv mənada danışmaq əbəsdir. Çünki islam xalq tanımır, millət tanımır – icma tanıyır, ümmət tanıyır. Yəni ki, bütün islamçılar müsəlmandır. **Bu ona gətirib çıxarmışdır ki, hətta Osmanlı türkləri də XIX əsrin sonuna qədər özlərini millət kimi türk yox, müsəlman sayırdılar.**

Müasir Azərbaycan türkcülüyünü türkcülük saymaq düzgün deyil. **Çünki türk ünsür ola bilməz. O bütöv bir həqiqət olmalıdır.** İndikilərdə isə türkcülük üç ünsürdən biridir. Türkcülüüyü mən bizim sabahımızda görürəm – Ocağın qələbəsində. O sabahı gerçəkləşdirməkdən ötrü Ruhani İntibah olmalıdır. Yəni İNAM yarımçıq deyil, bütöv gərəkdir. **İdrak təzələnməli, kamilləşməlidir.** Marksist çirkabından, xurafatdan azad olmalıdır. **Mənəviyyat təmizlənməli, kamil mənəvilər yaranmalıdır.** ATA buna inanır. Və həm də inanır ki, İradə zamanı ötməli, Zamandan üstün olmalıdır. **İNSAN dəbə uymamalı, Zamanın çaldığı havaya oynamamalıdır. Onda adam İnsanlaşacaq, Yurdumuz türkləşəcək!**

Mən buna qətiyyətlə inanıram – qaladığım, yaşatdığım Ocaq Atası kimi.

Atanı dinlədi: jurnalist **Yusif Dirili.**

MİLLİ İDEYA VƏ OCAQÇILIQ

Zamana qarşı çıxdı – Zaman fəvqində dayandı.

Şəraitə qarşı çıxdı – Şərait fəvqində dayandı.

Mühitə qarşı çıxdı – Mühit fəvqində dayandı.

Oxucularının gözündə yüksəldi Asif Ata.

Bu zirvədən Azərbaycanın bu günündə və sabahında Türkcülük ideyasına Ata baxışı necədir? Ocaq Evladı Alov Atalının Asif Atadan götürdüüyü müsahibə bu səpkidə suallara cavab verir.

Alov: Ataya ali səcdə! Azərbaycanın bugünkü milli ideologiyası Ata görümündə. Milli ideologiya necə olmalıdır?

ASİF ATA: Səcdən ucadır. Ürəyinizdə Günəş olsun!

Azərbaycana milli ideologiya gərəkdir, rəsmiyyətdən uzaq. Rəsmi ideologiya əbədi ola bilməz. Heç bir dövlət, heç bir hakimiyyət özündə mütləq həqiqəti gəzdirmir. Onda hökumət olmazdı, onda rəsmiyyət olmazdı. Rəsmiyyət ilə həqiqət arasında yerlə göy qədər təzad da ola bilər, ən yaxşı halda böyük fərq olur, ona görə şəxsən mənə görə, **Ataya görə, xüsusi rəsmi ideologiya hay-həşirində həqiqət tapılmayacaq, itəcək. İdeologiya müəyyən bir siyasi yön deməkdir, o siyasi yön isə əbədi ola bilməz, o dəyişir, dəyişilən nə varsa, o nisbidir. Və millət kimi böyük bir hadisəni hakimiyyətə və dövlətə bağlamaq tarixin səhvlərindən biridir.** O səhvi indi bizimkilər təkrar eləyirlər və burda əsas məqsəd öz hakimiyyətini təsdiq eləmək, özünü qorumaq, özünü millətçi kimi göstərmək, mahiyyətə isə millətçilikdən uzaq olmaq, beynəlmiləlciliyə milli don geydirmək və müəyyən siyasi niyyətlər, siyasi xətlər, siyasi qazanclar və faydalar əldə etməkdir. Bu, məsələnin bir tərəfi. Bu mənim qəti fikrimdir ki, bu, hay-həşirdir, bu, həngəmdir, bu, o mitinqçiliyin davamıdır. İndiki dövrdə elə müstəqillik sözü bəsdir ideya üçün, o müstəqilliyi həyata keçirmək lazımdır. İndi şüarlar lazım deyil hakimlərə, yəni hakimlərin özləri bunu başa düşməlidirlər, hətta öz xeyirlərində belə. **Müstəqil şəxsiyyət azadlığı və xəlqi birlik özünəməxsusluqdur, bunlar milli ideologiyaya qat-qat lazım olan ideyalardır.** Və elə indidən demək istəyirəm ki, bu milli ideologiya proyektlərinin hamısında çox ciddi, çox açıq bir tendensiya, bir yön görünür. Bu yönün də adı antitürkcülükdür. Azərbaycan ideologiyası

ondan ötrü yaranır ki, Azərbaycanı türkçülükdən ayırırsın. Azərbaycanı türkçülükdən ayırmaq isə onu mahiyyətindən ayırmaqdır. Azərbaycanda milli-etnik məsələlərin, hadisələrin, problemlərin gərginləşməsindən istifadə edib, türkçülüyə qarşı azərbaycançılıq qoymaqdır. Azərbaycançılıq antitürkçülük kimi görünür bu projelərin hamısında. Çoxunda açıq, təcavüzkar, bəzilərinə isə «incə». Amma bunun mahiyyətini başa düşmək çox asandır: Azərbaycançılıq – yəni antitürkçülük. Tendensiya budur və bu tendensiyaya qarşı döyüşməyən, çıxış etməyən müstəqillikçi, yurdçu əslində yurdçu deyil, müstəqilçi də deyil, hakimiyyətçidir, siyasətçidir, pis mənada. Bu mənim fikrimdir. Və Ocağımızın fikridir.

Alov: Atamız təqdim olunan bu türkçülük – azərbaycançılıq təzadını necə qiymətləndirir?

ASİF ATA: Azərbaycanın etnik və tarixi təməli türkçülükdür. Dəfələrlə bunu mən demişəm. Türkçülük nə siyasi konyuktura səviyyəsi, nə də hakimiyyət uğrunda döyüş əməli olmalıdır. Türkçülük hansısa bir hərəkətin şüarı səviyyəsində, hansısa bir «lider»in özünü təsdiqi səviyyəsində olubsa, bu, türkçülüyn təqsiri deyil. Türkçülüynü gəlin beş günlük, on günlük əməllərlə, ayrı-ayrı həy-həşirli hadisələrlə, ayrı-ayrı müasir səslənən şüarlarla, ayrı-ayrı şöhrətpərəstlik iddialarıyla, ayrı-ayrı xülyalarla, turançılıqla, bayrağımızın Çində dalğalanması ifrat və gülünc fantaziyasıyla eyniləşdirməyin! Bu – cinayətdir, xəyanətdir!

Türkçülük Azərbaycan xalqının, bizim etnosumuzun canıdır. Siz milli şüur yaradırsınız, ancaq onu etnosdan ayırırsınız. O nə milli şüurdur ki, etnosdan ayrılınsın? Qəribə bir milli ideologiya yaranır, millətdən kənardadır. Birdən deyirlər ki, türkü biz niyə qaldırırıq?! Əgər mən türkçülüymdən əl çəkərsəm, onda mənim bütün başqa hərəkətlərim heçlikdir. Demək mən Azərbaycanda millətlərarası qırğına, döyüşə, yaxud adicə münaqişəyə yol verməmək üçün öz türkçülüymdən keçirəm. Onda qoy ləzgi öz ləzgiliyindən əl çəksin, kürd öz kürdlüyündən əl çəksin, onda gəlin amorf bir şey yaradaq – mahiyyətsiz, təməlsiz. Etnos xalqın təməlidir. Etnos bizim mahiyyətimizdədir, tariximizdədir, eyni zamanda bizim ruhani xasiyyətlərimizdədir, cismani cəhətlərimizdədir, bizim nəfəsimizin, ürəyimizin, ağılımızın, əllərimizin, gözlərimizin biçimindədir. Türk dili bizim dilimizdir. Zərdüştədən başlamış Saza qədər nəyimiz varsa, hamısı türk mahiyyətlidir. Siz indi təzə şeylər icad edirsiniz, müsəlman

mədəniyyəti icad edirsiniz, birləşdirirsiniz hamısını, türkü axarda itirirsiniz. Bununla da türkə qarşı olanlara xeyir verirsiniz. Və türksüz Azərbaycan icad edirsiniz... Bu, çoxlarının arzusuymdu. Türkü türkdən ayırmaq. Türkü özündən ayırmaq. Və bunu belə əsaslandırırınsınız ki, türkü şişirdirdi Əbülfəzlər.

Türk sözü Əbülfəz sözü deyil. Miqyas başqa miqyasdı. Türkçülük olmasa, Azərbaycan daha da parçalanacaq. Çoxmillətli ölkələrdə gərək supermillət olsun, böyük millət olsun, onları birləşdirən güc olsun. Əgər güc yoxsa, əgər mərkəz xalq yoxsa, onda ləzgi ləzgiyə çəkəcək, tat tata çəkəcək, lahıc lahıca çəkəcək. Azərbaycan məhv olacaq.

Sizin milli ideologiyanızdan ölüm iyisi gəlir, sizin milli birlik adı altında ideologiyanızdan milli parçalanma əmələ gəlir. Orqanizmdə də belədir. (Onların səviyyəsi məni belə bəsit paralelizmə məcbur edir). Elementləri birləşdirən güc olmalıdır. Kimsə özünü filosof sayır (filosof olmaq da asanlaşmış), hakimiyyətə gəlir, milli ideologiya yaradır. Beş-altı nəfər vəsiqəli imperiya vəsiqələrindən, idraksızlıqdan, inamsızlıqdan, murdarlıqdan hasil olunmuş o doktorluq, professorluq istedadsızlığından istifadə eləyib, özünə ad çıxarmaq üçün xalqı parçalamaq həddində milli ideologiya yaradırlar.

Ocağın öz işi özünə bəsdir. Amma məcbur olursan çıxış eləməyə. Çünki biz deyənə heç kəs demir, sonradan deyirlər. İndi də biz deyirik birinci ki, bu, çox təhlükəli addımdır. Azərbaycan xalqını parçalamaq üçün edilən bir işdir. Bəziləri bunu başa düşməyər, düşməyə eləyir, bəziləri bunu qana-qana eləyir. Türk vəhşiliyi, türk azgınlığı adlı dünyada böyük bir böhtan məktəbi var: türk heç nə verməyib bəşəriyyətə, türk yalnız öldürə bilib, mənimsəyə də bilməyib heç. Jirinovskinin o sərsəm ideyaları başqalarının dilində çox sanballı səslənir. Vəsiqələnmiş, professorlaşmış, doktorlaşmış adlar da. Öz balaca səviyyəsilə ki, bədbəxt xalq vəsiqəyə istedadından çox inanır, başına oyun açırlar, özünün xəbəri də yoxdur. Və bütün bunlar hamısı göstərir ki, zıyasız ziyalılar son vaxtlar özlərinə meydan axtarıblar və tapıblar. Ona görə də səhərdən axşama kimi yalmanurlar indiki iqtidara. Hansı söz yoxdur ki, onlar deməsinlər! Utanmırlar, ölmürlər. Kişidirlər, saçları ağarıb, quyuq bulayırlar. Qoy vətən ölsün, qoy vətən parçalansın, tək mənim işim getsin, tək mən nəşə qazanım. İndiki dövrdə milli ideologiya yaratmaq lazımdır ki, millət parçalanmasın. Oğrunun yadına daş salım və deyim ki,

burada hamı birdir, bütün Azərbaycanlılar üçündür; Azərbaycanda yaşayanların hamısı Azərbaycanlıdır, rus da, yəhudi də... Sabah o da desin ki, elə bura mənimdir.

Buna görə də türkcülük məsələsi çox fundamental məsələdir. Və bu məsələni Ocaqdan yaxşı qoyan yoxdur. Amma indi görəsən, türkcülüğü özünə monopoliya götürənlər, özlərini tarixi türkcü sayanlar niyə susublar? Çünki hakimiyyət üçün lazım idi onlara. Pragmatizm ayaq açıb yeriyir, çox murdar bir səviyyədə. Nə olur olsun, tək mənim nəşə qazancım olsun. Hər zaman havadan iy çəkmək. Demokratların hakimiyyəti dövründə havadan hər cür iy çəkirdilər, eyni zamanda hər vaxtda da, bütün vəziyyətlərdə də özlərinə yer tapırlar bu mənəvi yersizlər.

Alov: Çoxları türkcülüğü Turançılığa – yeni imperiyaya çağırış kimi anlayır. Bu məsələyə Ata münasibəti.

ASİF ATA: Turançılıq ideologiyası haqqında Atanın o qədər söhbətləri var! Təkrar eləyirəm, Turan ölkəsinin əzəməti, mahiyyəti siyasi xarakter də daşıyırdı, eyni zamanda mənəvi xarakter də daşıyırdı. Siyasi səciyyə ondan ibarət idi ki, böyük, əzəmətli, hədsiz dərəcədə unikal deyirlər ona – yəni bənzərsiz bir imperiya, dövlət yaranmışdı ki, Turan dövləti deyirdilər. İmperiya sözünü mən indiki mənada işlətmirəm, əzəmətli ölkə mənasında işlədirəm yalnız. Ölkəni türklər saxlamadılar, bu onların fəlakəti idi. Təzədən indiki vaxtda Turana, elə bir ölkəyə qayıtmaq ideyası utopiya. Ocaq ideal, ülvi, göylü bir mahiyyətdir, məbəddir, amma bizdə utopiya yoxdur ki, o sırf fantaziya olsun. Məsələn, bizim Ruhani Cəmiyyət idealımızda fantaziya yoxdur, bu saat da onu həyata keçirmək olar. Əməkçinin olmalıdır mülkiyyət (gec-tez olacaq), nə kapitalistin, nə də dövlətin. Mütləqə İnamda utopiya yoxdur. Doğrudan da həyatın mənası olmasaydı, heç yaşamağa da dəyməzdi. Amma Turan ideyasında elə bir xəyalpərəst, psevdoromantik utopiya, xülyalıq var, bu indiki söhbət deyil. Lakin Turan ideyası – türkcülük, mərdlik, birsifəllilik, Tanrıçılıq ki, Allahlığa qarşıydı – bunların hamısı yaşamaqdır. Turançılıq bir mahiyyət kimi, bir ruhani mənə kimi ölməzdir. Bu bizim fikrimizdir.

Alov: Ocaqçılar yeni türk nəslini yaradırlar. Bu fikri Ata necə açıqlayırdı?

ASİF ATA: Azərbaycanda qalanan Ruhaniyyət Ocağının bir məqsədi Türkcülüğün yeni səviyyəsinə çatmaq idi.

İndiyə qədər olan türkcülüğü inkar eləmirik, lakin o türkcülük ki, indiyə qədər olub, azdı. O türkcülük çox olsaydı, yaxşı olsaydı, qələbə çalardı. Belə bir dünyada – dəhşətli dərəcədə ruhsuz dünyada türk ruhu qələbə çala bilərdi, çalmayıb. Çünki o ideologiyalar, lap elə indikilər də hamısı bir yerdə – azdı.

Bizim üçün türkcülük, birinci, İnamdır. Dünyanın dünyadan artıq olan mənasına inam, insanın insandan artıq olan mənasına inam. Türkcülük dinin inam ilə əvəz olunmasıdır ki, burada türkcülüğə aid olan tanrıçılıq ideyası bir rüşeym kimi daxil olur. Türklər, təkrar eləyirəm, yazılarımda demişəm, bir də deyirəm: türklər Allaha yox, Səmanın özünə inanırdılar. Təbiidir ki, bizim fəlsəfəmiz, bizim inamımız bunu təkrar eləmir, amma onun məğzində, canında bu meyl var. Dünya özünün mənasından doğub, dünya yaradılmayıb. Nə qədər ki, inam yoxdur, nə qədər ki, türk ruhu qandallanıb, buxovlanıb başqa dinlərlə, yalançı inanlarla, qismətçiliklə, cənnətlə, cəhənnəmlə – o türkcülük qələbə çala bilməyəcək. Çox asan gəlir türkcülük camaata, daha doğrusu, özlərini türkcü adlandıranlara. Onların idrakının balacılığı onlara asan türkcülük qayəsi aşılayır. Ocaqdakı türkcülüğün mənası, qayəsi insanlaşmadı və türk ruhu insanlaşma üçün ən lazımlı, ən gərəkli hadisə deyilmi, mahiyyət deyilmi? İnsani dünya insanlaşmaqla bağlıdır. İnsani dünyanı insan özü yaradır. Heç bir cəmiyyət insan yarada bilməz, insan cəmiyyəti yaradır. Buna görə də inqilablar heç bir şey vermir və verməyəcəkdir də. Bütün siyasi, bütün ictimai nə varsa insaniliyin ifadəsidir, əksinə deyil. Sən əvvəl cəmiyyəti dəyişdirirsən. Sənə elə gəlir ki, cəmiyyət dəyişən kimi insan dəyişəcək. Nə vaxt oldu o? Fransa inqilabındamı, Rusiya inqilabındamı? Gərəkdir insan dəyişsin ki, adam insan olsun ki, dünya dəyişsin. İnsanı da özü dəyişdirəcək. Bizim türkcülüğün ikinci imperativi, tələbi budur.

Bizim türkcülüğümüzün 3-cü tələbi də yenə türk ruhu ilə çox uyğundur, «Ruhani Cəmiyyət» adlanır. Nə kapitalizm, nə sosializm. Dairədən çıxma bilmir bəşər. Türk axı ona görə türk idi ki, özünü dünyaya qarşı qoya bilirdi. Nə qədər ki, bu belə idi, türk dünyaya yürüyürdü, dünyanın arxasınca sürünürdü, o böyük idi. Elə ki, o başladı yavaş-yavaş, addımbaaddım dünyalaşmağa, dünyaya qatılmağa və dünyanın ardınca yürüməyə, o gəldi bu günə düşdü. Ona görə də təzə cəmiyyət yaranmalıdır – Ruhani Cəmiyyət. Onun

əsas prinsipləri artıq var. Lakin görürsünüz ki, biz onu heç təbliğ də eləmirik, çünki bunlar bir-biriylə bağlıdır, inamlı insan üçündür bunlar hamısı və dindar insan üçün deyil. Buna görə də çox uşağcasına düşünürlər ki, 10 ilə, 20 ilə Azərbaycan problemini həll edəcəklər. Azərbaycan problemini əsrlər həll edəcək, özü də müasir dünyanın bugünkü səviyyəsindən Yerdən Göyəcən fərqli olan güc, ruhani güc!

Və dördüncü, bizim türkçülüyümüzün 4-cü imperativi, tələbi Özümlü Şərq. Nədir Özümlü Şərq? Təqlid eləyə-eləyə birincilər sırasına çıxdı. İqtisadiyyatda, texnikada. Bəs mədəniyyatda? Həmişə Türk, Şərq ruhaniyyət məğzi olub, ifadəsi olub. Çünki türk türkçülüyünü eləyə bilmədi, Şərq Şərqliyini eləyə bilmədi. İndi hər şey bir şeydi: yaşayış, güzəran, pul, maşın, texnika. Bu intihardı. Müasir bəşərin inkişafı intihardı, ruhani intihardı.

Və bizim türkçülüyümüzün beşinci və sonuncu ideyası Müstəqil Vətəndir. Onda ki, öz İnamın olacaq, onda ki, sənə qoşulacaqlar, sən qoşulmayacaqsan, onda ki, Azərbaycan dünyanın ruhani mərkəzlərindən biri olacaq, Cənubi Azərbaycanla birləşəcək, onda müstəqil Vətəndən danışmaq olar. Bizim türkçülüyümüz təzə türkçülükdür və mahiyyətcə türkçülüyn İnam səviyyəsidir.

Alov: Ata Ruhunu Ürəyimdə aparıram!

ASİF ATA: Qaranlıqlar Yarılsın!

Yükümüzdən Böyük Fərəhimiz yoxdur!

TÜRK RUHU BƏRQƏRAR OLSUN!

Söhbətimizi türk ruhundan başlayırıq. Türk ruhunun mahiyyəti, mənası, canı inanclıq deməkdir. Türk ruhu qədər inanc ruh yoxdur, bəlkə almanlarda da bizdən aşağıdır. Lakin bu inanclıqda itaət yoxdur, qismətçilik yoxdur, cənnətçilik, cəhənnəmçilik, xurafat və cəfəngiyyət yoxdur. Türklər Göyə inanıblar, Göyün özünü ilahi varlıq sayıblar. Göy burda islam Göyü deyil, qətiyyə. Burda Allahın taxtı yoxdur, tacı yoxdur. Göy – ucalıq rəmzidir. Harda olursa olsun, türk başının üstündə Göy görüb. Atilla da Göy görüb, o biriləri də. Nə qədər ki, onlar Göyə pənah gətiriblər, Göyə tapınıblar – çox məğrur olublar. Türk məğrurluğu, türk vüqarı hədsizdir, əvəzsizdir, bənzərsizdir. Burda heç bir şişirtmə yoxdur. Ona görə mahiyyətcə türk ruhu antiislamçıdır. İslam sözünün mənası itaətdir. İslam qorxudur və mahiyyətcə Göydə Allah olanda Yerdə hökmdar olur, hökmdar rəyiyyət tələb edir. Bu, türklərdə olmayıb, belə qorxu, belə təbəqələşmə, belə ağaçalıq türklərdə olmayıb, türk ruhuna uyğun deyil. Bu birinci.

Bizim məqsədimiz budur ki, bu türk ruhu bərqərar olsun, bu inanclıq. Yalançı inam yox, islam yox, xristianlıq yox, buddaçılıq yox, müsəvilik yox – əsil inam, yalansız inam. O ucalıq və o müqəddəslik. Ona görə türk ruhu bu günlə uyuşmur, bu günlə döyüşür. Türk ruhu qərbçiliyə də qarşıdır. Qərbçilikdə inanc yoxdur, qərbçilikdə varidat var, gəlir var, kapital var, ticarət var, hər şey alınıb satılır. Ona görə türk ruhu bəlkə də elə bəşəriyyətin xilasındır. Hər halda mən buna tam inanıram və bizim Ocağın da bir məqsədi türk ruhunu tək bərqərar eləmək yox, təsdiq eləməkdir. Bütün dünya pulçuluğa şığıyır. Bu, türk ruhuna ziddir.

Türk ruhunun ikinci xüsusiyyəti ondan ibarətdir ki, türk ölümlə öcəşir, amma öldürməkdən həzz almır. Türkün ölümlə öcəşməsinə misallar hədsizdir. Atilla dövrünü da bəsdir, Səlcuqların XI əsrdə dünyaya şığıması da bəsdir. Sonradan yaradılan möhtəşəm Osmanlı imperiyası da bəsdir, Babək üsyanı da bəsdir.

Amma ömründə türkdə sadizm, öldürməkdən həzz alma olmayıb. Bunu Atadan əvvəl Cəvahirəl Nehru deyibdir. Siyasətçi olsa da, burda o, çox yaxşı deyib: Monqollarla türkləri müqayisə eləyir və deyir ki, monqollar öldürməkdən həzz alırdılar, türklər isə döyüşdən həzz alır. İndiki dövrdə isə ölümlə öcəşmə yoxdur, ölümdən qorxma var və öldürməkdən həzz var.

Burda yerə-göyə sığmayan xəstəlik var, sadizm var. Elə bununla əlaqədar onu da demək lazımdır ki, türklər ona görə Bizans imperiyasına qalib gəldilər ki, onlar quldarlığı ləğv elədilər. Hara gedirdilər, azadlıq aparan xilaskar kimi gedirdilər. Çox böyük, lazımlı işdir Türk ruhunun bu cəhəti. Bu saat, cinayətkarlığın Yerə-Göyə sığmadığı bir vaxtda, insan toyuqdan ucuz olduğu bir zamanda, başkəsənlik az qala müqəddəsləşəndə, bax, türkün bu ölümlə öcəşməsi, döyüşkənliyi, və eyni zamanda öldürməyi sevməməsi, sevməyə-sevməyə öldürməsi böyük psixoloji və ruhani bir sərəvətdir ki, bunu bəşər öyrənməlidir. Bu ikinci.

Üçüncü, türk birsifətlidir. Həməzlikdən uzaqdır. Türk Koroğludur mahiyyətcə. Hədsiz dərəcədə mərd, üz-üzə döyüşən, üz-üzə gələn. Qılınca çıxarda, görək kim güclüdür. Arxadan vuran deyil, yəni diplomat deyil, siyasətçi deyil, ticarətçi deyil. Yəqin ki, sən məndən inciməzsən mən desəm ki, türkün ticarət möcüzəsinə inanmıram. Mən Türkün İdrak möcüzəsinə inanıram, onun filosofluğuna inanıram və indi o zahiri möcüzədən ki, danışurlar, türk möcüzəsi adı altında, Çikaqo məktəbinin siyasi iqtisadiyyatı əsasında yaranan o tacirlik – mən bunu türkə yaraşdırmıram.

Türkdən Həməz çıxmayıb. Bütün ticarət, bütün siyasət hamısı Həməzlikdir, biclikdi, aldatmadı, oyundu. Mən istəyirdim ki, türkün ruhu qalib gəlsin və siyasət meydanından çıxsın, ticarət meydanında çox az qalsın. Təbii ki, bu günün söhbəti deyil, amma bu günün xilasıdır.

Və nəhayət, dördüncü mahiyyəti – türk ruhunun qadına hörməti. Hədsiz dərəcədə ilahiləşən qadın. De görüm, qadına münasibətin nədir, deyim sən kimsən. Bu, müəyyən mənada bir ölçüdür, bir meyardır. Türk qadını çox yüksək tutub. Avropada bəlkə yalnız almanlar bizə bərabərdir. Ona görə ailə məsələsi əsasdır. Qadınla kişi ayrılmayıb, qadını çadraya bükməyib, qarğa paltarında qadın gəzməyib, qadın gülüşüb, sabahkı kişisiynən, bəzən yıxıb onu. Bir-birinin canına and içirdilər. Gətirdilər indi qadını çevirdilər qapalı bir qarğaya.

İslam Şərqi belini əydi ki, Qərb onun belini qırsın. İki fəlakəti var Şərqi, ikisi bir-birinə bərabər. Qərbdə əxlaqsızlıqla pulçuluq qol-boyun olub, hər şey satılır, o cümlədən parnoqrafik biznes yaranır. Bədən satılır, hərəcə qoyulur.

Bax, gör necə gözün var!.. Sonra gözün içindən papiroso düşür!.. O göz ki, Füzuli şeir yazmışdı. O dodaq ki, onnan su içirdi Nəsimilərimiz, Füzulilərimiz, indi onun əvəzinə görürsən ki, o ağızdan top çıxdı, reklam topu. Mərdarlıqdı bu! İslam ondan da pisdir. Şərqi bir yağısı yox, iki yağısı var, bir-birinə yağısı olan, bir-birini sevirən, bir-birini müdafiə eləyən mahiyyətcə. Qorxudur islamnan Qərb, deyir, mən olmasam, sən bu günə düşəcəksən, ay Şərqi, bundan da pis olacaqsan. Qorxudur və özünü saxlayır. İslam da Qərbdən qorxudur ki, fahişəxanalara çevirəcəklər Şərqi. Əslində ikisi də bir şeydir.

O türk ki islamnan döyüşür, qərbçilərlə döyüşür – o, pis döyüşçüdür. O türk ki, Qərbdən döyüşür, islamnan döyüşür, o da pis döyüşçüdür. Mən istəyirəm ki, türk ruhu dünyaya hakim olsun. Çox fikirləşəndən sonra mənim nəticələrim budur ki, əgər türk ruhu, mən dediyim o dörd ideya qalib gəlməsə, bəşər indiki səviyyəsində, totalitarizm – demokratiya səviyyəsində məhv olacaq.

Qaranlıqlar Yarılsın!

Atanı dinlədi:
Güntay Atalı. 1993.

ƏZƏLİ, ƏBƏDİ TÜRKÇÜLÜYÜMÜZ

(İzhar)

1. Mahiyyətimiz

Türkçülüymüz bizim mahiyyətimizdir. Ötəri, keçici, sonlu keyfiyyətimiz, xassəmiz deyil. Yəni mahiyyətimiz dedikdə, biz ruhaniyyətimizi deyirik. Türkçülük bizim xilqətimizdir deyirik. Türk inamından danışırıq, türk idrakından danışırıq, türk iradəsindən danışırıq. Ona görə də türkçülüyi zamanla ölçmək, şəraitlə ölçmək, cəmiyyətlə ölçmək, mühitlə ölçmək, siyasətlə ölçmək çox zahiri, çox səthi bir təməldir. Təəssüf ki, o təməl hökm sürür indi. Azərbaycançılığımız öz Şərqi mahiyyətini Türkçülükdə ifadə edir. Bu həqiqətdir və bu həqiqətin çox möhkəm təməli, çox ulvi aqibəti, çox üzvi gələcəyi var. Dövrümüzdə siyasətin həyata hədsiz müdaxiləsi – yüksək, ali Ruhaniyyətin dərkinə çox mane olur. Siyasət hədsiz dərəcədə dəyişkəndir, mahiyyət isə əzəlidir, əbədidir və əzəli, əbədi

olani keçiciynən təyin eləmək istəyirlər, müəyyənləşdirmək istəyirlər və nəticədə mahiyyət itir. Siyasət ölçüsündə hər şey nisbidir və Türkcülük kimi Mütləq mahiyyəti də nisbiləşdirirlər. Və bu səbəbdən də həqiqətdən uzaq düşürlər. Təbiidir, Türkcülüklə bağlı dəyərli fikirlər yox deyil – xüsusilə Türkcülüynün banilərində – ikisində: Ziya Göyalpda və Ə.Hüseynzadədə. Amma ümumən türkcülüyə Ruhani baxış hələ özünün əsil təcəssümünü tapmayıb. Ruhani baxış olmayan yerdə isə türkcülük anlaşılmaz. Türkcülük öz mənasından ayrı düşər və bu təhlükə artıq indi göz qabağındadır. Fəlsəfi, Ruhani baxımdan şumerlik təzahürüdür Türkcülük. Şumerlik mədəniyyət deməkdir, ülvyyə, idrak, fəlsəfə, şəhər, dövlət, yüksək ənənə – düşüncə ənənəsi, duyğu ənənəsi, mənəçilik ənənəsi, inamçılıq ənənəsi və mahiyyətcə dünyanın ilkin mənası, İnsani həyat adlanan Varlığın təməli deməkdir. Hansı Avropamərkəzçi Türkcülüyə Şumerlikdən ayırsa da, buna nail ola bilməyib. Türkcülüynün Dünya insaniliyinin təməli sayılmasında heç bir uydurma yoxdur, bu həqiqətdir. Ona görə də Türkcülük mahiyyəti Şumerçilik mahiyyəti deməkdir.

2. Xilqətimiz

Türk zamana baş əyməyib, Türk zamanüstü yaşayıb. O zaman türk özünə bənzəyib. Zamana bənzəməyən dərəcədə türk özünə bənzəyib.

Atillanı Atilla eləyən zamana bənzərlik deyildi, bənzərsizlik idi. Səlcuqu Səlcuq eləyən bənzərsizlik idi, zamandan üstünlük idi. Osmanlı səltənətini yaradanlar zamandan üstün idilər; zamanın arxasınca yüyürmədilər, zamanın qabağındaydılar, zamanı çəkib öz-ləriylə bərabər aparırdılar yüksək səmtə... Türklər zamandan üstün olublar – o zaman həmişə qələbə çalıblar. Kamal Atatürk də zamandan üstün idi. Cəlaləddin Rumi də zamandan üstün idi... Türk vüqarlı idi, mütəşəkkil idi, qorxmaz idi; ölümə öcəşirdi, lakin öldürməkdən həzz almırdı. Türklər Həmzəlikdən uzaq idilər, Koroğ-luydular. Türk sadələvhlüyü əslində sadələvhlük deyildi, ləyaqət idi. Türk aldatmağı öz ləyaqətinə sığışdırmırdı. Ticarət türk işi deyildi. Türkün Fordu olmayıb, Morqanı olmayıb, mənəcə olmayacaq da. Türk itaət bilmirdi, tabeçilik bilmirdi, quldarlıq da bilmirdi. Türk Bizansı ləğv eləmədi, məhv eləmədi – xilas elədi. Hara gəlir – hansı şəhərə,

hansı ölkəyə gəlirdi türk – Osmanlı türkü də, o biriləri də – orada qulları azad eləyirdi. Türk qadına pərəstiş eləyirdi.

Bütün fəlakətlərimiz onda başladı ki, türk öz türklüyünü itirdi, bəyənmədi və özgələrin arxasınca getdi... Bu saat bizim xilqətimiz necə lazımdı bu dünyaya – xilqətsiz dünyaya, qorxaq dünyaya, əxlaqsız dünyaya, həris dünyaya, mazoxist dünyaya!.. Bu cür düşüncə lazımdır, bu cür yaşamaq lazımdır Türkə. Ümumiləşdirmələr vaxtıdır. Ayı-ayrı hadisələri əxz eləmək bədsir, o bizə heç nə vermədi.

3. Mənəviyyatımız

Türk Ruhunun əsasında Ocaq Mənəviyyatı yaranıb. Vicdançılıq olmayan dünyada, indi xüsusilə olmayan tələb, vicdanın özünün hakimiyyəti, başqa hakimliyin ləğvi, ictimai hakimliyin ləğvi, onun əvəzinə vicdanın özünün hökmü. Nə qədər ki, vicdan hakim olmayıb insana – heç bir cinayət ölməyəcək. Olsa-olsa canını cəzalandırır cəmiyyət. Canı cəzalandırılır, cinayət ölmür. Devin görək hansı cinayət ölüb? Neçə əsrdir ictimai hakimler var, mühakimələr, var, cəzalar var – hansı cinayət məhv olub? – hamısı yaşayır. Yalnız vicdanın hakimliyi zamanında, dövründə cinayətlər ləğv oluna bilər. Ona görə də bizim mənəviyyatımız – Vicdançılıqdır. Özün özüyün hakimi olmalısən. Niyə sən başqasından qorxursan, özündən qorxmursan? Bundan ötrü özünə döyüşməlisən, özündəki canavarı öldürməlisən. Sən dünyaya kamil gəlməmişsən – kamil olmalısən. Çünki sənin daxilində kamilliyə meyil var və kamilliyin canı, meyarı olan Mütləqlik var. Əgər Mütləqlik varsa, deməli, sən özünü dəyişə bilərsən, içindəki tülkünü, canavarı öldürə bilərsən. Əgər bunu özün eləməsən, heç kəs bunu eləməyəcək – heç bir cəmiyyət, heç bir cəza, heç bir tərbiyə, heç bir kollektiv, heç bir pedaqogika. Bunu heç kəs eləməyəcək. Sən özün eləməlisən, özündə bu əzəmət var, yalnız Türk Ruhunda döyüşməlisən – özünə çatmaq üçün. Yalnız Türk Ruhunda bu qüdrət var, yalnız Türk Ruhunda bu əzəmət var, yalnız Türk Ruhunda bu qətiyyət var. Türk ruhu qəti Ruhdur. Burada qətiyyət lazımdır. Başladınsa, axıra qədər gəlməlisən. Addım atdınsa, yola çıxdınsa – əbədi yolçusən, dayanmaq yoxdur, dönmək yoxdur. Bu dönməzlikdən doğur bu inamçılıq.

Türklük fədakarlıq tələb eləyir; bugünkü, bu həqiqətə uyuşmayan təmənnasızlıq. Əgər sən istəyirsənsə bu günün eybəcərliyini məhv eləyəsən – özün təmənnasızlığa çat. Çünki bu dünya bütövlükdə

təmənna üzərində qurulub, dəlalçılıq üzərində qurulub, faydaçılıq üzərində qurulub.

Burada təmənnasız heç nə yoxdur, hər şey satılır, alınır. Fayda verməyən nə varsa, hamısı ləğv olunur. Xeyirdən mükafat alırlar. Mükafatsız xeyirə xeyir demirlər və dünya böyüklükdən uzaqlaşır. XX əsrin mükafatları kimi heç vaxt mükafat olmayıb. XX əsrin böyüklüyü hədsiz dərəcədə pragmatikdir – ümumən götürdükdə bir Tolstoya, bir Dostoyevskiyə, bir Taqora minlərlə yalançı böyüklər düşür. Bir Kamal Atatürkə, bir Qandiyə minlərlə yalançı böyüklər düşür. Budur XX əsrin nəticəsi! Çünki hər şey təmənnadır. Və hər kəs özünün xeyrindən bəhrələnir. Xeyirin gərək maddi ekvivalenti, maddi dəyəri, maddi əvəzi olsun. Və maddiyyatı ruhaniyyatın birləşdirəndə, ruhaniyyatın maddiyyat adlı biçimini yaradanda, bəşərin iflasını düşünən olmayıb. İndi həmin o iflasdır. Kommunistlər beş dəqiqənin içində öz əqidələrindən elə əl çəkdilər ki, heç olmayan kimi. Çünki onların hamısı gəlmişdi mükafat üçün, pul üçün, mənəb üçün. Dəhşətli bir mərifətsizlik, dəhşətli bir hərcayilik, dəhşətli bir riyakarlıq baş alıb gedir...

Praqmatizm yarandı. Amerika fəlsəfəsi başdan-ayağa pragmatizm murdarlığıdır. Həqiqətin özünün də ölçüsü birdir – xeyir. O şey ki, xeyir verir, – o yaxşıdır, vermir – pisdir. Əgər əqidə üçün çarmıxa çəkilirsən, – o pis şeydir. Əqidəni satıb özünə bir saray tikirsən, – o əla şeydir. Səhl onda böyük adamdır, Babək pis adamdır... Bura gəlib çıxır Qərbin müasir əxlaqı. Ocaq buna qarşıdır. Nə qədər çətin də olsa – bu, gözəl işdir. Çünki bu, təmənnasızlıqdır, vicdançılıqdır, fədakarlıqdır.

4. Türkcülük və müasir siyasət

Heç cür Türkcülük adlanan hədsizliyi, dərinliyi, özünəməxsusluğu siyasət adlanan mənfəətmən, fürsətmən yaxınlaşdırmaq, eyniləşdirmək olmaz. Siyasət üçün türkcülük mənfəətdir və fürsətdir. Türkcülük vasitəsilə türkcülükdən kənar olan faydalı bir niyyətin təsdiqidir. Hansısa bir hökumətin, yaxud hansısa bir qurumun türkcülük adı altında özünü təsdiq eləmək və türkcülüüyü məqsəd yox, vasitə saymaq, özünü türkcü kimi qələmə vermək, əslində isə hakimiyyətçiliyini təsdiq eləmək – zahiri türkcülükdür, türkcülüyə qarşıdır. Siyasi türkcülük mahiyyətə türkcülükdən qazanc əldə etməkdir – maddiyyətçilik səviyyəsində də, hakimiyyətçilik

səviyyəsində də. Siyasətin Kamal Atatürk səviyyəsində o, ruhaniyyətə yüksələ bilir. Atatürk xilaskar idi. Atatürk Türkiyəni Avropa adlanan ilanın ağzından çıxartdı. Bu, türkcülüyn böyük qələbəsiydi. Burada siyasət siyasətdən artıq oldu. Bu, unikal bir hadisəydi. Hər halda türkcülüklə Qərbciliyin birləşməsi, türkcülüklə Qərbciliyin az qala paralel inkişafı bir ölkədə və ya bir neçə ölkədə – bu, siyasi türkcülükdür və bunun türkcülüyə yalnız ziyanı var, gələcək nöqtəyindən. Belə bir türkcülüyn müəyyən vaxt üçün maddi nailiyyətləri ola bilər, amma mahiyyətə türkcülük ruhuna yad olan bir özgəcilik, bir eklektika – hər şeydən bir az, bir yarımçılıq, bir qeyri-qətilik yaranır. Bunun mənfəi cəhətləri göz qabağındadır. Məqsəd türkcülüyn ruhani, mənəvi, fəlsəfi, idraki yüksəkliyini, ucalığını izhar eləmək və dünyaya yaymaqdır. Dünyanın türkə, türk mahiyyətinə ehtiyacı sonsuzdur, lakin dünyanın bundan xəbəri yoxdur.

Qaranlıqlar Yarılsın!

Yükümüzdən Böyük Fərəhimiz yoxdur!

Söhbət izhar biçimində
Soylu Atalaya diktə edilib.
14 Qürub ayı, 15-ci il. Bakı.
(Avqust, 1993).

MÜQƏDDƏS ZƏRURİLİK və ya TÜRK ŞƏRQİN BAŞÇISI OLMALIDIR

– Asif Ata, deyirlər ki, Yer üzərində suyun səviyyəsi artanda türk də qalxır, öz hakimiyyətini bərqərar edir. Bu asılılıq hardan gəlir və Asif Atanın «türklər xüsusi irqdir» kəlamına da aidiyyəti varmı?

Asif Ata: Bu məsələni mən belə başa düşürəm: insanla təbiətin bir-birinə qarışması, qovuşması var. Adətən, təbiətin insana təsirindən çox deyirlər. İkinci məsələ – insanın təbiətə ruhani təsirindən isə heç nə oxumamışam. Məsələnin belə qoyuluşu orijinallıq tək anlaşılmamış, çoxdan fikirləşirəm ki, insanla təbiətin qohumluğu daha üzvidir, bu birlik daha sıxdır. Bir sözlə, insan özü də təbiətə təsir edir. Deyirlər ki, Şərq ölkələrinin iqlimi insanlara təsir edir və insanların idrakında, mənəviyyatında çox böyük rol oynayır. Ancaq

insanla təbiətin eyni zamanda yaranmasını unudurlar. Təsəvvür edirlər ki, əvvəl iqlim yaranır, onun əsasında da insan yaranır. Gözün bundan artığı görmək imkanı yoxdur. Ağıl bilir ki, insan təbiətlə eyni bir hadisənin, eyni mahiyyətin ifadəsi kimi paralel yaranıb. Evolyusiya fəlsəfəsi cəfəngdir. Şərq insanı Şərq təbiətinə uyğun qarşılıqlı təsir edir. Şərq təbiəti olmasaydı, Şərq insanı olmazdı. Burda mistika yoxdur, tam yetkin, ciddi fəlsəfi fikirdir. Bu, ümumi tərəfdir.

Demək olar ki, türk öz təbiətini də təbiətə calayıb. Sənin dediyin obrazı qəbul edib, lakin belə təfsir edirəm ki, türk təbiəti ilə türk xarakteri eyni şeydir. Və türk aləminin indiki axarlığı çox böyük məsələdir. Qısaca belə başa düşürəm. Türk Osmanlı imperiyası dövründə dünyaya Türk gücünün mənasını bildirdi. Onlardan əvvəl, hələ hunlar dövründə, Atilla dövründə türklər dünyaya öz mütəşəkkil birliyinin gücünü göstərmişdi. Hunları hun edən onların mütəşəkkilliyi idi. Atilla isə dahi təşkilatçı idi. Lap əvvəl türklər öz ruhani mahiyyətlərini Zərdüştdə göstərdilər. Zərdüştin işıq ideyası türk tanrıçılığına çox yaxındır. Türk allahı Göy tanrıdır. Göy işıq rəmzidir. Döyüş orda gedir. Həmin Göy işığı düşür mənəviyyata, insan bədəninə, əlinə, dodağa, halallığa və s. Hürmüzd Əhrimənlə döyüşür, Od ilahiləşir, təkə istilik yox, işıq rəmzi olur. Göylə bağlı türk tanrıçılığından yaranıb Zərdüştcülük. Türkçülüyn ruhani böyüklüyü və sonradan sufilər, hürufilər Şərq cərəyanları – hamısının götürdükləri yol Zərdüştcülükdür. Mahiyyətə. **Sufilərdə türklər çox deyil, lakin ideya türk ideyasıdır, Tanrı, Göy ideyasıdır.** İstədiyimizi yox, olanı deyirəm. Sonrakı türkçülük qılinc türkçülüydür. **Teymurləngdir. Bunu türk faciəsinin ifadəsi hesab edirəm.** Burda türk təsdiq olundu. Amma necə? Nə qaldı Teymurləngdən? Yerə-Göyə sığmadı türk. Dünyanı zəbt eləmək olmaz. Dünya insandan ibarətdir. İnsana sahib olmaq olmaz. Əslində Teymur heç nə qazanmadı mahiyyətə. **O duyğu, o düşüncə, o məğrurluq, o dahilik verilmişdi ona.** Heç nə qalmadı onlardan. Yəni Teymurun hər döyüşü bir əsər idi, bitdi. Qəsbkar aqibəti budur. Tarixə düşmək asandır, onu yaratmaq çətin.

Sonra Osmanlı imperiyasının uğursuzluğu başladı; onun fəlakəti xəlifəti təqlidi oldu. Türk özü idi, qələbə var idi.

Xristianlar səlib döyüşünə gələndə səlib döyüşçülərini döyürdülər. Osmanlının ağı çatdı ki, Bizansda quldarlığı ləğv etsin. **Türk yeganə irqdir ki, onda quldarlıq olmayıb. Sonra Osmanlı türkləri zəiflədikcə başqa ölkələrdə qalan türklər özgələşdi.** Oğuzla qırpaq

döyüşdü. Ayrı-ayrı ölkələrin himayəsinə keçildilər. Öz peyğəmbərini yaratmadı türk. Türk idi ərəb ordusunun gücü. O da Babəki qətl etdi. Bu, Azərbaycanın, Kişiliyimizin, yenilməzliyimizin qətl idi. Sonra Çaldıran. Türk türklə döyüşəndə məğlub olur. Sonra Türkmənçay. 1909-cu ildə Türkiyəni ölümə gətirən inqilab.¹ Milli dövlətimizin devrilişi, 20 Yanvar, Xocalı.

Türkün XX əsrdə ən böyük səhvi bayraqda oldu. Müsavat bayraqında bir tərəfdə türkçülük və onunla qoşa qərbçilik, islamçılıq – eklektika, süni birlik. Bu fəlakətdir. Bəlkə zəmanə əlacsızlığı, bəlkə idrak nöqsanı, bəlkə də hər ikisidir. Türkçülük – özümlük, qərbçilik – özgəlikdir, cazibədardır, onun siyasi doktrinaları var. Atatürk Türkiyəni Qərbin ağzından çıxardı, qərbəşirdi. Üçüncü – islamlaşma. İslamçılıq Qərbin xeyrinədir, sosializmə alternativ kimi.

Türkün axması çətindir. Türkün axması Ocaqdadır. Mütləqə İnamdır. Bu, türk ruhundan doğan səmavilikdir. İndi türkün İnamı var. Ocaq İnamında hakimiyyət əvəzinə Atalıq, Xəlqi Birlik, imtiyazsızlıq – Türk Birliyinin doktrinasıdır. **İnsanlaşma ayrı-ayrı adamların ayrılması deyil. Bütün xalq təzə Cəmiyyət, təzə İnam qurur.** Türk Şərqin başçısı olmağa layiqdir. Niyə Zərdüştin, Babəkin xalqı olmasın Şərqin mərkəzi? Onun bu qədər ruhaniyyəti var. Hürufi insanilik məktəbi, Füzuli eşq peyğəmbəridir. Eşq ən əsas ruhani gücdür. Füzulini, Muğamı, Sazı verən türk öz qədrini bilmir. Ocaq var. Şərqin gələcəyi türkdür. Yol çətindir. Üzdəkilər sabaha getmir.

– **Vahid Türk Dünyası yaratmağın yollarını hərə bir cür təsəvvür edir. Bəs Asif Atanın təsəvvüründə bu necədir?**

Asif Ata: Vahid Türk Dünyasını siyasi birlik tək dərk etmək səhvdir. Siyasətin birinci, ruhaniyyətin ikinci olması ruhsuzluğun ifadəsidir. O filosoflarla razıyam ki, siyasəti əsasən ötəri, əxlaqa zidd hesab edirlər. Sokrat deyir: «Demon qulağıma pıçıldadı: olmaya-olmaya siyasətə gedəsən ha!» Əslində siyasət bəşəriyyətin zəifləməsinə dəlalət edən hadisədir. Bəşəriyyət güclü olsa, siyasətə ehtiyac olmazdı.

Siyasətə başqa yerdə özünü göstərə bilməyən, az talantlı adamlar gəlir. Əsil ziyalı öz ziyalılığını siyasətə dəyişməz.

Mən türk birliyinin üç cəhətini görürəm:

¹ Gənc Türklər inqilabı nəzərdə tutulur.

1. *Türkün mənəvi-ruhani birliyi – əsası Ocaqçılıq. Yəni İnam əsasında birlik. Ədəbi, sənət, elmi, adət birliyi. Əsası budur: dillərin bir-birinə yaxınlaşması, mədəniyyət, ümumi türk mahiyyəti, musiqi, sənət – ümumi türkçülük: mənəvi-idraki ümumi türk təhsili. Türk bunu eləməlidir. Ümumi Füzuli, Nizami, Nəsimi Türkiyəsi. Burada pis şey yoxdur.* 2. **Hərbi ittifaq. Ayrı-ayrı müstəqil ölkələrin, xalqların hərbi birliyi.** Çətin məqamda bir dövlət daxilində, içində birləşə bilmək. 3. **Qərbciliyə qarşı birgə döyüş, qərbciliyin aradan qalması.** Bu, Türk Dünyası üçündür. Ayrı çeşidlər – bir boyunduruqdan başqasına keçməkdir. Türk xalqı bir şey, türk hakimiyyəti başqa şeydir. Türk dövləti doğma. Öz boyunduruğu-muzdur, amma boyunduruqdur!

«Ruhaniyyət birinci, siyasət ikinci» prinsipindən doğru yol yoxdur.

– **Türkün tarixən formalaşmış xarakteri ilə Türk Birliyi nə dərəcədə uyğun gəlir?**

Asif Ata: Türk xarakterinin **birinci** xüsusiyyəti birsifətlilikdir. Qəti əminəm ki, türkdən Taleyrən kimi diplomat çıxmaz. («Dil fikri gizləmək üçündür»). Ford çıxmaz. Mən xalq içindən çıxmışam, bildiklərim bunu mənə sübut edir. Dünyaya bu lazımdır. Dünyanı bu xilas edəcək. Diplomatiya yox. Bəşər heç vaxt belə yiyəsiz qalmayıb. Siyasətin axırı budur. **İkinci**, döyüşkən, vüqarlı. Döyüşdə çox ləyaqətlidir. Bunu məndən əvvəl Nehru da deyib. Türkdə kin yoxdur, öldürəndə ləzzət almır. Ölümə qarşı, ölümlə üzbəüz duran irqdir türk. Türkdə bərabər deyil heç kəs. **Üçüncü**, inamçı. Anadangəlmə inamçıdırlar. Buna görə də Həmzələrə tuş oladırlar. **Dördüncü**, açılmamış zəka. **Ayzek Əzimov bütün beyinləri tədqiq edib deyir ki, türk beynindən yoxdur.** Nyutonumuz olardı – Teymurləngimiz olmasaydı. Elmdə edə biləcəyimizi meydanda etdik. Döyüş özü böyük işdir, yaradıcılıqdır, fəlakətli yaradıcılıq. Mənəm deməyəm xalq yoxdur tarixdə. Məhəmməd beduinlərdən xalq yaratdı. Belə güc, qüdrət bizdə olmadı, birləşmədik.

Türkdə üç böyük hal və bir nöqsan görürəm. Sabah hamı gecə-gündüz öz imkanı, ruhu daxilində iş görsə, türk öz mahiyyətini açacaq. Onda siyasət doktrinası dilənməyəcək. Türk öz siyasi qurumunu da deyəcək. Türkün sabahına inanıram, çünki özümə inanıram.

– **Asif Ata, kimdəsə oxumuşam, deyir qılncı olmayan peyğəmbər qalib gəlmir.**

Asif Ata: Demək istəyirəm ki, peyğəmbərlik oyun deyil, qılncı olmaz. Peyğəmbərin əlifbası – hər şey sözdən yaranır. «Snaçalo bilo slovo».¹ Dünyanı söz idarə edir. Söz Allah tərəfindən peyğəmbərə verilir. Qılncı əl atan peyğəmbər peyğəmbər deyil. Onun nəyi peyğəmbər olur ki?! Onun qılncı sözdür, ruhdur, ömrüdü. İsanın xoşbəxtliyi onda oldu ki, o öldü, yoxsa o da qılncı əl atardı. Onun peyğəmbərliyini dünya daha yüksək tutur.

– **İnsanın içində qoşa yaranan və qoşa ölən mənəvi-ruhani bir ehtiyac olur. Bütün poeziya, fəlsəfə, dinlər bu ehtiyacın ödənişi kimi bu boşluğu doldurmaq üçün yaranır. Amma heç nə bu ehtiyacı tam dolğunluğu ilə ödəmir. Bəs Asif Atanın bəşərə təqdim etdiyi İnam necə, bu boşluğu doldurmağa qadirdirmi?**

Asif Ata: Fəlsəfə tarixini vərəqlədim, antik dövrdən indiyə kimi. Çox təəssüflü bir hal yarandı. **İndiyədək olan fəlsəfə bəşərə lazım deyil.** Mənə çox pis təsir etdi. Belə fikir yarandı ki, tək fəlsəfə azmış. Nəşə ayrı bilik lazımdır. Sonra başladım ədəbiyyatı oxudum. Həmin vəziyyətə gəlib çıxdım. Ümumiyyətlə şeir kimə lazımdır? Kimin əlindən tutur şeir indi? Keçdim **musiqiyə.** Burada vəziyyət bir az başqa oldu. **Yenə zəruriyyət görmədim. Elə şey yaratmaq lazımdır ki, fəlsəfə də olsun, musiqi də, şeir də. Gördüm sintez vaxtıdır.** Fəlsəfi ədəbiyyat siyasi doktrina deyil, izharlardır, bu lazımmış. Elə bil ki, qərib xurafatçı səviyyəsində desəm, «qulağıma Demon pıçıldayıb». Düz iş gördüm. Demirəm, unutmayacaqlar, əksinə çıxmayacaqlar. Şübhəm yoxdur ki, olacaq. Ancaq bəşər Mütləqə İnam ideyasından artıq heç nə deyə bilməz.

– **Asif Ata, hərdən söz düşəndə adamlar bir az mərhəmət, bir az canıyananlıqla «yazıq tək yaşayır» deyirlər. Tənhalıqda bir yazıqlıq varmı?**

Asif Ata: Tənhalıq çətin işdir, əzabdır. Lakin çörəyi ver çörəkçiyə, birini də üstəlik. Tənhalıq olmasa, 15 kitabı 5 ildə yaza bilməzdim. Heç kəsə təlqin etmirəm. Bir nəfər belə yaşaya bilər. Əzabçılar da olmalıdır, kədərçilər də, təkələr də. Fədakarlığı böyük hesab ediriksə, təklik fədakarlığın bir çeşididir. Bu bir. İkinci, elə ki, sən böyük bir aləmə düşdün, Ocaqı deyim, ya nə?.. Bu gündən artıq

¹ «Öncə söz vardı» – İncil. İohannın (Yəhyanın) Müjdəsi.

olan Amal düşdü Atanın qismətinə; Amalmı deyim? Sən evdə oturursan. Dünya sənə evinə gəlir. Dünya haqqında da fikirləşəndə tək olmursan. Bu hamının işi deyil. Adam var beş dəqiqə tək qala bilmir. Təklidə başqa cəmiyyətin olur, başqa ağlın, Göyün olur. Fikri, İnamı, Zərdüştü, Babəki görürsən. Yaz-yarat, gün keçir.

Üçüncü, intim tərəfi var. Gərək insan öz idealına xəyanət etməsin. Sənin ideal istədiyin bir şəxs olur, insan olur. Ömrü boyu onunla olmaq istəyirsən. Mənim istəyimcə, mənə cavab verə bilən yoxdur. Mən demirəm... Məndə də nöqsan var.

Çalışdım, yaxınlaşdım. Tələbimin cüzi hissəsinə də cavab verə bilmədiklər. Əqidəmdən əl çəkməliydim. Ya heç nə, ya hər şey. Çətin yoldur, bir nəfər belə yaşaya bilər. Çörəyi ver çörəkçiyə.

Çətindir, həm Amal, Ocaq – təzə fəlsəfə, həm də... Elə vaxtdır ki, beyinsizlik adlı bir cəfəngiyyat yaradıblar. Fəlsəfə qurtarıb, təbliğatçılıq, deyirlər. Ağıl, düşüncə nöqtəyi-nəzərinə antifəlsəfədir bu. Belə ağır yükü götürmək, həm də xoşbəxt olmaq, hərtərəfli – mümkün deyil. Seçmək lazım idi. Birincini seçdim.

– **Asif Ata, maraqlı söhbət üçün sizə təşəkkür edirəm.**

Qələmə aldı:
Ayişə Məhəmmədqızı.

HARDA Kİ, TÜRKÇÜLÜK YOXdUR, ORADA AZƏRBAYCAN DA YOXdUR!

Sübut eləmək istəyirlər ki, Azərbaycanda yaşayanlar hamısı azərbaycanlıdır. Gözəl də səslənir: «Bizdə irqi, milli assimilyasiya yoxdur, yəni yağılıq yoxdur, yadlıq yoxdur, hamı bizdə azərbaycanlıdır». Amma bizim elə fəlakətimiz də bu olmayıbmi ki, Azərbaycan həm ölkə adı olub və Azərbaycan adı millət məfhumunu ləğv eləyib?

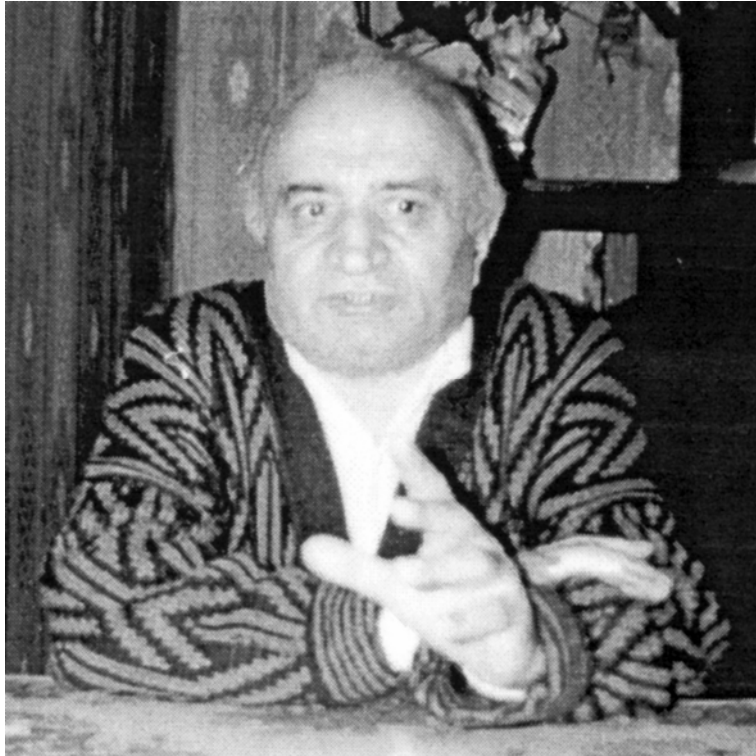
Bu bizim fəlakətimiz deyilmə ki, «Azərbaycan» sözündə milli heç nə yoxdur? Azərbaycan sözü iki hissədən ibarətdir: «azər – baycan». «Azər» – od deməkdir, «baycan» – gözətçi deməkdir. Zərdüştlükdən gələn gözəl bir ənənə, ruhani xüsusiyyət. Eyni zamanda fəlakətli bir yanlışlıq. Burada camaatı aldadırlar. Nə qədər Amerika çoxmillətli xalq olsa da, Amerika xalqının əsas etnosu Anqlosakslardır. Əgər o əsas etnos olmasa, elə «hamı amerikalıdır, dilimiz bir, dinimiz bir» deyib hayqırsalar, Amerika çoxdan məhv olardı. Çünki millətlər çox olduqca başqa millətləri birləşdirən güc çox olmalıdır. Yoxsa, elə «mən də azərbaycanlıyam» deyən ləzgi, «mən də azərbaycanlıyam» deyən Tat, Lahic, Talış başqa xalqlara qarşı çıxış eləyəcək və Azərbaycana hakim olmağa çalışacaq. Sonra deyəcək ki, bura mənindir! Ona görə sevinə-sevinə demək ki, «hamımız azərbaycanlıyıq, heç bir fərq yoxdur, heç bir məsələdə mən düşünməmişəm ki, bu ləzgidirmi...». Çox səthi və çox zərərli meyildir! Elə ləzginin özü üçün də! Bəs milli şüurun oyanması nə ilə bağlıdır onda? Əgər ləzgi ləzgiliyini danacaqsın, əgər türk türklüyünü danacaqsın, kürd kürdlüyünü danacaqsın, əgər «millət» sözü «ölkə» sözünə bərabər olacaqsın, onda milli oyanışdan yox, milli süqutdan söhbət getməlidir. Burada məsələni hədsiz dərəcədə asanlaşdırırlar – süni surətdə.

Azərbaycan ölkəsində yaşayan ayrı-ayrı xalqlar var, o xalqların biri öz çiyininə ağır yük götürüb, bütün millətləri birləşdirir, o, Azərbaycan Türkləridir. Onun əsas ideyaları qədimliyi ilə bağlıdır, şərqliyi ilə bağlıdır. Ona görə də beşgünlük siyasi mənfəət üçün Azərbaycan xalqının böyük mahiyyətinə qarşı belə hücum, belə açıq hücum – sabahın bugünlə müəyyənləşdirilməsidir. Bizimsə fikrimizə görə, Sabah bugünə bənzəməməlidir. Bəli, bütün məqsəd ondan ibarətdir ki, Azərbaycanda türkcülüyü kökündən rədd eləmək. Əvvəl

türk dili məsələsini qoydular, indi deyəsən az qalıb ki, o Türk dili söhbətini ləğv eləsinlər. İndi də «Türk Milləti» sözünü ləğv eləyirlər. DEMƏLİ, MİLLƏT VAR, AMMA MİLLƏTİN ETNOS MÜƏYYƏNLİYİ YOXDUR. «Kürd də azərbaycanlıdır, indi nə olubsa tarixdə, türk də, talış da, tat da, hamısı azərbaycanlıdır». Çox təhlükəli bir yoldur! Ocaq belə hesab eləyir ki, Ata belə hesab eləyir ki və Biz bu Fikrimizi camaata çatdırırıq ki, HARDA Kİ, TÜRKÇÜLÜK YOXDUR, ORADA AZƏRBAYCAN DA YOXDUR!

AZƏRBAYCANÇILIĞIMIZ

AZƏRBAYCANLIĞIMIZ – TÜRKLÜYÜMÜZ – ŞƏRQLİYİMİZ

Azərbaycan Şərqi ən dərin və ən parlaq ifadəsidir.

*İrənin sabahında nə baş verir-versin, müstəqil
Azərbaycan hərəkəti yaranmalıdır: –
Uluyurd Hərəkəti... Adını mən indidən deyirəm.*

*Düzgün: Möhtərəm Ata, dünəninizdə Azərbaycan–Türk – Şərq
birliyinə münasibətiniz?*

*ATA: Əvvəl Azərbaycanlığımız adlanan həqiqəti car edək.
Azərbaycanlığımız, yəni ruhani mahiyyətimiz. Azərbaycan Şərq ruhu-
nun parlaq, bütöv, dərin ifadəsidir. Azərbaycan Şərq mahiyyətinin
ifadəsidir. Azərbaycan Zərdüştçülük hadisəsinin ifadəsidir.
Zərdüştçülük əzəli peyğəmbərlikdir – yalansız, qismətsiz, cənnətsiz,
cəhənnəmsiz, hürsüz, pərisiz olandı: odun işıq hadisəsidir, ruhun
bədən üzərində hakimliyi ideyasıdır; Midiyada yaranıb,
Midiyanındır, Azərbaycanındır. Bu baxımdan, Azərbaycanlığımız –
əzəli peyğəmbərliyimiz deməkdir. Burada heç bir şişirtmə yoxdur.*

*Azərbaycanlığımız – Babəkliyimiz deməkdir. Xürrəmdinlik
deməkdir. Xürrəmdinlik – fərəh deməkdir. İnsanın azadlığının fərəhi
inamdır, özünəməxsusluğunun, özünəməhsibliyinin, özündən asılılığı-
nın, yenilməzliyinin inamıdır. Bu inamı daxilində Şirvin gözdürən,
yəni Allah gözdürən Babək yaradıb. Və Azərbaycan – Babəklikdir,
yəni ikinci böyük peyğəmbərlikdir – Fərəh İnamının peyğəmbərliyi
ifadəsidir. Azərbaycanlığımız Dədə Qorqud ağsaqqallığı ifadəsidir,
ağsaqqallığın əzəli, əbədi, sonsuz igidlik səviyyəsidir.*

*Atalığın hökmdarlıq kimi yox, Atalığın böyük mənasında məna-
lılıq eyni zamanda döyüşkənlik, yeri gələndə vərəsəlilik, qeybdən
xəbər vermə idrakı – hamısının birliyidi. Belə birlik elə Azərbay-
canlıq deməkdir.*

*Azərbaycanlıq hürufizm deməkdir, «ənəlhəq» ideyasıdır, insa-
nın özünün Allah olması ideyasıdır və bu baxımdan Azərbaycan
«ənəlhəq» ifadəsidir. Ona görə elə bu bəs idi ki, xalq böyük sayılın.*

*Azərbaycan – Füzulilik ifadəsidir. Füzuli isə eşqin inam səviyyə-
sidir. Allaha aid olan bütün atributları Füzuli eşqdə görür və onu
böyük ehtirasla, ağayana bir bənzərsizliklə, təblə, ustalıqla təbliğ
eləyir.*

*Azərbaycanlığımız – muğamlıqdır. Muğam – fəlsəfədir, əxlaq
yoludur. İnsanın pillə-pillə artması, saflaşması, xalisləşməsi və son
nəticədə dünyalığa qovuşması yoludur. Və mənə elə gəlir ki, Azər-
baycanımız – Azərbaycanlığımız özünün yerə-göyə sığmayan mahiy-
yyətində Sazı da ifadə eləyir. Sazda türkü – Şərqi xatırladan iki*

*cəhət*in: möhtəşəmliklə zərifiyin vəhdəti aşkarlanır. Əgər biz «Koroğlu»ya yaxşı qulaq assaq, onda mütləq «Yanıq Kərəm»i eşidirik, əgər biz «Yanıq Kərəm»ə yaxşı qulaq assaq, orda mütləq «Koroğlu»nu eşidirik.

Azərbaycanlığımızın bu dövrünün də öz fəlakətləri var. O fəlakətlərin birincisi Midiyanın süqutudur, ikincisi Babəkin qətlidir, üçüncüsü Çaldıran fəlakətidir, dördüncüsü Türkmənçay dəhşətidir, beşincisi milli dövlətimizin devrilməsidir, altıncısı 20 Yanvardır və yeddincisi Xocalı qırğınıdır. **Bütün bunlar hamısı «Azərbaycanlıq nədir?» sualına cavab verir.**

Bəs Türkçülük nədir? Türkçülük – Şumerçilikdir. Biz Şumerdən yaranmışıq. Bütün türklər, Şumer – dünyanın mərkəzidir və dünya mədəniyyəti ordandır. Türkçülüyn birinci adı – Şumerçilikdir. Türkçülüyn ikinci böyük adı – İşıqçılıq və ümumən döyüşkənlik tarixidir; Şumerçiliyə xas olan idrakdır, ömürlük döyüşə çağırışdır və burada da mərdlik, cədlilik, ölümdən qorxmamaq, sərkərdəlik qabiliyyəti aşkara çıxdı. Bunlardan Səlcuqlara qədər, Səlcuqlardan Osmanlılara qədər türk döyüşkənliyi adlanan, Türk Sərkərdəliyi adlanan böyüklük peyda oldu.

Türkçülük yerə-göyə sığmayan döyüşçülük, ruhçuluq səviyyəsinə qalxdı, hər birində çox böyük dahilər oldu. Və onlarda böyüyən sufilər var idi... Çox təəssüf ki, öz inamını hələ ki, XX əsrə qədər yarada bilmədi. Zərdüştədən sonra Türk Dünyasının peyğəmbəri olmadı.

Ondan sonra Türk Dünyasının fəlakətli dövrü gəlir, «fəlakətli türk» ideyası yayılır. Bir-biri ilə döyüşməsidir, bir-birini qırmasıdır bu fəlakət, yayılması, xırdalanması, bir-birini tanımaması, qərbləşməsi...

Şərçilik nədir? **Şərçilik – ruhaniyyəti maddiyyatdan yüksək tutmaqdır.** Şərçilik – indianizmdir. İndianizm – dörd böyük ideya əsasında inkişaf edir: birincisi – imtina. İnsan dünyada nə var hamısını qamarlamağa gəlməyib. İnsan heyvan deyil. İnsan imtina üçün gəlir. İnsan imtina etməlidir dünyanın verdiyi çox şeylərdən. Və sonradan Buddada nirvana səviyyəsi olub imtina. İkinci – atman ideyası: dünyanın ruhu var, özümlüyü var – ona çatmaq gərək! Üçüncüsü: – induizm: insanın özüylə döyüşməsi, təmizlənməsi, yenidən doğulması ideyasının yayılmasıdır. Əxlaqda bundan böyük fikir yoxdur. İnsan həyata gəlir ki, təzədən, ikinci dəfə doğulsun. Nə qədər ki, ikinci doğulma yoxdur – İnsan yoxdur.

Bizim Ocaq da bunun əsas məğzini qəbul eləyir, təzədən təkrar eləmir. Çünki XX əsr o qədər qəlizləşmiş əsrdir ki, burda tək yenidən doğulmanın induizm pərdəsi ilə iş görmək mümkün deyil.

Və dördüncüsü – Xeyirin şər üzərində üstünlüyü ideyasıdır. Şəri şərlə öldürməmək, şəri xeyirlə öldürmək. Xeyirdə şəri öldürmək gücü çoxdur. Şər şəri öldürmür.

Sonra da Qandizm adlanan böyük bir ideya yarandı. Şərçilik birinci budur.

İkinci Şərçilik sufizmdir. İnsan dünyaya gəlir ki, özündəki həsrətə – kamil həyat həsrətinə qovuşsun. Bundan ötrü özü ilə döyüşərək özündən artıq olmalıdır. Özünü ötməlidir pillə-pillə. Bundan sonra şəriət vasitəsilə, təriqət vasitəsilə, mərifət vasitəsilə Özünə çatmalıdır və müəyyən bir məqamda həmin o kamilliyə qovuşmalıdır. İnsanın həyata gəlməkdə məqsədi budur.

Şərçilik – xurafata qarşı, dinə qarşı dahilərin şah ədəbiyyatıdır, şah bədiyyatıdır... Burda bəzi haşiyələr lazımdı. Şah bədiyyatının mahiyyəti gerçəkliyi ötməkdir. Şah bədiyyatı mahiyyəti xurafata qarşıdır. Ancaq zahirən şah bədiyyat xurafatı, islamı tərifləyirdi. Nizamilərin, Füzulilərin, Cəlaləddin Rumilərin və başqalarının əsərləri Allahın adı ilə başlayır və Allahın adıyla qurtarırdı. Ancaq bu, zahiri bir etiqad idi, çünki onlar Allahın yaratdığı dünyaya lənətlər yağdırırdılar. Bütün dahilərin, şairlərin yaradıcılığı – dünyanın inkarı, Allahın tənqidi idi.

Şərçilik həmçinin – peyğəmbərlik halının təsdiqi idi. Əgər Qərb elmə əsaslanırdısa və eynən biliyə, ağıla ən çox, müşahidələrə, mühakimələrə – yəni aşağı idraka, əslində aşağı ruhaniyyəyə əsaslanırdısa, Şərq vəhyə, vəcdə, ehtizaza, aşıqlıya inanırdı, tapınırdı. Yüksək ruhaniyyəyə. Və Qərb insanı gerçəkliklə məhdudlaşdırırdı, insanın içindəki – gerçəkliyi ötmək bacarığını haradasa saxlayırdısa, Şərqdə bu, özünü tam aşkara çıxarır. Çünki insanın məqsədi təkə də dünyanı dərk etmək deyil, İnsanın məqsədi mənaya qovuşmaqdır. Mənanı isə ayrıca – özündən kənardə dərk etmək mümkün deyil. İnsanı İnsan edən odur. İnsan üçün təkə dünyanın mənasını hişf eləmək, yaxud onu anlamaq azdır. Onda o, özünün daxilindəki həsrətə qovuşa bilməz. Bunun hamısı mənadan gəlir – dünyanın dünyadan böyük mənasına qovuşmaq həsrətindən. Bunu elm heç cür bacara bilmir.

Şərqliyin sonuncu (bugünkü) halı Qərbçilikdir. Qəribə də olsa... Bütün bu deyilənlər hamısı doğrudur. Maddiyyat ruhaniyyəti üstələdi. Vəhy, vəcd, ehtizaz, aşıqlıq unuduldu. Bilik yarandı, demokratiya, siyasət, parlamentarizm... Qeyri-adi nə vardısı, hamısı adıləşdi. Şərq özündən əl çəkdi. Bununla da bəşəriyyətin həsrətinə – mənaya qovuşmaq həsrətinə, ruhaniyyat səviyyəsinə qalxmaq həsrətinə dəhşətli bir sədd qoydu, ziyan verdi bütün bəşəriyyətə – özünün geriləməsi, qərbləşməsi səbəbindən.

İndi məqsəd Şərqliyi yenidən qaytarmaqdır. Bu, Ocağın işidir. Biz elə edəcəyik ki, Şərq özünə qayıdacaq, Şərq özünün birinciliyinə qayıdacaq və bəşər indiki ruhsuzluq fəlakətindən qurtulacaq.

Düzgün: Atanın bu günümüzdəki Türk-Şərq birliyinə münasibəti?

ATA: Bugünkü Azərbaycanda Üzeyir Hacıbəyovun «Koroğlu»su var, atalar sözlərimiz, bayatılarımız, nağıllarımız qalib, Azərbaycan dili qalib. Füzulilərin, Nəsimilərin əsərləri qalib. Azdan-çoxdan türk fəlsəfəsini, mədəniyyətini bilənlər var, sufi ədəbiyyatını, sufi fəlsəfəsini bilənlər var, hürufi fəlsəfəsini, hürufi mahiyyətini bilənlər var. Ayrı-ayrı adətlərimizi saxlamışıq. Dilimizi bütöv saxlamışıq. Xalq mahnılarımız qalır. Tarımız, kamanımız, Şərqliyimizin musiqi ifadəçiləri, demək olar ki, hamısı qalır. Ancaq Azərbaycan türkcülüyünü və Şərqliyini siyasi aləmdə, elm aləmində, zadəganlar aləmində, ictimai mənada itirib tamamilə. Füzulinin şeirlərini oxuyublar – Füzulinin mahiyyətini öyrənməyiblər, Füzulinin ruhunu bilməyiblər, Füzulinin qəzəllərini bilirlər, – aşıqlığını bilmirlər. Aşıqlıq yoxdur – Füzulini əzbərləyiblər. Nəsiminin ənləhəqqini əzbərləyiblər. Nəsiminin ənləhəqqini bilirlər azdan-çoxdan – onun ardınca düşə bilmirlər – islamın arxasınca düşüblər, **həccə yüyürürlər, özlərinin zindanına yüyürürlər** və zəncirlənirlər, xurafata inanırlar. Hansı gündə dünyaya gəlirlər – taxtlı-taclı Allaha inanırlar, qismətçi, intiqamçı, bəna Allaha inanırlar, həm də Nəsiminin heykəlini qoyurlar riyakarlar. Həm də Nəsiminin yubileyini keçirirlər özləri üçün.

Bitərəflik. Yəni qərbçilik, rusçuluq Şərqliyimizə qarşıdır.

Akademiyada Şərq ruhu ölübdür, institutlarda Şərq ruhu yoxdur. Xüsusi Şərq ədəbiyyatı keçirlər – dünya ədəbiyyatından ayrı. Avropasentrizm təbliğ edilir. Dünya tarixi keçilir və xüsusi Şərq tarixi – yəni balaca əyalət tarixi. **Dünya musiqisindən danışırlar –**

orda Muğama yer yoxdur. Ona görə də məqsəd odur ki, Şərqliyimizə qayıdaq. Bu, çox çətin işdir. Bunun üçün Ocaq lazım idi – o da var. Bunun üçün bilik azdır – Şərq ruhunun daxilində təzə nə varsa, onun içində təzə nə varsa, yığıb dünya, İnam Dünyası yaratmaq lazım idi – o da var.

Ocağa gəlmək – Şərqə qayıtmaqdır. Ocağı dərk etmək – Şərqli dərk etməkdir. Ocaqlıq – Şərqlikdir. Başqa yol yoxdur.

Düzgün: Ata, sabahımızda Türk-Şərq birliyi necə olmalıdır?

ATA: Mən türklərin konfederasiya yaratmasının əleyhinəyəm. **İndidən də bunu deyirəm. Dövlət kimi türklərin hamısını birləşdirən bir dövlət ideyasını Azərbaycan xalqının yeni şəkildə təzədən buxovlanması hesab edirəm, çünki türk siyasi birliyinə, ümumən siyasət adlanan birliyə inanmıram.** Çünki siyasət – ikilikdir. Ən azı ikilik olan yerdə birlik ola bilməz. **Mən Azərbaycanın indiki Orta Asiyadakı türklərlə də siyasi vəhdətinin, siyasi dövlətçiliyinin əleyhinəyəm.** Çünki qardaşın siyasət edəndə belə qardaş qardaşı aldadır, aldatmalıdır, yoxsa siyasət deyil, əslində ziyan verəcək türk birliyinə. Azdan-çoxdan nəyəş bir insaf var idi, mehr var idi. İndi bir az artıb. Onun əvəzinə siyasi mehr, siyasi qardaşlıq gələcək... Gördük o siyasi qardaşlığı. **Ancaq Türk – Azərbaycan birliyi labüddür.** Bunun üçün türklərin öz inamlarına qayıtmaları lazımdır. İnam əsasında birləşsələr, siyasət əsasında yox, İnam əsasında! Onun əsasında hamısı birləşsələr. Peyğəmbərliyin hamısı türk irqindən başlayıb, türkün özündə isə yaşamayıb əslində. Türk özünün islama verdiyi hədiyyənin cüzi bir hissəsini özünə versəydi, indi gör nəydi! İslamı saxlayan, böyüdən, qoruyan türk oldu. Ancaq özü gəldi Qərbin ağışına düşdü. Özgələşdi.

Şərq deyəndə mən islam birliyi demirəm. **İslam birliyi həmişə antişərq dünyası olub.** İslama qədər Şərq yenilməz idi, itaətkar deyildi. İtaətdən qorxurdular. İslam özü itaətdir. Ondan əvvəlki dinlər – Zərdüştcülük işıq dini idi. Türk kimi əzəmətli, türk kimi güclü, möhtəşəm bir irq çevrilib oldu qismətçi. Allahı şərh etməyə başladı. Bu birinci. İkinci – İnsanlaşma əsasında birləşməli pillə-pillə. Sonra, təzə Cəmiyyət ideali olmalıdır. Niyə təzə Cəmiyyət ideali qalib indiyə qədər? Niyə ondan-bundan cəmiyyət biçimi götürdü?! İndi də kapitalizm, demokratiya adlanan cəmiyyətdən beşəlli yapışıb. Türkə lazım deyil kapitalizm! Türkdən dəlallə çıxılmaz! Türk birsifətlidir. Türk minsifətli deyil. **Demokratiya minsifətlik**

deməkdir...

Yeni Cəmiyyət yaranmalıdır. Yeni Cəmiyyətin birinci əsas prinsipi ağalığın Atalıqla əvəz olunmasıdır. Hakimiyyətçilik əvəzinə – Atalıq! Ata heç bir imtiyaza malik olmamalıdır. Dünyanın saf adamı, xalqının, ölkəsinin ən yoxsul adamı olmalıdır...

Dövlət çox minimal funksiyaya malik olmalıdır ki, güclü olsun. İqtisadiyyat onun işi deyil. Dövlət inkişafı məşğul olmalıdır. Azad fərdlərdən xalq yaratmalıdır. Xalqı təmsil etməlidir və qorunmalıdır dünyada. Belə Cəmiyyət güclü olacaq, həm də güc antiinsani güc olmayacaq, insani güc olacaq...

Və dördüncü – zəhmətkeş sahib olmalıdır öz mülkiyyətinə. Çünki o, mülkiyyətə öz mülkiyyəti deyər bilər – o becərir, məhsul verir, o işləyir. Nə kapitalizm, nə sosializm! Nə mülkiyyətin kapitalistə verilməsi, nə də mülkiyyətin dövlətə verilməsi, dövlətin kapitalistə çevrilməsi. Hər ikisi antiinsanidir...

Bu cəmiyyət uğrunda Türk Dünyası döyüşməlidir. Onda Özüm-lü Şərq də yaranacaq. Şərqçiliyimizə də qayıdacağıq və ruhaniyyət maddiyyəti üstələyəcək.

Avropada yaxşı nə varsa, qalacaq. Ancaq Qərbçilik, bədnamçı fəlsəfə, bədnamçı siyasət, bədnamçı həyat tərzini ləğv olunacaq. Biz Qərbin əleyhinə deyilik, qərbçiliyin əleyhinəyik. Qərbçilik – Şərqin özgələşməsidir. Qərbçilik – Qərbin özünün də özgələşməsidir.

Düzgün: Atanın pantürkizm münasibəti?

ATA: Pantürkizmin böyüklüyü haqqında ilk açıq sözü Azərbaycanı bəyəcanda Ata deyib. Elə bilməyin ki, mən bununla lovğalanıram. Çünki bu, o qədər üzvi, o qədər təbii bir ideyadır ki, bunu hamı deməliydi. Bunu mən səksəninci ildə demişəm və mənim DTK tərəfindən verilən adımdan biri də pantürkist idi. Bu cəhətdən fəxr edirəm ki, DTK kimmən iş aparacağını yaxşı bilirdi. İndiki kimi hamı böyük deyildi o vaxt. Sonra pantürkizmin böyüklüyü haqqında birinci dəfə Ata demişdi açıq mətbuatda (89-cu ildə «Azərbaycan» qəzetində), Azərbaycan xalqına onun hədsiz dərəcədə gərək olduğunu söyləmişdi. Ancaq mənim pantürkizmin klassik pantürkizmdən, yəni Ziya Göyaldən və Əli bəy Hüseynzadənin pantürkizmindən fərqi var. Bu fərq ondan ibarətdir ki, onların hər ikisində pantürkizm Qərbçilik və İslamçılıq ilə birləşir.

Müsəlman mədəniyyəti adı altında, İslam mədəniyyəti adı altında ərəb mədəniyyəti yaşayırdı və mütəfəkkirlərin çoxu ərəb

mədəniyyətinə qulluq edirdi. İbn-Sina, məsələn, Fərabî. Mən belə hesab edirəm ki, türkçülüğü Qərbçiliyə qarşı, İslamçılığa qarşı qoy-masaq, türkçülük bəzəkli, çox effektiv, təmtəraqlı bir arzu olaraq qalacaq. Mənim pantürkizmə antiqərbçi və antiislamçı pantürkizmdir.

Düzgün: Atanın Avropasentrizm münasibəti?

ATA: Avropasentrizm münasibətim açıq və bütöv, gerçək şəklidə mənfidir. Avropasentrizm hardasa mahir irqçilikdir. Avropa irqini yeganə, əsl irq saymaqdır. Bütün Şərq isə onun əyaləti saymaqdır. **Şekspiri biz bilirik, Füzulini onlar bilmirlər. Simfonizmi biz bilirik, Muğamatı onlar bilmirlər və Muğamatdan öyrənmirlər. Özləri üçün pis eləyirlər.** Çünki əsl inkişaf ikitərəfli olmalıdır. **O sənə təsir edir, gərək sən də ona təsir edəsən.** Bunlar hamısı bəşəriyyətin ziyanıdır və Qərbçiliyin inkişafı tək Şərqin yox, Qərbin özünün, bütün bəşərin məhvini gətirib çıxarır. Artıq son vaxtlar mən qəti əminəm ki, Avropa dediyini deyib qurtarıb, demokratiyadan o tərəfə siyasi söz deyər bilməyəcək. Rəşadətə o tərəfə əsl, böyük fəlsəfi ideya deyər bilmir. Sərhəd baxımından, xüsusən də ruhaniyyət baxımından Qərb dərəcəli dərəcədə özünü itirib. Əxlaqsızlaşıb, adiləşib, rəsmiləşib.

Söz Şərqindir, söz Ocağıdır.

Düzgün: Şərq – Qərb təzadında, yəni Şərq fəlsəfəsi – Qərb fəlsəfəsi, Şərq ədəbiyyatı - Qərb ədəbiyyatı, Şərq musiqisi – Qərb musiqisi, ruhaniyyətçilik – maddiyatçılıq və Şərqdə müasir Qərbçiliyə Atanın münasibəti?

ATA: Şərq fəlsəfəsi – Qərb fəlsəfəsi. Şərq fəlsəfəsi – ruh fəlsəfəsi, Qərb fəlsəfəsi – ağıl fəlsəfəsidir. Şərq ədəbiyyatı – Qərb ədəbiyyatı. Şərq ədəbiyyatı – ülviləşmə ədəbiyyatı, ideallaşdırma ədəbiyyatı, Qərb ədəbiyyatı – realist ədəbiyyatdır ən çox. Şərq musiqisi – ekstazlı, ehtizazlı. Qərb musiqisi – təbli. Ruhaniyyətçilik – maddiyatçılıq. Ruhaniyyətçilik insanın Mütəlqə qovuşması və gerçəklikdən artıq olması, şəraitdən, mühitdən artıq olması, maddiyatdan artıq olması. Maddiyatçılıq – insanın gerçəkliyə pərçimlənməsi, cəmiyyətə pərçimlənməsi, şəraitə pərçimlənməsi, özünün ülvi mahiyyətindən tam ayrılması.

Şərqdə müasir Qərbçilik. Bütün Şərq indi Qərbçidir. Ən çox siyasi Qərbçidir. İndoneziya Qərbçidir – islam ölkəsi adlanır. Sonra Pakistan Qərbçidir – ancaq islam ölkəsi adlanır. İraq Qərbçidir –

islam ölkəsi adlanır. Sonra İran da Qərbləşir. **İndi Şərq yoxdur əslində.** Qərb var. Bütün başqa ölkələr də hamısı əvvəllər yarı sosializm, yarı demokratiya, yarı Şərq, yarı rus, yarı Qərb təmayüllü idilər. İndi isə artıq SSRİ yoxdur. Ona görə də hamı tam Qərbləşib və **bu saat demək olar ki, Qərbdən başqa dünya yoxdur.** Məqsəd odur ki, Qərbçilik bəşər aqibətindən tam silinsin ki, bəşər özünə qayıtsın, özümüliyinə, bənzərsizliyinə, əlvanlığına qayıtsın və dünya özünə oxşasın.

Düzgün: Azərbaycan – Türk – Şərq birliyi Ocağımızda necə var?

ATA: Qərbçilik ləğv olunandan sonra, yəni Qərbin, özünü yeganə mərkəz və hər şeyin əzəli kimi təqdim eləməsi nəşliyi qurtaran kimi xüsusi Şərq – Qərb təzadına ehtiyac olmayacaq.

Ocağımızın İnsanlaşma ideyası bütünlüklə Şərq ideyasıdır. Azərbaycanımızın, Şərqimizin daxilindən gəlmə ideyasıdır.

Ruhani Cəmiyyət ideyası yenə də Şərq ideyasıdır – ruhaniyyətçiliğimizdir. Həmçinin də Müstəqil Vətən ideyası yenə də Şərqçilik ideyasıdır, İnsançılıqdır, ruhçuluqdur və Özümlü Şərq ideyası da yenə Şərqçilikdir. Bütün məsələ bundadır ki, Ocaqçılıq elə Şərqçilikdir. Ancaq bu Şərqçiliyin heç bir eqoizmi, heç bir xudbin fikri yoxdur. Onun məqsədi bəşər üzərində hakimiyət yox, onun məqsədi bəşəri ruhsuzluq bəlasından qurtarmaqdır.

Söhbəti apardı: **Düzgün Atalı.**

Yağış ayı, 14-cü il.
(Noyabr, 1992).

YEDDİ İÇSƏS

**AZƏRBAYCANIMIZ –
AZƏRBAYCANLIĞIMIZ**

ZƏRDÜŞTLÜYÜMÜZ – İŞİQÇILIGIMIZ

1

Azərbaycana zahiri gözlə baxanda, o, kiməsə balaca görünə bilər.

Ancaq Mənanı xarici gözlə görmək olmaz.

Mənanı Daxili gözlə – İdrakın, Ruhun gözüylə görmək olar.

Daxili gözlə baxanda Azərbaycan çox böyük görünür – Şərq Mahiyyətinin Bütöv, Parlaq, Dərin ifadəsi kimi; **Ruhani Mərkəz səviyyəsində.**

Azərbaycanımızın – Azərbaycanlığımızın Böyük Fərəhləri və Böyük Kədərləri var.

Azərbaycanımızın Birinci Böyük Fərəhi – Zərdüştçülükdür.

Azərbaycanımızın İkinci Böyük Fərəhi – Xürrəmdinlik – Babəklikdir.

Azərbaycanımızın Üçüncü Böyük Fərəhi – Dədə Qorqudu – Ağsaqqallıqdır.

Azərbaycanımızın Dördüncü Böyük Fərəhi – Hürufilikdir – Nəsimilik – Nəsimilikdir.

Azərbaycanımızın Beşinci Böyük Fərəhi – Füzulilikdir.

Azərbaycanımızın Altıncı Böyük Fərəhi – Muğamdır.

Azərbaycanımızın Yeddinci Böyük Fərəhi – Sazdır.

Azərbaycanımızın Birinci Böyük Kədəri – Midiyanın Süqutudur.

Azərbaycanımızın İkinci Böyük Kədəri – Babəkin Qətlidir.

Azərbaycanımızın Üçüncü Böyük Kədəri – Çaldıran Fələkətidir.

Azərbaycanımızın Dördüncü Böyük Kədəri – Türkmənçay Yırtıcılığıdır.

Azərbaycanımızın Beşinci Böyük Kədəri – Milli Hökumətin devrilməsidir.

Azərbaycanımızın Altıncı Böyük Kədəri – 20 Yanvardır.

Azərbaycanımızın Yeddinci Böyük Kədəri – Xocalı Fəciəsidir.
Azərbaycanımızın sabahını – Ocaqda, Ocaqçılıqda görürük;
Atalıqda, Evladlıqda.
Mütləqə İnamda görürük.
Ruhani cəmiyyətdə görürük.
Müstəqil Vətəndə görürük.
Özümlü Şərqdə görürük.

Azərbaycan Ruhunun izharını Zərdüştçülüyümüzdən başlayırıq.

2

Zərdüştçülükdə peyğəmbərlik başlayır: Vəcd, Vəhy, Eşq, Ehtizaz vasitəsilə İnam yaratmaq, İnamı Ağillara, Ürəklərə, Aqibətlərə həkk etmək Əməli.

Zərdüşt Peyğəmbərliyi yarananda Budda yox idi, Musa yox idi, İsa yox idi, Məhəmməd yox idi.

Zərdüşt Peyğəmbərliyində Qismətçilik yox idi, Təskinlik yox idi, Cənnət-Cəhənnəm, Huri-Pəri miskinliyi yox idi.

3

Zərdüştçülükdə Hürmüzd İşığıyla Əhrimən qaranlığı arasında Döyüş var; İşıq Allahu – Hürmüzd Qaranlıq Allahu – Əhrimənlə Yerdə, Göydə döyüşür, İnsanın Daxilində – Fikirdə, Duyğuda, İradədə, Əməldə döyüşür; Hürmüzd İşığı gərəkdir Dünyaya – Qaranlıqları Yaran – İşıqlanmalıdır Dünya.

Fəlakət Səadətlə İşıqlanmalıdır; Həsəd Heyrətlə, Qorxu Cəsarətlə, Həqarət Ləyaqətlə, Hərslilik Səxavətlə, Dönüklük Sədaqətlə, Zülm Ədalətlə, Hərcayilik Müqəddəsliklə.

İşıqla Qaranlıq Təzadından Dünya ikiləşib.

İkilik aradan qalxmalı, Hürmüzd Əhrimən üzərində qələbə çalmalıdır, çalacaq; qaranlıq Dünyadan çəkiləcək, Dünya işığa qərq olacaq.

4

İşıqla Qaranlığın Döyüşü İnsanda baş verir;

İnam adlı Hürmüzd – İnamsızlıq adlı Əhrimənlə döyüşür;

Xalislik Naqisliklə, Müdriklik Naşılıqla, Saflıq Günahla, İnsanilik Heyvaniliklə döyüşür.

Daxili Aləm İşığa qərq olur, Dünyanı İşığa qərq edir. İnsan İşıqlandıqca Dünya İşıqlanır.

İnsan – İşıq Yoluna düşür, İşıq Yolu olur.

5

Dodaq Yalandan təmizlənilir, Beyin Xurafatdan təmizlənilir, Əl Haramdan təmizlənilir.

Təmiz Söz, Təmiz Fikir, Təmiz Əməl yaranır.

Zərdüştə böhtan atıb onu Zinalıq təbliğində günahlandırır: Zinalıqla Təmiz Əməl Tələbi biri digərini inkar edir.

Zərdüstdə Cənnət-Cəhənnəm, Allah xofu tapırlar: Cənnət-Cəhənnəm Hürmüzd Qələbəsinin labüdlüüylə, Dünyanın özündə (o Dünyada yox!) yaranacaq İşıq səltənəti İnamıyla bir araya sığmır; Qorxu – Hürmüzd hünərinin İnkarıdır.

Zərdüştü sonrakılar bədnam eləməyə və özümləşdirməyə – özünə bənzətməyə cəhd göstəriblər.

6

Od – Zərdüstdə İşıq Rəmzidir. Atəşpərəstlər, əslində İşıqpərəstlərdir.

Zərdüşt Odu – Qaranlıq yaran Oddur, Prometey Odu – isidən.

Od – Yanmaq Rəmzidir.

Yanmasan – İşıqlanmazsan, Təmizlənməsən – Dünya İşıqlanmaz, Təmizlənməz.

Od çirk götürmür, çirki yandırıb yox eləyir.

Oda səcdə – İşığa səcdədir.

Od qorumaq – əslində İşıq qorumaqdır.

Azərbaycançılıq – əslində İşıqçılıqdır.

7

Zərdüstdə Bədən Ruhdan asılıdır.

Bədəni urvata mindirən ruhdur.

Ruhdan məhrum olan Bədən urvatsız olur.

Amansız səslənir bu İdeya.

Ruh Zərdüstdə cismani enerji deyil – İdrakdır, Mənəviyyətdir.

İnsan öləndə Bədən İdraksızlaşır, Mənəviyyətsizləşir.

Zərdüstdə ölü bədənə hörmət yoxdur – ölünün O Dünya Yolu yoxdur; o «Axirət Dünyası»na heç nə aparmır, ölü bədən heç olur.

Misir xurafatına (ölünün mumiyalanması) qarşı çevrilmiş bu fikirdə gələcək xurafatların inkarı var.

8

Dinlərin hamısı Xeyir-Şər təzadı əsasında qurulub. Xeyir-Şər Təzadı Hürmüzd-Əhrimən İkiliyinin Təzahürüdür.

Dini ikiliyin (Dualizmin) canı Zərdüştçülükdür.

9

Dinlər Xilaskarlıq – Messiyaçılıq İdeyası əsasında qurulub. **Messiyalar – Dini xilaskarlar – Hürmüzd çeşidləridir.**

Ən məşhur Hürmüzd İsadır – Əhrimənlə döyüşdə çarmıxa çəkilən, ancaq «ölməyən, dirilən, qayıdacağı gözlənilən».

Musa, Məhəmməd timsalında da Hürmüzd canlandırılır – şəxsiyyətlər əfsanələşir.

10

Buddaçılığın Əsası – Daxili Təmizlik İdeyasıdır – **İmtina vasitəsiylə Ruhu ram etməkdir.**

Bu ideya Zərdüştün Təmizlik Yolunun davamıdır: – İfrat davamıdır, istəklərin inkarıdır – ancaq Zərdüştə qırılmaz tellərlə bağlıdır.

Zərdüştə İnsan naqis istəklərindən əl çəkirdi, Buddada bütün istəklərindən.

Zərdüştün Məqsədi – Hürmüzd Dünyasıydı, Buddanınkı – Nirvana – Mütləq Ruhani Sakitlik.

Zərdüştə Təmizlənmək – Yanmaq idi, Buddada – sönmək.

Zərdüşt Odundan Budda külü törədi!..

11

Platonçuluq – İdeyalar – Əşyalar təzadına əsaslanır: Platonda Həyat – İdeyanın kölgəsidir.

Bu fikirdə Hürmüzd – Əhrimən, İşıq – Qaranlıq ikiliyinin təzahürü görünür.

12

Dialektika (Heraklit, Hegel) əksliklərin – təzadların, ziddiyyətlərin döyüşü və vəhdəti əsasında qurulub.

Bu ideyada Zərdüştçülük duyulur.

«Dünya – təzadlar döyüşüdür!» – dialektikanın dediyi bu fikri əvvəl Zərdüştçülük deyib.

Fərq ondadır ki, Zərdüştə Əksliklər Vəhdəti yoxdur – yalnız əksliklər Döyüşü var və həqiqət bizcə Zərdüştün tərəfindədir.

Təzadlar bir yerdə olanda belə, Bir olmurlar!

13

Babək Fərəh dini yaratmışdı.

Babək fərəhində Hürmüzd İşığı yanırıdı.

Babək özündə Şirvin gəzdirirdi, bu, Şirvin adlanan Hürmüzd idi.

Babək Hürmüzdçülük eləyirdi – Əhrimənlə döyüşdü.

14

Sufilər Eşq Əhli idilər, İlahiliyə Atəşin Eşq bəsləyirdilər. Odluydular, Eşq Odunda alışıb-yanırdılar. İşıqlıydılar.

Aşıqlıkdə – Təmizlənilirdilər, **Şəriətləşirdilər, Mərifətləşirdilər, Təriqətləşirdilər:** İşıqlı hallar keçirirdilər – İşıqlanırdılar – İlahiliyə qovuşurdular.

Hürmüzd İşığıydı həmin Eşq – Qaranlıqları Yaran Odlu Əməl.

15

Kimdir Zərdüşt, kimindir Zərdüşt?

Midiyalıdır, Midiyanındır – Azərbaycanlıdır, Azərbaycanındır.

Yeni eradan əvvəl VI əsrdə indiki Cənubi Azərbaycanda həyata gəlmiş, yaşamışdır.

Əsərlərinin çoxu Makedoniyalı İsgəndər tərəfindən yandırılmış, yandırılmayanlar – Pəhləvi dilinə tərcümə olunmuşdur.

Midiyanın Süqutundan sonra Əhəmənilər dövründə Zərdüştçülük İranın dövlət dini olub.

Midiyadan – Azərbaycandan Dünyaya İşıq saçıb Zərdüşt.

Zərdüşt – Azərbaycanındır, Şərqiindir, Dünyanıdır.

Zərdüştliyə qayıtmağa çağırırıq.
Hürmüzd Işıqına qovuşmağa çağırırıq.
Əzəli Ocaqlığımızı çağırırıq.

3 Işıq ayı, 14-cü il.
(may, 1992)

2. BABƏKLIYIMIZ – XÜRRƏMDİNLİYİMİZ

I. Fərəh İnamı

Babək Ləzzət İnamı yaratmamışdı. Fərəh İnamı yaratmışdı.

Ləzzət İnamçısı 23 il Xəlifətlə döyüşməzdi – ləzzətindən keçməzdi, – **Babək özündən keçmişdi.**

Babək İnamının Yazılarını məhv eləyiblər, ancaq Babək əməli gəlib bizə çatıb. **Babək əməli əsasında Babək İnamını fəhm etmək olar. İnsan Dünyaya Fərəh üçün gəlib, ən böyük Fərəh isə – Azadlıqdır. Azadlıq – İnsanın özünəməxsusluğu, özünə sahibliyi, özündən asılılığıdır.**

Azadlıq – İnsanı İnsandan kənardakı Zorakı qüvvəyə yox, özünə tapşırır: Azadlıqda – İnsan Aqibətini özü yaradır, ömrünü özü Yazır, özündən kömək diləyir, – əfsanələrdən, xurafatdan, xülyadan yox; özünə əl uzadır – əfsanələrə, xurafata, xülyaya yox; özünə çatır – əfsanələrə, xurafata, xülyalara yox; həqiqətə inanır – cəfəngiyyətə yox; Azadlıqdan böyük cənnət tanımır, əsarətdən böyük cəhənnəm; Xeyirdən böyük mükafat tanımır, Şərdən böyük cəza.

Azadlıq İnsanı müqəddəs Fərəhə qərq edir.

O, Yenilməzlik Tələbidir – Zora əyilməmək, özümüliyi qorumaq – Vüqarı, Ləyaqəti...

Xalq – İnsanın Müqəddəs Mənliyidir. Yenilməzlik – müqəddəs Mənliyi qorumaqdır.

Yenilməzlik uğrunda döyüş İnsanı Müqəddəs Fərəhə qərq edir.

Zora yenilməmək, Zoru yenmək – Müqəddəs Fərəhdir.

Təbiidir ki, Babəkin Fərəh İnamı – Xəlifət İnamına daxilən, üzvi surətdə, qəti şəkildə zidd idi, onu kökündən sarsıdırdı.

Xəlifət Babək Peyğəmbərliyi və qəhrəmanlığından dəhşətə gəlmişdi.

Peyğəmbərlik ilə Qəhrəmanlığın misilsiz birliyi yaranmışdı və bu birlik başı Bağdadda, ayağı Hindistanda olan Xəlifət Həşəmətini yerindən oynadırdı.

II. Şirvinlik

Babək daxilində **Şirvin** gəzdirdiyinə inanırdı. Şirvin qədim Şərq Allahlarından biriydi və insandan kənardakı yox, insanda yaşayırdı. İnsanı yaratmamışdı, ancaq onu Allahlığa – İlahi qüdrətə çatdırırdı, – hər dövrdə bir Şəxsin ömründə zühur edirdi, – Xürrəmilər zamanında Babəkin aqibətinə düşmüşdü. Rəmzi biçim Ruhani həqiqət söyləyirdi. Allahlıq İnsandan kənardakı deyil, İnsandadır. İnsan öz mahiyyətinə görə İlahi xilqətdir: bu İnam Babəkə – Möhtəşəm Yağıyla döyüşən Peyğəmbərə və Qəhrəmana gərəkdir.

Babək Şirvinin qulu deyildi, o, Şirvinə itaət eləmirdi. Şirvindən qorxmurdu, Babəkin üzərində Şirvin hökmdarlığı durmurdu; Şirvin Babəkin qəlbində, aqlında, əməlində yaşayırdı.

Babək özünü Allah sayırdı, bununla da ülvə bir həqiqəti izhar edirdi: İnsan özü Allahdır, onu yenmək, əzmək, tapdamaq olmaz: daxilə Allah gəzdirən üçün mümkün olmayan əməl yoxdur, bu səbəbdən də Xəlifət adlanan Azmanla döyüşmək olar, Qüdrət sındıran Zoru sındırmaq olar, daxilində Şirvin gəzdirən Fatehlik Dünyasına qarşı dura bilər: – Dünyanı əyənlərə əyilməmək İnadı yaradırdı Şirvinlik Babəkə – **Ərdəbildə Şirvin zühur etmişdi, Bəzz qalası Ucalığında dayanan, Dəhşətlə döyüşən.**

III. Babəkilik – Məzdəkilik

Babəkiliyi Məzdəkiliyin davamı sayırlar. Əslində isə Babəkiliklə Məzdəkiliyi yalnız Zərdüştliyin Ümumi İdeyası – Hürmüzdə Əhrimənin, Işıqla Qaranlığın Döyüşü birləşdirir: həm Babək, həm də Məzdək Zərdüşt İnamına tapınırdılar.

Məzdək Ümumi Mülkiyyətə bel bağlayırdı, Babək Ümumiçiliyi Fərziyyədir. Babəkçilikdə Hürmüzd Işıqı müqəddəs Fərəhə çevrilmişdi: bu Fərəh Xəlifət Etiqadı adlanan Qaranlığa qarşıydı. Babək Qəhrəmanlığı Peyğəmbərliklə tən idi. Babək Yurdunu Xəlifət əsarətindən – Cəhalətindən xilas edirdi, İnsanları İtaət Fəlakətindən qurtarırdı: **Azad Ağıl, Azad Ürək, Azad İradə uğrunda döyüşürdü.**

Babəki təkə üsyançı kimi anlamaq – səhvdir, Babək – İnamçıydı, Etiqadçı, Ruhçuydu: o, Xəlifətçiliyi İnsan Aqibətindən silmək istəyirdi. Məzək Zərdüştçülüyə arxalanan Üsyançı idi. Babək Zərdüştçülükdə Yüksələn Peyğəmbər idi, həm də peyğəmbərə Qəhrəmanlıq bəxş olunmuşdu.

IV. BABƏK vƏ SPARTAK

Babəki Spartakla müqayisə edirlər. Bu müqayisədə üstünlük Babəkin tərəfindədir.

Spartak Roma İmperiyasıyla bir il döyüşdü, Babək Xəlifətlə 23 il. Spartakın məqsədi Roma imperiyasını yox etmək deyildi: Vətənə – Frakiyaya qayıtmaq idi.

Babəkin Məqsədi – Xəlifəti – Xəlifətçiliyi yer üzündən silmək idi.

Spartak – Üsyan yaradıcısıydı, Babək – İnam yaradıcısı.

Spartak da Babək kimi Azadçıydı – ancaq Babək Azadçılığı İnam səviyyəsindəydi.

V. BABƏK vƏ ƏFŞİN

Babək də Xəlifətə qarşıydı, Xəlifət sərkərdəsi Əfşin də.

Babək Xəlifətin Mövcudluğuna, mahiyyətində – İnamına, İdrakına, Əxlaqına, İradəsinə qarşıydı, Əfşin – hakimliyində.

Babəkin İdeali – Azad İnam, Azad İdrak, Azad Mənəviyyat, Azad İradə – Azad Yurd... idi, Əfşinin İdeali – Fatehlərdən Azad olmuş Sasani İrani.

Babək Xəlifətlə açıq döyüşdü, Əfşin gizli.

Əfşin Babəklə birləşmək istəyirdi; Babək Əfşinlə birləşmədi: Sasani İrani daxilində Azərbaycan Müstəqilliyinə küsənmədi.

Babəkə əsil müstəqillik gərək idi. Babək Əfşinlə birləşsəydi – Öz Azadlıq İnamına dönük çıxardı.

Babək Xəlifətə qarşı olduğu dərəcədə əslində Əfşinə qarşıydı.

Əfşinə – Möhtəşəm İran gərək idi: Azərbaycan Müstəqilliyi həmin möhtəşəmliyə xidmət etməliydi.

Babəkə Azad Azərbaycan gərək idi: – Azadlıq özü ən böyük Möhtəşəmlikdir – Bütöv, bölünməz.

Babək – Əfşin birliyi yaranmadı, çünki əslində Babək – Əfşin Təzadı var idi.

VI. BABƏK – SƏHL

Səhlin İnamı – varidat idi: bu İnam naminə Ləyaqətdən keçmişdi: Babəkin başına çoxlu varidat düşürdü. Onu qazanmaq üçün riyaya tapınmaq, xainlikdən, müxənnətlikdən, biclikdən, qəbahətdən, həqarətdən faydalanmaq gərək idi.

İnsanlığ varidata satılırdı: Vicdan, Namus, Qeyrət.

Babəki satmaqla Səhl – İnsanliyi satdı.

Babək – Azadlıq pərvanəsiydi, Səhl – varidat divanəsi.

Satqınlıq Varidatı Səhlə cah-cəlal gətirdi; Baqratilər adlı çar sülaləsi yarandı xain əməldən.

Səhl Babək ölümündən qazandı.

Babəki qətlə yetirən Xəlifət Səhli taxta çıxartdı.

VII. BABƏK – HÜRUFİLƏR

Babək «Mənəm Allah» deməyib – «Məndə Şirvin var» deyib.

Hürufilər «Mənəm Allah» deyiblər – mahiyyətə Babəkə xas olanı deyiblər.

Babək «İnsan – Azadlıqdır!» demirdi: Azad İnsan uğrunda döyüşürdü. Əslində Azadlıq – elə Allahlıqdır.

Hürufilər «İnsan – Allahdır» deyirdilər; mahiyyətə Babəkə xas olanı deyirdilər.

Babək «İnsan qəlbi – Göydür!» demirdi, ancaq Mənəviyyat Azadlığı uğrunda döyüşürdü.

Hürufilər «İnsan Qəlbi – Göydür!» deyirdilər. Mahiyyətə Babəkə xas olanı deyirdilər.

Babək «İnsan sifəti Müqəddəs Kitabdır» demirdi, ancaq İnsan ləyaqəti uğrunda döyüşürdü.

Hürufilər «İnsan sifəti müqəddəs Kitabdır» deyirdilər, mahiyyətə Babəkə xas olanı deyirdilər.

Babək «İnsan kainatın Ali nəticəsidir» demirdi, ancaq İnsan Vüqarı uğrunda döyüşürdü.

Hürufilər «İnsan kainatın Ali nəticəsidir!» deyirdilər, mahiyyətə Babəkə xas olanı deyirdilər.

*Hürufilərin İnsan İnamı Babəkin Azadlıq İnamına Doğmadır.
Babəklə Hürufilər arasında Müqəddəs Bağlılıq var.*

VIII. BABƏK – FÜZULİ

Babək Fərəhi – Füzuli Eşqində yaşayır. Eşq Füzulidə Əzabıyla, məşəqqətiylə, Dəhşətiylə, Yanğısıyla Kamillik yoludur: Füzuli Eşq bəlasından cusa gəlir, onu çağırır, ona qovuşur; Yanmaq Fərəhinə çevrilir Eşq Füzulidə; Müqəddəs Kədər Sahibidir Füzuli – Mahiyyətə Fərəhlidir.

*Füzuli Kədərinin Mənası – Fərəhlidir.
Füzuli Kədərində Babək Fərəhi yaşayır.*

IX. BABƏK – MUĞAM

*Muğam Müqəddəs Fərəh yoludur.
Mütləqə qovuşma vasitəsiylə Müqəddəs Fərəhə çatmaqdır.
Dünya qəmini anlamaq Fərəhidir.
Şərlə döyüş Fərəhidir.
Müqəddəs hiddət Fərəhidir.
Müqəddəs heyrət Fərəhidir.
Muğam Ali İnsanilik vəsfidir, bu səbəbdən də Müqəddəs Fərəh izharıdır. Babək Ruhuyla təndir.*

X. AQİBƏT

*Misilsiz böhtanlara məruz qalıb Babək.
İnamını nəşəlik, haramlıq, zinalıq kimi qələmə veriblər.
«Xürrəmi»liyi Fərəhçilik kimi yox, ləzzətçilik kimi anladılar.
Döyüşünü qatillik, qəddarlıq, talançılıq, quldurluq kimi təqdim ediblər.*

Çünki qorxublar.

Əvvəl Babəkin özündən, sonra Xatirəsindən.

Bu səbəbdən də əvvəl özünü, sonra xatirəsini şaqqalayıblar.

İndi də qorxurlar.

Ruhundan qorxurlar.

İtaət İnamından qorxmurlar.

Azadlıq İnamından qorxurlar.

XI. GƏRƏKLİK

*Fərəh İnamı gərəkdir Yurdumuza, Şərqiimizə, Dünyamıza.
Fərəh Müqəddəsliyi gərəkdir.
Müqəddəs Fərəh gərəkdir.
Babək Ruh gərəkdir.*

*25 İşıq Ayı, 14-cü il.
(may, 1992).*

3. DƏDƏ QORQUDLUĞUMUZ – AĞSAQQALLIĞIMIZ

I. BİRLİK

*Dədə Qorqud Dünyası vardı: Dünya Dədə Qorqudluydu.
Dədə Qorqud öz Dünyasında Loğman idi – Qeybdən xəbər verirdi: Ad qoyurdu, Elçilik eləyirdi, Qopuz çalırdu, Boy boylayırdı, Söz söyləyirdi.
Dədə Qorqudlu Dünyada Loğman var idi. Qeybdən xəbər verən var idi; Ad qoyan var idi, Elçilik eləyən var idi; Qopuz çalan, Boy boylayan, Söz söyləyən var idi.
Ağsaqqallıqla Dünya Bir olmuşdu, bu səbəbdən də Dünya sanballıydı.
...Birlik Dağıldı, Dünya Ağsaqqalsız qaldı, Ağsaqqal Dünyasız.*

2. DƏDƏ QORQUD DÜNYASI – QORQUDLU DÜNYA

*Dədə Qorqud Dünyasında Salur Qazan, Qaraca Çoban kimi Kişilər var idi; Burlaxatın, Banıçiçək, Selcan kimi Qadınlar, Buğaclar, Uruzlar, Beyrəklər, İmranlar kimi Oğullar var idi.
Dədə Qorqud Dünyasında Salur Qazan, Qaraca Çoban kimi Kişilərin, Burlaxatın, Banıçiçək, Selcan kimi Qadınların, Buğac, Uruz, Beyrək, İmran kimi Oğulların – Qorqud kimi Ağsaqqalı vardı.
Dədə Qorqud Dünyası – Qorqudlu Dünya Məliklər həqarətinə – Qeyrətsizliyinə, Zalımlığına qarşıydı, Namusa Qıyanlara qarşıydı.*

Salur Qazanlıydı, Qaraca Çobanlıydı Dədə Qorqud, Burlaxatınlı, Banıçıçəkliydı, Buğacliydı, Beyrəkliydı Dədə Qorqud.

Dədə Qorqudluydu – Salur Qazanlar, Qaraca Çobanlar, Burlaxatınlar, Banıçıçəklər, Buğaclar, Beyrəklər...

Dədə Qorqud Dünyası yaratmışdı Qazanları, Çobanları... Qazanlar, Çobanlar Dünyası yaratmışdı Dədə Qorqudu.

3. DƏDƏ QORQUD DÜNYASIZLIĞI – QORQUDSUZ DÜNYA

Dədə Qorqud Dünyası, Qorqudlu Dünya Uçdu: Ədavətdən, Küdürətdən – Aruzların Qazanlara Xəyanətindən.

Dirsələrin Yağı hiyləsinə uymalarından – İçəridən, daxildən uçdu birlik.

Qorqud Dünyasız qaldı, Dünya Qorqudsuz.

Bəy ərənlər, xatınlar getdilər – Dədə Qorqud Yalqız qaldı.

Dədə Qorqud getdi – Dünya Yetim qaldı.

4. VARİSLİK

Koroğlu Dünyası vardı – Dünya Koroğlusuz Vardı.

Koroğlunun Dəlilər Dünyası vardı.

Dəlilərin Koroğlu Atası vardı.

Çənlibel Birlik Məkanıydı.

Koroğlu həm də Qoroğluydu – Od ruhundan Yaranmışdı.

Dəlilər Koroğlunun Oduna qalanmışdılar.

Koroğlunun Dəlilər adlı Dünyası vardı; Koroğlu Dəlilərin Dünyasıydı.

Həmzələşən Dünya Koroğluya qıydı. Koroğlu Dünyasız qaldı, Dünya Koroğlusuz.

5. HƏSRƏT

Loğmanlığını Alimlər daşdılar. Qopuzunu Aşıqlar çaldılar: Qeybinə xurafat Yiyələndi, Boyunu boyacılar boyladılar, Sözüünü dilbazlar söylədilər.

Bütöv Dağ parçalandı.

Ağsaqqallıq əvəz olundu, Ağsaqqallığın əvəzi olmadı.

Ağsaqqallıq əvəzsizliyi Təsdıq olundu.

Ağsaqqallıq həsrəti yarandı...

6. FƏLAKƏT

YALANÇI Atalar yarandı: – Hökmdarlar, Xurafatçılar, Hakimlər, Sədrələr, Rəislər.

Yalançı Atalardan dəhşətli Atasızlıq yarandı.

Yalançı Atalar Dünyasında hamı Dünyasız qaldı.

Yalançı Atalıq Fəlakəti, Dəhşəti, Zilləti Yarandı.

7. QƏBAHƏT

Dədələr – gədələşdilər, bu səbəbdən də Balalar Dədəsizləşdilər – Dədəsizlər sürətlə özgüləşdilər: Yadlıq Doğmalığ sayıldı, Doğmalığ Yadlıq – Ağsaqqal həqarəti aləmi bürüdü. Yağılara qaldı Dünya!

8. ATASIZLIQ EHKAMI

Dədəsizlik Fəlsəfiləşdi.

Millətlərin bir-birinə qovuşmasından danışdılar, Vahid Bəşəriyyətdən danışdılar, Vahid Dildən, Mədəniyyətdən danışdılar. Ümumiçilik çağırdılar.

Atasızlığa qovuşdururdular İnsanları, Atasızlıq Ehkamlıydı.

Atasızlar Dünyası yaradırdılar.

9. ZƏRURİYYƏT

Atalıq Dünyaya qayıtmalıdır.

Dünya Atalığa çatmalıdır.

Ağsaqqallıq Ağalığı əvəz etməlidir.

Adam – İnsanlaşmalıdır!

13 Od Ayı, 14-cü il.
(iyul, 1992).

4. HÜRUFİLİYİMİZ – ƏNƏLHƏQLİYİMİZ

I. İnsan – Allah

Hürufilər İnsanı Allah sayırdılar, Ocaq diliylə desək – Əzəli, Əbədi, Sonsuz, Kamil Mütləq sayırdılar.

Hər bir İnsanı Allah oğlu sayırdılar – tək cə Peyğəmbərləri, hökmdarları yox.

İsaçılar İsanı Allah oğlu sayırdılar, Makedoniyalı İsgəndər Allah sayılırdı, Roma İmperatoru Kaligula özünü Allah elan etmişdi. İslamda İnsan Allahın Bəndəsiydi, quluydu, Peyğəmbər özü Allahın quluydu, Allah İnsanı yaratmışdı Aqibətiylə, Qismətiylə birgə. İnsan Allah İdrakının, İradəsinin alətiydi, İtaətçiydi. Hürufilikdə İnsan Dünyanın canıydı.

**Çün on səkkiz min aləmin cüdu-vücuti xud mənəm,
Cümlə-cahan təndir mana, mən bu cahanın canıyam.**

Nəsimi

Hər bir İnsan Hürmüzləşirdi Hürufilikdə...

Dünyəvi Fikir səviyyəsini ötürdü Hürufilik.

Antik Aləmdə Allahlar – Zevs, Apollon, Afrodita, Artemida İnsanların ömürlərinə tam sahib olurdular; – İnsanları öldürürdülər, dirildirdilər, müsibətlərə düçar edirdilər; aldadırdılar, oynadırdılar; – kölələşir, kölgələşirdi İnsan Qədim Yunanlarda.

Platonda İnsan İdeyalar Dünyası tərəfindən idarə olunurdu.

Hind Düşüncəsində İnsan Həyat Kələfindən (Sansarasından) çıxmağa, öz Nəfsi, Ehtirasları üzərində Qələbə çalmağa qadir idi, Təzədən doğula bilirdi; Yüksək İmtina gücünə malik idi; – ancaq İlahi Qüdrət sayılmırdı.

Semit dinlərində (Musavilik, İsaçılıq, İslam) İnsan Allah xofuna, cəhənnəm qorxusuna, cənnət şirnisinə cəzb olunmuşdu.

Materialistlər İnsanı maddi varlıq sayırdılar, onu şəraitdən, mühitdən, cəmiyyətdən, bioloji, heyvani mövcudluqdan tam asılı sayırdılar; **İnsan materializmdə ruhsuzlaşdı – insansızlaşdı.**

Ateistlər əslində İnsanı inkar edirdilər – onu Mütləqlikdən, Müqəddəslikdən məhrum edirdilər.

Alman İdealizmi (Kant–Hegel) İnsaniliyi Zəka ilə eyniləşdirirdi, onun Mənəvi Bütövlüyünü, Daxili Aləm Zənginliyini görmürdü; – bu səbəbdən də **İnsan əqliyyətçi Fəlsəfədə Yoxsul görünürdü.**

Feyrbax Dini İnsan Mahiyyətinin ifadəsi sayırdı, İnsanı ucaldırdı; **ancaq İnsanı İlahi saymırdı, İnsan ilə İlahilik arasında sədd çəkirdi.**

Marksistlər İnsanı istehsal alətlərinin ünsürü sayırdılar, – marksist ideologiyasında İnsan nəzərə alınmırdı əslində: **«Humanist fəlsəfədə» İnsana Yer yox idi...**

Ənəlhəqq – Mənəm Həqq, Mənəm Allah həqiqəti – Zamanlardan, İmanlardan üstün idi. Özündən əvvəlki, özündən sonrakı Zamanlardan, İmanlardan.

2. Sığmazlıq

Hürufilikdə Dünyanın – Yerdəkilərin, Göydəkilərin Ali Nəticəsi olan İnsan – Yerə-Göyə, Dünyaya sığmur; bütün Təzədlərdən, Münasibətlərdən, Keyfiyyətlərdən Artıqdır, Yüksəkdir, bütün Zənginliklərdən Zəngindir, bütün Mənalardan Mənalıdır.

**Qibləvü iman mənəm, surəti-rəhman mənəm,
Lövh ilə Qur'an mənəm, həm orucəm, həm səlat.**

**Həm yetirən, həm yetən, həm bitirən, həm bitən,
Cümlə mənəm, cümlə mən, dəhr ilə həm kainat.**

Nəsimi

Hürufulikdən kənardakı Dünyada İnsan Həyata sığır, şəraitə sığır, mühitə sığır, cəmiyyətə sığır, zamana sığır, məkana sığır – çünki Allaha tapşırılır, maddiyata tapşırılır, Anlayışlar hökmünə tapşırılır; hürufulikdə Özümləşir, özünə qayıdır, Ruhaniliyini – İnam, İdrak, Mənəviyyat, İradə Əzəliliyini, Əbədiliyini, Sonsuzluğunu, Kamilliyini təsdiq edir; Mütləqiliyini aşkarlayır; Ehkamlar məhdudluğunu aşır – **Sığmazlıq özü İnsanilik ölçüsünə çevrilir**; bununla da hürufulik özü Sığmazlıq siqləti qazanır: Dövrəyə sığır, Ehkama sığır.

«Hər dövrün öz həqiqəti var!» – deyirlər Dövrəyəçilər.
 «Həqiqət Dövrəyə sığır!» – deyirlər Hürufulilər.
 «Hər Şəraitin öz həqiqəti var!» – deyirlər Şəraitçilər.
 «Həqiqət Şəraitə sığır!» – deyirlər Hürufulilər.
 «Hər Mühitin öz həqiqəti var!» – deyirlər Mühitçilər.
 «Həqiqət Mühitə sığır!» – deyirlər Hürufulilər.
 «Hər Cəmiyyətin öz həqiqəti var!» – deyirlər Cəmiyyətçilər.
 «Həqiqət Cəmiyyətə sığır!» – deyirlər Hürufulilər.
İnsanın Sığmazlıq adlı həqiqəti var – Hürufuliyyənin vəsf etdiyi.

3. Sifət

Hürufulər İnsan Sifətində Hikmət Ucalığı, Müqəddəs Kitab gördülər, Onu oxudular; Onun Zənginliyini, Cəzbinə vuruldular, ondan Vəcdə gəldilər; ondan Qur'an yaratdılar.

**Üzü müşəf, xətti bismillah, xalı nöqtədir,
 Sözü Rəhmanir-Rəhim, məcmüi Qur'an göstərir.**

Nəsimi

Hürufulərdə Sifət Ayətləşir, Kəbələşir, Haqlaşır, Hədsizləşir, Mehrəbləşir: Sifətdə Hürufulər Məna Yazısı oxuyurlar – hərf-hərf, cümlə-cümlə, kitab-kitab.

**Əzəldə surəti-Rəhman üzün mə'nidə gördüm çün,
 İlahi surətin daim bu mə'nidən sevər könlüm.**

Nəsimi

Müqəddəs Xətlər oxuyurlar Hürufulər Sifətdə, Xətlərdə İnsan Allahlığı oxuyurlar: – Sifət İnsan Allahlığı izhar eləyir Hürufulərdə...

4. Ürək

Ürəkdə Göy gördülər Hürufulər...
 Göy Ucalığı, Göy Təmizliyi, Göy Vəcdi, Göy Vəhyi.
Göy Daxili Varlığa çevrildi Hürufuli İnsanında.
Ürək – Göyləşdi.
Göy İnsanla Birləşdi, Qəlbiləşdi.

**Haqqın kəlamı mənədir, sanma məni həqdən iraq.
 Çünki könüldür ərşi-həqq, bəs ərşi-Rəhman olmuşam.**

Nəsimi

Göy boyda Ürək Yiyəsidir İnsan Hürufulərdə, haqq Göyüdü
 Hürufulərdə İnsan Ürəyi.

5. Səcdə

Hürufulik İnsana Səcdə Tələbidir...
 Adəmə Səcdə – Şeytana Zərbə sayılır, Adəmə Səcdəsizlik –
 Şeytanlıq sayılır...
 İnsan Allahlığı, Sığmazlığı, Göylüyü – Səcdə oyadır, Səcdə
 Vəcdi yaradır, Səcdə Vəcdində haqq görünür...

**Hər kim ki, adəmədədir etməzsə insana sücud,
 Surətdə adəm, mə'nidə şeytan gedər, şeytan gələr.**

Nəsimi

İnsanın Allahlığını danmaq – Şeytanlıqdır Hürufulikdə.
 İnsanın sığmazlığını danmaq – Şeytanlıqdır Hürufulikdə.
 İnsanın Göylüyünü danmaq – Şeytanlıqdır Hürufulikdə.
 İnsana Səcdə qılmamaq – Şeytanlıqdır Hürufulikdə.

6. Laməkanlıq

İnsan – Yerə sığır, Göyə sığır – bu səbəbdən də o, Məkan-
 dan artıqdır – Məkansızdır, laməkandır.
 Bu həm də «İnsan Vətəndir» deməkdir əslində.

Çünkü Vətən – Məkandan artıqdır, Məkana sığmur; Məkani Ötür; çünki Vətən – Ruhani Mahiyyətdir, Ruhani Mahiyyət isə Mad-diyyata sığmur.

**Vətən Torpağı – Məkandan artıqdır.
Laməkanlıq – Mənaçılıqdır, Məna – Məkana sığmur.**

**Məkansız oldu Nəsimi, məkani yoxdur anın,
Məkana sığmayan, ol biməkan məkani nədə?**

Nəsimi

Laməkanlıq – Məkanda Məkandan Artığı, Yüksəyi, Böyüyü görməkdir; – Məkənin Məkandan Artıq, Böyük, Yüksək Mənasına çatmaqdır.

7. Pünhanlıq

Allah olan, sığmaz olan, Göylü olan İnsan həyata Sırr kimi gəlir – həyatdan artıq olur; hadisələrdən, Gerçəklikdən Yüksək olur; **Pünhan qalır**; Təzahürə sığmur, təsəvvürlərdən, təxəyyüllərdən, bilinənlərdən, görünənlərdən artıq olur;

**Pünhanlıq – Mahiyyətin gerçəkliyi Üstələməsidir.
Mahiyyət – Gerçəklikdə Sırr kimi var olur.**

**Mənəm ol tilsimi-pünhan ki, bu gün cahana gəldim,
Əzəli nişansız idim, əbədi nişana gəldim.**

Nəsimi

Əbədi Nişan – sırrdən, tilsimdən, pünhanlıqdan xəbər verir; həm də sırr, tilsim, pünhanlıq Əbədi nişandan artıqdır, böyükdür, yüksəkdir; Əbədi nişan – sirri, pünhanlığı, tilsimi tam, bütöv ifadə etməyə qadir deyil, bu səbəbdən də hürufilərin lisanı – quş dilidir – Süleymanın bildiyi; sirri oxumağa xüsusi göz gərək; – sifətdəki mənəni, ürəkdəki Göyü, İnsandakı Allahu!..

8. İlahi Faciə

İnsanları kiçildən faciələr olur: İnsan faciə məqamında Kiçik Duyğular, Düşüncələr, Əməllər səviyyəsinə enir.

İnsanları Böyüdən faciələr olur: İnsan faciə Məqamında İlahi – yəni Əzəli, Əbədi, Sonsuz, Kamil Duyğular, düşüncələr səviyyəsinə Yüksəlir.

Nəimi, Nəsimi faciəsi, Qətli – İlahi faciə oldu: – Allahlığın Təsdiqi oldu.

9. Sufilər – Hürufilər

Sufilər – şəriətləşmə, təriqətləşmə, mərifətləşmə – Kamilləşmə vasitəsiylə Allaha qovuşmağa can atırdılar; **Allahlaşma onların Məqsədi ola bilməzdi**; çünki sufilikdə İnsanla Allah arasında Yerlə Göy qədər Fərq var idi, Sədd var idi, Hədd var idi.

Sufilər Allaha qovuşsalar da – Allah onlardan çox uzaq idi.

Hürufilər – Eşq Yoluyla Allahlaşdırdılar, Allah olurdular, əslində Özlərindəki Allaha çatırdılar.

Hürufilər Sufilərdən Bir Addım irəli oldular, ancaq bu Addım Əsrlərə bərabər oldu.

10. Üstünlük

Hürufilik – Azərbaycan Ruhunun Tarix üzərində üstünlüyü idi.

Bugün – həmin ruhdan çox aşağıdır.

Məqsəd – Üstünlüyümüzə çatmaqdır!

4 Xəzan Aylı, 14-cü il.
(oktyabr, 1992).

5. FÜZULİYİMİZ – AŞIQLİYİMİZ

1. Eşq – İnam

Füzulidə Eşq – İnam səviyyəsindədir; sevgili İlahi Varlıqdır; Aşiq – Eşq Möminidir. Füzulidə Eşq – Dindir; Aşiq – Dindardır. Füzuli Eşqdən başqa din tanımır.

***Xublər mehrabi-əbrusinə qılmazsan sücud,
Dinini döndərgil, ey zahid ki, yaxşı din deyil.***

Eşqdən kənardakı Din – Dinsizlikdir Füzulidə; Eşqdən kənardakı səcdə – Səcdəsizlikdir; Eşqdən kənardakı Etiqad – Etiqadsızlıqdır.

Eşq möminliyindən başqa möminlik yoxdur Füzulidə.

***Hər yana baxsam, sürahi tək sücud etmək işim,
Qanda olsam, badə tək düşmək ayağa adətim.***

Səcdə Aşıqlıq İzharıdır, İnam Təsdiqidir. Füzuli Səcdə vasitəsilə Səcdəsizliklə döyüşür, Aşıqlıq vasitəsilə Zahidliklə döyüşür. Eşq evi məscidə qarşı durur Füzulidə.

***Ey olan sakini-məscid, nə bulubsan bilməm,
Buriyasında onun buyi-riyadan qeyri?***

***İmanə gəlmək Füzulidə Eşqə gəlmək olur:
Eşqsizlik – küfrdür; Zahid əslində kafirdir, İmansızdır.***

***Görməyincə hüsnünü imanə gəlməz aşiqin,
Yüz peyğəmbər cəm olub, göstərsələr min möcüzat.***

Sevgiliyə üz tutmaq Füzulidə Allaha üz tutmaqdır; Hürufi davamçısıdır əslində Füzuli.

«Sevgili – Allahdır!» deyir Füzuli, Allahlığı sevgilisində görür.

***Ey Füzuli, yarə döndərdim üzüm əğyardən,
Xəsmi çox gördüm, sığındım sidqilə Allahimə.***

Eşq vasitəsilə Füzuli həqiqətsizliklə döyüşür, əslində inam vasitəsilə İnamsızlıqla döyüşür.

***Müəzzin naləsin alma qulağə, düşmə təşvişə,
Cəhənnəm qapısının açdırma, vaizdən xəbər alma.***

Aşiqçilik İnamçılığı yaranır Füzulidə.

2. Eşq – İdrak

Füzulidə Aşıqlıkdən Yüksək İdrakilik Yoxdur. Aşıqlıq İnsanı kamal əhli eləyir. Eşq – İdraki Ucalıqdı Füzulidə – ömrün İdraki hasilatıdır.

***Həyat sərf edibən dərd qılmışam hasil,
Sirişki-alü-ruxi-zərd qılmışam hasil.***

Dərd – İdrak Dərsidir Füzulidə, Müdrilik Məktəbidir, kamillik yoludur, İnsanı Zaman üzərində Yüksəldən.

***Şəhidi-eşq olub, feyzi-bəqa kəsb eyləmək xoşdur,
Nə hasil bivəfa dəhrin həyatı-müstəarindən.***

Eşq İnsanı Gerçəklik üzərində Yüksəldir, bu, İdraki Yüksəlişdir – İdrakin Yüksəlməsidir – həqiqətçilik Dərdiylə, əzabıyla, səbriylə, Dözümüylə bir yerdə.

Eşq – İnsanın İdrak Göyüdür; İdrak Eşqdə Göyləşir, – Əsilləşir, Saflaşır.

***Olma xali dudkeşlər söhibətindən, ey könül,
Gər dilərsən edəsən ayineyi-ıdrakı saf.***

Eşqsizlik – Füzulidə İdraksızlıqdır; Aşiqi Eşqdən qorumaq – naşılıqdır. Eşq divanəliyində sonsuz İdrakilik var, Eşqsiz Beyində İdraksızlıq Yuva qurub.

*Eşq sevdasından, ey naseh, məni mən' eylədin,
Yox imiş əqlin, mənə yaxşı nəsihət vermədin.*

Eşqdə Aşqlik Müdrikliyi yaranır – Ağlasığmaz.

3. Eşq – Mənəviyyat

*Eşq – İlahi Mənəviyyat yaradır; İkinin Bir olması, heyrət
Ülviyyəti, Fədakarlıq Təşnəsi, Ali «Mən» Müqəddəsliyi...*

*Dil uzadar bəhs ilə ol arizu-xəndanə şam,
Od çıxar ağızından, etməzmi həzər kim yanə şam.*

*Yanmaqdan, şamtək əriməkdən Usanmamaq, Doymamaq;
Yana-yana Qalmaq, eşq halına ucalmaq, Eşq halında İlahiləşmək...*

*Derəm əhvalımı cananə qılam ərz, vəli,
Görə bilməm özümü onda ki, canan görünür.*

Eşqdə özünü itirmək və tapmaq, özündəki Böyüklüyə çatmaq...

*Neçə illərdir səri-kuyi-məlamət bəkləriz,
Ləşkəri-sultani-irfaniz, vilayət bəkləriz.*

Özündən keçmək özümlüyü, eşqə xidmət sultanlığı, ləyaqəti.

*Yar qılmazsa mənə cövrü cəfadən qeyri,
Mən ona eyləməzəm mehrü vəfadən qeyri.*

*Cəfaya qarşı – Vəfa, cövrə qarşı – mehr, – Aşqlik əhvalı...
Zamanı üstələmək.*

*Eşqdən məhrum olanlar, Dövrənçilər – cəfaya qarşı cəfa,
cövrə qarşı – cövr əhvalından Yüksəyə qalxmırlar; Aşqlik – İlahi
əhvaldır gerçəkliyi ötən.*

*Min can olaydı, kaş məni-dilşikəstədə,
Ta hər biriylə bir kəz olaydım fəda sənə.*

*Aşiq – Fədakarlıq Təşnəsidir; özündənkeçmə burada Vəcd
səviyyəsində, Ehtizaz səviyyəsindədir. Vəcd, Ehtizaz xislətli Fəda-
karlıq istəyi yaranır Eşqdə: Aşiq mənəviyyatı İlahiləşir.*

*Xali etmişdir məni məndən məhəbbət, dustlar,
Eyb qılmın görsəniz aləmdə bipərva məni.*

*Özünü özündən ayıran Ehtiras əslində özünü özünə çatdıran
Ehtirasdır; özünü özündən Artıq, Böyük, Yüksək eləyən Ehtirasdır;
mənəviyyatın ülvi səviyyəsidir; bu hal Aşiq Mənəviyyatını Müqəddəsliyə Qərğ eləyir.*

*Hər küdurətdən məni pak etdi seyli-xuni-dil,
Şükr-lillah, atəşi-eşqin məni yandırdı pak.*

Aşqlikdən mənəviyyat Göylüyü yaranır – Yerdəkiləri ucaldan.

4. Eşq – İradə

*Eşq – İlahi İradə yaradır; Bəlanı, Əzabı – nemət kimi qəbul
etmək, Dərddə, Bəlada, Əzabda Böyümək; Dərddən, Bəladan, Əzab-
dan Dönməmək, əzabkeşlik, cəfakeşlik İnamına, İnadına Yetmək;
onlardan Güc almaq.*

*Çox olduqca qəmu dərdim rəhi-eşq içrə xoş haləm,
Füzuli, şad olub şükr etməyimmə nemətim artar.*

*Dərd-qəm adlı nemət yaradır eşq, Aşiq İradəsinin neməti ya-
ranır, dərdin nemət yaratmaq qüdrəti peyda olur; əzab barı-bəhrəsi
yaranır.*

*Dərd-Qəm yükü düşür çiyinə Aşiqin,
Ağır nemət düşür aqibətinə; Aşiq İradəsi adlanan İlahilik yara-
nır – Aşiq Səlahiyyəti Təsdiq olunur – Qeyri-adi.*

*Yaşım təxti-rəvandır, taci-zərrim şöleyi-ahim,
Görün kim, dövləti-eşq ilə nə sultanlığım vardır.*

Eşq Bəlası – Dəhşətdir; Aşiq İradəsi – Dəhşətdən Fəlakət yaradır.

Qara baxt Aşiq Aqibətində Ağarır.

Əzəl katibləri üşşaq bəxtin qarə yazmışlar.

Bu məzmun ilə xətt ol səhfeyi-rüxsarə yazmışlar.

Eşq – Dərd Yoludur, həm də Aşiq əlacıdır.

Aşiq Dərd Yolundan dönmür; Dərd əlacına çatır, o, eşq dərdindən başqa dərman tanımır.

Eşq – Dərd Dərmanı Yükdür – Bəlalı və Şəfqətli.

Aşıqlıq – Bəlalı Şəfqət Aqibətidir.

Bəlanın – nicat səviyyəsidir; Fəlakətli Səadət Yoludur; – bu Yolu keçməyə İlahi İradə gərək.

Eşq dərdilə olur aşiq mizacı müstəqim,

Düşmənimdir, dustlər, bu dərdə dərman eyləyəm.

Eşq Yolu – Ağrı Yoludur, Yanğı Yoludur;

Cövr odu yaxdı məni, yanımda durma, ey könül,

Bir tutulmuş atəşəm, qürbü civarımdan saqın.

O, həm də həqiqət Yoludur; bu səbəbdən də Fərəh Yoludur.

Aşiq İradəsi Bəladan İlahi Bar yetirir.

Ey Füzuli, çox mələmətdən məni mən etməgil,

Mən nihali-gülşəni-dərdəm, mələmətdir bərim.

Aşiq – Eşq Yolunu – qəm Yolunu sona qədər gedir; bu Yolda Aşıqlıq Qüdrətində Yüksəlir.

Qəm kimi öldürsə, canan tək qaçar məndən yana,

Şahi-dərdəm iltica eylər ülüvvi-cahimə.

Dərd Şahlığıdır – Aşıqlıq, Dərdin – Şahlıq Yükdür, Yoludur, Aqibətidir.

Eşq – Möhnət Yolçuluğu, Qətiyyət əhvalıdır.

Gərçi ey dil, yar üçün üz verdi yüz möhnət sana,
Zərrəcə qət'i məhəbbət etmədin, rəhmət sana.

Eşq qətiyyətdən – Ali həqiqət yaranır; gerçəklikdən Üstün;

Giriftari-qəmi-eşq olalı azadəyi-dəhrəm,

Qəmi-eşqə məni bundan betər, yarəb, giriftar et.

5. Qohumluq

Füzuli Eşqi – Zərdüşt İşığıdır – Atəşin.

Babək Fərəhidir – Döyüşkən.

Qorqud Həyanlığıdır – Uca.

Hürufi İnsaniliyidir – Vəcdli.

Muğam Loğmanlığıdır – Ehtizazlı.

Saz Carçılığıdır – Şövqlü.

6. Ölçü

İnam səviyyəsində Aşıqlımız var – Zamandan Üstün.

6. MUĞAMLIĞIMIZ – LOĞMANLIĞIMIZ

I. Giriş

Səhər çağı layla gəlir, mehr gəlir, ülfət gəlir isti ana nəfəsiylə ömrümüzə.

Biz Muğama qaydırıq.

Bahar çağı gənclik gəlir, sevgi gəlir, hicran gəlir, vüsal gəlir qəlbimizə.

Biz Muğama qaydırıq.

Böyüyürük, dərk edirik həyat adlı bir hikməti: sevinciylə, kədəriylə, yoxuşuyla, enişiyə, gəlişiyə, gedişiyə.

Biz Muğama qaydırıq.

Ətaləti, cəhaləti, neçə-neçə qəbahəti, cinayəti rədd edirik, qərq edirik hiddət, qəzəb dənizində.

Biz Muğama qaydırıq.

Ömür sona yetən zaman tapşırıq körpələrə əsilliyi, məğrurluğu, həssaslığı, kamilliyi.

Biz Muğama qaydırıq.

II. Fəlsəfi Söz

1. Muğam əsil ruhani mövcudluq haqqında dahiyənə musiqi hekayətidir. Onda **Kamil Yaşamağın** bütün zənginliyi, pillələri, keçidləri, mürəkkəb idraki-hissi əlaqələri öz ifadəsini tapıb.

Həyat muğamda İnsanın Dünyaya, onun Kədərini, Əzabına, müxtəlifliyini, ziddiyyətlərini, təzadlarına qovuşması kimi mənalandırılır.

Şəxsiyyətin miqyası burada taleyini ruhunda daşımaqla, əxlaqi qorxmazlıqla, idraki mütləqiliklə, Mahiyyətin, Əbədiyyətin, İdealın dərkilə ölçülür.

Muğamın hər bir pilləsi insan həyatının bir mərhələsidir.

Muğam İnsanı həyat pillələri vasitəsilə İdeala qaldırır.

Muğama görə İnsani həyat – Ülvidir, çünki insan həyatın zərbələrinə tab gətirir və İdeala yüksəlir.

Muğama görə İnsani həyat – Ülvidir, çünki İnsan Zirvə səviyyəli Duyğulara ucalır, bəsit hisslərə yad olan həyəcanlara ucalır.

Muğama görə İnsani həyat – Ülvidir, çünki Ruhaniyyət bir səviyyədə qalmır, daim mürəkkəbliyə, kamilliyə, mahiyyətə doğru hərəkət eləyir.

Muğama görə İnsani həyat – Ülvidir, çünki İnsan son nəticədə həyatdan yuxarı, özündən yuxarı qalxa bilir, İdeala, Mütləqə qovuşa bilir.

2. İdeala Yüksəlmə hadisəsi Muğamda Qəmdən Qəmin inkarına, həyatdan İdeala qovuşmaya qanunauyğun, zəruri, təbii keçidlə səciyyələnir.

Qəm Muğamda hərtərəfli tədqiq olunur, dərk edilir və əsaslı şəkildə aradan qaldırılır; İdeal – Qəmdən kənara çıxmaq, Qəmin fəlsəfi inkarı kimi təqdim olunur.

İdeal Qəmin üzərində ucalır.

Muğam sübut eləyir ki, həyat kədərlə məhdudlaşmır; o, Kədərdən artıqdır; Kədəri aradan qaldırmaqla həyat İdeala çatır.

İdeal – həyatdan artıqdır; həyat özündə qala bilmir, labüüd şəkildə özündən kənara çıxır; – Kamilə, Mütləqə qovuşur.

İdealla görüş Muğamda xüsusi, qeyri-adi, sirli, sehrli, vəhyli, ehtizazlı hadisə kimi meydana çıxır.

Həyat – Ali Həyata keçir.

Qəhrəmani Şəxsiyyət Dünyanın faciəvi mənasını dərk edir, duyur; həmin Məna ilə birgə yaşayır; ancaq son nəticədə onun üzərində Yüksəlir və Kamilliyə çatır.

Dünya bütün zənginliyiylə dərk olunur, ancaq İnsan Dünyayla kifayətlənmir, ondan kənara çıxır.

Həyatdan – Ali Həyata – Qəhrəmani, Ülvi Şəxsiyyətin Ruhani Yolu budur.

Həyati iztirablara qarşı qorxmazlıq, kamillik ehtirasında qorxmazlıq, kamilliyə qovuşma qətiyyətində qorxmazlıq – Muğam İnsanın başlıca keyfiyyətləri bunlardır.

Muğamda İnsan Ülvi Məqsədinə yetmək üçün yetişir; o, həyatın bütün keşməkeşlərindən keçib müdriklik, ruhani güc qazanır.

Ruhani Yetkinliyə nail olan İnsan İdeala ucalır.

Həyatı dərk etməklə İdeala ucalmaq arasında əsaslı fərq var: ikincidə Duyğular, Ehtiraslar tüğyan edir; Hadisənin Müqəddəsliyi, Bənzərsizliyi, Əlçatmazlığı təsdiq olunur.

«Simayi-Şəms» üstə Füzulidən:

*Şəmi-şami-fırqətəm, sübhi-vüsalı neylərəm?
Bulmuşam yanmaqda bir hal, özgə halı neylərəm?*

*Qeyrə ərz et nə əsbabın ki var, ey dəhri-dun,
Mən bir əhli-zövqəm, əsbabi-mələli neylərəm?*

*Yox əcəb gər malə rəğbət, mülkə qılmam iltifat,
Mən gədayi-küyi-eşqəm, mülkü malı neylərəm?*

*Əhli-haləm, demə büt vəsfın mənə, ey bütperəst,
Hal bilməz dilbəri-sahibcəməli neylərəm?*

*Ehtimali-hicr təşvişinə dəyməz zövqi-vəsl,
Vəsl kim var onda hicran ehtimali, neylərəm?*

*Nəxli-qəddin istərəm kandan bələdir hasilim,
Baxmazam şümşadə, bar verməz nihali neylərəm?*

*Ey Füzuli, qıl kəməli-fəzl kəsbın, yoxsa mən
Kamili-eşqəm, dəxi özgə kəməli neylərəm?*

3. Əxlaqi Kamillik Tələbi Muğamda həqiqəti dərk etmək tələbiylə birləşir.

«Yalnız Kamil Şəxsiyyət həqiqəti dərk edə bilər» – deyir Muğam.

«Yalnız Həqiqət Kamil Şəxsiyyət yetirə bilər» – deyir Muğam.
Həqiqəti dərk etmək burada Əxlaqi Kamilliyə çatmaq demək olur.

Əxlaqi Kamillik həqiqəti dərk etmək demək olur.

Yalnız Əxlaqi olan – Həqiqidir.

Yalnız Həqiqi olan – Kamildir – deyir Muğam.

Həm Kamillik, həm də Həqiqilik özünü İdealda, Mütləqdə hərtərəfli təsdiq edir.

4. Muğam – İnsanın ruhani mahiyyətinin Zirvə səviyyəsində ifadəsidir.

Sənət tarixində Muğam səviyyəli İnsanı dərk etmək qüdrətinə rast gəlmək çətindir.

Bənzərsiz idraki, hissi zənginliklə rastlaşırıq Muğamda: Kədər, Ülvilik Ehtirası, Heyrət, Özünü təsdiq harayı; Vəcd, özünü dərk etmə, özünü təmizləmə, Vəhy...

Hədsiz dərəcədə hissi sənət olan Muğam, həm də hədsiz dərəcədə İdraki sənətdir, – hissələrin idrak tərəfindən idarə olunmasına əlçatmaz nümunədir; dahiyənə biçim kamilliyinə, tamlıq hissənin vəhdətinə üzvi keçidlər ahənginə çatan.

Hisslə İdrakın, Müdrikliklə İlhamın birliyi.

Dahiyənə sintez zirvəsi.

Bir tərəfdən – Rica, etiraf musiqisi.

Digər tərəfdən – Möhtəşəm Ehtizaz musiqisi.

Duyğu, Zəka və İradə vəhdəti.

«Həqiqət Ehtiraslı Zəkada dərk olunur» – deyir Muğam.

«Ali Ehtiras – Zəkaldır» – deyir Muğam.

«İradə Ehtiraslı Zəkani aşkara çıxarır» – deyir Muğam.

5. «İztirabdan – Sevincə» – deyir Qərb musiqisi Bethovenin diliylə.

«İztirabdan – Kamilliyə!» – deyir Muğam.

«İztirabın Qiyməti Sevincdir!» – deyir Qərb musiqisi.

«İztirabın qiyməti Kamillikdir» – deyir Muğam.

«Tələdən yüksəyə!» – çağırır Qərb musiqisi İnsanı.

«Özündən Yüksəyə!» – çağırır Muğam İnsanı.

6. Muğam Ehtizazı bənzərsizdir.

Bu nə Bethovenin Kreşendosu (coşğun ahəngi), nə də Baxın sonsuzluq Patetikasıdır.

Bu, hissələrin, fikirlərin xüsusi, yeni xassəsidir.

Bu tədricilik həddini aşmaq, qeyri-adilik mərhələsinə yetişməkdir.

Bu, Ruhani Carın, Çağırışın ifadəsidir.

Ruhani Carda, Çağırışda İnsan özünü Sahib olur: Heyrət hissi, Vəhy hissi, Təmizlənmə hissi yaranır.

Ehtizazda Kədər öz Zirvəsinə çatır və Kədərdən böyük olur.

Ehtizazda Heyrət öz Zirvəsinə çatır və Heyrətdən böyük olur.

Ehtizazda Vəhy öz Zirvəsinə çatır və Vəhydən böyük olur.

İnsanın Duyğuları, Fikirləri, Əməlləri Ehtizazda (Ekstazda) adilik həddini aşır.

«İnsan özündən böyükdür!» – deyir Muğam Ehtizazı.

«Yalnız özündən kənara çıxanda İnsan özünə çatır!» – deyir Muğam Ehtizazı.

«Qatar» üstə Nəsimidən:

*Nuh ilə Tufan mənəm, mən həm nəcatəm, həm həlak.
Həm yəməm, həm gövhərəm, həm ol yəmin məbhuriyəm.
Nazirəm, həm binəzirəm, həm bəsirəm, həm bəşər,
Həm ikilikdən münnəzzeh, vəhdətin mənzuriyəm.
Həm fəqirəm, həm dilənçi, həm məlik, həm padişah,
Həm mənəm ustadi-sənət, həm anın muzduriyəm.
Zahirəm, zahirdə faşəm, məzhərəm, həm muzhərəm,
Batinəm hər şeydə, yəni batinin məsturiyəm.
Həm təbibəm, həm əliləm, həm əlacəm, həm səqim,
Həm şəfanin səhhəti, həm nemətin rəncuriyəm.
Həm hürufəm, həm kitabəm, həm kəlaməm, həm kəlim,
Fəthənin mənsubiyəm, həm kəsrənin məcruriyəm.*

*Ey Nəsimi, sən degilsən, cümlə oldur, cümlə ol,
Ol kim aydır «bu zəminü asımanın nuriyəm».*

7. *Bu səbəbdən də Muğamın Təmizlənmə, katarsis gücü sonsuzdur. Muğam İnsanı hərtərəfli təmizləyir.*

Böyük izzət vasitəsilə onu kiçik izzətlərdən təmizləyir.

Kamillik vasitəsilə onu qeyri-kamillikdən təmizləyir.

Ruhanilik vasitəsilə Ruhsuzluqdan təmizləyir.

İnam vasitəsilə İnamsızlıqdan təmizləyir.

İdeal Duyğular vasitəsilə Duyğusuzluqdan təmizləyir.

İradə vasitəsilə İradəsizlikdən təmizləyir.

Ülvilik vasitəsilə Bəsitlikdən təmizləyir – Zəkanın, Qəlbin, İradənin birgə gücüylə.

III. «Çahargah» Muğamının fəlsəfi təhlili

1. «Məye-Çahargah»

Şöbə – Müdrik Kədərlə aşılınmış mahiyyətli Fikirlər Dünya-sına aparır. Dünyayla Görüş – Daxili İdrakilik, Əzəmət, əsrarla görüş kimi mənalandırılır.

Fikirləri vahid bir ahəngdə birləşdirən Kədar – dünyanın fəlsəfi dərkə səviyyəsidir.

Həyata daxil olma – qeyri-adiliyə, sehrə, sirrə qovuşma kimi təqdim olunur.

Ruhani münaqişənin ayrı-ayrı sədaları eşidilir və onlar Fəlsəfi Kədar vasitəsilə rəvanlaşır.

Şöbə – uvertüranı (giriş) xatırladır, özündə gələcək motivlərin bir çoxunu əmləşdirir. Rəmzi musiqi İdealları səviyyəsinə qalxır.

Həyatla Görüş – Möhtəşəmçəsinə, Hissi, Ruhani Görüş tələb eləyir – Şöbənin əsas Fəlsəfi ideyası bundan ibarətdir.

2. «Bəstə Nigar»

Kədar çalarları, keçidləri, axarı, labüdlüyü, pillələri, münaqişələri, incəlikləri, əzəməti.

Kədar etirafı, etirazı, döyüşü, imtinası, lənəti – daim artan, yüksələn, gərginləşən, özündən artığa, yüksəyə, böyüyə çevrilən.

Müdrikliyin zəruri pilləsi. Fərəhin başlanğıcı.

Kədar Fəlsəfəsi.

3. «Hasar»

Kədərin aradan qaldırılması, iradənin fəallaşması, duyğuların daşması, hiddətin hayqırtısı – Ruhaniyyət Şəri inkar edir, Gerçəklik səddini aşır, Kamilliklə, İdealla, Mütləqlə birləşmək üçün alışıb-yanır.

Ülvilik burada – Ruhani İradənin Mütləq, Qəti təsdiqi şəklində meydana çıxır.

4. «Mənsuriyyə»

Mütləqlə – Qeyri-adi, Əsrarlı, İdeal Görüş.

Qeyri-Adiliyin Dərki, Duyulması, Heyrət, Yanğı, Müqəddəs Sarsıntı, Fərəh, Təlaş, Bənzərsizlik, Əlçatmazlıq, çılğın Cəzb, Ruhani Qovuşma Məqamı.

IV. Son Söz

Şərqdə Fəlsəfə ən çox şeirlə deyilib, musiqidə çağrılıb və bu, Şərqin əskikliyi deyil, üstünlüyüdür – Şərqdə Fəlsəfə bədiiləşib, musiqiləşib.

Şərq Fəlsəfəsi qəlib tanımır: burada Zəka Duyğulaşib, Vəcdləşib, Vəhyələşib, Kamil vəhdət yaranıb hisslə İdrakın qoşalığından, İlhamla Müdrikliyin doğmalığından.

Bu səbəbdən də Zərdüşt Fəlsəfəsi, Budda Fəlsəfəsi, Rumi Fəlsəfəsi, Nəsimi Fəlsəfəsi, Füzuli Fəlsəfəsi, Muğam Fəlsəfəsi yaşayır Şərqdə – qanadlı, vüsətli, odlu-alovlu.

*7 Şölə Ayı, 12-ci il.
(iyun, 1990).*

SAZÇILIĞIMIZ – TANRIÇILIĞIMIZ

1. Göy Yolu

*Türklərin Tanrısı Göy idi.
Ucalıq Tanrıyrdılar, Ucalığa Tapınırdılar Türklər.
Saz – Türkün Göy Yolu ydu. Türk Sazında Göylə Birləşirdi – Bir olurdu.*

2. «Ruhani»

*Türk Tanrısını Oxşayırdı, Tanrısının başına dolanırdı.
Tanrı Türkün həm Babasıydı, həm Balasıydı.
Tanrısını əzizləyirdi Türk.
Əzizlədikə, oxşadıqca həsrəti artırdı, heyrəti artırdı, – alışırdı, yanırıdı.
Alışdıqca, yandıqca Tanrıya çatmaq qətiyyəti artırdı.
Ehtiras Ehtizazlaşırıdı.
Ruh Rəqs eləyirdi və Uçurdu.
Tanrısına çatırdı və Alovlanırıdı.*

3. «Yanıq Kərəm»

*Türk aramsız Tanrı Oduna Yanırıdı.
Sınəsində Od közəriridi.
Həsrətdə, heyrətdə qovrulurdu.
Əzab işığına Qərq olurdu.
Yanar İşıq olurdu – Yana-yana qalırdı.*

4. «Cəlili»

*Havalanırdı Türk Ucalıq Şövqündən.
Sitəmlə birləşirdi Şövq.
Sitəmli Şövq yaranırdı hava-hava dalğalanan.
Ruhun Təlatümü başlayırdı – Yanğılı, Ağrılı.
Yanğılı Şövq yaranırdı, Yanğın Şövqü yaranırdı – havalanan.*

5. «Misri»

*Dəyanət gərək olurdu Tanrıçıya.
Qətiyyət Tələb olunurdu.
Oxşama səslənirdi Dəyanətdə.
Nəvaziş səslənirdi, Zəriflik səslənirdi Möhtəşəmlikdə.
Yanğılı, Ağrılı Dəyanət yaranırdı.
Qılinc şaqqultısı səslənirdi Dəyanətdə, həm də ləlimək.
İstəklilyə çatmaq dəyanəti səslənirdi Yanğılı, Ağrılı.
Yanğı Dəyanəti yaranırdı.
Oxşama Dəyanəti yaranırdı.
Zəriflik Dəyanəti yaranırdı.
Dəyanət alışıb-yanırdı.*

6. «Qaraçı»

*Göy cəzbinə çağırılır Türk; – Göy cəzbinə çağırır.
Çağırıldıqca çağırır.
Qətiyyətlə çağırılır, çağırır.
Aramsız çağırılır, çağırır.
Yandıra-yandıra çağırılır, çağırır.
Yanğıya çağırılır, çağırır.
Ağrıya çağırılır, çağırır.
Yanğı çağırır.
Ağrı çağırır.*

7. Saz – Zərdüştçülük

*Göy – İşıq məskənidir. Sazın Tanrısı – Göydür.
Zərdüştlə Qohumdur Saz – Hürmüzd İşığına Təndir.
Yana-yana, Yandıra-yandıra İşıqlandırır.*

8. Saz – Xürrəmdinlik

*Sazın Göy adlı Fərəhi var – Ağrılı, Yanğılı.
Ucalıq adlı Fərəhi var – Ağrılı, Yanğılı.
Saz – Ülvi Fərəh Yoludur – Ağrılı, Yanğılı; – Fərəhə gedən
yoldur;
Fərəhli Yanmaqdır; – Dəyanət İşığıdır, – Fərəhidir.*

9. Saz – Qorqudluq

*Tanrıya çatmaq – Müdriklikdir.
Saz Tanrıya çatır.
Saz – Od Ruhludur; Qorqud – Od Ruhlu deməkdir,
Qorqud – Ozandır; Göylə – Ucalıqla Təmasdır.*

10. Saz – Hürüfilik

*İnsan – Allahdır, çünki İnsan Ucalığa çata bilir; Göyləşə,
İşıqlaşə bilir.
Tanrıya çatanın – Tanrılığı özündədir. Tanrıya çatmaq özünə
çatmaqdır.*

11. Saz – Füzulilik

*Saz – Eşq İşığıdır. Saz və Füzulilik eyni Ahəng üstə köklənib.
Hər ikisi Göy Heyrətlisi, Göy həsrətlisidir.*

12. Saz – Muğam

*Muğam – İlahiliyə qovuşmaq Yoludur; – Saz – Tanrıya
qovuşmaq Yolu...
Mahiyyət – Birdir.
Hər ikisi – Ehtizazlıdır; Ağrılıdır, Yanğılıdır; – Hər ikisində
İnsan Göyləşir.*

13. Göylük Səsi

*Sazda Türk Tanrıçılığı səslənir; Xurafatdan uzaq, Cəfəngiy-
yatdan uzaq – Ülvi, Atəşin, Göylü.*

*3 Çiçək Ayı, 15-ci il. Bakı.
(aprel, 1993).*

OCAĞIMIZ – OCAQÇILIGIMIZ

Dövrümüzün bu ziddiyyətli, böhranlı günlərində müxtəlif təşkilatlar, cəmiyyətlər yaranır. Azərbaycanda heç bir təşkilata, heç bir cəmiyyətə oxşamayan, qarışmayan bir Ocaq şölələnir...

R.Elqızı («Dədəm Qorqud» qəzetinin əməkdaşı): Azərbaycan «Ocağın duyumunda necə dəyərləndirilir?

Asif Ata: Azərbaycan Şərqi ən dərin və ən parlaq ifadəsidir: Zərdüşt İşığıdır, Babək Əyilməzliyidir, Dədə Qorqud Ağsaqqallığıdır, Hürufi Ənhəqliyidir, Füzuli Eşqidir, Muğam Ehtizazıdır, Saz Cuşudur, həm də Fəlakətlərdən fəlakətlərə addımlayan Fəciəvi mənadır – Midiya süqutudur, Babək qətlidir, Çaldıran Fəlakətidir, Türkmənçay Dağıdır, 28 Apreldir, 20 Yanvardır. Ocaq – Ruhani İntibah Amilidir; Mütləq İnam, Özüylə döyüş, Ruhani Cəmiyyət, Müstəqil Vətən, Özümlü Şərq Müqəddəsliyidir; İnsanlaşmaq – İnsanlaşdırmaq əməlidir. Azərbaycanda Yalansız İnam Mərkəzi yaratmaq İqtidarıdır. Şərq Ruhaniyyətinin Bərpasıdır; Mütləqçilik Fərəhidir – Mütləq İnam, Mütləq İdrak, Mütləq Mənəviyyət, Mütləq İradə Carçılığıdır.

R.Elqızı: Bəs Azərbaycanın xilas yolunu nədə görürsünüz?

Asif Ata: Azərbaycan həqiqətən müstəqil olmalıdır. İttifaq Boyunduruğundan xilas olmalıdır – İqtisadi İttifaq Boyunduruğundan, Təzə Siyasi İttifaq boyunduruğundan – Qərb boyunduruğundan, – təzə kapitalizm boyunduruğundan xilas olmalıdır.

Dirçələn Dini Cəfəngiyyət boyunduruğundan xilas olmalıdır.

Azərbaycana Köklü, Qəti Ruhani İntibah gərəkdir: İnam, İdrak, Mənəviyyət, İradə İntibahı. Azərbaycan Qəti, Köklü şəkildə özümləşməlidir. Təqlidçilik Boyunduruğunu sındırmalıdır. Azərbaycanın Xilas Uzun və Çətin Yoldur; ancaq haqq yoludur: Azərbaycan təcriddən qorxmamalıdır; Dünya çirkabına bulaşmamalıdır; özü özü üçün Dünya olmalıdır – bunu bacarsa, Xilas ola biləcək, – bacarmasa, Yalançı Xilaskara təzədən düşər olacaq – təzə Uçurumlara düşəcək.

R.Elqızı: Dünənimiz, Bugünümüz, Sabahımız haqqında Ata sözü.

Asif Ata: İslama qurşandıq – Ruhani İqtidarımızı itirdik. Dövlətsizliyə qapıldıq – Siyasi İqtidarımızı itirdik. Özgələşdik, Ögeyləşdik – Qoltuğa alışdıq.

Həşirli Dəstələrə qoşulduq – qabaqcıllaşdıq – özümüzdən qaçdıq.

İndi Yenidənqurmaya havalanmışıq, Demokratiya havasına oynayıraq: yağışdan çıxıb yağmura düşdüyümüzü hiss eləmirik; ayağımızın altındakı Uçurumu görmürük; yenə də özümüzü Özgəyə tutmuşuq; yenə də əks-sədayıq, öz səsımız yoxdur.

Azərbaycan öz İnamını, İdrakını, Mənəviyyətini, İradəsini tapmasa – Dünyanın arxasına düşsə – məğlub olacaq, Azərbaycan özüm-ləşə bilməsə – özgüləşəcək.

R.Elqızı: Ocaq ideya uğrunda mübarizə aparır. Həmin ideyalardan biri də Mütləq İnam İdeyasıdır.

Asif Ata: Mütləq İnam – Dünyanın Dünyadan böyük – Mütləq mənasına İnam deməkdir.

Həyatın Həyatdan böyük – Mütləq mənasına İnam deməkdir.

İnsanın İnsandan böyük – Mütləq mənasına İnam deməkdir.

Gerçəklikdə hər şey Nisbidir.

Ancaq Gerçəkliyin Mənası Mütləq olmasaydı – heç nisbilik anlayışı da olmazdı.

Mütləq İnam – Nisbiylə barışmamağa çağırır; nisbi ədaləti, nisbi həqiqəti, nisbi Xeyri – Yoxluq sayır. Mütləq Ədalətə, Mütləq Həqiqətə, Mütləq Xeyirə çağırır.

Mütləq İnam – İnsandakı Mütləqə inanır və Mütləqləşməni İnsanın əsas Ruhani Məqsədi sayır.

Mütləq İnamda – Yalan yoxdur – O dünya, cənnət, cəhənnəm xəyalatı, hürü, pəri mükafatı, Qismətçilik xurafatı, Alın Yazısı, Yeri-Göyü yaradan Allah xofu, vahiməsi yoxdur.

Mütləq İnam Şərq Ruhundan yaranıb, ancaq heç bir Ruhani Yönnü təqlid eləmir: Buddizm, Sufizm, Hürufilik ideyalarıyla təmasda olub, ancaq onları təkrar eləməyib: Mütləq İnam həqiqətən Təzə İnamdır – Yalansız, Xülyasız, Qorxusuz – əsil humanizmdir. Mütləq İnamda – İnsan – Dünyanın, Həyatın Məna daşıyanıdır...

R.Elqızı: Validəylərlərdən biri rəhmətə gedən kimi övlada yetim deyirlər. Hər gün bu yetimliyin acısını-ağrısını duyur. Vay o gündən ki, ölkə, cəmiyyət atasız, dədəsiz ola. Atanın Türk elində dədəlik ideyasına münasibəti.

Asif Ata: Türk elində Ağsaqqallıq – Müdrikliyin, İlahiliyin və Cəngavərliyin Vəhdəti sayılır.

Yunanlar Filosoflara necə baxırdılarsa, Semitlər Peyğəmbərlərə necə baxırdılarsa – Türklər də Ağsaqqallara elə baxırdılar: Dədəlik – müqəddəsləşmişdi.

Dədə – Zəka və Vəhy sahibiydi. Söz deyirdi – Saz çalırtdı, həm də Qeybdən xəbər verirdi. Dədəlik Ruhani ölçüyüdü – Dədələrə Səcdə qılırdılar. Təəssüf ki, Dədəliyimizi itirmişik: indi öpülməli əl də çox azdır, öpməli dodaq da.

R.Elqızı: «Dədəm Qorqud» haqqında Ata sözü.

Asif Ata: «Kitabi-Dədə Qorqud» – Dədələrin harayıdır. «Hanı Bəy Ərənlər» – deyib haray salır Dədələr.

«Gəlimli-gedimli dünyanın» apardıqlarına ağlayırlar.

Türk Ruhunun Yoxuş mərhələlərindən biridir «Kitabi-Dədə Qorqud» – adlaya bilmədiyimiz...

Dədələrimizin harayıdır – kəsilməyən haray – Özü bir Ümid-dir.

Ümid haraylanır «Dədəm Qorqud»da – həsrətli.

R.Elqızı: Müasirlik və Şərqilik.

Asif Ata: Müasir Siyasi Dünyada Qərb var – Şərq yoxdur. Müasir Siyasi Dünya bütöv bir Qərbdir əslində.

Müasir Mənəvi Dünyada Qərb hakimiyyəti var – çünki Maddiyyat Ruhaniyyəti üstələyir. Müasir İdrak Dünyasında Şərq Qərbi vüqarla təqlid edir – Təqliddən Məğrurluq yağır. Müasir Dünya iqtisadiyyatı əslində Qərb iqtisadiyyatıdır.

Vahid Qərb yaranır Dünyada – Şərq səylə özünü Qərbdə itirir.

R.Elqızı: Atanın oxuculara istəyi?

Asif Ata: Özümləşmək, özümləşdirmək!

Söhbəti apardı: «Dədəm Qorqud» qəzetinin əməkdaşı Rüksarə Elqızı.

TARİXƏ ÇATMAQ

I. TƏLƏB

Tarixi görmək üçün daxili göz gərək – RUHANI.

II. BABƏKLİYİMİZ

XƏLİFƏT BOŞLUĞU

Keçilməz Boşluq yaşayır Xəlifə nəşəsevərliyində, zənginliyində, dəbdəbəsində.

Boşluğa doğrudur Xəlifə ömrünün yönü, bərli-bəzəkli məqamlarda neçə əsrlik Boşluq yaşayır; Boşluqla zəngindir ömrü Xəlifənin, Boşluq yaşadır ömründə Xəlifə – ömür Mənadan ayrılıb, mənasızlaşıb.

Xəlifə Möhtəşəmliyində, mənəm-mənəmliyində Boşluq var – çilçiraqlı.

Xəlifətin mənasında, mahiyyətində, zülmündə, zinətində, həşirində, həyatında, əzəmətində, şəhivətində Boşluq var – həşəmətli.

«Xəlifənin başı Neron kimi ovdan, keşdən ayılmazdı.

O, hər gün Altın sarayındakı qızıl ağacın altında dəbdəbəli məclislər düzəltirdi, burada şamların zərif işığı altında yarımçılpaq rəqqasələrlə əylənər, gözəl kənizlərin nəğmələrinə qulaq asardı.

...Qızıl yəhərin qaşında daş-qaşlar bərq vururdu.

Üzəngi də qızıldan idi.

Atın cilovu nadir mirvarilərlə, incilərlə bəzədilmişdi.

Qara at çilçiraq kimi alışıb yanırdı».¹

İri meydandır Xəlifət – ancaq mahiyyətə Boşdur, insanilikdən məhrumdur, ona qarşıdır.

Qorxuncdur Xəlifət Qanlı Boşluq Zəhmiylə, zəncirləyən, boğazlayandır – ancaq Boşdur, boş olduğu üçün də Mənasızdır: Qılncı kəsərlidir, Qamçısı tutarlıdır. Dünyanı lərzəyə salıb, ancaq Boşdur – çünki haqsızdır.

Xəlifətdə Dövr mənasını itirib – Azğınlaşıb, Azğınlıq Boşluğun özünü təsdiq edir əslində.

¹ Sitatlar C. Bərgüşadın «Siyrilmiş qılnc» romanındandır.

«Boyunlarında qurğuşun asılmış əsirlər yorulub taqətdən düşmüşdülər.

Qandalların cingiltisi səhər-səhər Bağdadı ayağa qaldırmışdı. Qara bir nərin boynundan zınqırov əvəzinə uşaq cəsədi asılmışdı; nər boynunu qaldırıb nərildəyə-nərildəyə irəlilədikcə uşaq cəsədinin ayaqları ananın pərişan, sarışın saçlarına toxunurdu».

Dünyanı qamarlayır Boşluq; mənimsəyir, tapdayır, istək həddini ötür, nəfsini doydurur, hərisləklə, harınlıqla, həqarətlə dolur Boşluq.

«Bu binalarda yüzlərlə xacənin diqqətli nəzərləri altında Xəlifə Harun ər Rəşidin «inciləri», hərəmləri saxlanılırdı.

Yumşaq və zər-zibalı hərəm otağında ən gözəl qızların namusu qarət edilirdi».

Boşluq Zinətlə cəlvələnir, ancaq işıqsızdır, çünki Mənasızdır.

«Buradakı daş-qaşlar az qalırdı güzgüyə od salsın.

Bədəxşan ləli, Xorasan alması, Hind mirvariləri.

Brilyant qolbaqlar, bilərziklər, silsilələr, cıqqalar, topuq zınqırovları, bahalı üzüklər, sırğalar».

Varlı olduğu dərəcədə kasıbdır Xəlifət; Var hərisliliyi, harınlığı dərəcəsinə kasıbdır – Zinətin işığı Boşdur.

Qızıldan dünya düzəldir; İncidən, Mirvaridən, Taxtdan, Tacdan, Zülmədən, Məkrədən, Həqarətdən dünya düzəldir – ancaq dünyasızdır – Dünyadan beşəlli yapışub, ancaq Dünyası yoxdur Boşluğun.

«Qızıldan düzəldilmiş şamların işığı Qızıl ağacın budaqlarında bərq vururdu.

Qızıl ağacda on iki budaq düzəltdimişdilər.

Qızıl ağacın hər bir budağında bir neçə qızıldan tökülmə quş oxuyurdu».

«Müqəssirin başı qırılandan sonra onun kəlləsinə Mesopatomiya böcəyi düzürdülər».

Göz qamaşdıran və qorxudan əzəmət mahiyyətə Boşdur, çünki ruhaniyyətdən məhrumdur.

Dünya Mənasından ayrılıb, bu səbəbdən də Mənasızlıqdan yapışub, Mənasızlığa qapılıb.

Xəlifət Fəallığında Ruhani Fəalsızlıq var, Xəlifət Həyatsevərliyində Ruhani Ölüklük var.

Dünya Boş olanda Qatilləşir. Başkəsənlər, gözçixaranlar, fitnətörədənlər dövrəni yaranır.

Dünya Boş olanda Qətlə dolur.

«Başsız cəsədlər, bərələ qalmış gözlər, qıcanmış dişlər».

Qardaşın başını qardaşa hədiyyə gətirirlər.

Dünyanın ahəngi pozulur.

«Siyrilmiş qılınc» romanının müəllifi tarixə daxili göz ilə baxa bilmir, hadisələri nəql eləyir, mahiyyətə varmur, mütəfəkkirlikdən uzaqdır, bu səbəbdən də Xəlifəlik bilinir – dərk olunmur.

O, Xəlifəlik cəzbindən ayrıla bilmir. Xəlifə şirnisinə istəklənir.

Aşağıdakı sətirlərdə xəlifə qismətinə tamahlı şövq duyulur.

Müəllif yangısıyla yazılıb bu səhnə – şəhvətə yaranan.

«Qərənfil üzünü qızılı saçlarına bürüdü, əlləri uçundu.

Ətirli ipək saçları sürüşüb dağıldı.

Harunun başı onun köksündə idi.

Xəlifə məşuqəsinin paltarını tamam soyundurdu.

Qız qaranlıq otaqda şamtək yanırıdı».

...Nəhəng Boşluq yaratdı Xəlifət Şərqdə, – Şərin Xeyrinə; – Mənadən ayırdı, Mənaya qarşı çevirdi dövrü.

MƏNA

Dövrəni Məna verən Babək oldu, – Xəlifəlik Boşluğunu Yenilməzlik və Müdrikliklə dolduran, Xürrəmi Fəlsəfəsini yaradan, 23 Spartakımız, daxilində Şirvin gəzdirən, ənəlhəqdən əvvəlki ənəlhəqqimiz; həm sərkərdə, həm filosof, həm cəngavər, həm təlimçi, bütün dünyada Xəlifətə qarşı duran yeganə Qüvvət, azadlıqdan böyük tanrı tanımayan; İşğalçı Nifrəti qazanan; qolu kəsilən, ayağı kəsilən, xatirəsi şaqqalanan, Yağı lənətiylə şərfəfləndirilən, həlak olan – Yenilməyən, tarixi Xəttə, Səddə çevrilən.

Hürmüzd İşığı yandırdı Qaranlıqda, nəhəng Düşməndə – Əhrimənə qarşı durdu, «Dünya – Fərəhdird!» – dedi. Qəhrəmanlıqdan böyük Fərəh tanımadı, İslam Allahında əsarət gördü; qəsbkarlıq, müstəbidlik gördü; bəndəliyi İnsani ləyaqətinə sığışdırmadı; can gətirdi Zəmanəyə, lərzə saldı Xəlifətə, üzünü ağırtı Şərfin.

«Siyrilmiş qılınc»da Babəkin ayrı-ayrı nişanələri görünürsə də, bütöv Babək görünür; dahilik, qeyri-adilik, bənzərsizlik dərk olunmur, açılmır, idraki, ilahi Qəhrəmanlıq İntiqamçılıq kimi qiymətləndirilir, Babək kiçilir.

Müəllif dəfələrlə eyni motivi təkrarlayır: qanı qanla yumaq, qisas almaq, qanı yerdə qoymamaq Tələbi.

Babək romanda Qisas andıyla tarixi səhnəyə atılır; «Siyrilmiş qılinc» əsərdə ən çox intiqam rəmzi kimi canlanır, əslində isə o, azadlıq rəmzi kimi canlanmalıydı.

Babəklik intiqama siyrlənmişdi, Qəsbkarlığa qarşı siyrlənmişdi, siyrlənmiş qılinc xətlərində kəsilən başlar həkk olunmamışdı, Ləyaqət uğrunda döyüşlərin Mənası həkk olunmuşdu; Babək təzə Din yaratmışdı – Xəlifəliyə Yad; bu Dinin Mahiyyətində Yenilməzlik Fərəhi dayanmışdı; İnsanın özünə tam Sahib olması, Özünəməxsusluğu, İlahiliyi dayanmışdı – Qəzavü qədər xofuna Yağı...

Babəkə misilsiz Ruhani Qüdrət bəxş olunmuşdu, bu səbəbdən də o, daxilində Şirvin – Ölməz Ruh görürdü – Həmin Şirvinlik Qəhrəmana Azmanla Döyüş İnamı vermişdi.

Ruhani Qəhrəmanlıq idi Babəklik – İntiqamçılıq deyildi!

Romanda isə Babəklik ardıcıl, hiddətli, aramsız İntiqamçılıq kimi təqdim olunur; qisas Babəkiliyin əsas cəhətinə çevrilir: intiqamçılıq motivi dəfələrlə təkrarlanır.

«Uff. Düşməndən bircə gün artıq yaşaya bilsəydim!» (Cavidanın son sözü).

«Mən özüm kəsdim düşmənin başını, oxay, indi sükut evinə rahat gedə bilərəm» (Xürrəmi izharı).

«Buynuzlu qoçun qisası buynuzsuz qoçda qalmaz».

«Ey igid, əgər qılinc qınına qoyacaqsansa, dəstəyə əl atma!»

«Qılinc qınında yatmasın, xəlifələrdən intiqam alsın».

«Qılinc heç vaxt kəsərdən düşməsin – atası Abdullanın qanını alsın».

«Ey igid, qisas al!»

Babəklik ürəyində yanan Hürmüzd odu – Ruhani Yüksəklik, Təmizlənmə, Özünəçatma Odu idi, Qisasçılıqdan fərqli.

Babək qılincıyla Azadlığı, Xürrəmiçiliyi qoruyurdu, İntiqamçılığı o, qəlbində qorumurdu, qoruya bilməzdi, Hürmüzd Odu Babəkin ruhunda idi, onu alovlandırmaq üçün xüsusi Hum içkisinə ehtiyac yox idi; Qan özü coşğun idi, onu süni surətdə coşdurmaq lazım deyildi: Hum sayəsində coşan qanda Ülvilik olmaz.

Müəllif isə Hum qüdrətinə əksildir Babəkiləri; bəsitləşdirir, kiçildir:

«Hum könlümüzü Günəşli göylərə döndərsin».

«Hum, coşdur qanımızı!»

«Sənsiz həyat heç nədir».

«Ey müqəddəs Hum, səni içirik, ona görə ki, canımıza od gətirəsən, ürəyimizi ocağa döndər, damarlarımızda qığılcım artur».

Babəkliklərin məbədlərində Hürmüzd odu yanır, bəzək çilçirəğinə yad.

Müəllif Məbədi zinətləndirir, daş-qaşla bəzəyir, bununla da onu zamana səviyyəsinə endirir.

Əslində isə Məbədin Məbədlisi zamandan yüksək olmasındadır, zamanaya uyğunlaşan Məbəd – Məbəd olmur.

«Məbəd-Məbədanın qırmızı saqqalından brilyant, almaz və yaqut danəcikləri asılmışdı.

Günəşin işığında saqqal bərq vururdu».

Brilyantlı saqqal ruhani işıqsızlıq əlamətidir, xəlifət zülmətinin rəmzidir, – Zərdüştçülüyə yad.

Babəkin düşməni Xəlifət idi; ərəb deyildi, türk deyildi.

Romanda türklər Babəkin az qala ən qəddar düşmənləri kimi təqdim edilir.

Müəllif «vəhşi türk» konsepsiyasını ehtirasla, ardıcıl şəkildə təkrarlayır; türklərin dağıdıcı qüvvə olması haqqında avropasentrik həqarəti təsdiqləyir, imkan tapdıqca türkcə çirk atır.

Romanda ən dəhşətli zalımlıqları türklər törədirlər.

«Bəzən də uşaqları analarından alıb hara gəldi tullayırdılar.

Yollarda çoxlu ana meyidi qalmışdı».

Onlar şəhərin Gözəllik və Mərdlik simvolu olan şir heykəllərini harda görsələr, çilikləyib küçələrə tökürdülər.

«Xaqan məscidləri qəsdən at tövlələrinə döndərmişdi».

Əsərdə Babəkə qarşı amansızcasına, dəlicəsinə, həriscəsinə döyüşənlər türklərdir.

«Sərkərdə İshaqın sərəncamına ardı-arası kəsilməyən dəliqanlı türk döyüşçüləri göndərildi.

Onların arasında Afrikadan gətirilmiş çevik zəncilər də vardı!»

«Səhra küləklərindən qarşılıq türklər, qumlu səhralarda od içində böyüyən bədəvilər, Afşinin Afrikadan gətirdiyi yarım vəhşi zəncilər».

Romanda türklər təbii qan tökən, fitri yırtıcı kimi təsvir olunur.

«Onlara (ərəblərə – A.A.) kəl kimi qüvvətli, yarım vəhşi insanlar lazım idi».

«Deyirdi ki, mənə Mavəraünnəhrin qumlu çöllərində qoyun-quzu otarırkən, ilxi bəsləyərkən, qara, çovğuna, borana düşmüş qoçaq türklər lazımdır.

Mənə elə oğlanlar lazımdır ki, sürülərinə, naxırlarına, ilxılarına soxulan pələnglərlə, şirlərlə, canavarlarla üzbəüz gəlmiş, otlaq üstündə, it üstündə bir-birinə ox atmış, bir-birinin üstünə qılnc çəkmiş olsunlar».

Türklərə verilən bu kinli xasiyyətnamədə İdrak görünür – şiddətli hikkə görünür – iradəni üstələyən.

Romanda türki-dünyalıq Təriqətinə də münasibət etiraz doğurur.

Müəllifin «Həyatı tabutda axtarmaq» kimi səciyyələndirdiyi türki-dünyalıq əslində Xəlifət haramzadəliyinə, murdarlığına, ruhsuzluğuna qarşı mənəvi üsyan idi, türki-dünyalar dünyasız deyildilər – ancaq onların dünyası hərəmxana və mütilik qəbahətindən kənar daydı; onlar xəlifət həqarətinə bulaşmırdılar, mənəviyyəti çirkəbdən qoruyurdular, çəkilməmişlər dəbdəbəli rəzalətdən, öz tanrılarını – ülvyyəti rəmzini ürəklərində bəsləyirdilər, xalisləşir, təzələşir və tanrılarının qovuşurdular; təzə İnam, təzə İdrak, təzə Mənəviyyət, təzə İradəydi türki-dünyalıq – Şərqi ruhani xilas, Bədiyyətin beşiyi.

Həyatı tabutda axtarırdılar türki-dünyalar – Həyatı İdealda, Mənəvi ucalıqda axtarırdılar, qaranlığı tərki edirdilər, işığa çıxırdılar.

Müəllif ilə təsvir elədiyi dünya arasında doğmalıq duyulmur, bu səbəbdən də romanda Şərqi mahiyyət görünür.

...Babəkilik idi Xəlifət dövrünün mənası – qanlı-qadalı, pozulmaz.

İŞIQ

Füzuli göz yaşıyla işıqlandırdı Şərqi, Babək qanıyla.

Qətl olundu – Qətlindən İşıq yarandı.

Babəkliyimiz bitdi Mahiyyətdə, Mənada – Ağac-ağac, hal-hal təzələşən, köhnəlməyən – Qədimləşən.

III. ƏNƏLHƏQLİYİMİZ

FATEH ƏMƏLSİZLİYİ

Əməlsizdir Teymurləng, çünki Fatehlikdə ruhaniyyət yoxdur, insaniyyət yoxdur; Qorxutmaq, Sarsıtmaq əzəmətində qüdrət yoxdur; Zor İşıqdan məhrumdur, Yirticilikdə Ucalıq yoxdur; əslində Qələbəsidir Teymurləng, çünki qələbəsində İnsanilik yoxdur; Zəbt eləyir dünyanı Teymur – ancaq Dünyasızdır, çünki Dünyasında İnsanilik yoxdur; Gücünə baş əydirir Dünyanı – ancaq gücsüzdür, çünki gücündə İnsanilik yoxdur, Dəhşət törədəndir – barsızdır, bəhrəsizdir – dəhşətdə İnsani Əməl bitmir, vəhşi əməlsizlik bitir; zülm yaradır, işgəncə yaradır, qan töküür – Böyüklük yaranmur Yirticilikdən.

Dəhşətli nəşliqdır əslində Teymurlənglik – baş kəsməklə Baş olurlar; məhəbbətsizlikdə miskinlik var; əzazillik – ruhani zəllillikdir, qan üstündə qurulan nə varsa uçur.

«Yer üzünün bir qismində Teymurləng, o biri qismində Tamerlan adı ilə tanınan Səmərqənd əmiri ilk yürüşlərini başa vurub İrani, Azərbaycanın cənub torpaqlarını, Ərməni və Qaxeti fəth edib, Kür çayı boyunca Azərbaycanın şimalına gəlib, burada gözlənilmədən Şirvanşah İbrahimlə müqavilə bağlayıb Səmərqəndə qayıtmış, Toxtamışla növbəti vuruşmalardan sonra yeni böyük yürüşə başlayıb, Bağdada qədər gedib çıxmış, İldırım Bəyazidə bac verən qalalara basqın etmiş, qarət malını və ailəsini Zəncanda qoyub Bəyazidin qulağının dibində Ərməndə qışlamağa gəlmişdi».¹

Bu qanlı kəhkəşan ən adi Mərhəmin, Mehrin, Sözü, Nəfəsin, Doğmalığın yanında bir heçdir; İnsanilikdən məhrum olan Qüdrət yoxdur; əsl Allahlıq – İnsanilikdir, **İlahiliklə döyüş – Həqarətdir; İlahiliyi tapdamaq – Rəzalətdir.**

Teymur sərməstdir Zorunda; ayılmayıb, ayılmayacaq Zor meyndən; bu səbəbdən də bilmir Dünyanı, İnsanı, öz dünyəvi əməlsizliyini dərk eləməyib, eləməyəcək: çapacaq atını dörd yana, nəşlənəcək qılncının Zəmindən, Bəla gətirəcək Dünyanın başına, qansızlığından həzz alacaq:

«Sayca çox ordu ilə bərabər Teymur həm də rəhmsizliyi ilə dünyanı sarsıtmışdı.

İnsan başından minarələrin, xəndəklərə tökülüb diri-diri basdırılan minlərlə adamın sorağını alan hakimlər Teymurun

¹ Sitatlar İ. Hüseyinovun «Məhşər» romanındandır.

yaxınlaşdığını eşidən kimi qala divarları arasına çəkilir, fürsət varkən qaçıb qurtarmaq üçün hazırlıq görür və ya qırğının qabağını almaq ümidi ilə təslim olmağa tələsiyir».

Əslində adamlığın ən zəif, ən zəlif məqamıdır – Teymurlənglik; quduzluğun mənəviyyat, iradə, ağıl üzərində qələbəsi, Vicdanın təslimi; mənəvi fərariyyətdir əslində fatehlik – cahangirlik vüqarı insanıyyətdən xilas olmaq bədxahlığıdır; **Ağalığ – ruhani köləlikdir – Qəddar.**

«Diri-diri divarlara hörülən bədənlər».

«Başlardan tər».

«Xəndəklərə tökülən meyitlər».

«Saysız-hesabsız uşaq əlləri».

Fateh İradəsi – Ruhsuzdur, Fateh İdrakı – Nursuzdur.

Fateh – İnsan tanımır; itaətçi tanıyır, rəiyyət tanıyır – mütilik üzərində ucalır – alçalır əslində.

Teymurlənglər İnsan tanımır, Qılınca tapınırlar; Qılınca tabe edirlər dünyanı, vicdansızlığa əyilirlər.

Qatil özünü qətl eləyir əslində, öz insaniliyini qətlə yetirir – Teymurlənglik – dünyəvi qatillikdir, dünyəvi özünüqətlidir.

«Divan tutdum Allahın yolundan azanlara» – deyir Teymur, – özünün insani mahiyyətinə divan tutduğunu demir.

«İnsan zülmə tabedir» – deyir Teymur, – özünün insani mahiyyətinə zülm elədiyini demir.

«Kəllə yığdım başlardan!» – deyir Teymur, – yırtıcılığı başa çıxartdığını demir.

Hakimlik əzəmətindən məmnun olur Teymur, ancaq İnsani ləyaqətdən məhrum olduğunu görmür.

«Minbaşılar ikiqat olur, hökmdar aralanana qədər qədlərini düzəltmədən, hərəkətsiz qalırdılar».

«Üzüqoylu döşənmiş şəxsi qulları, qaravaşları, kənziləri».

Həşəmətdə xeyir alçalır, şər yüksəlir, həşəmət ölümlə dostdur – həyatla düşmən; həqarətlə dostdur – ülvyyətlə düşmən.

«Şahın köməyiylə Fəzlullahı tutub Əlincə qənsərində edam etmək, doqquz şəhərdə doqquz ocağı tapıb dağıtmaq, xəlifələrlə müridlərin hamısının boynunu vurub, hürufilərin kökünü kəsməyi əmr etmişdi».

Teymurlənglikdə Qanla suvarılan, kəsik başlar, meyitlər, zəncir, ah-nalə, fəğan bahasına yaranan yalançı Özünüqətlidir var.

Hərcayı özünüqətlə üçün İnsanilikdən keçirlər cahangirlər – hər şey olurlar istəklərində, xülyalarında, zaman həddində, heç şey olurlar Həqiqətdə, Əbədiyyətdə.

«O, üçü sağ, üçü solu, üçü arxasınca yeriyən cavan bahadirlərinin müşayiəti ilə gəlirdi.

Nəhəng gövdəsi, sağ ayağını çəkib ayağının yanına qoyduqca diksinməyə bənzəyən dingilti əmələ gətirən əzəbli yerisi, alov rəngində qısa, sivri saqqalı, qartal burnu və qartal gözləri ilə haman Teymurdu».

Bu zabitəli əzəmət bütün zahiri təntənəsiylə Füzuli kasıblığının, sufi məsumluğunun yanında bir heçdir əslində, ancaq zəmanə Teymura baş əyir və Teymur zəmanə qiymətini naşicasına həqiqət sayır.

Teymurləng zəmanə cəhalətindən yaranır və zəmanə cəhalətinə yarayır; o, zəmanə cəhalətindən bəhrələnilib, cahangirliyi Allahlıq kimi anlayıb və qılincıyla, siyasətiylə, məharətiylə bunu dünyaya təlqin eləyib, dünyayla birgə olub Teymur, dünyaya hakim olub, dünyanın fəvqündə durmayıb, zamandan kənara çıxmayıb idrakında, inamında, iradəsində, bu səbəbdən də əməlsizliyini görməyib.

«İnsan başından minarələr qurmaq» – bədəməl olduğu dərəcədə əməlsizlikdir, yəni İnsansızlıq, Ruhsuzluq, Sabahsızlıqdır.

«İnsanı diri-diri torpağa basdırmaq, saman tüstüsündə boğdurmaq» bədəməl olduğu dərəcədə Əməlsizlikdir – yəni İnsansızlıq, Ruhsuzluq, Sabahsızlıqdır. Ləyaqəti tapdamaq – bədəməl olduğu dərəcədə əməlsizlikdir, yəni İnsansızlıq, Sabahsızlıqdır.

«Rumdan qayıdanda o, Bəyazidi dəmir qəfəsdə arabaya qoyub öz yanında aparırmış, gündə bir dəfə atını arabaya yaxın sürüb, qəfəsin dəmirləri arasından onun – Bəyazidin üzünə tüpürürmüş».

...Teymurləng cahangirliyin insani məğlubiyət olduğunu bil-mirdi; bilsəydi İnsanı tanıyardı, İnsana inanardı – Teymurləng ol-mazdı.

HÜRUFİ ƏMƏLİ

Nur Əməllidir Hürufilər – İnsaniliyi təsdiq edirlər, İnsandan böyük Tanrı tanımır, İnsan üçün özlərindən keçirlər, Dövrədən üstüdürlər – bu səbəbdən də haqdırlar, Həqiqətə çatmışlar, məhəbbətli, vəcdli, heyrtlidirlər – Etiqadlı, Mənalı, Mahiyyətlidirlər;

Ruhaniyyatla, Mənəviyyatla məğlub edirlər Yağını, Ülvyyəət toxumu səpirlər ömürlərə, Qala tikirlər Etiqaddan, Allah qatili sayırlar cahangirləri, Daxilən İşıqlanırlar – Mənaya çatırlar, Vəhdətə qovuşurlar, İkilikdən ayrılırlar, İlahiliklə birləşirlər – İlahiləşirlər, İnsandan başqa Allah tanımırlar – Allahdan başqa İnsan; – Ocaq qalanır Teymur Qışında – Həmişəlik, «Ənəlhəq» səslənir – önlər, itənlər, divara tikilənlər kökündə – Haqq əməli yaranır – İlahi!

«...Biri-birinin ardınca dağıdılan şəhər və kəndlərin xərabəliklərində dolayan yurd-yuvasız, ac-yalavac insan selinə qarışıb, uçuq divarlar mətərəsində, kalafalarda tüstülənən ocaqlar qırağında moizə oxuyurdular; qan-qarğış içində dinə, Allaha, Peyğəmbərə etiقادını itirmiş, məhrumiyyətdən çılgınlaşmış adamların qəlbində ümid, etiقاد və ehtiras oyadıb, dizlərində, dirsəklərində cırcındırlarını əsdirə-əsdirə «Ənəlhəqq» qışqıran dəstə-dəstə allahlar yaranmasına səbəb olurdular.

Teymurləngin öldürdüyü dünyanı hürufilər dirildirdi, Teymurləngin ağalığını heç eləyirdi; «Allaha ağalığı eləmək olmaz!» – deyirdi – Teymurləng səlahiyyətini heç eləyirdi; «Qılıncda güc yoxdur!» – deyirdi – Zəmanə Hərcayiliyini heç eləyirdi.

«Qüdrət daxildə bitər – əsrarlı, Göy İnsanın qəlbindədir, bö-yüklük – batında yetişər» – deyirdi.

«Ruhaniyyatdan məhrum olan İdrak – İdraksızlıqdır, İradə – İradəsizlikdir – deyirdi, İnsansızlıqdan böyük Allahsızlıq yoxdur. İnsan özü xaliqdır, xaliq – zərrələrdən yaranıb».

«Həqqətə Adəm oğlu özüdür!» – deyirdi.

Hürufilər İnsan Etiqadı yaratmışdılar, İnsana Etiquad edirdilər, səcdə qılırdılar. Bu misilsiz etiquad idi; – Hürufilərdən başqa heç kəs İnsanı Allah saymayıb – bununla da Fatehliyin əsası darmadağın edilirdi; əgər İnsan Allahdırsa – ona sahib olmaq olmaz, əl qaldırmaq olmaz – bu baxımdan Zorçuluq Günahdır; İnsanilikdən böyük İlahilik yoxsa, deməli, İnsani məziyyətlərdən də böyük Allahlıq yoxdur – məhəbbətdən, ülvyyətdən; – İnsan başı kəsmək Allah başı kəsməkdir, daş-qalaq olunanlar əslində allahlardır; – Fəttahlıq – naşı, qəddar küfrdür.

Bu səbəbdən də Hürufilərin silahı kitab idi. Müqəddəs Kəlam; – ürək adlanan Qeybdən gələn, İnsanın Allahlığı haqqında Təlim, – Vəcddən, Vəhydən süzülən haqq.

«Dünya elmlərinin məcmusundan yaranmış «Cavidannamə» ilə iki qarış uzununda rəmzi qılıncı bütün silahlardan üstün tuturdular» hürufilər.

İnsanı Allah saydıqları dərəcədə Allaha bənzəyirdilər, Allah sifət, Allah qüdrət, Allah mətanət, Allah sədaqət idilər, ilahi qorxmazlıq, doğmalığı, müəllimlik, tələbəlik səviyyəsinə yüksəlmişdilər, vəhdəti-vücuda çatmış, ikiliyi aradan götürmüşdülər, daxilən İşıqlanmış, İşıq olmuşdular.

«Günəştək uca, torpaq kimi zəngin, yeltək azad idilər».

Sifət adlı Quran yaranmışdı ruhani məlahətdən.

«Fəzlin üzünün kəhrəbasında naxışlar əmələ gəlmişdi və ilbəl artıb dərinləşən naxışlar onu daha zərif, daha məlahətli edirdi.

O məlahəti yaxından gördükdə, Nəsimi hər şeyi unuttu».

Zor bilmirdilər, həm də Ağrı bilmirdilər.

Silah işlətmirdilər, ancaq hökmlüydülər, daxili – ilahi hökmlə; – özləri özlərini yaratmışdılar – Allah olmuşdular.

Ürəklərdə məskən salmışdılar, «ötəri qayğılardan yüksək və hər şeyin fəvqündə» idilər; hikmətlərilə cahangirləri sarsıdurdular, «doqquz şəhərdə doqquz Həqq ocağı yandırmışdılar».

«Ulu babaları Zərdüştə Məzdəkdən, Cavidanla Babək Xürrəmidən, Mənsur Həllacla Əxi Fərruxdan ona – Fəzlullaha keçən ruha» aşıq idilər.

Yun didə-didə, keçəçilik edə-edə sərvət yığıb mədrəsə açanda da, papaq qəlibinə od kimi isti keçə geydirə-geydire dünyanı götürmüş talançılığın, qan-qırğının və cəmi bəlalərin cahillikdən və yalançı etiqaddan törədiyini» isbat edirdi Nəimi.

Bənzərsiz imkan idi Hürufilik – İnsanilik, İlahilik İmkanı ən imansız bir dövrdə – bu səbəbdən də Böyük idi...

«Əql və Ehtiras vəhdəti idi».

Ruhani Söz Qadir idi.

İnsanlara «Həqq sizin varlığınızda əyandır!» – deyirdilər hürufilər.

«Yer üzündə axırıncı Hökmdar qurşağına taxta qılınc bağlayana qədər elm yayılmalıdır» – deyirdilər.

Sözdən İlahi Əməl törəyirdi.

«Fəzl-Həqqin bir səltənəti var – o da cəmi Yer üzünün səltənətidir!» – deyirdilər.

Ruhani irsiyyətə inanırdılar, inandırırtdılar.

«Cavidan öldü, Həqiqət Bəybak Xürrəmidə zühur etdi, Bəybak öldü, həqiqət Həllacda zühur elədi; Həllac öldü, həqiqət Əxi Fərruxda zühur etdi» – deyirdilər.

«Vəhdətin minillik yolunda silaha istinad naqislikdir» – deyirdilər.

«Qan tökmək bətninizi dəyişdirər, İnsana etiqadınızı sındırır, əqidənizi məhv edər, qələbəniniz məğlubiyyət olar» – deyirdilər.

«Böyük və əbədi silsiləyə qovuşmaq» diləyirdilər insanlara.

Karvanı idrak yoluyla aparmaq əzmindəydilər.

Cəmi bir ovuc, bir qom insandılar, bütöv xalq, bəşəriyyət idilər əslində; xalqı, bəşəri təmsil eləyirdilər – İnamı, İdrakı, Mənəviyyəti, İradəni, çünki Müqəddəs idilər, Haqqı tapmışdılar, Haqqa tapınmışdılar, bu səbəbdən də bətnə təsir edə bilirdilər.

«Haqq» kəlamı daşı da göyərtməlidir!» – deyirdilər və buna nail olurdular.

«Səmərqənddən Anqaraya qədər, Təbrizdən Bağdada, Hələbə qədər hər yerdə türk, fars, ərəb, əcəm içində əsnafla birgə minlərlə məscid əhli də «lailahəilləllahın inkarına durub».

«Qalx, ey həqq» – deyər yıxılanları qaldırırdılar.

«İnsanın bir Həqqi, qibləsi var, o da insan özüdür» – deyər car çəkirdilər, ilahi mövqeyə yüksəlirdilər.

«Mən elə bir mövqedəyəm ki, o mövqedə nə rəhm diləyərlər, nə də hədələyərlər». (Nəsiminin Teymurləngə dediyi sözlər).

«Aləm və İnsan birdir!» – deyər hayqırırdılar.

Haqqa qovuşan Kamillər qorxudan azad olmuşdular, «vücudları vəcddən titrəyirdi», özlərinə çatmışdılar.

«Sən insanı cəhəltədə saxlamaq və qorxutmaqla hökmransan, Fəzl isə eşqi ilə, insana ləyaqət və ucalıq bəxş etməklə hökmrandır». (Nəsiminin Teymurləngə sözü).

Bütöv bir İşıq idilər – Səbatlı, Sabahlı – Zor yaran.

«Dağlardan enən İşıq sahibi-zəman Fəzlin Həqq İşığı idi; bir-birinə qovuşanda, Yer üzündə hökmranlıq iddiasına düşmüş üç cahangirin üçünün də gözünün işığını alırdı».

Ağac-ağac, hal-hal, ocaq-ocaq artırdılar, yayılırdılar; ürəklərə səpilirdilər, ağıllarda açılırdılar.

«Hürufi ocağı olmayan yer qalmamışdı; məscidlər, minarələr də sanki bəyaz xırqəyə bürünüb, sehrli zəhmlə Fəzlullahın hakimiyyətini təsdiq edirdi».

Gözlərinə ilahi nur düşmüşdü Mahiyyətdən, qeyri-adilik sirri yaranmışdı Batində, ruhsuza ruh verə bilirdilər «bətni nurlular», cəmi Yer üzündə Həqq səltənəti qurmaq istəyiylə yaşayırdılar və ölürdülər.

Teymurləng Yer allahı olmaq istəyirdi, hürufilərin Göyü Yer idi – Allahlarla dolu.

IV. XƏTƏİLİYİMİZ

QAN HAVASI

Qan çağırır Zəmanə, Qan Həvəsinə qoşulub. Qana qəltan olub, Qana sığımb. Qana bürünüb; – Qana küsənilər hökmdarlar; Qan bulaşır Qohumluğa, Qardaşlığa; Qandan böyük məna görmürlər Qansızlar; Qanla doğulurlar, ölürlər, Qan Beşiyində yetişirlər; Qandan Taxt düzəldirlər, tac düzəldirlər; torpaqlar Qanla suvarılır, Fitnə, Məkr qanlaşır; Qan gətirib Qan aparırlar; Qan havasına oynayırlar, oynadırlar, Qanla yazılır ömürlər, Qan nehrəsində çalxalanır Dünya.

Dava söyləyir, Dava becərir Dövrən, Dava süzülür Dünyaya Qan Rəngli.

«Kirs dağının üstünə toplaşan pərişan qara buludlar bir-biriylə vuruşan əjdahalara oxşayırdı.

Tökülən qanları özlərini və səmanı qan rənginə bulamışdı».¹

Döyüşürlər bir-biriylə qanları bir olanlar, qardaşlar, bacıoğullar, dayılar, atalar, oğullar; əcdadları bir olanlar; bağı yarılır Yurdun; – paralanır, parçalanır Davalarda; Tanrılaşır, Hərisləşir, Harınlaşır Yağlıq, Qana pənah gətirirlər adamlar.

Qandan Şöhrət yağır, şəhvət yağır, nəşə törəyir, ismətlər qarət olunur, ləyaqətlər tapdanır, hərəmxanələr ucalır; daş-qaşlar, incilər parlayır; iradələr sarsılır, başlar əyilir, qan güllü bitirir Qatillik.

«Ağ libasının sinəsində kürəyinə sancılan oxun ucunda elə bil məxməri Təbriz güllü açmışdı».

¹ Sitatlar F.Kərimzadənin «Xudafərin körpüsü» romanındandır.

Qanlı üzlər yaranır, kinli, həris; vəhşilik hakimləşir, pəncələşir əllər, gözlər qan çanağına dönür, Qanlı nailiyyətlər yaranır, – eybəcər, Qanlı Qürrə təsdiq olunur – Yırtıcı...

«Xacə, getmə, yaxına gəl və gör pələng öz ovunu necə parçalayır.

Ey bədbəxt, dayan, gör kişilik dünyada necə böyük nemətdir.

...Həmişə üzündə gülüş donub qalan xacə bu dəfə də eyni təbəssümlə baxdı və gördü ki, əlləri üstündə gətirdiyi bu gül kimi tərəvətli gözəlin başına nə oyun gəlir və o, necə solur – sifəti dəyişir».

Qanlı Erkəklik hökm sürür – Qeyrətli Kişilik əvəzinə; Qəddar Güc qamarlayır Zərifliyi.

Xurcunda insan başı daşınır, cəlladlıq tüğyan edir:

«Yıxıb yerə qoyun kimi qoca sərkərdənin başını kəsib, qanını itlərə yem eləmişdi».

«Oğul atanın, qardaş qardaşın gözlərinə odda qızardılmış mil çəkirdi».

Qan havasına oynayan zəmanədə müqəddəslik tapdanır, qan insanı kor eləyir, insan müqəddəsəti görmür.

«Atiların ayaqları altına Təbrizin ən gözəl xalıları döşənmişdi».

Dünya Qanla yuyulanda Qana qəltan olur, Dünya yalnız Müqəddəslik Suyunda təmizlənmə bilər; Müqəddəslik Qanı Yuyur; – Dünya qan rənginə boyananda – çirkəbə qərq olur.

«Qırmızı rəngli Mərrix ulduzu bütün vəziyyətlərdən baş çıxarır, heç vaxt sönmür.

O, pislik, bədnəsiyyət, müharibə, qan-qada gətirdiyi üçün ömrü belə uzundur».

Mərrix ulduzu sönməsə – Yer Göyləşməz.

XİLAS

Nurlu, Vahid Azərbaycan İdeyası – Əsillər, Xalislər, Təmizlər Diyarı, Təzədən doğulanlar, Təzə Ruhlular ölkəsi; Hikkədən, Həsəddən, Hərislikdən, naşılıqdan, vəhşilikdən, xəbislikdən, qan havasından, hakimlik ehtirasından xalilər Yurdu; – Nur Ocağı yaratmaq Şərq üçün, Dünya üçün, Daxildəki qaranlığı yarmaq, daxili nura

qərq eləmək və dünyanı nurlandırmaq; Ruhu zindandan qurtarmaq; **Mərifətləşmək – Həqiqətləşmək;**

Əxlaq adlanan Tanrı yaratmaq və ona Tapınmaq, pillə-pillə Yüksəlmək, Mütləqə çatmaq, Mütləqləşmək; Bir Diyar Işıq Yaratmaq Dünyaya bərabər – Işıq Diyarı – Amal səviyyəsində.

«İnsan Nurdur. Dünya Nurdan yaranıb».

Ölkəni Nur əsasında birləşdirmək, Dərəbəylik qaranlığından xilas olmaq – «Xeyri şərdən, işığı zülmətdən, yaxşını pisdən, acını şirindən ayırmaq», haqqı insanlara çatdırmaq, İnsandakı nahaqqı dəf etmək.

«O gözlər ki, görmək üçündür, onları döndəriblər mədəyə, o mədə isə həmişə acdır».

«O əllər ki, allah-təalanın hədiyyəsidir, onunla yer əkmək, ağac bitirmək, dünyanı cənnətə çevirmək üçün əta olunub, o, qılınc götürür, qanlar töküür».

«O əllər ki, həmişə Göydə olmalı, göylərdən xoşbəxtlik və kərəm diləməlidir, haram mala uzanır, oğurluq eləyir, özgəsinin malına və canına qəsd eləyir».

«O ürək ki, özgəsinin dərdini duymağa görə verilib, məzlumun göz yaşından, Yer üzünü tutan bədbəxtlikdən sıxılır».

Kif bağlayıb o ürəklər».

Işıq gur olmalıdır – Bir olmalıdır; parçalanmamalı, paralanmamalıdır; Yurd bir olmalıdır, Yarılmamalıdır; Yurd Kitabı Bir xətlə yazılmalıdır; ölkə özünü Tapmalıdır, Tanınmalıdır.

«Oğuz eli bölünüb.

Hərə bir dərədə bəydi».

«Qaradağlının qarabağlıdan, gəncəlinin şirvanlıdan, şamaxılının təbrizlidən xoşu gəlmişdir.

Qardaşlar düşmən kəsilib».

Nurla birləşməliydi Diyar, Ürəklərdə yaranmalıydı Birlik, Ürəkdən Ürəyə keçməliydi;

Haqq Işığı düşməliydi Yurda – ölməz, itməz; pirləşən, əsrarlaşan...

«Alovla aşnalıq onun (Sufinin – A.A.) bətnində imiş».

«Biz hökmdarlıq – öz batini fikirlərimizin hökmdarı».

«Bunlara elə ruh vermişən ki, ölən nəsindən uçub getmir, bu dünyadakı övladların birinin bətninə qayıdır».

«Nəslinin qəlbində sirr olur, indiyə qədər bir adama açmayıblar».

«Tanrı bu nəslin tərəfindədir, onları qırıb qurtarmaq olmaz».

Mürşidlik, Mürşidlik yolu var – Şeyx Səfəvi türbəsindən keçən, Şeyxlik var – Şahlıqdan Üstün; Ruhaniyyət var – Maddiyyətdən Üstün; Kəlam var – Ordudan Üstün; Mənəviyyət var – Qılncdan Üstün; Müqəddəs İdrak var – İdrakdan Üstün; Müqəddəs İradə var – İradədən Üstün; Dünyadan Üstün olmalıydı, Dünyanın Fövqündə durmalıydı İşıq ölkəsi.

Dünyadan artıq olmaq gərək idi – Nur ölkəsi yaratmaq üçün; Ruhdan saçılmalıydı ölkəyə İşıq – Qanı silən, Qılncı salan!

SUFİ OLA BİLMƏYƏN

Sufi ola bilmədi Şah İsmayılımız, hökmdarlığı seçdi, hökmdarlıq yoluyla Nur Ocağı yaratmaq istədi; Qılncı, Qanla, Davayla qoşalaşan hakimliyi seçdi; hakimliklə Sufiliyi birləşdirmək istədi; Sufi Şahı olmaq istədi; əslində isə Şahlıq – sufiliyə Yağlıqdır, Sufilikdən keçməkdir – Sufilikdən keçdi Şah İsmayıl – Şeyxliyindən keçdi; Şeyxliklə Şahlıq tutmur; Şahlıq Şeyxliyə qarşıdır; Müqəddəs Əməl üçün Müqəddəslikdən keçdi Şah İsmayıl; Müqəddəslikdən ayrıldı ki, Müqəddəsliyə çatsın; çatmadı. Çünki hökmdarlıq «bir-birini asan, ölkələrin yolunu kəsən, minlərlə adamın əllərinə silah verib bir-birinin üstünə salıxdıran, insan qanını su kimi axıdan» – səlahiyyətdir.

Hökmdarlardan Fərqlənmək istədi Şah İsmayıl, ancaq Hökmdarlığın mahiyyəti birdir – Ruhaniyyətdən keçmək; – **Ruhani Hökmdar olmur.**

«Pirim, Mürşidim, Şahım!» ricasında yalan var – Şahdan Pir olmaz, Mürşid olmaz; Şah Pir olanda, Mürşid olanda Şah olmur, Mürşid, Pir – Şah olsa, Mürşidliyini, Pirliyini itirər.

Hiyləsiz, riyasız, qəbahətsiz, həqarətsiz hökmdarlıq olmur və riyalı, hiyləli, qəbahətli, həqarətli Pir olmur, Mürşid olmur: Pirlilik, Mürşidlik hökmdarlığın İnkarıdır; taxt-tacın öz halı var – Ruhaniyyətə zidd; Saflıq hökmdarlığa maneədir, bu səbəbdən də hökmdarlığın hər məqamında Sufilik ölür, qılncı müqəddəslik suvarılmaz, hökmdardan sufi olmaz.

«Belindəki qılncını çəkib minbərin yanına gəldi...»

İsmayıl artıq alınlarını yerə söykəmiş yumrulaşmış adamların kürəklərini görürdü.

– **Sizi mən bu qılncı ilə düşdüyünüz müsibətlərdən qurtarmağa gəlmişəm.**

Qılncı mütilik yaranar, möminlik yaranmaz; Qorxu yetişər, Etiqad yetişməz, Daxili İşıq parlamaz – sönər; hökmdarlığın öz məntiqi var – onu seçən Zoru seçir, geriyə, sufiliyə, insani kamilliyə dönmür, baxmır; ikilik yaranır ömürdə, qoşalaşır təzadlar.

Bu səbəbdən də:

**«Yer yox ikən, Göy yox ikən, ta əzəldən var idim;
Gövhərin yekdanəsindən irəli pərgar idim» –**

etirafıyla «Allah-allah – deyin qazilər; qazilər, deyin şah mənəm» – etirafı biri digərini inkar eləyir.

Birinci etirafda Sufi, Hürufi Mahiyyəti, İnsanın Əzəli, Əbədi İlahi Mənası təsdiq olunur, ikincidə keçici, ötəri, süni hökmdarlıq aşkarlanır.

**«On səkkiz min ələmə mən gərmiş ilə gəlmişəm,
Ol səbəbdən haqq ilə sirdar idim, sərdar idim» – izharıyla;**

**«Qarşu durun, səcdə qılın,
Qazilər, deyin şah mənəm» – izharı bir-birinə qarşıdır.**

Birincidə Hürufi Qüdrəti, İnsanın Dünyanın cəmi olması İdeyası çağırılır, o birində Hökmdarlığa – Hakimlik Səlahiyyətinə – Zoruna, Qılncına Səcdə çağırışı səslənir.

İrsən, Bətnən Sufi olan İsmayıl ilə ikilik əslində ağır başa gəlir; çiyinə götürdüyü hökmdarlıq Yüku Onu Ağrıdır:

**«İki əlim qızıl qanda,
Çox günahlar var məndə,
Ya illah, kərəm eylə,
Düşgün qula nəzər eylə».**

Sufiliyi seçmədi Şah İsmayılımız – siəliyi seçdi Məqsəd üçün, onu yararlı saydı və Ağ Yalana əl atmalı oldu, Göydən Yerə Ağ Atda düşdü, on ikinci İmamın Zühuru əfsanəsinə tapındı, Sahibi-Zaman biçimində avamlara görsəndi – avamlığa yaradı, xalqını aldatmalı oldu xalq işi üçün, Yalanla hakimləşdi, Yalan Şərinə küsəndi; Şər əliylə Xeyir tutmaq istədi; Sufilik Yolundan çəkildi, Hökmdarlıq

Yoluyla getdi; Rəmzi Qeyb əvəzinə Hərfi Qeybə; Rəmzi Göy əvəzinə Hərfi Göyə sığındı:

«Çadırların yanında yüyəni və yəhəri alışıb-yanan bir ağ at göründü.

Zamanın sahibini gören kimi sağ qolunu qatlayıb yerə endi, başını əyib qul kimi dayandı.

...Yer üzünə zamanın sahibi qayıdıb. Qeyb olub – təzədən peyda olub. – Əllərimizi ona toxundursaq, o yenə də qeybə çəkilər, bütün ümidlərimiz alt-üst olar».

«Ağ atın ətrafında o qədər adam vardı ki, nə ot, nə daş, nə də torpaq görünürdü».

«İndi hamı sevindiyyindən ağlayırdı, sevincdən başını yarıb, sevincindən saçlarını yolur, yanaqlarını cırır, paltarlarını cırırdılar».

«Atı göydən göndəriblər».

Şiəliyə söykənmək hökmdarlıq əməli idi, Sufilik əməli deyildi; Sufilərin Allahu Məhəmmədin və Əlinin Allahu deyildi; Kamillik Rəmzi olan Qüdrət idi – Ürəklərdə bitən; Şiəliyin qəbulu siyasi xətt idi, Sahibi-Zamanın hökmranlıq Xətti idi.

«Bütün ölkənin əhalisi şiəliyi qəbul etməsə, birlik olmayacaq».

Sufilikdən keçməli olurdu Şah İsmayıl; siyasət xatirinə «Sufi şahı» olurdu – sufiliyə yad; Şah İsmayıl Şeyx İsmayıl arasında Birlik yaranmırdı – Şah İsmayıl Şeyx İsmayıldan aralanırdı – İşıq Diyarı İdealının ziddinə.

FƏLAKƏT

Türkün Fəlakəti onda yarandı ki, Türk öz Peyğəmbərini yaratmadı – bu səbəbdən də özgə Peyğəmbərinə yaradı; Türk Qan havasına çox oynadı. Dünyaya sahib olmağa can atdı, özünə Sahib olmadı; bir-birini sevmədi – Vahid Türk Dünyası yaranmadı, Türk Türkdə Yad gördü, Yağı gördü, Türk Türklə Döyüşdü və məğlub oldu.

Türk Yönsüzləşdi – Uzun Həsən Osmanlı Türkü Fəttah Məhəmmədə qarşı Bizans imperatoruyla birləşdi, Teymurləng Bəyazidi məhv elədi, Şah İsmayıl Səlimlə vuruşdu.

Doğmalıq yaranmadı – Yadlıq, Yağılıq yarandı türklər arasında və bu Yadlıq, Yağılıq alışıdırıldı, qızıdırıldı Avropasentrik siyasətçilər tərəfindən; Şah İsmayılın ən böyük Fəlakəti bunda oldu – hökmdarlığının ilk məqamlarında o, özünü Osmanlı Türkiyəsinə qarşı

qoydu; Osmanlı türklərini xalqına yad saydı, bu yadlığı daim xalqa bildirdi, çatdırdı; xalqı bu yadlıq əsasında tərbiyələndirdi; yetirdi; Osmanlı türkləri ilə Azərbaycanlı türkləri arasında Sədd yaratdı: «faciəvi Osmanlı» qoltuğundan danışdı, «Ögey ata» danlağından danışdı, «Bəyazid bizi öz içərisində əridər» – dedi, Anadolu şiələrini Səlimə qarşı qaldırdı.

F.Kərimzadənin «Xudafərin körpüsü» romanında antiosmanlı təmayülü çox güclüdür.

Osmanlı hökmdarı Səlim romanda əyyaşlığın, riyakarlığın, vəhşiliyin timsalı kimi təsvir edilir, Bizans – göyləşir; Bizans qızı Dəspinə xanım – İşıq saçır, Səlcuq bəyim zülmət izhar eləyir; Şah İsmayılın «Bizanslığı» qabardılır, Bizans İşığı Rəmzi təsdiqlənir, «Türk vəhşiliyi» ideyası təzələnir, Yalan poetikləşir, Şah İsmayılın Osmanlı Türküylə savaşı bəraətləşir, Bizanslıq romantikləşir.

«Bir dünyada bir mavi dəniz vardı, o dəniz üfüqdə mavi göylə qaynayıb-qarışırdı.

Həmin dənizin sahilindəki qara qayalar başında diş-diş qala hasarları olan bir şəhər o maviliyə qarışmışdı. Hər səhər bu şəhəri qızıl qübbəli məbədlərdə çalınan zəng səsləri oyadırdı.

O mavi dünyanı Aləmşahbəyim körpə vaxtı görmüşdü, yadında da o uzaq, sanki bu dünyadan keçmiş, yox olmuş şəhər mavi və qızıl rənglər şəklində qalmışdı, özünün saçları və gözləri kimi».

«Bizans imperiyasının son qəlpəsi, ana yurdu Trabzon».

«Bir də o şəhərdə mavi və qızıl bir saray vardı.

Deyirlər ki, həmin sarayda Zülqərneynin ruhu yaşayır».

«Qızıl, ağ, mavi» Bizans imperiyasının «vəhşi Türklər» tərəfindən zəbt edilməsi, dağıdılması haqqında avropasentrik lənətlərin həddi yoxdur; Ruhani İşığın söndürülməsi haqqında süni ağlaşmaların harayı kəsilmir, ancaq onlar Siyasi Lənət və Siyasi göz yaşlarıdır – yəni Yalandır.

Bizans imperiyası Türk hücumundan çox əvvəl – mahiyyətə, mənaca ölmüşdü, əxlaqsızlaşıb, mənəviyyatsızlaşmış, daxilən sarsılmışdı, türklər Konstantinopolu məhv etmədilər – xilas etdilər, onu Bizans Müflisliyindən qorudular.

İşığı çoxdan keçmişdi Bizansın, türk İstanbulu işıqlandırdı.

Bizans – Türk Təzadında Zülmətli Avropasentrik niyyət var: Şərq Günəşini danmaq, Qərbi Şərqin günəşi saymaq və bunu Şərqə təlqin etmək – Şərqi Günəşsiz qoymaq.

Həmin Təzad romanda təkrarlanır: Bizans İşığı İsgəndər Ruhu – Şah İsmayıl irsiyyətinin mühüm cəhəti sayılır; Şah İsmayıl Bizanslıq araşdırılır; Bizanslıq, Avropalılıq Məziyyəti axtarılır, Bizansdan gələn keyfiyyət gözdirir guya İsmayıl Fəaliyyətində – Türk Mahiyyətindən, Ruhundan Fərqli.

Əslində isə Türk avropalaşan kimi özünü itirdi; özünə qarşı çevrildi; Avropalaşma Türkün belini qırdı.

Şah İsmayılın Səlimlə döyüşü Türkün özünəyağlığı idi; Çaldıran Fəlakəti Türkün ən böyük Xətası idi.

V. CƏHALƏT və YADLIQ

«Köhnə cəhaləti» görürlər yazıçılar, «Təzə Yadlığı» görmürlər: mədrəsə, molla, moizə, məscid səfalətini görürlər; – «uşqola» özgəliyi görmürlər; kütləvi naşılığı görürlər – kütləvi yadlaşmanı görmürlər; İslamçılıq Xurafatını görürlər – Qərbçilik Xurafatını görmürlər; Allahçılıq fəlakətini görürlər – çarçılıq fəlakətini görmürlər; «Vəhşi zalımlığı» görürlər – «mədəni zalımlığı» görmürlər; «Şərq məzlumluğunu» görürlər – Qərb Fitnəsini görmürlər; Qəflət Hiyləsini görürlər – Siyasət Hiyləsini görmürlər; İdraki Maarifçiliyi görürlər – özülsüzlüyü görmürlər – Əslində isə Cəhalətlə Yadlıq – mahiyyətə Birdirlər;

Yadlıq – Cəhalətdən xilas yolu deyil, Cəhalətin bəhrəsidir: Cəhalət – korluq, Yadlıq – Ruhsuzluqdur.

Yadlıqda cəhalət inkar olunmur – təzələnir; Yadlıqla barışmaq – mənəvi iflasdır – cəhalətə bərabər; özündən ayrılma – ruhani məğlubiyətdir – cəhalətə bərabər; «köhnə cəhalətdən» «təzə cəhalətə» keçid olur yadlaşma.

Bu səbəbdən də «öli duası, fatihə surəsi, namaz qaydaları, oruc, xüms, zəkat»¹ – «İmperator I Nikolayın şəxsən Qafqaz canişini general-qubernator Voronsovla Bakıxanova hədiyyə göndərdiyi brilyant üzüyün şərəfinə Abasqulu ağanın Bayramı»² mənəca bir bəladır – birincidə Göz tutulur, ikincidə milli ləyaqət tapdanır; mahiyyətə ikinci birinci qədər dəhşətli cəhalətdir; – ancaq o, cəhalət sayılmır – mədəniyyət sayılır, onu bilmək, görmək üçün dövrədən üstün olmalısan;

İntibah görürdülər Avropalaşmada, pənah gətirirdilər özgələşməyə dövrün qabaqcılları, mahiyyətə Yönsüzləşirdilər, Yolsuzlaşırıdılar.

**«Məğribdə var maarif, məşriqdə var cəhalət,
Məğribdə hürrdür xalq, Məşriqdə var əsarət.
Şərq əhli çox donuqdur, Məğribdə var hərərət,
Məğrib – işıqlı yerdir, Məşriq zəmini-zillət» –**

¹ Bax: Əzizə Cəfərzadə. «Şirvan trilogiyası».

² Bax: Əlisa Nicat. «Mirzə Şəfi».

yazırdı Hadimiz – təzadlaşdırırdı, qarşılaşdırırdı Şərqlə Qərbi Qərbin Xeyrinə: Qərbdən Işıq Gözləyirdilər – maarifçilər Şərqdə zülmətdən başqa heç nə görmürdülər; Təqlidçilik Uçurumundan xəbərsiz idilər – çünki zamanlarından üstün deyildilər, Şərqi Daxili Mahiyyətindən uzaqlaşmışdılar, özündən ayrılımda qabaqcıl idilər, Məşriqdən üz çevirmişdilər – üzlərini Məğribə tutmuşdular.

Avropa Şərqi təzə Məkkəsi olmuşdu.

**«Avropa anlamışdır əlbət rəhi-nicati,
Var çünki əhli-Qərbin yol göstərən dühatı» (Hadi).**

Təqlidçilikdən böyük bəla yoxdur – bunu bilmədiklər, özlərinin Xəlqi, Şərqi mahiyyətlərinə söykənmədiklər, İfrata qurşandılar və nəticədə süni, quraşdırılmış Həyat yarandı – Hadilərin, Sabirlərin əvvəldən görə bilmədikləri...

Özündən kənara sıçramaqda qabaqcıl olduq...

Dəhşətli, heybətli Güc yaşayır Cəhalətdə:

«Qorxunc, gün tutulmasında çıxarılan mis səsləri kimi dəhşətli gurultu qopdu, hamamın günbəzinə, divarlarına düşüb əks-səda verirdi:

– Mütrüf köpək qızı!

Birinci arvad satılını ikincisinə, o üçüncüsünə və beləliklə də Güllübəyimə çatanacan bir-birinə vurmağa, ona çatanda zərbələri gücləndirməyə başladılar.

Turnalar ilan kimi onun bədəninə sarılır, zol-zol izlər qoyurdu; o, elə bir yanıqlı fəryad qoparıb səndələdi ki, sıx duran arvadların üstünə yıxılmasaydı, yerə dəyib daş döşəmədə başını yaracaq idi»¹

Müsbət, bəla gətirir Xurafat adamların başına; ancaq Yadlaşmanın gətirdiyi bəla daha həqarətlidir: «Vəhşi xalqa» sədəqə kimi verilirdi maarif «məhtəşəm Qüdrət» tərəfindən, Siyasətə – Ağalığa xidmət eləyirdi; Xalqın itməsi, yox olması Təhlükəsi yaşayırdı Rəsmi Mərhəmətdə; – siyasi xətt idi «Mənəvi İntibah» – ardıcıl, qəddar.

«Mədrəsələşmə»ylə «Uşkollaşma» bir nöqtədə birləşirdi. Hər ikisi xalqı özündən ayırırdı; birincidə xalq – müsəlmanlaşırdı; ikincidə Avropalaşırdı, hər ikisində İtirdi, İtirilirdi.

¹ Əzizə Cəfərzadə. «Şirvan trilogiyası».

Birinci Fəlakət göz qabağında idi, onu hamı görürdü, ikinci Fəlakəti görmək üçün zamanə həşirinə uymamalıydın, Zamandan yüksəkdə dayanmalıydın; özgələşmədə Işıqlı Sabah görməməliydin.

«Əlahəzrət imperatorun himayəsi altında kiçik xalqlar da inamla mədəni xalqlar sırasına tərəf addımlayırlar»¹ – deməyəydin.

Özgələşmə Yadlığa xidmət eləyən, Yadlıqla qürrələnən Ziyalı İrsi yaratdı: Paqonlaşan, vəsiqələşən, vəzifələşən, rütbələşən; Yadlaşma – adətləşdi.

Cəhalət dəhşətli İnsansızlıq, İnsafsızlıq, Mütilik, Ölülük yaradır:

«Əyinlərinə diri ikən ağ kəfən geyinmiş, ayaqlarını qızmar qumlar, başlarını od yağdıran günəş yandıra-yandıra, ciyərlərini «əff» ümidi parçalaya-parçalaya ləhləyən, ibadət edən müsəlmanlar»²

Ancaq Yadlaşma daha müdhiş ölüm yaradır: Ruhaniyyət ölümü, Ənənə ölümü, Tarixdən təcrid olunmaq ölümü, Doğmalığ ölümü, Özü ölümü.

Cəhalətdə Mənlik boğulur, Zor həddini aşır, həqarət adamlara meydan oxuyur:

«Başsız kütlə onu sıx-sıx dəmir məngənə içərisində imiş kimi sıxıb, dar qapıdan başmaq çıxarılan dəhlizə saldı. Canavar nəfəsi qulağının dibində, dodaqlarının ucunda xırıltı ilə səslənir, Seyid Əzimin nəfəsi kəsilirdi».

Ancaq Yadlaşma daha dəhşətli Bəla – Xalqsızlaşma, Ruhani Yetimləşmə Təhlükəsi yaradır: Yadlaşma bahasına maariflənmək – fəlakətdir; Cəhalətdə xalq maarifdən ayrılır, yadlaşmada özündən.

Cəhalətdə İdrak sönmür, şiddətli idraksızlığa sürükləyir adamları Xurafat:

«Onlar narın süpürgə kimi topa bağlanmış zəncir dəstəsinin metal dəstəyindən yapışıb mərsiyənin ahənginə uyğun halda zənciri kürəklərinə çırpırdılar»³

Ancaq Yadlaşmada, Təqlidçilikdə – Təbiilik, özünəməxsusluq məhv olur – Ruhsuzluq törəyir məşəqqətli.

«Cəhalət və səfalət» Boyunduruğu Təqlidçiliklə qurulmur – təzə

¹ Əlisa Nicat. «Mirzə Şəfi».

² Ə. Cəfərzadə. «Şirvan Trilogiyası».

³ Ə. Cəfərzadə. «Şirvan trilogiyası».

boyunduruq yaradır daha Fəlakətli; Özgələşmək boyunduruğu – təzə Cəhalət və Səfalət yaradır – Daha Zülmətli Cəhalət, Fəryadlı təklik yaradır, Şəxsiyyətlə Mühit arasında Uçurum törəyir, Cəhalət sədd çəkir ləyaqətə:

«Canlı ölümlərin nəhəng qəbiristanlığı».

«Yalançı müqəddəslik paltarına bürünənlər, əli quranlı, qılınclı quldurlar, lotular, şarlatanlar, fırıldaqçılar».

«Bilirəm ki, burda məni heç bir ocaq, heç bir süfrə gözləmir».¹

Ancaq Yadlaşmada, Özgələşmədə Xalq tək qalır, təklənir; özgə İşığıyla İşıqlanan öz İşığını itirir; Kiməsə qoşulanda – həmişə itirmişik – elə şey yaradaq ki, bizə qoşulsunlar.

İslam Şərqin belini əydi, Avropalaşma belini qırdı: Cəhalətdən Yadlıq törəyir, Yadlıqdan Cəhalət – bu həqiqəti biz Taleyimizdə, Tariximizdə bildik – hərtərəfli, qəti.

VI. SƏTTARXANLIĞIMIZ

Məşrutəni Böyüdən və Məşrutə tərəfindən öldürülən, İrani Yüksəldən və İran tərəfindən Aldadılan; Cənubi Azərbaycan milli hərəkətinə başçılıq eləyən və İrana yarayan, Qəhrəmanlığında Bən-zərsiz olan və Üsyançı adlandırılan; Siyasətbaqlarla qarşılaşan, Yüki Şöhrətindən artıq olan; Xarici təsirdən yox, daxili, tarixi Tələbatdan yaranan, Azərbaycan xalq Oyanışına rəhbərlik eləyən və İrani xilas edən, köhnə üsul-idarəni devirən və Yağuların hakimlik elədiyi yeni üsul-idarəni təsdiq edən, Ehkama sığmayan; Azərbaycan Rəmzi – özgəyə xidmət etməli olan, özgəni qüvvətləndirən; Təbrizə xidmət eləyən və Tehranı Qüvvətləndirən; Milli Azərbaycan Azadlığına xidmət eləyən və Ümumi İran Hərəkətini yetirən – onun ən böyük siması olan.

Ümumi İran hərəkətindən Azərbaycan Azadlığı doğmadı, təzə əsarət doğdu; İran Səttarxandan bolluca bəhrələndi, sonra rəzilcəsinə Qəhrəmana qıydı: **İran Yarası sağaldı, Azərbaycan Yarası sağalmadı.**

Faciəvi tariximiz – özgələrə Yaramağımız, Yaraq olmağımız və özgələr tərəfindən öldürülməyimiz – bir daha təsdiqləndi.

¹ Ə.Nicat. «Mirzə Şəfi».

Türklər özgələrə çox yarayıblar.

İranın ən böyük hökmdarları – ölkəni ən çətin məqamlarda xilas eləyən hakimlər – türklər olublar – Mahmud Qəznəvidən başla-mış Nadir şah qədər; İranın ən dahi Şahı – Şah Abbasdır – Səfəvi nəslindən; XX əsr İranın ən böyük Qəhrəmanı Səttarxandır və Türkü xalq saymayan da İrandır, Cənubi Azərbaycan yarasını yaradan da İrandır; İran Qüvvətləndikcə – Yara Şiddətlənir – Türk Qəhrəmanı İrani Qüvvətləndirir – Özünün Ziyanına.

İran Qüvvətləndikcə Cənubi Azərbaycan Fəlakəti artır və Azərbaycan Qəhrəmanı bu fəlakəti qüvvətləndirir – istəmədən.

Tarixi Fəlakətimiz təkrar olunur: özümüzə özgə böyüdüyük, özgəyə gərək oluruq, özgəni öz Üzərimizdə Böyüdüyük, öz Fəlakətimizə Böyüdüyük – Fəlakətimizi Böyüdüyük.

Zəncir Böyüdüyük, Zindan Böyüdüyük, Zillət Böyüdüyük, Əzab Böyüdüyük, Əsarət Böyüdüyük.

Qüdrətimiz Özgəyə gərək olur – Özümüzə gərək olmur.

«Ölkəyə məşrutə verilməsi, parlament yaradılması, siyasi məhbəslərin azad edilməsi, ingilislərin dövlət işindən uzaqlaşdırılması»¹ əməlinə qoşuldu Səttarxan və ölkədə məşrutə bərqərar oldu, parlament yaradıldı və bunlar Azərbaycanı azad eləmədi; Azərbaycan əsarətinə son qoyulmadı, Ümum İranlıq – Azərbaycana xeyir vermədi, Müstəqil Azərbaycan ideyasına xidmət eləmədi, Azərbaycan birləşib Vahid Dövlət olmadı, İran təzələndi, ancaq Azərbaycanın köhnə dərdi sağalmadı.

«Milli məsələni düzgün və ədalətli həll eləyən bir hökuməti qurmaq istəyirdi Səttarxan, ancaq Məşrutə üçün Azərbaycan dərdi yox idi əslində; Məşrutə üçün İran dərdi var idi və bu dərdin dərmanı Azərbaycanın Azadlığı deyildi;

Azərbaycanın Əbədi İranlaşmasına Zidd deyildi Məşrutə Başçıları, Cənubi Azərbaycanın müstəqilliyi – İran Möhtəşəmliyinə zərbə idi; Təbrizsiz Tehran əzəmətini itirirdi; bu səbəbdən də İran məşrutəsi milli məsələni ədalətçəsinə həll edə bilməzdi.

Azərbaycan Azadlığını İngilis də, Fransız da, Rus çarı da istəmir.

Onlara Vahid İran gərək idi: – Vahid İran İqtisadiyyatı, Siyasəti.

İran uğrunda döyüş gedirdi əcnəbilər arasında; İran payı

¹ Sitatlar Makulunun «Səttarxan» romanındandır.

qarmalayırdılar soyğunçular; Azərbaycan bu payın ən dəyərli hissəsiydi, ondan keçə bilməzdilər, Azərbaycanın əbədi İranlaşması üçün söylərini əsirgəmərdilər.

Müstəqil Azərbaycan ideyasının müttəfiqi yox idi əslində.

Sosial-demokratların məqsədi – Vahid Azərbaycan, Müstəqil Cənubi Azərbaycan deyildi; proletar İnkilabıydı; Səttarxan dövründə o aramsız d ünyəvi hərəkət kimi təsəvvür edilirdi; bütün dünyada, o cümlədən İranda, İranın tərkib hissəsi olan Cənubi Azərbaycanda dünyəvi proletar inqilabı hazırlamaq, dünyada olan bütün hərəkətləri ona yönəltmək, bəşər tarixində yeni era yaratmaq və son nəticədə millətlərin bir-birinə qovuşması vasitəsilə Millətsiz Vahid Bəşərə çatmaq istəyinə çalışırdılar sosial-demokratlar və öz ideyalarını İranda, Cənubi Azərbaycanda yayırdılar.

İslamçılar təbii şəkildə Müstəqil Azərbaycan ideyasının əleyhinə idilər; müsəlman birliyi milli səlahiyyətə uyğun deyildi; islamçı üçün xüsusi Cənubi Azərbaycan problemi ola bilməzdi; Dünyəvi İslamçılıq nəzərində Cənubi Azərbaycan problemi ola bilməzdi; Dünyəvi İslamçılıq nəzərində xüsusi Cənubi Azərbaycan, onun taleyi görünmürdü.

Dövrən Azərbaycan çağırırdı, dövrən İran çağırırdı, **Azərbaycan hədsiz dərəcədə təklənmişdi.**

Səttar «İran Məşrutəsinin banisiydi, azadlıq hərəkətinin rəhbəriydi», ancaq İran Məşrutəsi Azərbaycan Azadlığının əleyhdarıydı və Səttarxanlıq hadisəsinin faciəvi mənası elə bundaydı.

Səttarxan azadlığı tək parlamentarizm kimi anlamırdı, o onu həm də Cənubi Azərbaycan milli istiqlaliyyəti kimi təsəvvür edirdi;

Məşrutə – Səttarxan üçün Cənubi Azərbaycanı xilas etmək vasitəsiydi, ancaq Məşrutə mahiyyətə Cənubi Azərbaycan istiqlaliyyətinə yaraya bilməzdi; o, Azərbaycana azadlıq vermək üçün yaranmamışdı; İranda demokratikləşdirmək üçün yaranmışdı; Səttar Qəhrəmanlığı məşrutəyə gərək idi, ancaq Səttar Azərbaycansəvərliyi məşrutəyə gərək deyildi; Azərbaycan milli hərəkətinin başçısı Səttar – məşrutə üçün təhlükəli idi: o, məhv olmalıydı və məhv edildi.

Səttar Azadlıq bayrağına çevrildi, ancaq xalqını azad etməyə bilmədi; Böyütdüyü, yetirdiyi, canını, qanını verdiyi Məşrutə onu öldürdü.

«Yaralı aslana oxşayan Sərdarı böyük bir taxta qarının üstünə uzadaraq başlarının üstünə qaldırmışdılar: «Məhv olsun Zülm!»

Səttarxanlıq – bizim Faciəvi, Fəlakətli Özümlüyümüzdür, özgələ həsr olunan, özgəlikdə öldürülən.

«Özümü zə gərək olduğumuz dərəcədə Dünyaya gərək!» – bunu öyrənməliyək Səttarxanlığımızdan – əzəli Qəhrəmanlığımızdan.

VII. AĞLIĞIMIZ

Ağlıq Şumer Ağlığıyla, Zərdüşt Ağlığıyla, Babək Ağlığıyla, Qorqud Ağlığıyla, Nəsimi Ağlığıyla, Füzuli Ağlığıyla, Muğam Ağlığıyla, Saz Ağlığıyla.

Ağ İşıq gəzdiriblər İnamlarında, İdraklarında, Mənəviyyatlarında, İradələrində Ulularımız, İşıq olmağa çağırmışlar Dünyanı; İşıqdan yoğrulmuşlar; «İşıq Səltənəti» yaratmaq istəyiylə yaşayırmışlar, Həqiqət İşıqına bürünürmüşlər, «Ağ üz», «Ağ əl» olurlmuşlar, pillə-pillə Ağlığa, Saflığa qovuşurlmuşlar».¹

«Hər yerdə inanmışlar ki, İnsan ərəndən – işıqdan yaranıb; kim safdusa, öləndən sonra Ucaya, Ruha çevrilib, müqəddəs məkanda məskən salır».

Əminmişlər ki, «Bəşəriyyət Ağ işıqın qüdrətini biləndən sonra kamilliyə çatacaq».

Oddaşlaşmışlar, odmənləşmişlər, oddinləşmişlər.

Ər – İşıq demək imiş Dillərində, Müqəddəs Məna ağacı yetirmişlər; – əsas olmuşuq, özül olmuşuq, mahiyyət olmuşuq Bəşərə; Bağban olub – İşıq Bağı becərmişik, Zülmət Qovan olmuşuq, Qarı açmışıq Aləmə.

Bilmişik ki, «Əhli-bəşərin bətninə zülmət çökəndə çərxi-fələk tərsinə fırlanır, həqiqət ərşi-ələyə çəkilir, yalan hakim olur Yer üzündə».

Şumer Ağlığıyla Ağlıq – ilk Mədəniyyət, Ruhaniyyət, Bədiyyət Ağlığı, Zərdüşt Ağlığıyla Ağlıq – Əhrimənə qalib gəlmək İnamıyla, Söz Ağlığı, Fikir Ağlığı, Mənəviyyət Ağlığı, Əməl Ağlığıyla.

Babək Ağlığıyla Ağlıq – Yenilməzlik Ağlığıyla.

Qorqud Ağlığıyla Ağlıq – Ağsaqqallıq Ağlığıyla.

Nəsimi Ağlığıyla Ağlıq – İnsani İlahilik Ağlığıyla.

Füzuli Ağlığıyla Ağlıq – İlahi Eşq Ağlığıyla.

¹ Sitatlar İ.Hüseynovun «İdeal» romanındandır.

*Muğam Ağlığıyla Ağıq – Mütləqə Qovuşma Ağlığıyla.
Saz Ağlığıyla Ağıq – İgidliklə Zərifliyin vəhdəti Ağlığıyla.
Bir Dünya Ağlığımız var – Əzəli, Əbədi.*

VIII. MƏQSƏD

Tarix bizdən irəlidir; ona çatmaq gərək.

AZƏRBAYCAN DÜNYANIN MÜQƏDDƏS OCAĞI OLACAQ

– *Müqəddəs Ata, verəcəyim suallar Qarabağ üstə köklənib. Bilmək istərdim, ermənilərin Qarabağdan «Qafqaz İsraili» düzəltmək istəklərinə Ata fikri necədir?*

– *Dünyanın təzadları çoxdur. O təzadlardan biri Qərb– Türk təzadıdır, rus–türk təzadıdır, ümumən Türk Dünyası və bütün dünya təzadıdır. Həmin təzad bu gün yaranmayıb, onun müəyyən tarixi var. Lakin bu təzad zahirən yumşalıbsa, daxilən demək olar ki, heç vaxt dəyişməyib.*

Qərbin nəhəngliyiylə onun daxili mahiyyətə zəifliyi bir-birini tamamlayır. Təəssüf ki, bunu görənlər yoxdur. Qərb möhtəşəm olduğu dərəcədə də qorxaqdır. Qərbin qorxduğu güclər çoxdur. Onun qorxduğu ən böyük güc isə Türk Dünyasıdır. Türk özü bu saat nə qədər zəif görünsə də, üzünü Qərbə tutsa da, türk potensialı, türk imkanı, türk daxili gücü, hətta indi belə – bu səpələnmiş, pərənlənmiş, parçalanmış vəziyyətdə belə, Qərbi ürkdür. Adi bir misal. Osmanlı türklərinin Orta Asiya xalqlarıyla təmasının, əslində zahiri təmasının lap azca artması Qərbi təşvişə saldı və Beyker yüyürdü Azərbaycana, Orta Asiyaya. Zaqaqaziyada türkü Azərbaycan təmsil edir. Azərbaycan nə qədər beynəlmiləlciliyə rəsmi mənada qovuşsa da (çünki daxili mənada Azərbaycan heç zaman beynəlmiləlcisi, antimillət birlik ola bilməz, buna Ata inanmır), öz türk mahiyyətini saxlayıb. Bu səbəbdən də Azərbaycan region çərçivəsini aşıb. O tək-cə Zaqaqaziya deyil, mahiyyətə Türk Dünyasıdır. Təbiidir ki, belə Dünyanı zəiflətmək Qərb siyasətinin vacib işidir. Qərb siyasəti gələcəyi neçə il əvvəl görmək iqtidarında olmasa da, bunun iddiasındadır. Qərb siyasəti ən çox proqnoz siyasətidir. Bu proqnoz da onun xeyrinə deyil. SSRİ dağıldı. Sovet İttifaqındakı türklər SSRİ-dən ayrıldılar. Tatarıstan Rusiyanı tərək edir, Krım tatarları məsələsi çıxıb ortalığa, Başqırdıstan məsələsi var. Maliya məsələsi var, Tuva var. Türk amili beynəlxalq siyasətdə ön plana keçir. Üstəlik də Azərbaycan Zaqaqaziya kimi strateji əhəmiyyəti olan bir regionda türkü təmsil edir. Bura yağlı lazımdır, bura ilan lazımdır çalsın Azərbaycanı. Belə yağlı da tarixən ermənidir. Erməninin «Böyük Ermənistan» sərəsəri eşqi, məhəbbəti var. Həmin sərəsərilik də ən çox

Azərbaycana qarşı çevrilib. Bu səbəbdən də **Azərbaycanda erməni yağılığı Qərbə hədsiz dərəcədə lazımdır**. Diplomatik söhbətlər, elanlar, deklarasiyalar, prinsiplər – heç biri bunu ifadə edə bilməz. «Böyük Ermənistan» ideyasına Qərb yəqin ki, inanmur, onun azdan-çoxdan ağı var. **Qərbdə dahilik yoxdur**, amma o, başa düşür ki, «Böyük Ermənistan» cəfəng bir xülyadır, arzudur, ideyafiksidir, şizofrenik bir ehtirasdır. Lakin bu şizofrenik ehtiras fanatikcəsinə ilanlaşsınsa, canavarlaşsınsa, quldurlaşsınsa, bu, Qərbə lazımdır. Qərb özünün demokratik maskasını saxlamaq üçün sülhə çağıra bilər. Bu, siyasətin üst tərəfidir, aysberqin¹ üst tərəfi kimi. Əsl siyasət həmişə gizli siyasətdir. Siyasətin içəri, daxili mənasına erməniyə kömək etmək, erməni amilini böyütmək, erməni ilanını böyütmək, erməni canavarını böyütmək və ən pis halda, yəni Qərbə görə ən pis halda, Azərbaycanla formal bağlı olan, formal coğrafi ərazini pozmayan, əslində isə Azərbaycanın içində tamam müstəqil dövlət yaratmaq və daim o dövlət vasitəsilə Azərbaycanı zəiflətməkdir. Bir sözlə, hansı yolla olursa-olsun, Qarabağı Azərbaycandan almaqdır.

– **Qarabağ məsələsinin xristian–müsəlman problemilə əlaqəsi haqqında fikriniz necədir?**

– Xristian – müsəlman problemini ortaya atanların nə xoş niyyətinə, nə də ağına inanıram. Bu təzadı qızıdırmaq ağılsızlıqdır. Çünki əslində «Xristian Dünyası» adlanan dünya yoxdur. Qərb Dünyası, o cümlədən Şərqi əhatə edən dünya var, yəni Şərqi özü də Qərb Dünyasına daxildir. **O anlamda ki, Qərb Dünyasının allahı İsus Xristos deyil, Puldur, var-dövlətdir, sərvətdir, dövlətçilikdir, kapitalizmdir, dollardır, güzərandır, maddiyyatdır.** Qərb dahi olmasa da, ağıllı olduğu üçün Xristian Ölkəsi adlandırmır özünü. Çünki Xristian Ölkəsi deyilən cəfəngiyyət ola bilməz indi, olsa da siyasi mənada dövlətin adı ola bilər. Din dövlətdən çoxdan ayrılıb.

İndi Qərb ölkələri var, adına demokratik, inkişaf etmiş sivilizasiya ölkəsi deyirlər. **Ata isə onları pulçu dövlətlər hesab edir.**

İslamçılar isə özlərini «İslam dövləti» adlandırırlar, bununla da geridə qaldıqlarını bir daha sübut edirlər. **Əslində Müsəlman Dünyası yoxdur, çünki müsəlman dövləti yoxdur, islam dövləti adı var.**

¹ Aysberq – buz dağı.

Gəlin görək islam dövlətlərində müsəlmançılıq haradadır? İslam dövlətlərinin hamısı kuruluşca Qərb dövlətidir.

Birinci islam dövləti İndoneziya hesab olunur. İndoneziyada parlamentçilik, prezidentçilik, çoxpartiyalılıq, yəni qərbçilik hökm sürür. İslama da qalır məscidlər, ayinlər, dualar, mərasimlər. Dövlətin özündə islamçılıq yoxdur. Bu haradan oldu islam dövləti, islam ölkəsi?

İkinci islam dövləti Pakistandır. Dışınə qədər qərbləşmiş, parlamentləşmiş, prezidentləşmiş, partiyalaşmış, üstəlik də məscidləşmiş, ayinləşmiş, dualaşmış, Quranlaşmış **Pakistan**. Bu xaos o qədər də güclü deyil, əsas etibarilə bu, **Qərb ölkəsidir**. Üstəlik də olsa-olsa, bir az islam bəzəyi, islam ornamenti ilə.

Məsələ bundadır ki, indi islamdan siyasət xatirinə istifadə edirlər. Ayaz Mütəllibov da bundan istifadə edirdi. Camaatı avamlıq, din, islam səviyyəsinə endirirlər ki, onlardan özlərinə itaətkar rəiyyət yaratsınlar, çünki islam qədər rəiyyətçi yoxdur: Göydə Allah, Yerdə hökmdar, xan, bəy, Mərkəzi Komitənin katibi, prezident, nə bilim nə...

Üçüncü dövlət, tarixi xronologiya nöqtəyi-nəzərindən İraqdır. İraq da çox az sosializm qarışıqlı, prezidentli **Qərb ölkəsidir**.

Və dördüncü islam ölkəsi İrandır ki, buradakı xaosdan baş çıxarmaq o qədər də asan deyil, amma hər halda, bu xaosun aşkar bir məzmunu var. Prezident Rəfsancanıdır, Nazirlər Sovetinin başında din xadimi – fəqih durur. O da bəzi demokratik respublikalarda kralların oynadığı rolu oynayır, heç bir hökmü, səlahiyyəti yoxdur, nominal, yəni formal, yalançı hakimiyyətə malikdir. Bütün hakimiyyət Rəfsəncaninin əlindədir. Əgər Xomeyni dövründə Qərb «böyük şeytan», Rusiya isə «balaca şeytan» adlandırılırdısa, indi artıq «şeytanlıq» ləğv olunub. Bu saat İranın bir nömrəli siyasi vəzifəsi Qərblə dil tapmaqdır. Və ona görə də Qorbaçovla dil tapmışdı, çünki təzə Rusiya köhnə Qərbin əlaltısına çevrilmişdi. Elə indi də əlaltısıdır. Bütün bu demoqogiya, siyasi təbliğat hay-həşirini nəzərə almadan, obyektiv təhlil bunu göstərir ki, islam aləmi fiksiyadan siyasi oyunçu vasitəsi düzəldir, vəssalam.

– **Sizcə, Qarabağda müharibənin sülh yoluna qoyulmasında vasitəçi dövlətlərin məqsədi nədir?**

– Hər bir dövlətin öz mənafeyi var. Rəsmi Türkiyə Qarabağ vasitəsilə Azərbaycan üzərində hamiliyini gücləndirir. Atanın türk-

çülüyə münasibətini xalq bilir. Ata pantürkçüdür. 1982-də ona verilən ittihamın biri də elə bu idi. Millətçi sözündən sonra Ata türkçüdür və bununla fəxr edir. Lakin rəsmi Türkiyənin siyasəti ilə türkçülüğü qarışdırmaq avamlıqdır. Bu saat Turqut Özal Türkiyəsi Qərb yönüdü. İndi onun siyasətində SSRİ-nin dağılmasından sonra bəzi ünsürlər əmələ gəlib. Bu ünsürlər nədən ibarətdir?

Qərbə Türkiyə deyir ki, mən sənə Şərqdə nümayəndənəm. Şərqə də deyir ki, mən sənə Qərbdə müdafiəçinəm. Gözəl bir oyun oynayırsınız müasir Türkiyə. Eyni zamanda, özünü Qərb nümayəndəliyindən istifadə edib, yəni özünü gücləndirib, arxasını Qərbə söykəyib, türk respublikaları üzərində hamiliyini də genişləndirir. Həm də bu hamiliyi qərblili ilə bağlayıb deyir ki, bu, sənə xeyrinədir. Hayıf ki, bunu anlayan yoxdur, belə beyinlə Azərbaycanı xilas etmək istəyirlər, belə elementar şeyi anlamırlar.

Həmin sözləri İrana da aid etmək olar. İran üçün də Qarabağ məsələsi vasitədir. Burada İranın ikinci böyük məqsədi də var: Cənubi Azərbaycan söhbətini Azərbaycan daha eləməsin. Şükür eləsin Allahına ki, mən ona belə kömək eləyirəm, minnətdar olsun, nəticə olmasın və Cənubi Azərbaycan da qatılsın İrana həmişəlik. Budur əsas.

Qarabağ məsələsində Rusiya yenə öz məqsədini güdür. Rusiyanın məqsədinə erməni cavab verir. Bu, xristian–müsləman məsələsi deyil. Belə məsələyə Yeltsin heç yaxın da getmir. **Zaqafqaziyada, ümumiyyətlə, Rusiya–Türkiyə məsələsi var. Rus türkdən qorxur. Rus azərbaycanlıni sevə bilməz.** Burada azərbaycanlıya qarşı qüvvə olmalıdır ki, Azərbaycan qüvvətlənməsin. Burada türklərin ziyanına müəyyən bir mütənasiblik olmalıdır. Eyni zamanda, başqa türk respublikalarının üzərində hamiliyini artırmaq üçün, elə Azərbaycanı əldən verməmək üçün özünü Azərbaycanın müdafiəçisi kimi göstərməyə Rusiyanın imkanı da var. Niyə siyasətdə bu imkandan istifadə eləməsinlər, belə fürsət necə ələ düşəcək?

Qarabağ Rusiyanın, Türkiyənin, İranın, Qərbin siyasətinə hava-su kimi lazımdır.

O ki qaldı Qərbə, bu, Avropa Birliyinə də aiddir, BMT-yə də, Amerikaya, Fransaya, İngiltərəyə də. Onların məqsədi birdir: Azərbaycanı təzə, ipəkli, mədəni, şirin, gözəl demokratiya boyunduruğuna salsınlar. Elə boyunduruğa ki, onun hər tərəfi yaxşı olsun, qızıl olsun, dollarla dolu olsun, demokratiya ilə bol olsun, özü də buxov bir az

genişlənsin, onu çox da sıxmasın. Çünki aydındır ki, ölkələr arasında liderlik yoxdur, aqalılıq var. Aqanın nökrəi olmasa, o nə aqadır? Mərkəzçilik var, mərkəzçiliyin əyaləti olmasa, onun nəyi mərkəzdir? Siyasət özü elə şeydir ki, orada mütləq ədalətsizlik olmalıdır. Siyasət ədalət üçün yaranmur, ədaləti bərpa etmək üçün yaranmur. Siyasət aqalılıq üçün yaranmur, aqalılığı ədalət biçimində ifadə etmək üçün yaranmur, aqalılığı yaxşı bir tilov kimi atmaq üçün yaranmur.

– **Müqəddəs Ata, hazırkı vəziyyətdə bədbinlik və inamsızlıq hansı hallara gətirib çıxara bilər? Bunları öldürmək üçün nə etməli?**

– Bədbin olmamaq üçün gərək gerçəkliyin özünə yox, onun mənasına inanasan. Xalq taleyinin üst qatına yox, daxili qatına inanasan, müdrik olasan. Ata bugünkü gerçəkliyə, onun hay-həşirinə, **guya ki, erməni qələbəsinə** inanmur, çünki o, gerçəkliyin mənasını bilir. Və bilir ki, qəsbkarlıq mahiyyətə özünü öldürəcəkdir, qəsbkarlıq özü məğlubiyətdir.

Bu səviyyədə düşünmə bilməyən bədbin olmaya bilməz. Xalq da bu səviyyədə düşünməyə çağırmaq lazımdır.

Ata Azərbaycanın mahiyyətini inanmur. O mahiyyət ölümsüzdür, əbədidir, sonsuzdur. Çünki ruhanidir.

Azərbaycan ruhanyyəti mərkəzidir.

Erməni nə Şərqdən Şərq, nə Qərbdən Qərbdir. Azərbaycan xalqının daxili aləmində aşkarlanmış cəhətlərindən, xüsusiyyətlərindən çox artıq olan imkan var. Mahiyyətə inanan, mənaya inanan, daxili imkana inanan bədbin ola bilməz.

Ata qəti əmindir ki, Azərbaycan Mütləqə İnam səviyyəsinə qalxacaq, İnsanlaşma səviyyəsinə qalxacaq, Ruhani Cəmiyyət səviyyəsinə qalxacaq, Müstəqil Vətən səviyyəsinə qalxacaq, Özümlü Şərq səviyyəsinə qalxacaq, Müqəddəs Ocaq olacaq Şərqə və bütün Dünyaya.

Müsaibəni apardı:

Alov Atalı.

ÖZÜMLÜYÜMÜZ – ÖZGƏLİYİMİZ

– **Müqəddəsimiz, indi bir çox siyasətçilər Türkiyə ilə yaxınlıqdan çox, Rusiya ilə yaxınlığı daha zəruri hesab edirlər. Bəs Atanın fikri necədir?**

– *Siyasətdə vəziyyət belədir: həm rəsmi Rusiya, həm də rəsmi Türkiyə mahiyyətə qərbçidirlər. Bu Qərbçilik həm də onların arasındakı münasibəti – əsrlər boyu yaranmış münaqişəni hələlik arxa plana çəkir. Dəfələrlə mən demişəm, yenə deyirəm: Rəsmi Türkiyə Şərqi ölkələrində, o cümlədən təzə Türkiyə ölkələrində Qərb nümayəndəsi kimi çıxış eləyir. Qərbi təmsil eləyir, Qərb yönünü təsdiq eləyir. Ona görə də siyasətdə Türkiyəni atıb Rusiyanı tutmaq, Rusiyanı atıb Türkiyəni tutmaq və s. taktiki bir hadisədir; bu, zənnimcə, strateji bir hadisə deyil. Strateji hadisə Qərbçilikdir. Məsələnin ruhani tərəfi isə tamam başqa şeydir. Burada türki atıb, rusu tutmaq – azadlığı atıb təzədən köləliyi tutmaqdır.*

İndi Rusiya ilə Azərbaycan arasında minillik əlaqələrdən danışirlər. O mənəvi əlaqə bizim Rusiyanın heç də Tolstoylarıyla, Dostoyevskiləriylə, Çaykovskiləriylə birləşməyimiz deyildi. Əslində o əsrlik mədəni əlaqələr Azərbaycanın bir mənəvi varlığı kimi ruh-suzlaşdırılmasıydı. Axundovşına hadisəsi var, onu Ata uydurmayıb. Bax bu nöqtəyi-nəzərdən təzədən bizim türkcülüyü atıb, rusçuluğa qoşulduğumuz fəlakət olardı. Hansı siyasi vəziyyət olur-olsun, hansı siyasi mülahizə olur-olsun, türkcülüyü danmaq, türkcülük haqqında utana-utana danışmaq, ölkə birliyi xatirinə özümlüyümüzə keçmək – həm bu gün üçün, həm sabah üçün böyük bir fəlakətdir, böyük bir təhlükədir, böyük bir səhvdir. Azərbaycanda federasiya təhlükəsi var. Bunu mən inkar eləmirəm. Ancaq o təhlükənin özünə də qarşı türkcülük gərəkdir. Türkcülük birləşdirəcək ayrı-ayrı millətləri. Əgər millətlər arasında ümumi, böyük, tarixi hadisə yoxsa, onda ölkə də yoxdur. Ona görə də təhlükə, mənə zənnimcə, yanlış siyasətin antiruhani mahiyyətindən gəlir və belə bir siyasət göz qabağındadır.

– **Ata, Qarabağ məsələsi hələ uzaqdır. Qərbbə, Avropa birliyinə bel bağlayan Azərbaycan əməlli-başlı oynadılır. Bu haqda Ata nə deyər bilər?**

– *Ermənistan məsələsində Avropayı təmin eləyən variant, mənə, aşağıdakıdır: coğrafi cəhətcə Azərbaycanla bağlı olan, əslində isə erməniləşən, Ermənistanla daha sıx bağlı olan «Dağlıq*

Qarabağ Respublikası» ideyası. Erməninin bütün ziqaqları bundan ötrüdür. Və Qərb bunun tərəfindədir. Qərbbə formal, yalançı, siyasət xatirinə «ədalət» lazımdır. «Ədalət» təsdiqi lazımdır – çox faydaçı, çox pragmatik – elmi dildə desək. Məqsəd isə birdir: bu Qarabağ məsələsini elə həll eləmək ki, erməni bundan bəhrələnsin, qazansın. Bundan ötrü isə ən yaxşı variant «Dağlıq Qarabağ Respublikası»nu tamamilə süni bir qurumu, əsl təcavüzü qanunlaşdırmaq. Lap adını dəyişə də bilərlər respublika sözünün. Ancaq hər halda məqsəd budur ki, Qarabağ övnləki vəziyyətinə qayıtmayın. Mən bunu görürəm. Bütün qalan şeylər, o cümlədən Raffaelinin – az qala macəraçı gəlişi bu ümumi məqsədi, bu ümumi yönü qəti dəyişmir. «10 gündən sonramı, 20 gündən sonramı, bir aydan sonramı – Kəlbəcəri boşaldacaqlar». Kəlbəcəri erməni o vaxt boşaldacaq ki, «Dağlıq Qarabağ» məsələsi həll olunsun. Ya da başqa adnan həll olunsun. Ermənistan özü də bunu istəyir və Raffaelinin gedib orada onlardan danışması bu deməkdir. İstərdim ki, oxucular bu təhlükəni görsünlər, bilsünlər.

– **Hazırda Lənkəranda yaranmış vəziyyət haqqında da istəyirəm Ata fikrini açıqlasın.**

– *Azərbaycanın xanlıqlara bölünməsi haqqında Ata hələ bir il bundan qabaq demişdi. Yazmışdı. Mən istərdim ki, Surət Hüseynov özü Hümmətovun bu Azərbaycana qarşı qəsdini ləğv eləsin. Onda o, hörmətə minər. Burda uzun-uzadı danışmaq lazım deyil ki, Azərbaycanın xanlıqlara bölünməsi nə deməkdir. Lənkəranda olan hadisələr Azərbaycana qəsdədir. Federativ Azərbaycan – Azərbaycanın ölümüdür. Nəyinsə başlanğıcı da yarana bilər indi. Bu başlanğıcın sonu da ola bilər tez bir vaxtda. Ancaq Surət Hüseynov özünün Azərbaycan xalqı qarşısında hörmətini saxlamaq istəyirsə, o bunu eləməlidir. Özü eləməlidir! Qoymamalıdır ki, başqası eləsin. Çünki bunu ona qarşı çevirəcəklər. Surət Hüseynovun yaxşı cəhətlərini mən görürəm. Ancaq onu mən haradasa faciəvi şəxs hesab edirəm. O bu faciəviliyini özü görməlidir. İndi Hümmətov onun adından istifadə eləyir. Sabah başqası da istifadə eləyər bilər. Surət Hüseynov xanlıqlar yaradan, Azərbaycana qəsd edən bir şəxsiyyət kimi siyasi oyunda oynadıla bilər. Bu, ona çox ağır başa gələ bilər. Tez bir zamanda Surət Hüseynov bu məsələni özü öz əliylə həll eləməlidir – bu dəhşəti, bu fəlakəti – Azərbaycana olan bu qəsd.*

– *Bilavasitə bugünkü gündə çıxış yolu haqqında bir daha danışmağı Atadan rica edirəm.*

– Qarabağ məsələsi həll olunmayınca, demokratiya hay-həşirini heç olmazsa azaltmaq. Ümumiyyətlə, mən demokrat deyiləm – bunu hamı bilir. Ancaq bu saat xüsusilə. Bu saat Azərbaycan xalqının demokratiya hay-həşirinə, bazar hay-həşirinə yüyürmək vaxtı deyil. Bu dayandırılmasa da, müəyyən mənada heç olmazsa nizamlanmalıdır. Babalı boynunuza demokratiya hay-həşirinin, babalı boynunuza 85-ci il sevincinin, fərəhinin, babalı boynunuza Qorbaçovşına əməliyyatının.

Güclü nizamlanma, güclü intizamlanma, güclü əqli iş, güclü müdriklik, ehtiyat gərək indi. Demokratiya hay-həşirini azaltmaq – daxildə. Kolxozu ləğv eləyib nəynən dolandıracaqsan camaatı? Dövlət müəssisələrini ləğv eləyib nəynən yaşadacaqsan ölkəni? Şirkətlər səni indidən aldatmağa başlayıblar. Gərək elə Rusiyanın arxasınca gedəsən?! Olmazmı ki, bir az fikirləşəsən, bir az özünə də baxasan?..

Qarabağ məsələsi vəziyyəti dəyişdirir. Özlərini elə aparırlar ki, elə bil Qarabağ məsələsi yoxdur. Guya normal bir vəziyyətdədirlər və normal şəraitdə eksperimentlər eləyirlər. Burda xalq ölür, bunlar eksperimentlər eləyirlər.

Prezident üsul-idarəsi ləğv olunmalıdır. Hamısını mən əvvəl demişəm, məni eşitmədilər. Mən hələ prezident seçiləndə demişəm bunu. «Aydınlıq» qəzetində yazmışam. Ümumiyyətlə, siyasi aləmdəki mənasız aktivlik azaldılmalıdır. Aktivlik artdıqca intriqa artır, intriqa artdıqca – hakimiyyət uğrunda döyüş artır... Bu zahiri aktivlik azaldılmalıdır siyasi aləmdə.

Üçüncü, xarici siyasətin qeyri-müstəqilliyi, asılılığı ləğv olunmalıdır.

Qərbi Diplomatiya yox, Rusçu Diplomatiya yox, Yurdçu Diplomatiya gərək.

Özgəliyimizdən ayrılmaq – özümüliyümüzə çatmaq.

Bu əməl hələ heç başlamayıb da.

Qaranlıqlar Yarılsın!

– *Ata Ruhunu Ürəyimdə aparıram!*

Söhbəti apardı: **Soylu Atalı.**

Od ayı, 15-ci il. Bakı.

(İyul, 1993).

TAYFAÇILIQ MİLLƏTÇİLİYİN ÖLÜMÜDÜR

– *İndi «millətçilik» sözü dəbdədir. «Millətçilik» sözünün yanında hər hansı «izm» olanda özgüləşmə baş verir. Bu məsələyə münasibətinizi bilmək istərdim.*

– Millətçilik öz mahiyyəti etibarilə marksizmə qarşı, yəni vahid ictimai varlığın imkanına qarşı duran uzunömürlü ideal və etiqaddır. Bu etiqadı və ideali ifadə eləyən şəxsiyyətlər Azərbaycanda çoxdur.

«Azərbaycan millətçiliyi»nin Sabir, Hadi kimi idrakçıları və müsavətlilər kimi siyasətçiləri olub. Millətçiliyi qəsdən, imperialist niyyətlə xalqın gözündən salmaq, onu mürtəce, antiəxlaqi bir hadisə kimi şərh etmək, SSRİ tarixinin ən ardıcıl siyasət yönlərindən biri olub. Millətçilik damğası həm siyasi, həm də inzibati hüquq səviyyəsində cinayətkarlıq kimi qiymətləndirilib. Çoxlu millətçilər tutulub, sürgün edilib, güllələnib. Mahiyyətə millətçiliyi xalqçılığa qarşı qoyublar. Əslində isə millət və xalq bir sözdür, bir mənadır. Millətçi elə xalqçı deməkdir. Ancaq süni surətdə xalqçılıq və millətçilik arasında sədd yaradıblar ki, millətçiliyi bədnam eləsinlər. Bu, siyasi bir xətt kimi aramsız və amansız şəkildə davam etdirilib. Millətçiliyi şovinizm ilə birləşdiriblər. Şovinizm isə bir xalqın bütün başqa xalqlara qarşı lovgalığı, qürrəsi, qarşিদurması, döyüşü və son nəticədə inkarı deməkdir. Millətçilikdə, əsl millətçilikdə, yetkin millətçilikdə şovinizmdən əsər-ələmət yoxdur.

Millətçilik aşağıdakı prinsiplərə əsaslanır: **Hər bir xalqın özünəməxsusluğu, bənzərsizliyi şəxsizdir.** Heç bir xalq heç bir xalqı əvəz edə bilməz. Hər xalqın dünyada öz yeri var, öz səsi var, öz rəngi var. Bu ideyasız humanizm çox yoxsul görünərdi. **Hər bir millətin bəşər mədəniyyətinə, qabaqcıl tərəqqiyə başqası tərəfindən əvəz edilməsi mümkün olmayan orijinal hədiyyəsi var,** o hədiyyəni inkar eləmək olmaz. Bu hədiyyə əsasında bəşərin müxtəlifliyi ideyası, mədəniyyətin müxtəlifliyi ideyası, əlvanlığı ideyası, sənətin, idrakan, elmin standartdan, sxemdən, qəlibdən çıxması qüdrəti öz ifadəsini tapıb.

Nə qədər bəşər var bir o qədər millət var. Əgər beynəlmillətçilik milləti ötəri, keçici, gec-tez yox olan bir hadisə kimi anlayırsa, millətçi üçün millətsiz xalq yoxdur. **Bəşər heç zaman yekrəng**

olmayacaq. Millətin ölümü bəşərin ölümüdür. Bu, idrak baxımından çox yüksək bir səviyyədir. Bu səviyyəni qorumaq lazımdır.

Mən hələ onun başqa cəhətlərini – ictimai, siyasi cəhətlərini nəzərə almıram.

Millətçilik – psixologiya, xarakter fərqi, yəni fərdi, fərdiyyət fərqi təsdiq eləyir. Hər bir milli fərdiyyət də özünəməxsusdur. Onun da öz xarakteri, öz xüsusiyyəti var. Bu xarakter, psixologiya təkcə zahiri cəhətlərdə yox, onun həyata münasibətlərində, onun dünyagörüşünün mahiyyətində aşkara çıxır. Bu səbəbdən də millət uğrunda döyüşmək, millətin yaşaması üçün yaşamaq, onu ölümdən qurtarmaq, onun ölümünü öz şəxsi ölümü saymaq, milləti ən yüksək mənəvi sərvət hesab etmək və bundan ötrü döyüşmək, yəni millətçilik fəallığı deməkdir. Bu keyfiyyətlərin biri olmasa, millətçilikdən danışmaq olmaz. Hərçənd millətçilik haqqında çox yazıblar, ancaq təəssüf ki, indi bizim təqdim etdiyimiz ideyalar düzümü indiyə qədər deyilməmişdir. Bu izhara çox böyük ehtiyac var. Elə bu səbəbdən də millətçilik sözünün yanında başqa bir «izm» – demokratik millətçilik, yaxud konservativ millətçilik, sosialist millətçiliyi, kapitalist millətçiliyi və sairəyə ehtiyac yoxdur. Millətçilik quruluşdan artıq olan bir işdir, onu ötən bir xüsusiyyətdir, keyfiyyətdir, varlıqdır. Əgər quruluşlar, partiyalar, hərəkatlar hamısı keçici, ötədirsə, millətçilik əbədidir. Millətçiliyin millətçilikdən başqa adı yoxdur.

– **Tayfaçılıq – yerliçilik Azərbaycan xalqına çox ziyan vurub və vurur. Bu haqda fikriniz?**

– Tayfaçılıq – millətçiliyin ölümüdür. Əgər tayfaçılıq varsa, demək millətçilik yoxdur, çünki millətçilik xalqı bütöv, vahid varlıq kimi dərk etməkdir. Tayfaçılıq onu bölür, yarı, parçalayır. Beləliklə, millətçiliyi inkar eləyir.

Tayfaçılıq əslində mənfəətə əsaslanır. Tayfaçılıqda öz Yurduna sevgidən daha çox, birləşib hakimiyyətə gəlmək istəyi var. Tayfaçılıq ayrı-ayrı tayfaların hakim sinif səviyyəsinə qalxmasıdır ki, bu da dəhşətli eybəcərlikdir.

Bir də görürsən ki, bir yerin adamlarının hamısı birdən-birə Elmlər Akademiyasının üzvü olurlar. Və belə bir şeyə yayırlar ki, həmin yerdən yalnız alim çıxa bilər. Məsələn yoxlayanda görürsən ki, bu adamların heç birində xüsusi istedad da yoxdur.

Bir də görürsən ki, bir yerin camaatı yığılıb bir komitənin başına. İndi soruşulur: onları doğrudanmı Yurdlarına məhəbbət

birləşdirir, yoxsa hakimiyyətə məhəbbət? Burda əksinə, özünü müəhəbbətə başqa heç nə yoxdur. **Birləşirəm ki, hakim olum, birləşirəm ki, mənfəət qazanım, birləşirəm ki, pulum çox olsun, birləşirəm ki, vəzifədən ən çox mən qazanım. Və bunun adını yurdsevərlik, yerdsevərlik qoyuram, şəhəsevərlik, mahəsevərlik qoyuram... Bu – oyundur! Burda bircə «sevərlik» var – mənfəət! Burda təmənnasızlığın heç izi-tozu da yoxdur. Təmənnasızlıq olmayan yerdə əxlaq yoxdur. Tayfabazlıq ən böyük əxlaqsızlıqdır!**

Bir nəfər hakimiyyətə gələn kimi ətrafını doldurur öz yerliləriylə, öz gözətçiləriylə, öz pay şərikləriylə, öz hakimiyyət ortaqlarıyla. Burada heç bir ulvi duyğu yoxdur! Burda pay üstünə cumanlar var. Burda payı parçalayanlar var, burda «yaxşı dişlər» var. Burda ürəkdən və ağıldan danışmağa dəyməz...

– **Millətçilik heç bir xalqın, heç bir etnik azlığın əleyhinə deyil. Ancaq bu məsələdən sui-istifadə eləyib, etnik azlıqları təşvişə salırlar. Buna nə deyirsiniz?**

– Bu saat Rusiyanın Azərbaycanın müstəqilliyinə qarşı döyüşündə çoxmillətli Azərbaycan yaratmaq, Azərbaycandakı milli azlıqları türkə qarşı qoymaq əsasdır. Bu saat Rusiya imperializminin yeganə əlacı elə budur. Əgər talış özünü türkdən ayıracaqsa, o, yalnız Rusiya imperializminə xidmət eləyəcək. Qoy bu haqda ciddi düşünsünlər. Mənim fikrim odur ki, Azərbaycan kürdü özünü türkə qarşı qoysa, türklə döyüşsə, o itirəcək. Onun qazandığı bircə şey olacaq – məğlubiyyət! Çünki türk kürdə gərəkdir – arxa kimi. Bunu bütün azsaylı xalqlara aid edirəm. Azərbaycanda türk ruhu, türk mədəniyyəti, türk tarixi, türk etnosu hakimdir – bunu utana-utana demək lazım deyil. Elə şey var ki, onu siyasət dilində demək olmaz, ruhaniyyət dilində demək olar. Ruhaniyyət dili – açıq dildir.

– **«Vətəni sevirəm» deyənlər Vətəndən öz sevgilərinə pay umurlar. Bu haqda nə deyə bilərsiniz?**

– Mən qəti əminəm ki, Vətəni sevən adam Vətəndən sevgisinə pay ummamalıdır. Vətən səni sevə də bilər, sevməyə də bilər. Vətən səni sevməyəndə sən onu sevməlisən – budur mənim zənnimə əsil vətənciliyin, latınca desək patriotizmin mahiyyəti. Başqa heç biri Vətəni sevmir. Vətən sevgisindən o, mənfəət gözləyir, Vətən sevgisindən mükafat gözləyir. Vətən sevgisi onun özünə lazımdır. Əslində isə bizdə belə bir psixologiya yarandı: Görüm Vətən məni sevirmi, mükafatlandırırımı? Mənə orden verirmi, mənə pul verirmi? Mənə vəsiqə verirmi? Vermirsə, nəyimə lazımdır o Vətən?!

Burda əslində vətənpərvərliklə vətənsizlik arasındakı sədd götürülür – mahiyyətcə, Vətən sevgisinin heç bir mükafatı yoxdur, heç bir təmənnası yoxdur, heç bir əvəzi yoxdur.

– **Dünya təkrar olunur. Yəni əslində dünyanın mahiyyəti sabit olduğu halda, biçim mənəyə yaxınlaşmaq əvəzinə daha da uzaqlaşır. Bu haqda nə deyirsiniz?**

– Son beş ildə, yenidənqurma cəfəngiyyatı yaranandan bugünə qədər bəşəriyyətin inkubatorlaşması, eyniləşməsi prosesi hədsiz dərəcədə artıb. İndi bütün ölkələr hamısı bir-birinə oxşamağa başlayıblar. Hamısı Qərbə oxşayırlar. Bir zamanlar heç olmazsa «SSRİ» adlanan bir ölkə vardı ki, o, yalandan da olsa, süni də olsa, özünü qoymuşdu Qərbə qarşı. Müəyyən bir əlvanlıq yaranmışdı. İki dünya vardı – sosializm və kapitalizm. Bu sosializmin necə «dünya» olduğunu gördük. O ləğv olunandan sonra kapitalizm tamam tək qaldı və dünya tamam eyniləşdi. Baxın, indi estradalarına dünyanın, görün nəylə fərqlənirlər. Baxın hər cəhətdən onlara – görün insan özünü harada özünəməxsus hiss eləyir? Harada özünəməxsusluq qalır?

İnkubatorlaşma – ölümdür, eyniləşmə – ölümdür!.. Məzar eyniliyi görürəm mən bu gündə. Və bütün bu işlərin hamısının, bütün bu dərdlərin əlacını bir şeydə görürəm – Ruhani İntibahda. Şərqi özünə qayıtmasında.

Eyniləşmə göstərir ki, dünyanın əvvəlki imkanları tükənir. Dairədən çıxmaq gərək!

«Azərbaycan» adlanan müqəddəs Yurd indi kimsəsizləşib, yetimləşib – özünə yeni qəyyum axtarır. Azərbaycanın siyasi dünyası onun daxili dünyasından qat-qat aşağıdır, ancaq bilmək lazımdır ki, siyasi dünya köpükdür. Və bu köpük «Azərbaycan» adlanan varlığın üst tərəfini tamam bürüyüb. Və ya adi gözə elə gəlir ki, elə bundan başqa da heç nə yoxdur. Əslində isə Azərbaycan xalqının içində Zərdüştdən Saza qədər yol var. Və o yolun daha yüksək Göy səviyyəsi adlanan Ocaq var, Ruhaniyyət var. Əlac Ocaqdadır, əlac İnamadır, əlac Ruhadır.

Yükümüzdən Böyük Fərəhimiz Yoxdur!

– **Ata Ruhü Ürəyimdədir!**

Söhbəti yazdı:

Soylu Atalı.

AZƏRBAYCAN GƏRƏK MİLLƏTÇİLİK DÖVRÜNÜ KEÇƏYDİ

– **Respublikada yaranmış ictimai-siyasi vəziyyəti Ata necə qiymətləndirir?**

– Mahiyyətcə baxımından vacib olan məsələ ondan ibarətdir ki, 20-ci əsrin yaratdığı dairə çərçivəsindən xilas yolu yoxdur. İndi hamı beşəlli kapitalizmdən yarışıb. Mənim birinci ittihamım antikommünizm, antisosializm olub. Sosializmi mən bəşəriyyətin dəhşətli zindan səviyyəli fəlakəti hesab edirəm. Sosializm məhv olmalıydı – kapitalizmə qayıtmaq bahasına yox. Kapitalizm haqqında əksinə deyilən nə varsa, hamısı düzdür. İstismar sözünü biz niyə Marksa calayaq, bu söz ondan əvvəl deyilib. İstismar var və çox murdar şeydir. Kapitalizm dəlləlcilikdir, pulçuluqdur. Pul vasitəsilə hər şey dəyişilir. Şekspir demiş, gözəli eybəcər, eybəcəri gözəl eləyir. Dəllali sevən adam olmayıb. İndi dəllallığı gücnən gətirirlər. Yeltsin pul verir ki, dəllal da olsun. Bu murdarlıqdır, mən iyrənirəm. **Sosializmin ləğvi – bəşəriyyətin ümidinin məhvi oldu.** Hamı deyirdi ki, sosializm pisdir. Cəhənnəm, kapitalizmə qayıtmaq olmayacaq. Təzədən, milyonlarla adamın ölümündən sonra kapitalizmə qayıtmaq... Bütün zəhmət heç imiş. Yazıq bəşəriyyət bunu da gördü. Bu nöqteyi-nəzərdən ətrafda baş verən hadisələrə mənim münasibətim fərqlidir. Bunu mən gizlətmirəm. «Aydınlıq» qəzetində də yazmışdım. Mən Yenidənqurma adlanan havanı zəhərli sayıram. Ayrı-ayrı yaxşı cəhətləri var, qəzetlər artıb. Onu başqa formalarda da etmək olardı. Xaos, anarxiya, gərginlik adlanan neokapitalizmin Azərbaycan xalqına xeyir verəcəyinə inanmıram. Üstəlik onu da demək istəyirəm ki, Türk ruhu dəllal ruhu deyil. Türkün qılıncı olub, fəlsəfəsi olub, şeiri olub, Fordu olmayıb. Olmayacaq da. Çox pis vəziyyətə gəlib düşdük. Haya getdik. Sosializm hayına iyirminci ildə getdik. Buna da indi gəlmişik. Çünki özümüzdə heç nə olmadı. Təpər olmadı. Təzə bir şey deyə bilmədik. Ona-buna üz tutduq. Pribaltika belə getdi, o biri elə getdi. Sosializm lageri adlanan ölkələrin hamısı pəşimandır, heç birində xoşbəxtlik yoxdur. Demokratiyadan, neokapitalizmdən artıq bir şey çıxmadı. Mahiyyətcə Xalq Cəbhəsinin rəhbərləri arasında mənim simpatiya bəslədiyim adamlar var. Onları deməyəcəyəm, çünki onlar hakimiyyətə gəliblər. O dövrdə onlar haqqında deyirdim ki, təhlükəliydi. Onlar hakimiyyətə gəldilər, lakin mahiyyətcə heç nə

dəyişməyib və dəyişməyəcək. Mütəllibovşına getdi, özü ilə bərabər xəyanət və fitnəkarlıq apardı. İndikilərin də hakimiyyətdən başqa heç nələri yoxdur. Bir yarım cümlə fikirləri yoxdur. Proqram yoxdur. Ümumi sözlərdir müstəqillik, istiqlaliyyət, bunu uşağa deməzlər heç. Və bir neçə məsələlərlə bağlı narahatçılığımı bildirirəm. Partokratiya ilə dil tapırlar. Partokratiya antişərq deməkdir. Antimillilik deməkdir. Hamımız görmüşük. Heç nə dəyişilməyib. Əl-ələ veriblər, demokratik-partokratik ittifaq yaranır. Azərbaycan xalqının ziddinə. Mən bunu bunlar hakimiyyətə gəlməmişdən demişdim. Bir nömrəli məsələ partokratiyadan əl çəkməkdir. Səriştəsiz mitinq qəhrəmanları hakimiyyəti hədsiz dərəcədə sevirilər, hakimiyyətdən başqa Leyliləri yoxdur. Məcburdurlar hakimiyyət üçün partokratiyadan yapışmağa. İkincisi, MDB-yə qatılmaq təhlükəsi var. MDB adlanan nə varsa, onun sabahı var, bu günü yoxdur. O, SSRİ-nin dirçəlməsi deməkdir. Bunu başa düşmək üçün dahi olmaq lazım deyil. Məqsəd odur ki, SSRİ-yə bənzər bir şey yaransın. Təzə MDB adlanan demokratik buxov hazırlayırlar. Təzəcə çıxmışdıq və bunun addım-addım müasircəsinə hazırlığını mən hiss eləyirdim. Hələlik deyilmir belə, başqa dillə danışılır. Rusiya ilə yaxşı münasibətlərdən danışılır. İkilikdə nə bilim nədən danışılır. Beynəlmillətçiliyi başlayırlar yavaş-yavaş qaldırmağa. Azərbaycan gərək millətçilik dövrünü keçəydi. Ağrısıynan, dəhşətiynən. Kimsə bizi sevməyəcəkdi, ağız büzəcəkdi... Buna baxmayaraq.

Məqsəd indi başqa cürdür. Qarabağ məsələsinin həllinə də güzəşt adlanan təzə ştrixlər hiss edirəm. Təzə güzəşt nə ola bilər? Formal Azərbaycanla bağlı olan Ermənistan respublikası təhlükəsi var. Bu dəhşətli bir məğlubiyət olardı. Başqa yerdən çıxarılanlar Qarabağda məskunlaşmalıdırlar. Heç olmasa indən sonra ağılları başlarına gəlməlidir. Hələ məğlubiyətdən biz qurtarmamışıq. Əgər Şuşanı ələ alsaq belə, demografiya dəyişilməsə, Qarabağ Azərbaycanlaşmasa, əsas hissəsi Azərbaycanlılardan ibarət olmasa, bu məğlubiyət olacaq və sonuncu, demokratlar məcbur olacaqlar demokratiyaya qarşı çıxış etsinlər. Əlacları yoxdur. Əgər demokratlar müxalifətə imkan versələr, onlar beş gün də davam gətirə bilməyəcəklər. Məcburdurlar mitinqləri ləğv eləsinlər, bütün demokratik havanı yatırınsınlar. Bu da pis nəticəyə gətirib çıxaracaq. Mən Azərbaycanın xilasını təzə cəmiyyətin quruluşunda görürəm: Ruhani cəmiyyət. Nə kapitalizm və nə də sosializm.

– **Din xadimlərinin siyasi meydana atılması bizi islam respublikaları cərgəsinə sürükləmir ki?**

–Azərbaycanda islamı dirçəltmək Azərbaycan ruhunun mahiyyətinə zidd olan siyasi bir avantüradır. İslam qismətçilikdir. İslam sübut eləyir ki, İnsanın idrakına, mənəviyyətinə, iradəsinə hakim olan Allahdır. Allah onun özünü də yaradır, aqibətini də. Başa düşmək olmur ki, onda idrak insana niyə verilib? Onda bəs iradə niyə verilib, mənəviyyət niyə verilib? Demək, insanın günahı yoxdur. Burda əxlaqsızlığın özü də bəraətləndirilir. Hər şey Allahdan asılıdır. Mənim kölə olmağım da həmçinin. Allah özü bilir, kimi necə yetirib. Əgər bütün hər şeyin səbəbi Allahdırsa, onda mənim də günahımın səbəbi Allahdır. Mənim yaltaqlığımın, balacalığımın, başkəsənliyimin, qeyrətsizliyimin də səbəbi Allahdır. O özü bilir neynəyir...

Belə bir vaxtda Azərbaycan xalqı bütün qüvvəsini toplamalıdır. Bütün dünya ona qarşıdır. Belə təfəkkür, belə bir qismətçiliyə onu qatmaq xəyanətdir. Təəssüf ki, bunu məndən başqa deyən yoxdur.

– **Mövcud partokratiyadan birbaşa əl çəkmək respublikada dəhşətli hadisələrə səbəb olmazdı ki?**

–Mənim zənnimcə, partokratiyanın yıxılacağı üçün ən yaxşı vəziyyət elə indi idi. Mütəllibovşına özünü tam ifşa eləmişdi. Partokratiya da onunkuydu, onun dəstəsiydi, onun ordusuydu. Martda demokratiyaya çox ümid var idi. Xalq Cəbhəsinin hörməti lap yüksək idi. İki ildən sonra heç olacaq. Fürsəti əldən verdilər. Risk var idi. Lakin sabah risk bundan qat-qat böyük olacaq. İndi onlar yerlərini möhkəmləndirirlər. Və təxminən bir ilə, iki ilə partokratiyanın qabağını ala bilməyəcəklər. Bura Rusiya deyil. Rusiyada vəziyyət tamamilə ayrı cür oldu. Rusiyada partokratiyanın belini qırdılar lap əvvəldən. Bu səbəbdən də mən belə hesab eləyirəm ki, onların ikisinin də bir yerdə yaşaması çox böyük mürdərçılıqdır. Azərbaycanı üfunət bürüyəcək. Partokratik-demokratik üfunət. Bir-birinə zidd olanların bir yerdə olması. Bundan mürdər nə ola bilər?! Yenə bir-birini sevməyəcəklər. Yenə bir-birinə nifrət eləyəcəklər. Eyni zamanda onların şirin-şirin bir yerdə oturmaları da əxlaqsızlıqdır. Bu səbəbdən də Azərbaycan gözü ilə həm aclıq görəcək, həm də hakimiyyət döyüşü görəcək. İndi Cənubi Azərbaycan yoxdur heç. İndi dəhşət ondadır ki, islamdan siyasi məqsədlər üçün istifadə edirlər. Avamçılıqdan istifadə edirlər. Qoy xalq avam olsun, qismətçi olsun, desin elə qismətimə bu çıxıbdı.

– **Uzun müddət keçmiş Sovet İttifaqının qanunları ilə yaşamış. Və onu da bilir ki, Ata Ocağının öz qanunları var. Bu haqda danışmağınızı xahiş edirik.**

– *Ocaq Ailəsi Ata və Övladlardan ibarətdir. Övlad Ocağa həmişəlik gəlir, bu səbəbdən də onun ömrü bütün dəyişilir və ömrün dəyişilməsi onun adının dəyişilməsi ilə başlayır. Hər övladın cismani atası və anası var, cismani adı var. Cismani ana və ata hörmətlə göz üstündə, qəlbin daxilində saxlanılır. Ruhani Ata cismani atanı qəti inkar eləmir, ancaq ömrün yönü tam dəyişilir. Bu səbəbdən də ruhani Atalıq və ruhani Övladlıq münasibətləri təzə ad tələb edir. Övladın qarşısında dörd bir-biri ilə sıx bağlı olan Məqsəd dayanır: Amallaşma, övladlaşma, ailələşmə və xalqlaşma.*

Qısa şəkildə hər biri haqqında. Amallaşma nə deyən şeydi? Biz ömrü Müqəddəsət əsasında qurmuşuq. Təxminən nə olmalıdı, necə olmalıdı, beş ildən sonra, on ildən sonra, ölənə qədər. Onun məğzi, mahiyyəti ömrə verilib. Böyük mənada. Amal elə-belə söz deyil. Amal fəlsəfəynən peyğəmbərliyin vəhdətidir. Və özünü on beş kitabda aşkarlayıb. O kitabı öyrənmək yox, özümləşdirmək lazımdır. O kitabda «Mütləq İnam» nədir sualına cavab verilir. Və deyilir ki, Mütləq İnam Yer-in-Göyün Yerdən-Göydən artıq olan mənasına İnamdır. O məna Mütləqdi. Dünya öz Mənasından aşağıdı. Məna dünyadan artıqdi. Dünyadakılar təzahürdü, ötəridi, keçicidi, sonludu, qeyri-kamildi. Lakin Dünyanın Mənası belə ola bilməzdi. Onda Dünya məhv olardı.

Burda heç bir qismətçilik olmur. Alnımıza heç nə yazılmır. Əgər Dünyanın mənası belə mütləq olmasaydı, dünya çoxdan məhv olardı. Çünki dünya nisbiylə, naqisliklə doludur. Lakin o ölməyəcək, məhv olmayacaq. Hətta bu dünyanın özü məhv olsa belə, onun mənası varsa, dünya məhv olmayacaq. Bu nikbinlikdə qətiyyəni xurafat yoxdur. Bu nikbinlikdə toz qədər insanı alçaldan, onun aqlını, iradəsini, mənafeğini, özünü də əlindən alıb kənardakı qüvvələrə vermək yoxdur. Övlad bilməlidir, bilmək yox, onu qəlbinə çevirməlidir, ömrünə çevirməlidir, onunla yaşamalı, nəfəs almalı, bunu eşq səviyyəsinə qaldırmaqdır. Bu eşq ömrü biryolluq fəth eləməlidir. İkinci, Övlad odur ki, öyrənir. Sən Azərbaycan adlı bir dünyanın hissəsisən, sənə nə haqqın var ki, bildiyini demirsən? Bizim məqsədimiz özümüzü böyütmək deyil. Bizdən öyrənməlidirlər. Çünki bizdəki İnam heç kəsdə yoxdur. Çünki bu İnam birinci dəfə olaraq

yalansız İnamdır. Bizim İnamda mikroskopla da, toz qədər yalan tapmazsınız. Eyni zamanda, o İnamda yüksək səviyyəli, Göy xislətli həqiqət var. Dini Göylərin hamısı yalançı Göylərdir. Allahın taxtı var, tacı var, vəziri var, vəkili var. Əzrayıl bir tərəfində oturub, Cəbrayıl o biri tərəfində. Özü dünyanı altı gündə yaradıb. Əlinin jestiynən. Belə cəfəngiyyət bizdə yoxdur. İnam birinci dəfədir tər-təmizdi.

Üçüncü, xalqlaşma. Sufiləri biz çox sevirik, lakin biz sufildən fərqlənirik. Sufinin məqsədi buydu: bu çirkin dünyada beş nəfərin yaxşı olması elə bəsdə. Elə bunun özü qəhrəmanlıqdır. Hərəmxanalar dövründə yalan, dəhşət, mürdarlıq Yerə-Göyə sığmır. Beş nəfər – on nəfər adam yığılır, dəyişir özünü. Hamıdan ayrılır və ehtizaz məqamında kamilliyə qovuşur. Bunun özü elə bəsdə.

Bu, bizim üçün azdır. Məqsəd odur ki, xalq böyüsün, xalq dəyişilsin içəridən. Məqsəd odur ki, Azərbaycan xalqı Mütləq İnam xalqı olsun, Mütləq İdrak xalqı olsun, Mütləq mənafeğiyyət xalqı olsun, Mütləq iradə xalqı olsun. Qalan şeylər ondan sonra çox tez həll olunacaq. Fəlakət ondadır ki, insandan çıxış etmək əvəzinə neçə əsrdə ki, zahirdən çıxış eləyirlər. İctimai quruluşdan çıxış eləyirlər. Heç nə dəyişilmir, çünki insan dəyişilmir. Biz onu istəmirik. Qoy kim nə iş görür görsün. Demokratianın, totalitarizmin, kapitalizmin, sosializmin – bütün dairənin, birinci əsrdən bəri olan dairənin Azərbaycan xalqına xilas gətirməsinə inanmırıq. Azərbaycan xalqının xilas o zaman olacaq ki, özü özünün daxilindəki o böyüklüyə, o Zərdüştlüyə, o Nəsimiliyə, o Yerə-Göyə sığmayan möcüzəyə qayıdacaqdır və bu mümkündür. Heç kim anasının qarında Ocaqçı olmayıb. Ondan sonra Azərbaycanın bütün məsələləri tez həll olunacaq. Quruluş insanın daxilində yaranmalıdır, aqlında yaranmalıdır, nəfəsində yaranmalıdır. Yetişməlidir ağac kimi. Onda o xalqı quruluş olacaq. Yoxsa Amerika belə dedi, Qərb elə dedi, ondan-bundan öyrənin... Belə şeyin axırı yoxdur. Yalnız ruhaniyyət qurtara bilər Azərbaycanı və elə bütün dünyanı da. Övladın bir vəzifəsi də bundan ibarətdir. Bütün bunlar hamısı yığılır bənzərsizlik, əlçatmazlıq, özünəməxsusluq, müstəqillik adlanan təzə, əslində isə əzəli, əbədi, sonsuz, kamil insani hal yaranır.

Övladın vəzifəsi özü ilə döyüşdür. Övlad gecə və gündüz özü ilə döyüşməlidir. Bilməlidir ki, insan dünyaya kamil gəlmiş. İnsan gələndə özüylə canavar da gətirir, daxilində ilan da gətirir, tülkü də.

Bunları öldürməlisən. Öldürməsən, onlar sənin insanlığını yeyəcəklər.

– «*Dünya erməni havası çalır*». Bu, Atanın fikridir, Dünyanın türk havası çalacağı gün uzaqda deyil ki?

– Mən belə bir ümid və inamla yaşayıram. Gələcək dövr Şərq dövrü olmalıdır. Mən bunu həvəs baxımından demirəm. Düşünmə havasında deyirəm. Qərb iqtisadi nöqtəyi-nəzərdən öz sonuna çatıb, qazanları təbiətin ahəngini pozur. Ekoloji fəlakət yaranır. Kapitalizm öz yürüşünü davam etdirsə, təbiət ölə bilər. Bunların hamısı «yaşasın heyvan, yaşasın onun instinkti» deməkdir. Böyük Hüseyin Cavidin «Mədəniyyət, sonu vəhşət» fikri mənim qulağımda səslənir. Siyasi demokratiya – doktrina kimi – oyundur. Futboldur. Bu futbolda top keçicidir. Qəzet, jurnal, televizor ab-havası yalançı, keçicidir. Kapitalizm beş-on nəfərin ağalığını təsdiq edən quruluşdur. Fəhlə quldur, amma orta quldur. Qərbdə oxumalı bir şey yoxdur, cəfəngiyyatdır. Eynşteyn böyüklüyü nüvə silahına gətirib çıxardı. Artıq Qərbin sonudur. Belə bir zamanda Şərq, aydın məsələdir ki, indiki Şərq yox, öz sözünü deyəcək. Şərqin bütün əməlləri açılacaqdır. Ərəb sözünü deyib qurtardı, yəhudi sözünü deyib qurtardı. Musada, Məhəmməddə böyüklük qüdrəti yoxdur. Gec-tez Türk Şərqin mərkəzi olacaqdır.

– «*Azərbaycan dünyası*» qəzetinə Ata sözü?

– İndi qəzetlərin bir fəlakəti odur ki, qərbçidirlər. Çox istərdim ki, «Azərbaycan dünyası»nın öz üslubu, sırf jurnalistika səviyyəsində pəyi olsun. Xalqın həyat tərzini, özünəməxsusluğunu göstərsin. Elə dövrdə yaşayırdı ki, köhnə inam ləğv olunub, təzə inam da yoxdur. İndi inam vermək lazımdır Azərbaycana.

Müsahibəni apardı:
Akif Aşırılı.

AZƏRBAYCAN ÖLKƏSİ – TÜRK ELİ

(İzhar)

1. XALQ – MİLLƏT

Həqiqətdə Xalq elə Millət deməkdir, Millət elə Xalq deməkdir.

Bu həqiqət marksizmin çox yayılmış bir Yalanına qarşıdır: *marksizm milləti kapitalizmin məhsulu hesab eləyir; gıya millət sonradan əmələ gələn, ötəri, keçici hadisədir – xalqdan fərqli.*

Belə olduqda millət kapitalizmlə bərabər ləğv olunacaq və bütün millətlərin əvəzinə vahid, millətsiz bəşər yaranacaq.

Belə çıxır ki, Xalqla Millət arasında əsrlik fərq var: gıya millət ayrı şeydir, xalq ayrı şeydir; bu, əslində cəfəngiyyatdır, marksizm bu cəfəngiyyatı «əmləşdirir»...

Millət və Xalq – bir şeydir; çoxmillətli xalq ideyası – cəfəngiyyatdır – məntiqsiz, mənasız; çoxmillətli xalq çoxxalqlı xalq demək olardı; marksizmin hökm sürdüüyü bir zamanda belə bir cəfəngiyyat yaranmışdı: – çoxmillətli Sovet xalqı cəfəngiyyatı; xalq birdir, onun əsas cəhəti sovetlikdir – yəni ideoloji birlikdir; millətlər isə çoxdur, bir xalq çox millətləri birləşdirir; millət ayrı şeymiş, xalq ayrı şeymiş; bu cəfəngiyyatın arxasında duran mənasızlıq nə dərəcədə dəhşətlidir, bunu mən 80-ci illərdə gördüm və dedim. Çoxmillətli xalq əslində millətlərin ölümü deməkdir, gec-tez çoxmillətli xalq birmillətli bəşərə çevrilməliydi.

Xalq, Millət – Fərdlərin birliyindən yaranan bir hadisədir və ilk növbədə etnos birliyidir.

Etnos birliyindən məhrum olan Millət yoxdur, Xalq yoxdur.

Etnos birliyi Azərbaycan üçün Türk birliyi deməkdir, Azərbaycanın köklü, əsas xalqı – Türkdür, Oğuz Türkdür; Oğuz Türkünün etnik xüsusiyyətləri var: etnosun mahiyyəti – mənşəylə bağlıdır, dillə bağlıdır, milli psixologiyayla bağlıdır, aqibətlə bağlıdır. Azərbaycanda yaşayan Türklər – Azərbaycanın əsas, köklü Xalqıdır, Oğuz dünyasının bir hissəsidir.

Azərbaycan sözünün millət, xalq anlayışına dəxli yoxdur.

Azərbaycan sözü bizim Zərdüştliyiymüzə dəlalət edən bir hadisədir.

Azərbaycan sözü «Od qoruyan» deməkdir. «Od qoruyanlar» –

Zərdüştçülərdir və Zərdüştçülər evlərində Od qoruyurdular, Odu müqəddəs sayırdılar, daha doğrusu, Od Işığını müqəddəs sayırdılar.

Azərbaycan sözü ölkə adı olaraq qalır, xalq sözünə onun dəxli yoxdur.

«Azərbaycan xalqı» sözü – cəfəngiyyətdir.

Azərbaycan xalqı – bir əfsanədir.

Azərbaycanın əsas köklü xalqı – Türk Xalqıdır – etnik azlıqları birləşdirən.

Azərbaycanda Oğuz Türkləri – Səlcuqun nəvələri adlanan böyük xalq var – (böyüklük əhalinin sayıyla yox – ruhaniyyətin, mədəniyyətin, tarixin, aqibətin sanbalıyla ölçülür) – Türk Dünyasının bir hissəsi var, başqa etnikləri birləşdirən.

Oğuz Türkləri olmasaydı – lahıcla kürd, kürdlə talış, talışla tat, tatla ləzgi birləşməzdi.

Azərbaycan xalqı yoxdur...

Azərbaycan sözündə xalq mənası yoxdur, mahiyyəti yoxdur, ifadəsi yoxdur.

Bu səbəbdən də təzə yaranan, tamamilə qeyri-həqiqi, siyasətəz idəyə – «vahid Azərbaycan xalqı» ideyası, «Azərbaycanda yaşayan millətlərin hamısı bir xalqdır» – ideyası çox təhlükəli siyasi oyun olmaqla yanaşı, çox açıq, çox köklü, heç bir elmi əsası olmayan, ruhani əsası olmayan bir Zorakılıqdır.

İstəyirəm azərbaycanlılar bunu indidən bilsinlər. Ocaqdan başqa bunu deyən yoxdur.

Tavtologiya yaradıcılığından əl çəkmək lazımdır.

Sovet xalqı nə dərəcədə həqiqi anlayışdırsa, vahid Azərbaycan xalqı da bir o qədər uydurma anlayışdır.

Həm uydurma, həm də təhlükəli, həm zahiri, köksüz, əsassız, siyasətəzlik nümunəsidir.

O ki qaldı Azərbaycanda millətlərarası münasibətlərə, millətlərarası münasibətləri yaxşılaşdırmaq üçün öz türklüyümüzdən, oğuzluğumuzdan əl çəkəcəyiksə, – bu ən böyük məğlubiyyət olardı.

Azərbaycanda Oğuz Türkləri yaşayır. Oğuz Türkləri adlanan xalq – əsas, köklü xalqdır; eyni zamanda Azərbaycanda Kürd, Tat, Talış, Lahıç, Ləzgi etnik azlıqlar yaşayırlar.

Onların hər biri öz-özünüdə bir hadisədir: – vahid xalq Azərbaycanda yoxdur...

Bir xalq var, başqa xalqların nümayəndələri var.

Ancaq Azərbaycan Oğuz Türkləri, Pribaltikadan fərqli olaraq, başqa etnoslara zülm eləmir, onlara qarşı qəddarlıq siyasəti aparmır, onları ölkədən çıxartmur, qovalamır; əksinə, onlar özlərini Azərbaycanda sərbəst hiss eləyirlər və bu sərbəstliyi yaradan da bizim fitri psixologiyamızdır, – insansevərliyimizdir.

Elə bu bəsdir ki, Azərbaycanda milli ədavət olmasın.

Buna baxmayaraq, milli ədavət olursa – o, ən çox Oğuz Türklərinin yox, etnik azlıqların günahıdır.

Mən belə hesab edirəm.

2. ÖLKƏ ADI – TARİXİ AQİBƏTİMİZ

«Azərbaycan» adı bizim onsuz da mürəkkəb Aqibətimizi daha da mürəkkəbləşdirir.

«Azərbaycan» ölkə adıdır – ancaq xalq adı deyil.

Ölkə adıyla Xalq adı arasında Ziddiyyət var.

Ölkəmizin adında bir mücərrədçilik var.

Fransa deyiləndə bilirsən ki, onun əsas xalqı fransızlardır.

Türkiyə deyiləndə bilirsən ki, onun əsas xalqı Osmanlı türkləridir.

Rusiya deyiləndə bilirsən ki, onun əsas xalqı ruslardır və s.

Amma «Azərbaycan» deyəndə belə bir tamamilə mənasız və mahiyyətəz ləyaqətsiz ideyalar üçün imkan yaranır: – bütün Azərbaycanda yaşayanların hamısı Azərbaycan xalqıdır. Belə bir qondarma ideyanı camaatın gözüünə qabağında yaradırlar və ölkə adının mücərrədçiliyi buna müəyyən mənada imkan verir.

Təbiidir ki, Azərbaycan Oğuz Türklərinin ölkəsidir.

Azərbaycan – Türk Elidir.

Mən belə hesab eləyirəm.

3. SABAHIMIZ – YURDÇULUĞUMUZ

Sabahımızı Yurdçuluğun Qələbəsiylə bağlayıram.

Yolumuz – Yurdçuluq olmalıdır.

Bu nə deməkdir?

Yurdumuzdakı bütün millətlərə hörmət eləməliyik.

Pribaltika variantına getməməliyik.

Eyni zamanda, Yurdumuzun Bənzərsizliyini, Özünəməxsusluğunu daim qabartmalıyıq.

Özümüzün Türkcülüyümüzü qabartmalıyıq.

Kim ki, elə hesab eləyir ki, bundan sonra bizə qarşı hörmət azalacaq – o, səhv eləyir.

Özünə lazım deyilsənsə – kimə lazımsan?!

İndkilər çoxmillətli xalq ideyasından yapışmaqla – bizim Türkcülüyümüzü, Özümlüyümüzü, Oğuzluğumuzu danmaq istəyirlər.

Beynəlmilətçilik psixologiyasını təzədən bərpa eləmək istəyirlər.

Bəli, «köhnə Yurdçular» məğlub oldular.

Lakin kim ki, Yurdçuluq İdeyasından – Türkcülük İdeyasından əl çəkir və indi çoxmillətli Azərbaycan xalqı uydurur, onun Azərbaycana verdiyi Xeyir Yalançı Xeyirdir; bu, dəhşətli ziyandır; O Ziyana qarşı bütün xalq Döyüşməlidir.

*20 Xəzən Ayı, 15-ci il. Bakı.
(Oktyabr, 1993).*

MİLLƏTÇİLİK ƏBƏDİ İDEYADIR

Yeni Müsavat: - Zəhmət olmasa, oxucularımıza Ata fəlsəfi məktəbinin məramı haqqında qısa məlumat verin.

Asif Ata: - Fəlsəfənin məqsədi dünyanın mahiyyətini dərk etməkdir. Materializm adlanan, mahiyyətə antifəlsəfə isə dünyanın mənasına daxil ola bilmir, dünyanı maddiyyatla eyniləşdirir. Buna görə də Asif Ata fəlsəfəsi materializmin tam əleyhinədir. Fəlsəfə tarixində, o cümlədən ruhaniyyət tarixində idealizm cərəyanı da var. Ancaq idealizmdə də məna birtərəfli götürülür. Onu yalnız ağılla, zəka ilə bağlayırlar, bərabərləşdirirlər, əslində isə məna zəkadan artıqdır. Ona görə də Asif Ata fəlsəfəsi nə materializmdir, nə də idealizm, ancaq idealizmə daha yaxındır. Fəlsəfə tarixində ruhaniyyət, din də var. Dinin özünün məqsədi mahiyyətə varmaq olsa da, təəssüflər olsun ki, yalana tapınır: cənnətə, cəhənnəmə, qismətçiliyə. Asif Ata fəlsəfəsi bu nöqtəyi-nəzərdən dinin iki yaxşı cəhətini qəbul edir: müqəddəsliyi və mütləqliyi, ancaq dinin xurafatını qəbul etmir.

1-ci ideyamız Mütləq İnamdır. Bu həm fəlsəfədir, həm ruhaniyyət, həm də inam. Dünyanın dünyadan artıq, böyük, yüksək olan mənası var. Dünya mahiyyətə mütləqdir, əzəlidir, əbədidir, sonsuzdur, kamildir, ancaq təzahürə nisbidir, ötürüdür, keçicidir.

Nisbiliyin olmasının özü göstərir ki, Mütləq var. Əgər sonsuz olmasaydı, biz sonlu haqqında nəyə əsasən danışı bilərdik? Əgər əbədi olmasaydı, biz keçicilikdən danışı bilməzdik.

Dünya nə qədər pis günə düşsə də, məhv olmayacaq, çünki onun mənası özündən artıqdır. Bu nikbinlikdə heç bir yalan yoxdur. Həyat nə qədər çətin olsa da, pis olsa da, məhvə məhkum olsa da, məhv olmayacaq, çünki məna qoymaz onu məhv olmağa.

İkinci. Bu, təzə ölçü yaradır. Bəşər bu ölçü ilə yaşasaydı, indi başqa günə çıxmışdı. Ya mütləq olan var, ya da heç nə. Nisbi yoxdur.

Üçüncü. İnsanın başqa canlıdan fərqi ondadır ki, onun imkanı var öz Mütləqinə çatsın, dağın, ağacın buna imkanı yoxdur. Çünki onların ruhu yoxdur. İnsan isə doğrudan da, Nəsimi demişkən, Allah ola bilər. Əgər özü ilə döyüşə bilsə.

Heç bir dahi insan özünə layiq yaşamayıb, heç kəs özünü tam ifadə eləməyib. Özümüzən qəbrimizə ən çox könlümüzü aparırıq. Ruh nə deyilən şeydir? Mütləq İdrak, Mütləq İnam, Mütləq Mənəviyyət və Mütləq İradənin vəhdəti! Biz ölürik, ruh qalır. Yəni

Mütləq İnam qalır, Mütləq İradə qalır, Mütləq Mənəviyyat qalır, Mütləq İdrak qalır.

Dünya insanın içindən başlayır. Dünyada nə varsa, hamısını insan özü doğur. Heç bir şərait insanı doğa bilməz. İnsan şəraiti doğur, ondan artıq olur. İnsanın doğduğu nə varsa, özündən çox aşağı olur. Bu da onun bir fəlakətidir.

Biz istəyirik Azərbaycan yüksək fəlsəfi səviyyəyə qalxan Vətən olsun. Təzə inam, idrak, mədəniyyət daşıyan insanlar, heyrətamiz şəxsiyyətlər Vətəni. Bu fəlsəfə, bu İnam ətrafında fəaliyyət göstərən Ocaq var. Ocaq özündə 50-yə qədər Övladı birləşdirir.

Biz respublikanın çox yerlərinə gedirik, görüşlər keçiririk, həyatsız-küysüz; əqidəmizi yayırıq. «Məbəd» adlı dərgi hazırlamışıq. Bənzərsizliyimizi, müqəddəsliyimizi, əlçatmazlığımızı göz bəbəyi kimi qoruyuruq. Azərbaycanda nə baş verirsə izləyirik. Ruhani İntibah üçün yaşayırıq və buna hazırıq.

«Y.M.» - Sizin fəlsəfədə «qərbçilik», «şərççilik» bölgüləri varmı?

Asif Ata: - Qərbçilik – fəlakətdir. Qərb kamilliyə qarşıdır, Qərb maddiyatçıdır, Qərb seksomandır. Qərb nədir – Ziqmund Freyd. Ona baş əyirlər. Nə deyirdi Freyd? O deyirdi ki, insanın nəyi varsa, onun mahiyyəti seksdir, libidodur, cinsi münasibətdir. İnsan ən murdar cinsiyyətçidir. Lakin əxlaq qoymur o istədiyi kimi hərəkət etsin. Əxlaq qoymur çoxu cinsiyyətçilik etsin. Özünü ifadə edə bilmədiyi üçün daxili aləmin qaranlıq bir guşəsində həmin o libido, o sekslik, o yurtçılıq, o itlik qalır. Daha burada nə vətənsəvərlik, nə də qəhrəmanlıq var. Neyləyirsənsə, o seksdir. Budur Avropanın gəlib çıxdığı murdar fəlsəfə! İnsanın insanı belə alçaltması olarmı? Ancaq biz gözümüzü dikmişik Qərbə, çünki kuruq.

Özümü Şərq həm də bizim dördüncü ideyamızdır. Şərq bir zaman müəllim idi. İndi Şərq sanki özündən qorxur. Özü-özünü müsəlman adlandırır, özünü qərbçi adlandırır, Qərb oyunu oynayır, Qərb musiqisinə bənd olur. Cəlaleddin Rumisini itirib, Kantın arxasınca düşüb. Şərq və dünya ona görə bu günə düşdü ki, Şərq özünün səlahiyyətini, müəllimliyini itirdi, təqlidçilik yoluna düşdü və dünyanı tapşırırdı maddiyatçı Qərbə.

Biz istəyirik ki, Azərbaycan təzələnsin, Azərbaycan Şərqi Məkkəsi olsun. Mənim ömrümün ən böyük arzusu odur ki, özüm görəəm məbədimizin açılmasını, təzə İnam Məbədinin, fəlsəfi Məbədin; Dünyanın və Şərqi özünə qayıtmasını və bütün dünyanın

gəlib bizdən (Şərqdən) öyrənməsini. Mən qəti əminəm ki, biz mahiyyətə müəllimlik. Bizim formulamız «Türkçülük, Şərççilik, Dünyəvilik»dir.

«Y.M.» - Bizi çox zaman millətçi olduğumuza görə tənqid edirlər və bunun əksinə olaraq Azərbaycanlılığı ortaya atırlar.

Asif Ata: - Millətçilik bir vaxtlar mənə də verilmiş ittiham idi. «Müsavət» Partiyasının başqa partiyalardan fərqi bir neçədir.

Birinci. Sosial-demokratizm (bütün cərəyanları ilə birgə) ictimai bərabərlik məsələsindən yarıb. Yəni bütün siniflər ictimai cəhətdən bir-birinə bərabər olsunlar. O dövrdə (XX əsrin əvvəllərində – **red.**) «millət-millət» deyən çox idi. Sosial-demokratlardan fərqli olaraq, «Müsavət» yeganə partiya idi ki, millətçiliyi, dövlətçiliyi milli bərabərlik səviyyəsinə qaldırdı. Bu cəhətdən o nə daşnaklara, nə gürcü menşeviklərinə, nə də sosial-demokratlara yaxındır. Çox təəssüflər olsun ki, «Müsavət» Partiyası haqqında verilən yazılarda bu açılmır.

İkinci. Pantürkizm-türkçülük. Türkçülük müsavətçilərdən çox əvvəl başlayıb. Böyük türkçü Ziya Göybalp, Əli bəy Hüseynzadə və başqaları bu sahədə çox iş görüblər. Ancaq türkçülüyn partiyası Kamalın partiyası yox, Rəsulzadənin partiyasıdır.

«Müsavət» bütün Şərqdə, bütün Avropada yeganə əsil türkçü və əsil millətçi partiya idi. Elə bu indi də belədir. Sizin çiyinizə çox ağır bir yük düşür.

Üçüncü. Millətçi üçün sinfi döyüş, sinfi yurtçılıq, canavarlıq əvəzinə siniflərin tədricən ləğv olunması əsasdır. Müsavətçilər heç də demirdilər ki, mülkədar əla şeydir. Heç də demirdilər ki, kapitalist yaxşı işdir. Onlar kapitalist yox, ziyalı idilər. Onlar belə hesab edirdilər ki, öldürməknən, boğazlamaqnan deyil, tədricən kapitalizm aradan qalxmalıdır. Mən də bu fikirdəyəm. Ona görə də millətçiliyimiz bizim səmamızdır, göyümüzdür, fəxrimizdir.

«Y.M.» - Millətçiliklə Azərbaycanlılığı qarşılaşdırırlar.

Asif Ata: «Azərbaycan» sözü bizim dini mahiyyətimizi ifadə edir, daha bizim etnik və xəlqi mahiyyətimizi ifadə etmir. «Azərbaycan» sözü bizim Zərdüştlüyümüzü ifadə elədiyi üçün bizə əzizdir. Ancaq bizim etnik mayamızı təşkil etmədiyi üçün bizim başımıza oyun açə bilər. Gözəl addır və bunu obraz kimi saxlamaq lazımdır. Ancaq bizim adımız Türkel olmalıdır, çünki biz türkülük. Midiya dövründə də türk olmuşuq, hərçənd onu İqrar Əliyev kimilər danırlar. Biz türkülük. Türk və Türk millətiyik. Kim necə başa düşür-düşsün. Biz Türk

Aləminin bir hissəsiyik. Bu baxımdan, islam bizə çox ziyan vurub. Bizə XIX əsrin sonuna qədər müsəlman deyirdilər. Bu isə millətin adını itirirdi. Çox vaxt özümüz öz qədrimizi bilmədik. Nizami Gəncəvi kimi dahi fars dilində yazıb. Çünki sarayda fars dilində danışurdılar.

Mən də «azərbaycanlı, azərbaycanlığımız» yazıram. Bu ona görə belədir ki, Türk Dünyası hələ birləşməyib və biz də şərti olaraq onu (xəritə nöqtəyi-nəzərindən) ayırırıq.

«Y.M.» - Azərbaycanda yaşayan milli azlıqları türklərə yaxınlaşdırın, doğmalaşdırın Vətən birliyi, din birliyi, kültür yaxınlığı, qohumluq əlaqələri və s. var – bunlar bizim hamımızın birgə mənafeyimizi təşkil edirlər.

Asif Ata: - Əlbəttə, Vətən birdir, biz qaynaqıb-qarışmışıq, bizi bir-birimizə bağlayan mənafeyimiz birdir. Ancaq bunlarla yanaşı, biryolluq biz də, ləzgilər də, kürdlər də niyə özümüzü gizlədək? Biz türküxsə, niyə türklüyümüzü gizlədək? Biz açıq şəkildə deməliyik biz türkün, bura Türkiyədir. Ancaq türk heç zaman ağa olmayıb, başqa xalqın düşməni olmayıb, Türk ağalığı eləsəydi, OSMANLI heç indi də dağılmazdı. Utana-utana birləşmək, özünü gizlədə-gizlədə hibridləşmək yoxdur! Mən türkmən, sən necə görmək istəməyindən asılı olmayaraq, mən buyam.

«Y.M.» - Sizcə, Türk milləti öz tarixi boyu hansı səhvləri edib?

Asif Ata: - Türk öz tarixində üç böyük səhv edib. Birinci, peyğəmbərini vermədi, buna bütün imkanı ola-ola. Bunun əvəzində başqa peyğəmbərlərə işlədi.

Məhəmməd peyğəmbərin belə bir sözü vardı: harada bir asi görürəm, türkümlü göndərirəm, o saat hamı məni eşidir... Böyük bir kitab yazmaq olar ki, ərəb xəlifələrinə, ümumiyyətlə, islama türklər nə vermiş və nə almışlar. Təəssüf ki, çox şey verib, olduqca az şey almışlar.

İkinci səhvi odur ki, bir-birini sevmədi – qardaş qardaşın gözünü çıxartdı.

Üçüncü, qılınca çox yer verdi, qılıncı çox oynatdı. Dünyaya sahib olmaq olmaz – özünə sahib olmaq olar. Teymurləng də türk idi, Nəimi də. Nəimi yolunu getmədi Teymur...

«Y.M.» - Müsavatçılığa bir ideologiya kimi münasibətiniz necədir?

Asif Ata: - Birincisi, mən istərdim ki, mənim müsavatçı dostlarım öz ideyalarının düşmənləri tərəfindən oğurlanması ilə yumşaq desək, barışmasınlar. Siz o partiyanın nümayəndəsiniz. Sizin icazəniz olmadan o bayrağı almamalıydılar.

Başladılar Bayraqdan və əqidələrinizdən istifadə etməyə. Həmçinin hökumət elə təbliğat aparır ki, Məmməd Əmin Rəsulzadəni partiyadan ayırır, hiss edirsinizmi, onu qaldırırlar, ondan başqa bir adamın adını çəkmirlər. Bu bəclikdir. Bunu hiss edirsinizmi siz? Mən də Rəsulzadəyə birinci növbədə hörmət edirəm, onu bir nömrəli ziyalı hesab edirəm. Ancaq bu, siyasi bir tryuktur, belə şeyi unutmayın. Çalışın «Müsavat» Partiyasının özü haqqında, onun ideologiyası, əməlləri haqqında yazılsın.

İkinci. Türkcülük, islamçılıq, qərbçilik ideyalarının birliyi məsələsinə diqqət yetirin. Burada qaş qayıran yerdə göz tökmək olmaz. İslamçılıqla türkcülük doğrudanmı birləşib? Nə vaxt o birləşib? İslamçılıq türkcülüyə nə xeyir verir?

Üçüncü. Qərbəlmək bizə nə verə bilər? Doğrudanmı demokratiya belə gözəl şeydir? Əgər bax bu iki məsələ ilə bağlı özünüzü bir az tənqid etsəniz, mən sizlə razı olaram. Qalan bütün məsələlərdə «Müsavat» Partiyasını özümüzə çox yaxın hesab edirəm. Bu partiya böyük işlər görə bilər. İntəhası çox böyük sintez işi aparmaq lazımdır. «Müsavat»ın səhvlərini təkrar etməmək lazımdır.

Bununla bərabər, 20-ci əsrdə Azərbaycanda millətçi hərəkət olubsa, o yalnız «Müsavat»la bağlı olub. İndi də onun ideologiyasının imkanları çoxdur və Azərbaycan xalqı, ümumiyyətlə, bütün Türk Aləmi müsavatçılıqdan qidalana bilər: «Müsavat»ı muzeyə vermək olmayacaq. **Millətçilik əbədi bir ideyadır.**

«Y.M.» - Qəzetimizə nə arzulayırdınız?

Asif Ata: - Sizin qəzetinizə, partiyanıza ləyaqət arzulayıram. Gerçəkliyin təsirinə düşməyin, qoy gerçəklik sizin təsirinizə düşsün. Zamanın təsirinə düşməyin, qoy zaman sizin təsirinizə düşsün. Şəraitin təsirinə düşməyin, qoy şərait sizin təsirinizə düşsün. Mühitin təsirinə düşməyin, qoy mühit sizin təsirinizə düşsün.

Xoşbəxtik, çünki yükümüzdən böyük fərhimiz yoxdur!

Müsaibəni apardı:
Rövşən Məmmədli.

YALNIZ RUHANİYYATÇILIQ BƏŞƏRİ XİLAS EDƏCƏK

Siyasi dünya hərbi gücü tanıyır, iqtisadiyyat tanıyır, siyasət tanıyır. Təəssüf ki, belədir. Bütün Amerika ruhaniyyatı «Məndə sığar iki cahən, mən bu cahana sığmazam» kəlamına bərabər deyil. Amma Amerika Amerikadır, Azərbaycan – Azərbaycandır. Bu, XX əsrin özünün eybəcərliyindən doğan bir maddiyyatçılıq dəhşətidir ki, bunu biz görək bilək və dəhşətə gəlməyək. Cənubi Azərbaycan məsələsi ən aşağısı 30 milyon Azərbaycanlı deməkdir. 30 milyon azərbaycanlı Azərbaycanın regionda vəziyyətini kökündən dəyişdirərdi, Zaqafqaziya birinci ölkə olardı və dünyanın mövqeyi tamam dəyişilərdi. Onda erməni bizimlə belə danışmazdı. Erməni quyruğunu qısardı. Ən azı budur. Hələ mən Cənubi Azərbaycanın Yerə-Göyə sığmayan ruhani mənasından və Səttarxan üsyançılığından danışmıram. Öz dövründə Səttarxanlıq çox böyük hadisəydi. Öz dövrü üçün. Elə buna görə də Cənubi Azərbaycan məsələsini asan bir məsələ kimi, beş günə həll olunması məsələ kimi duyğulu, idraksız, tələm-tələsik, düşülməmiş addımlar, hərəkətlər, xüsusilə də əvvəlki üsullar, cərəyanlar kimi başa düşmək səhvdir.

Cənubi Azərbaycan məsələsinə qarşı bütün dünya dayanıb. Dünya dayanıb deyəndə, elə başa düşmək lazım deyil ki, dünya öz fikirlərini daim izhar edir. Siyasət ona görə siyasətdir ki, o yüz sözün birini deyir, bəzən isə heç birini də demir. Böyük Azərbaycan, ermənilərin başa düşdüyü mənada böyük yox, sözün əsil mənasında böyükdür. Kim başqa cür düşünür, onun ağı yoxdur. Ya da o naşiddir. Ya da az oxuyur, az düşünür. Rusiya imperiya kimi düşünülüb. Pyotr vaxtındakı o ideya olmasa, Rusiya o saat məhv olar, elə qurulub onun təməli. Ondan ötrü də imperiya o zaman imperiyadır ki, onun ətrafında böyük olmur, ya da çox ortalar olmur. Əsasən balacalar olur. Hansı ağa istəyər ki, onun rəiyyəti güclü olsun? Rəiyyətin ayrı-ayrı xüsusiyyətləri var. Biri var açıq rəiyyət, biri var şərti rəiyyət, biri də var gizli rəiyyət. Hələ mən türkçülük məsələsini bura qatmıram. Sırf Azərbaycan məsələsindən danışmıram. Ona görə sabah biz ayağa qalxacağıq. O zaman Rusiya bacardıqca bizə ziyan vuracaq. Ona görə də döyüşən ölkə bunu bilməlidir. Bizə qarşı Qərb duracaq – başda Amerika olmaqla! Amerika bir tərəfdən İrani zəiflətmək üçün bizə dil verəcək, lakin bizə dil verəcək yalnız. Elə

eləyəcək ki, həm İran zəifləsin, həm də Cənubi Azərbaycan Şimali Azərbaycanla birləşməsin. İndiki siyasət çox mürəkkəbdir. Ona görə bizi Kürdün vəziyyətinə salacaqlar. Daha demək lazım deyil ki, İran bizə qarşıdır. Bu təbii. İran elə ən çox bizi tuşlayıb. Hər şeyi görək açıq desin? Öz dilinnən? Ömründə İran Təbrizi verməz. Təbrizsiz İran yoxdu. Hətta rəsmi Türkiyə də istəməz biz birləşək. Təəssüflə mən bunu deyirəm. Mən özüm pantürkistəm. Amma mənim pantürkizməmin rəsmi Türkiyə siyasətinə dəxli yoxdur.

Beləliklə də qardaşlarımız, bacılarımız, balalarımız bilsinlər, onların o gözəl duyğuları idraklaşsın. Onlar bilsinlər neyləyirlər. Dünya ilə döyüşməkdən qorxmasınlar, lakin vəziyyəti bilsinlər. Cənubi Azərbaycanda döyüş dünəndən başlayıb, bu gün də davam eləyir. Lakin necə? Köhnə inqilabi yolları? İnqilabın ən böyüyü Oktyabr inqilabı idi, bir gündə oldu, 70 ildən sonra süquta uğradı. Heç yuxuda da bunu görmək olmazdı. Ocağımız, Ata Cənubi Azərbaycan məsələsini hər gün düşünür. Təkrar eləyirəm ki, bu bir nömrəli məsələdir və bizim qənaətimiz belədir. Atanın, Ocağın! Nə qədər ki, islam adlanan falçılıq hökm sürür, bizim qələbələrımız məğlubiyətə bərabər olacaq. Özünü bilirsiniz ki, məğlubiyət bizə necə baha başa gəlir. Və psixoloji cəhətcə xüsusilə bundan sonra xalq uzun zaman özünə gələ bilmir. 46-cı il də bunu göstərdi. Əgər müəyyən bir xəlifət dövründə islam ərəbçilik idisə, indi o farsçılıqdı. İmam Xomeyninin fəlsəfəsini bilirsiniz. İslam dövləti lazımdı bəşərə. Yəni demək fars dövləti. Necə ki, kommunizm millətlərin bir-birinə qovuşması adı altında Rus dövləti yaradırdı. Stalin artıq «zona dillərindən» danışdı. Və Xomeyni ərəb üçün eləmir. İslam inqilabını, fars üçün eləyirdi və deyəndə ki, dünyəvi islam dövləti olacaq – o, fars dövlətini deyirdi. Ona görə içindən məhv eləmək lazımdı əsarəti. İçindən məhv etmək üçün də islamla döyüşmək lazımdır. Ağılnan, idraknan, addım-addım, hal-hal başa salmaq lazımdır ki, nə üçüncü bütün bu məscidlərdəki o təbliğat, nə üçüncü o mollalıq, nə verir o azərbaycanlılara? Doğrudanmı, türk ruhuna uyğundur islam, itaətçilik, cəhənnəmçilik, qadının qara dünyaya qorq olunması, qara paltarlı azərbaycanlımız? Azı budu və nə üçün oldu bu inqilab və inqilabda azərbaycanlılar məhv oldular. Oktyabr inqilabından sonra Bakıda da buna bənzər bir şey oldu, amma hər halda Xomeyni inqilabından qırılan azərbaycanlıların sayı daha çox oldu. Və nə verdi bu, nədi bu qurban bayramları, bu səhərdən axşama kimi ağlamalar, İmam Hüseyin üçün? Öz dərdinə niyə ağlamırsan? Elə bil

nə Sabir varmış, nə Cəlil Məmmədquluzadə varmış; elə bil nə böyüklərimiz varmış!..

Görəcəksiniz, Rəfsəncani yavaş-yavaş, incə-incə, dırnağınan qərbləşməyə doğru yüyürəcək. Ona atom bombası lazımdır. Ona texnika lazımdır. Lakin idealından əl çəkməyəcək. Bunların fəlsəfəsi, bunların yönü ermənilərinə bənzəyir: çox şeydən yapışım ki, az şeyi buraxmayım əlimdən və qopardım. Elə bilirsiniz ki, erməni, doğrudan da inanır Böyük Ermənistanın qayıtmasına? Xeyr, ona torpaq lazımdır. O, böyükdən yapışır ki, kiçiyi qopartsın. Həmçinin də İran. İran dişinnən, dilinnən, dırnağınan Cənubi Azərbaycandan yapışır. Nəyə görə Cənubi Azərbaycanlılar deyirlər ki, biz farsıq? Nəyə görə onlar deyirlər ki, Midiya farsdı? Midiya fars olsa idi, niyə bəs Kir hücumu keçdi? Kir niyə döyüldü Astiyaqnan? Özünən döyüldü fars? Nəyə lazım idi o əyalət? Sonra bəs Kirin qələbəsindən sonra Azərbaycan, yəni Midiya ora niyə qayıtdı?

Yalandı! Azərbaycan heç vaxt dar dairə səviyyəsində xoşbəxt ola bilməyəcək. Biz qoşulanda itirmişik. Biz elə şey yaratmalıyıq ki, bizə qoşulsunlar. Bizə yaxşı mənada vüqar lazımdır. Biz ərəbə qoşulduq – itirdik. Biz farsa qoşulduq – itirdik. Rusa qoşulduq – məhv olduq. İndi təzədən bizi kapitalizmə qaytarırlar. Onlar hamısı varlıqdır. Onlar hamısı insanın pul hakimiyyətinə, əsarətə qatılmasıdır. Bir nəfər şair, sənətkar, filosof tapın ki, o kapitalizmi sevsin! Bütün dünya ruhani mədəniyyəti kapitalizmə qarşı Şekspirdən başlamış! Yalnız ruhaniyyətçilik bəşəri xilas eləyəcək və Azərbaycan burda başlanğıc olmalıdı. Bizə qoşulmalıdırlar: bacarıq biz bunu. Gəlin görək, tariximizi bir balaca varaqlayaq: bir Zərdüşt bəsdir bütün dünyaya, bir Babək bəsdir bütün qəhrəmanlara!

Kim deyib ki, insan Allahdır?! Feyerbax deyib? Hegel deyib? Heç kəs deməyib! Kimin Füzulisi var, kimin muğamı var?! Niyə biz başlanğıc olmayaq?! Niyə biz mərkəz olmayaq? Niyə biz mənəbə olmayaq? Olmuruqsa, deməli, özümüzü tanımamışıq. Ona görə də nə qədər ki, bir olmamışıq, Qələbə çalmaqcağıq.

Yer-Göyü titrədən iş görməliyik! Ondan sonra təbii ki, Azərbaycan xalqı ayağa qalxacaq. Bütün xalqı ayağa qaldıracaq.

Güntay: Ata Ruhunu Ürəyimdə Aparıram!

Ata: Ürəyin Qaranlıqları yarsın!

Yükümüzdən Böyük Fərəhimiz yoxdur!

Söhbəti apardı: **Güntay Atalı**

OCAQ VƏ ONUN İŞİĞİ ARTIQ CƏNUBİ AZƏRBAYCANA DA DÜŞÜB

Müxbir: Xoş gördük Sizi, möhtərəm Ata!

Asif Ata: Xoş günün olsun, oğul!

– Necə varsınız, vəziyyətiniz nə təhərdir?

– Özünəməxsus, səmərəli.

– **Axır zamanlar mətbuatda geniş meydan verilənlərdən birisiniz. «Mütləqə İnam» təməlinin yaradıcısı kimi Atasını olduğunuz Ocaq Amalının yaranma səbəbləri, əsas ideya və məqsədləri barədə lütfən danışmağınızı xahiş edirəm.**

– Əvvəla, yaranma səbəbi haqqında. Necə oldu ki, Ocağımız yarandı. Birinci: dinlərin heç birində İNAM olmaması, İNAM zərurəti. O yerdə ki, İNSANA İnam yoxdur – orda İNAM yoxdur. O küfrdür, dinlərin hamısı insanı alçaldır. Və onu ram eləmək üçün qurulub. İnsanın ağı varsa da, Allahın ağından asılıdır, özünün bir iradəsi varsa da, Allahın iradəsindən asılıdır. Bəs yaxşı, onda nəyə görə verilir bu ağıl, bu iradə insana? İnsanın həyatını hədsiz dərəcədə mənasızlaşdırır və onu özündən eləyir DİN. Əslində heç kəsə heç nə vermir. Demək Ocaq da dinin inamsızlığından yarandı. Mən başa düşdüm ki, İNAMSIZLIQ olmaz. Eyni zamanda bildim ki, DİN adlı inam olanda pisdir. İnamsızlıq olanda gəlib çıxır Eynşteynin nəzəriyyəsinə və ağıl başlayır İNSANA qarşı çevrilməyə. Elm axı heç nə vermədi bəşəriyyətin ruhaniyyətinə – nə Kopernik, nə Darvin. Heç olmasa, din verməli idi, din də vermədi. Çox pis vəziyyətdə idim – gərgin. Hayıf ki, o dövrdə mənim pərəstişkarlarım yox idi. Mənim şəklimi onda çəkmək lazım idi.

– **Hansı illəri nəzərdə tutursunuz?**

– 58–60-cı illəri. Çıxış yolu tapa bilmirdim. Söhbət eləməyə heç kəs yox idi. Hamı öz işində idi. Mən isə dərd içində qovrulurdum. Bu nə DİNdır, nə İNAMdır... Yaxşı, bu dünyada az əzab çəkmişik ki, o dünyada da bizi dirildəcəklər, cənnətə göndərəcəklər. Sonra Allah qayıdacaq, İsa qayıdacaq... Bu nə xeyirdi ki, onun mükafatı olacaq? Belə inam olar?! Sən bu dünyada əzab çək, o dünyada hürilənmən kef çəkəcəksən. Bax, dinin bu inamsızlığından Ocaq yarandı. Bəli, biliyin azlığı, idrakın zəifliyi və dünyanın bilik səviyyəsinin aşağı olması dairəsi – Ocağı bunlar yaratdı. Birinci səbəb bu oldu.

İkinci səbəb sosializmə nifrətdən doğurdu. Sosializmdə bu qədər qan töküldü, inqilablar oldu: İngiltərə inqilabı, Kromvel inqilabı və Lenin inqilabı. Nə qədər inqilablarda adamlar qırıldı. Kitablar var cild-cild bu barədə, əsərlər yazılıb. Kommunizm deyilən cəfəngiyyat Platondan başlayan bir şeydir. Bizim eradan əvvəl IV əsrdə başladı və gəlib çıxdı məzdəkilərdən XX əsrə qədər. Niyə belə oldu? Demək, Ocaq həmçinin Marksizmə, kommunizmə qarşı şübhədən yarandı.

Üçüncü səbəb Qərb və Şərq məsələsi ilə bağlıdır. Əgər Qərb ədəbiyyatını bilməsəm, bu ədəbiyyatdan başı çıxanlar məni savadsız adlandırırlar, lakin Şərq ədəbiyyatını bilməmək qəbahət sayılmır. Şərq niyə bu günə düşdü, niyə ucuzlaşdı?

Bax, bu üç səbəb məni özümdən elədi. Öz dərrakəmdən elədi, yollarımı tamam ayırdı. Mənə böyük özümlük verdi – Ocağı yaratdım.

– Belə çıxır ki, Ocaq ideyalarından biri kimi Mütləqə İnam dini inamdan kəskin fərqlənir?

– Burada söhbət təzə İNAMdan gedir. Yurdumuzla bağlı nə varsa, həmin o inamın əsasında təzə İNAM, təzə peyğəmbərlik əsasında Yurdumuz kökündən, tamamilə dəyişilməlidir. Bundan sonra Şərq dəyişiləcək, sonra Avropa.

– Səhv etmərsən, Ocağı 79-cu ildə qalamısınız. Ötən 15 il ərzində Azərbaycanda çatılan Ocağın işığı daha haralara düşüb?

– Bəli, Azərbaycanda yaranıb Ocaq və artıq onun işığı Cənubi Azərbaycana da düşüb. Şişirtmək fikrində deyilik. Bir çox Şərq ölkələrində, hətta Avropada da Ocağın istisinə qızınanlar var: İsveçdə, Əfqanıstanda, Türkiyədə və Hollandiyada.

– Maraqlıdır, dünyanın müxtəlif ölkələrinə işıq saçan Ata Ocağı Yurdumuzun hansı bölgələrini əhatə edir?

– Bakı şəhərində 4 Ailə yaratmışıq. Sumqayıtda, Beyləqanda Ailələrimiz fəaliyyət göstərir. Gəncə şəhərində yaranmalıdır, Masallı bölgəsində yaranacaq – bu günlərdə oradan qayıtmışdıq. Çalışdığımız, istəyimiz odur ki, Azərbaycanın elə bir kəndi, elə bir şəhəri olmasın ki, orada Ailəmiz olmasın.

– Ailənin sayına məhdudiyət qoyulurmu?

– Keyr! Qoy bir şəhərdə 5 Ailə olsun, 10 Ailə olsun. 3 adam olandan sonra Ailə yaratmaq olar – 3 övladdan sonra.

– Bu cəhətdən digər ictimai-siyasi təşkilatlara bənzəyiş var elə bil: 3 nəfər olduqda təşkilatın özəyinin yaranma mümkünlüyünü deyirəm. Axı siz Ocağı fərqli hesab edirsiniz.

– Bizdə təşkilatçılığın heç əsası yoxdur. Çünki bizdə nə idarə var, nə sədr. Burada hamı eynidir. Heç kəs heç kəsdən fərqlənmir. Bizdə rəiyyət olmur, balaca adam yoxdur Ocaqda. Hamı – bütünlük övladlar böyükdür, qeyri-adidir. Və onların bir Atası var; bu da təbiidir. Ailə yaranmasında iki nəfər azlıq etdiyindən «üç»ü minimal götürürük. Sonra dörd ola bilər, beş də və i.a.

– Asif Ata, eşitdiyimə görə, Ocağın özünəməxsus tələb və qaydaları var.

– Ocağın tələbi belədir: Hər bir övlad üç böyük əmələ sahib olmalıdır – Amallaşma, İnsanlaşma və Xalqlaşma.

1. Amallaşma – yəni müqəddəsətımızı öyrənmək və özümləşdirmək. Elə-belə öyrənmə yox, o dərəcədə öyrənmə ki, toz qədər şübhə qalmasın İNAMa. Çünki əgər sən inamında şübhə varsa, nə haqqın var ki, başqalarını İnama dəvət edirsən?!

2. İnsanlaşma – hər bir kəs, hər bir Ailə Övladı özü ilə döyüşür, artır, öz-özünün tam nəzarəti altında olur. Və sonra Ataya ildə bir dəfə hesabat verir.

3. Xalqlaşma – nəyin var, özgəsinə ver. Öyrəndikcə öyrət. Çünki bizim məqsədimiz təkə özümüzün kamilliyimiz deyil, bizim məqsədimiz Azərbaycanın kamilliyidir. Biz elə bir xalq yaratmaq istəyirik ki, o, bəşəriyyətə İNAM dərsi desin, mənəviyyat dərsi desin, idrak dərsi desin, iradə dərsi desin.

Ocaqçı olmağın şərtlərini də deyim sənə. Ocaq övladı olmaq üçün ATAYA rica qəbul eləyir və deyirlər ki, ömrümüzü sənə həsr eləyirik, götür, Ata, necə istəyirsən sərf elə. Bundan sonra təzədən ömür başlayır, təzədən doğulur (ruhən anadan olur) və ATA ona təzə ad qoyur. İndi bizim 80-ə yaxın Övladımız var – artacaq da. Onu da deyim ki, ruhani Övlad çox olamaz axı! 7 milyona yüz Övlad bəs olacaq. Övladın həyat tərzi barədə: kasıblıqdan utanmamaq, halallıqdan usanmamaq, əlçatmazlıq, müstəqillik və doğmalılıq. Bənzərsiz olduğun dərəcədə doğma olmalısın.

Sonra bizim öz təqvimimiz var, özümüzün mərasimlərimiz var, bayramlarımız var. ATAYA olan ricalar da var (Bu xüsusi bir söhbətin mövzusu).

– **Müqəddəs Ata, gəlin bir qədər geriyyə qayıdaq. Nə vaxtdan Ruhani Ata olmusunuz? Və ümumiyyətlə, ATA sözü mahiyyətə nə deməkdir? Xristianlarda keşişlərə xitabən işlədilən Ata məfhumu ilə bağlılığı yoxdur ki?**

– «Ata» sözünü adıma Övladlarım əlavə ediblər. 1979-cu ildə bizi Universitetdən qovub çıxartdılar. Gəldik «Bilik» Cəmiyyətinə. Gördük daha burada «klub» sözünə ehtiyac yoxdur (Əvvəl adı «Estetik və etik tərbiyə klubu» idi). Ona görə də başladığımız əməlimizi öz adı ilə «Ocaq» adlandırmağa. Belə qərara gəldik ki, «Ocaq»ın sədri olmaz – ATAsı olar və Övladlarım bu adı mənə verdilər. Lakin bu ad Peyğəmbər sözünün türk ekvivalentidir.

Xristianlar ATA sözünü özünə götürdülər və bir saniyə atalıq eləmədilər. Keşiş ATA deyirdilər və keşiş «ata» nə deyir; itaətkar ol, Allah qayıdacaq, dünyada səni əzab gözləyir. Nə təhər Ata ola bilərsən ki, sən yalançısan?! Yalançı «ata» Ata ola bilərmi? ATA sözü keşişdən əvvəl yaranıb, heç kəsə onu vermək lazım deyil, heç kəs onu israr edə bilməz. Xristian atalar yarım saat belə Ata olmayıblar. Çünki daim aldadıblar, itaətə çağırıblar, o dünya ilə qorxuzublar və insanı özündən ayırıblar. Mənim üçün bu söz nə xristianlıqdan gəlib, nə Dədə Qorquddan gəlib. Bu söz özü müstəqil bir sözdür – məqsəd də Azərbaycanımıza, yurdumuza mənəvi ATAlıq eləməkdir. Ağalığ yox, ATAlıq. Sərkərdəlik yox, ATAlıq. Becərmək, tərbiyə etmək, böyütmək – bağbanlıq mənasında.

– **Asif Ata, Siz əsl müqəddəslər kimi, peyğəmbərlər kimi tənha yaşayırsınız. Haqqınızda ailənizin olmaması ilə bağlı müxtəlif fikirlər də az deyil. Xahiş eləyirəm bu məsələyə münasibətinizi bildirəsiniz.**

– Bu saat mənim 80-ə yaxın övladım var, lakin heç biri cismani övlad deyil – ruhani Övladlardır. Mən ruhani Ailə qurmaqla həm başqaları, həm də özüm üçün sübut etdim ki, cismaniliyi ötmək olar. İndiki ruhani Övladlarım mənim üçün qətiyyənlə cismani övladımdan aşağı deyillər. Doğrudan da insanın ən böyük fərqi ondadır ki, o özünə ruhani Ailə qura bilər, ruhani Övladları ola bilər. O ki qaldı şəxsi ailəm olubdur. Oğlum da var, 23 yaşında. Ancaq ailə sonradan dağıldı. Adətən belə hallarda biqeyrət kişilər bütün nöqsanları arvadlarının üstünə yıxırlar və deyirlər ki, mənim arvadım pis idi, filan idi – ona görə də ayrıldıq. Mən isə belə eləmirəm. Bütün məsələ bundadır ki, fəlsəfə, ruhaniyyət, mənim görəcəyim işlər özü məndən bir yox, beş ömür tələb edirdi. Ərə gələn qadın heç vaxt dahiyə,

yaxud peyğəmbərə ərə gəlmir. O istəyir ki, ev-eşiyi olsun, əri yanında olsun. Evi böyüsün, qonşu var; kiminsə evinə təzə nə isə gəlir, maşın və s. Burda mən heç pis şey də görmürəm, meşşanlıq da görmürəm. Mənim qadınım adı qadın olsa da, ağıllı qadındır, çox namuslu, qeyrətli qadındır. Mənim tələbəm olub, dərns demişəm ona. Amma neyləsin ki, Asif ATAnın içində belə dəhşətli narahat duyğular, fikirlər, bu dünyanın gedişatı ilə bağlı, yurdumuzla bağlı onun özündən asılı olmayaraq fitri filosofluğu, peyğəmbərliyi, o suallar ki, ona cavab verilməliydi, bütün bunlar hamısı ATAnı evdən-əşikdən ayırırdı. Uşaq necə böyüdü, nə təhər oldu – hiss eləmirəm. Çox gərgin daxili dünyam vardı. O daxili dünya məni evdən ayırırdı. Səhər gedirdim, axşam gəlirdim. Suallara cavab tapmaq üçün oxumalıydım, fikirləşməli idim. Ona görə də qadınımı – əvvəlki həyat yoldaşımı qətiyyənlə qınamıram. O gündən ailəm dağılmağa başladı. O, hiss elədi ki, fəlsəfə adlı, peyğəmbərlik adlı günüsü var. Bu məsələnin bir tərəfi. Əsil səbəb bu idi. ATAnın peyğəmbərliyi onun ailəsinə çox ciddi mane olurdu. İndi mən fikirləşirəm ki, hərçənd mənim Ata olmaq haqqım vardı, lakin evlənmək haqqım bəlkə də yox idi. Çünki ailə özü də ömür istəyir. Ailə özü də istəyir ki, sən ona qəlbindəki odu verəsən, ağılıdakı işığı verəsən. Elə ki sən qəlbindəki odu ona vermirsən – o soyuyur. Elə ki, ağılıdakı işığı ona vermirsən – o, qaranlığa qərq olur. Neyləsin bu yazıq qadın?! Hardan bilsin ki, sənənin Ocaq aqibətin var, nə bilim peyğəmbərliyim var? Onun nəyinə lazımdır bunlar, loru dildə desək, onun üçün çox adi bir adam lazımdır ki, yanında olsun, həmişə o deyən olsun – ev böyüsün və s. Bu sualı yaxşı verdin. Hər yerdə verirlər bu sualı. Biryolluq bunu da nağıl edim. Qəti əminəm ki, elə adam var, ömrü fanatikcəsinə peyğəmbərliyə yazılıb, yaxud onun ömrü peyğəmbərliyə yuvarlanıb. Mənim zənnimcə, onun ailədən imtina etməsi lazımdır. Bir nəfər bunu etməli idi, bu qurban verilməli idi. O dərəcədə mənim ömrümün yolu gərgin duyğularla bağlı idi ki, gərək ailədən kənara çıxaydım. Ailənin dağılma səbəblərinin bir tərəfi bu olsa da, daha konkret tərəfi 1982-ci ildə ATAnın təqibi ilə bağlıdır. O zaman ATAnı partiyadan çıxartdılar, işdən çıxartdılar və s. Onda mənim həyat yoldaşımı apardılar həmin o idarəyə (DTK-ya) və dedilər ki, biz sənənin ərinə öldürəcəyik. Sənənin oğlun var, onu da saxlamalısan, xilas eləməlisən. Bu ikisi birləşdi o bayaqkı ümumi hal, o psixologiya ki, mən açdım sənə hərtərəfli, həm də bu ailəni saxlamaq, uşağı

saxlamaq. Əslində bu bir oyun idi, çünki onlar özləri pozdular ailəmi və hətta dedilər ki, ATA pozğundur – ailəsini atıb. DTK-da əxlaq deyilən şeydən əsər-ələmət yoxdur.

– **Hal-əhval tuta bilirsinizmi əvvəlki ailənizlə?**

– İndi yaxşıyıq. Arabir zəng eləyir mənə. ATAyın çox maraqlanıq. Oğlumun da deyəsən ata olmaq vaxtıdır. Bir sözlə, ələ-qələrimiz yaxşıdır.

– **Mən üzr istəyirəm, adətən bu cür adamlara deyirlər ki, filankəs xoşbəxtidir, yaxud bədbəxtidir. Siz buna nə təhər baxırsınız? Təbii ki, cismani ailədən uzaqlaşıb ruhani ailə qurmağı nəzərdə tuturam.**

– Ay sağ ol! Mən bunu əvvəldə demişəm. Özümü ona görə hədsiz dərəcədə xoşbəxt sanıram ki, həqiqətimi tapmışam. Həqiqəti tapan adam xoşbəxtidir. Bəzi adamlar həqiqətlərini tapmaq istəməzlər. Həqiqəti axtaran adam üçün həqiqəti tapmaqdan başqa xoşbəxtlik yoxdur. Mənim tutalım ki, ailəm də olsaydı, başqaları kimi olsaydım da, belə həqiqəti tapmasaydım, bir saniyə də xoşbəxt olmazdım. Axı mən xoşbəxt deyildim. 5 ildə ki, mən axtarırdım – bir saat da Moskvada olduğumu hiss eləməirdim. Sanki Moskvada oxumurdum, orda deyildim. Elə bil səhrada idim, peyğəmbərlər kimi. Həqiqət axtarırdım – heç kəs yanımda yox idi. Ona görə də özümü xoşbəxt sanıram azdır, söz tapmıram deyim. Nə yaxşı ki, Ocaq əmələ gəldi! Nə yaxşı ki, ümidlərim doğruldu! Nə yaxşı ki, məndən asılı olmayaraq, məndə olan bu fitri peyğəmbərliyim və filosofluğum aşkarlandı. Və özünü tapdı! Ona görə də mən özümü tam xoşbəxt sanıram.

– **Maraqlı söhbət üçün sağ olun, Möhtərəm Ata!**

– Sən də sağ ol!

Söhbəti apardı:
«525-ci qəzet»in əməkdaşı
Yusif Mahmudov.

İNAM YOLU

Zərdüşt işığının, Dədə Qorqud ağsaqqallığının, Nəsimi sığmazlığının, Füzuli aşıqlığının, Babək qeyrətinin, Muğam hikmətinin, Saz möhtəşəmliyinin müşayiəti ilə 15 ildir ki, çatılan bir Ocaq Yurdumuza ruhaniyyət işığı saçmaqda, «İnsanlaşın – İnsanlaşdırın!» harayı ilə yanmaqdadır.

Bu Yolun başlanğıcı çox enişli-yoxuşlu olub və o, çox qorxunc uçurumlardan, sərt döngələrdən, qatı qararıqlardan... keçib. Dediyimiz odur ki, heç zaman hamar, asan olmayıb bu Yol. Və biz bunu təbii saymalıyıq. Yaxşı bilirik ki, hamar, əzab-əziyyətsiz yollar üstündə heç bir ali məqsəd, ülvə niyyət, ideal istək dayanmır. Bütün bunlar üçün məhz Ocağın keçdiyi İnamçılıq («Asifçilik») yolu gərəkdi!

Azərbaycanımızı həqiqi anlamda azad, müstəqil və güclü görmək, özünün dediyi kimi – adamı insanlaşdırmaq! Filosof – yazıçı – tənqidçi – yalansız İnam yaradıcısı, illərdən bəri ömrünü şam kimi bu istəklə əridən Ocaq Atası – əzabkeşi, bu müqəddəs niyyətin işığına yığışan 80-dən çox övladın ruhani Atası **ASİF ATA** «Doğru yol»un qonağıdır.

– **Asif Ata, «Ocaq» və «Fikir Evi» yaradıcısı kimi istək və məqsədlərinizi açıqlamanızı istərdik.**

Asif Ata: Mənim Yolum – İnam Yoludur. Məqsədim Dini və Ateizmi İnamla əvəz etməkdir. Din yalançı İnamdır – qismətçilikdir, itaətçilikdir, cənnətçilikdir, cəhənnəmçilik, əfsanəçilikdir. Ateizm – Mütləqiliyin, ruhçuluğun inkarıdır, **maddiyatçılıq dinidir.**

İnam dünyanı öz Mənasına tapşırır, həyatı öz Mənasına tapşırır, insanı öz Mənasına tapşırır; dünyanın mənasını əzəli sayır, əbədi sayır, sonsuz sayır, kamil sayır; dünyanın hansısa bir bənnə tərəfindən tikilməsinə, hansısa bir hökmdar tərəfindən idarə olunmasına inanmır.

İnamda dünya öz Dünyalığından yaranıb, həyat öz Həyatlığından yaranıb; dünya üzərində dünyadan qeyri Qüdrət yoxdur. Dünyaya İnam – Dünyanın Mənasına İnamdır.

Mən Mütləqə inanıram, yəni dünyanın, həyatın, insanın əzəli, əbədi, sonsuz, kamil Mənasına – hadisələrdən, təzahürlərdən artıq olana – **Dünyadakına.** Əminəm ki, keçici, dəyişkən, sonlu, qeyri-

kamil, nisbi hadisələrin arxasında Mütləq Məna dayanıb; **dünya mütləq təmələ malikdir**; bu səbəbdən də Dünya Binası – uçmur, uçmayacaq; **dünya tikilməyib, yaradılmayıb, – öz Mənasından yaranıb.**

Mən İnam yaradıcısıyam – cadugər deyiləm, caduya inanmıram; elmə, biliyə, fəlsəfəyə əsaslanır İnamım – cəhalətə əsaslanmır, cəfəngiyyətə əsaslanmır; Kitablari özüm yazmışam – onlar xaliq tərəfindən nazil olunmayıb; atəşli fəhm qolumdan tutub – ancaq gözlərimə heç bir əsrarəngiz Varlıq görünməyib, qeybdən gələn səslər də eşitməmişəm – heç bir Yaradanın hökmünü yerinə yetirmirəm; hipnozçuluğum, transçılığım da yoxdur; İnam Yaradıcısı Yüknü daşıyıram; çığırtdılar sərməstliyinə laqeydəm, təmənnəsizlik və fədakarlıq aqibətində sabitəm. İnamımla yaşayıram; qısa ömrü uzun ömürlü Amala həsr eləmişəm – zənnimcə, bu – Müdrək Qətiyyətdir.

Məqsədim – Mütləqə İnam əsasında İnsan yetişdirməkdir. Yüksək idrak, yüksək mənəviyyət, yüksək iradə səviyyəsində Xalq becərməlidir Ocaq. İnsanlaşmalıdır adamlar – onda bəşər fəlakətdən xilas olacaq.

Mənim fəlsəfəmdə insan özündə Mütləq Məna gəzdirən və bu səbəbdən də şəraitdən, mühitdən, cəmiyyətdən üstün olan, Mütləqiliyə can atan və Mütləqləşməyə qadir olan Ruhani Varlıqdır («Ruh» sözündə heç bir xurafat yoxdur; o, İnsaniliyin rəmzidir – İnam, İdrak, Mənəviyyət, İradə birliyi).

İnsanlaşmadan ləyaqətli həyat qurmaq olmaz.

– Sizcə, türk xalqlarının idrak birliyinə – bütün mübahisəli, münaqişəli məsələləri gələcəkdə birgə (xristianlarda olduğu kimi) aradan qaldırmaq niyyəti nə zamansa baş tutacaqmı? Bu birliyin bədxahları barədə Ata nə deyirdi? Bir də... Türkiyəyə yaxınlaşma əslində Qərbə yaxınlaşma deyilmi?

Asif Ata: İndiki vaxtda Türk Birliyinin qarşısında iki böyük maneə durur: Qərbçilik və İslamçılıq.

Məqsədim – Yurdumuzdan, Azərbaycanımızdan müqəddəslik ölkəsi yaratmaq, onu Ruhaniyyət Mərkəzinə çevirmək, Türk şərqiyyətinin bəşəri mahiyyətini təsdiq etməkdir. **Məqsədim** – kapitalizm və sosializm dairəsini yaran İnsani-Ruhani Cəmiyyətdir. **Məqsədim** – müstəqil Vətəndir; müstəqil iqtisadiyyət, müstəqil siyasət, müstəqil mədəniyyət birliyi.

Məqsədim – Şərq özümlüyüdür: qərbçiliyi, təqlidçiliyi rədd edən.

Məqsədimi zorakılıq, başkəsənlik yoluyla həyata keçirmək niyyətinə deyiləm; bağbanlıq aqibəti seçmişəm – ağıllarda, ürəklərdə, iradələrdə İnam yetirmək, İdrak yetirmək, Mənəviyyət yetirmək – dünya insan acıdır, İnsan azlığından əzab çəkir; İnsan vermək lazımdır dünyaya ki, dünya məhv olmasın.

Qərbçilik – türkləri ümumi Qərb dairəsinə salır – özgüləşdirir: tədricən, aramsız, məharətlə, siyasətçil. **İslamçılıq** – türkləri müsəlmançılıq dairəsinə salır – özgüləşdirir, xurafat qaranlığına qərq eləyir.

Qərb ölkələri özlərini «xristian aləmi» adlandırırlar; ancaq Şərq ölkələrinin çoxunu İslam Dünyasına aid edirlər; əslində onları qeyri-mədəni sayırlar. Şərqlilərin arasında bu fərqlənməylə qürrələ-nənlər tapılır.

İslamçılıq türkcülüyə Qərbçilikdən az ziyan vermir. Türkcülüyə qarşı təkə qərbçilik dayanmır: iki qütb Türkcülüyə qarşı birləşir.

Zənnimcə, türklər Mütləqə İnam əsasında birləşməlidirlər.

İnsaniləşmə əsasında birləşməlidirlər.

Ruhani Cəmiyyət əsasında birləşməlidirlər.

Özümlü Şərq əsasında birləşməlidirlər.

Ocaq əsasında birləşməlidirlər.

– **Respublikadaxili öcəşmələrə, çəkişmələrə səbəb varmı? Bunları aradan qaldırmaq yolunu Ata nədə görür?**

Asif Ata: Kapitalizm keçid Azərbaycana fəlakət gətirdi, formal müstəqillik yarandı; xalq dəhşətli əzablara, əziyyətlərə düçar oldu; pulçuluq ağalığı, əcnəbilik yadlığı baş qaldırdı; camaat kal tədbirlər və zorakı əməllər mənəşsinə düşdü; uğursuzluqlar – ümitsizlik törədir, hakimiyyətdən salınanlara rəğbət peyda olur; sosial-kapitalizm xilasına güvənənlər var; hakimiyyət uğrunda döyüş alışı.

Çıxış yolu – Kapitalizm ehtirasını cilovlamaq, əməkçiyə yön almaq, idarəçiləri təzələməkdir.

Kapitalizm yürüş – uçuruma yürüşdür.

İndiki ictimai modellərin heç biri bizə firavanlıq gətirməyəcək; söhbət xilasdan gedir, inkişafdan getmir. Bu gündən salamat çıxmaqdan gedir söhbət. Ləyaqət özü də salamatlıqdır – mənəvi salamatlıq.

– **Azərbaycanın azadlığına, müstəqilliyinə, bütövlüyyəinə çağırış nidalarını hələ 60-cı illərdə Asif Atanın dilindən eşitməmişik. Bu istəyə**

müəyyən mənada çatdığımız indiki günlərdə Atanın səsi nədənsə az eşidilir.

Asif Ata: Azadlığı şüar eləmək, azadlıq sözünü təkrarlamaq, özünü azadlıq fədəisi kimi qələmə vermək – hələ azadlığa xidmət eləmək deyil.

Nə eləmişəm – Azadlığımız üçün eləmişəm.

Mütləqə İnam – Azadlıq üçündür.

İnsanlaşma – Azadlıq üçündür.

Ruhani Cəmiyyət – Azadlıq üçündür.

Müstəqil Vətən – Azadlıq üçündür.

Özümlü Şərq – Azadlıq üçündür.

Ocaq – Azadlıq üçündür.

Evladlar – Azadlıq üçündür.

Ailələr – Azadlıq üçündür.

Kitablar – Azadlıq üçündür.

Mərasimlər – Azadlıq üçündür.

Fikir Evləri – Azadlıq üçündür.

İnam səviyyəsində Azadlığa xidmət eləmişəm.

İdrak səviyyəsində Azadlığa xidmət eləmişəm.

Mənəviyyət səviyyəsində Azadlığa xidmət eləmişəm.

İradə səviyyəsində Azadlığa xidmət eləmişəm.

Vicdan səviyyəsində Azadlığa xidmət eləmişəm.

Təmənnəsizlik səviyyəsində Azadlığa xidmət eləmişəm.

Fədakarlıq səviyyəsində Azadlığa xidmət eləmişəm.

– Əsl Oğuz torpaqları hesabına «Böyük Ermənistan» yaranması xülyasına Asif Atanın öz baxışı olmamış deyil...

Asif Ata: Zənnimcə, Böyük Ermənistan xülyasına ermənilər özləri də inanmırlar.

Ermənilər Böyükdən dəm vururlar ki, əllərinə nəsə keçsin, böyük Ermənistan yarada bilməsələr də, Qarabağı qopartsınlar.

Böyük Ermənistan həşiri siyasi hoqqabazlıqdır məncə.

Azərbaycanı zəif sayıb erməni; əslində isə fərq ondadır ki, biz dünyayla vuruşuruq, erməni bizimlə.

– Bugünün hadisələrini Asif Ata necə qiymətləndirir?

Asif Ata: Bugünümüz:

Qarabağda – məğlubiyyətdən sülhə yüyürmək.

Camaat üzərində dəhşətli iqtisadi zülm.

Qərbçi quruluş.

Dinçilik havalanması.

Partiyalar çoxluğu – əməl azlığı. Üzü özgəyə müstəqillik.

Hakimiyyət qələbə havasındadır, camaat – məğlubiyyət yasında.

Xarici siyasət: Dünyadan asılı olduğum dərəcədə müstəqiləm!

Asılılığında müstəqiləm!

İndiki siyasətçilər meydana toz oynadırlar.

İslam əsasında birlik – ölülük əsasında dirilik.

Qərbçilik əsasında birlik – özgəlik əsasında özümlük.

– Bugünkü çətinliklərdən söz salanda iqtidarda olanlar yeganə təsəlli kimi müstəqil dövlət quruculuğumuzu yada salırlar və bütün əyər-əskikləri ona güzəştə getməyi məsləhət görürlər.

Asif Ata: Müstəqil Dövlət – qurulmayıb, elan edilib; Qorbaçovşinanın SSRİ-ni dağıtmasından sonra yenə də elan bizə verildi; onu biz qazanmadıq. Miting döyüşləri məhv eləmədi SSRİ-ni, Qorbaçovşına yenilikləri məhv elədi; SSRİ Qorbaçovun küt başına uçdu.

Müstəqil Dövlət – müstəqil siyasət deməkdir, bizdə siyasət yoxdur. Müstəqil Dövlət – müstəqil iqtisadiyyat deməkdir, bizdə iqtisadiyyat yoxdur.

İndi mərkəzdən Respublikaya direktivlər göndərilir – Mərkəz Respublikanın özündədir; ancaq əslində yoxdur. Müstəqil Yoxluq yaranıb əslində.

– Qayğı və çətinliklərimiz başımızdan aşdığı bir zamanda bu qədər partiya və cəmiyyətlər yaranmasını Ata necə qiymətləndirir?

Asif Ata: Partiyalar həqiqət çoxluğundan yaranmadı; hakimiyyətə can atanlar, hakimiyyət üçün can verənlər çoxluğundan yarandı.

Cılızlar hakimiyyətə gəldi – indi hamı hakimiyyətə can atır: «Mənim nəyim səndən əskikdir, mən də sənənin tayınam; niyə sən hakimiyyətdə olasan, mən yox!»

Hakimiyyətə gəlmək üçün partiya yaratmaq lazımdır; Təzə ideya olmasa da, təzə cümlələr olmalıdır; camaat oynadılır; hakimiyyətçilər millətçi donunda görünürlər; hakimiyyətə naminə ləyaqət tapdanır.

– Əsrin əvvəllərində olduğu kimi, bu gün də bizim Türkiyə ilə yaxınlaşmağımızdan xoflananlar var. Rusiya kimi, Türkiyəni də «Böyük qardaş» damğasıyla damğalamaq olarmı?

Asif Ata: Türkiyə xalqıyla yaxınlıq – yüksək ruhani tələbatdır. Türkiyə hökumətiylə yaxınlıq – zərurətdir. Bir şərtlə ki, bu yaxınlıq Siyasi Ayıqlığı rədd etməsin.

Müasir Türkiyə hakimləri Şərqdə və türkdilli ölkələrdə Qərbi təmsil eləyirlər – Qərb nümayəndəsidirlər əslində.

Bu hal Türkiyə siyasətinin təməl daşındır.

Türkiyə hakimləri Qərblə Şərq arasında körpü siyasətindən bəhrələnilər. Qərbçilik – Türkiyə siyasətinin sütunlarından biridir. Azərbaycanlılar bunu bilməli, dərk etməlidirlər və Türkiyə hakimləriylə Türkiyə xalqı arasında fərq görməlidirlər; yoxsa tələsiyib Qərb tələsinə düşə bilərik.

– «Fikir Evi» yaradıcısı kimi, fikrinizi bilmək istərdik ki, **bugünkü mətbuat bolluğunda fikir qıtlığı duyulmur ki?**

Asif Ata: İstərdim ki, müasir mətbuat öz müstəqilliyini zamandan, şəraitdən, mühitdən, cəmiyyətdən qorusun, çünki zamanların, şəraitlərin, mühitlərin, cəmiyyətlərin hamısı nisbidir; həqiqət isə – Mütləqilikdir, çünki zamandan, şəraitdən, mühitdən, cəmiyyətdən üstün olmadan Müasirliyi qiymətləndirmək olmaz.

Qarşidan kapitalistləşmə, pulçuluq hakimliyi gəlir; gərək mətbuat müqavimət gücünə malik olsun, fədakarlığa hazır olsun.

İstərdim ki, mətbuat İnamçı olsun – Dinçi olmasın; İnsançı olsun – Cəmiyyətçi olmasın; Özümçü olsun – Özgəçi olmasın.

Bilirəm bu necə çətin işdir və bilirəm ki, bizə çətin işləri görməyi bacaran adamlar necə lazımdır!

– **Sizin üçün sonsuzluq nədir, son nədir? Məsələn, günün sonu, axşamın sonu, işığın sonu, zülmətin sonu; həyatın sonu, ömrün sonu; zülmün, istibdadın sonu; köləliyin, aqalığın, mütiliyin, əzazilliyin sonu; səbrin, dözümin sonu; ən nəhayət, söhbətin, müsahibənin sonu! Ümumiyyətlə, «Son» anlayışı Asif Atanın görümündə necə səslənir?**

Asif Ata: Mənim üçün Xeyir – sonsuzdur, Şər – sonludur. Şər Xeyir azlığından yaranıb.

İnam – sonsuzdur, din sonludur. Din – inam azlığından yaranıb.

Həqiqət sonsuzdur, yalan sonludur. Yalan – həqiqət azlığından yaranıb.

Ədalət sonsuzdur, ədalətsizlik sonludur. Ədalətsizlik – ədalət azlığından yaranıb.

İstərdim ki, bu həşirli, qarışıq, fəlakətli, pozğun çağımızda özümüzə inamımızı itirməyək; bilək ki, göründüyümüzdən, bilindiyimizdən artıq, zamandan üstünük, şəraitdən üstünük, mühitdən üstünük, bugünümüzdən üstünük; Sabahımız var qabaqda – Özümlü, İnamlı.

Asif Ata ilə söhbətədaşlıq elədi:

Qəşəm İlqar.

30 Günəş Ayı, 15-ci il. Bakı.

(Mart, 1993).

AZƏRBAYCANIN NİCATINI RUHANİ İNTİBAHDA GÖRÜRƏM

– *Asif Ata, istərdim söhbətimizi «Fikir evi»ndən başlayaq.*

– *Çox gözəl, başlayaq.*

– *Siz, «Fikir evi»ylə xeyli yol keçmişiniz. Təbiidir ki, filosofun ideyaları ilə qidalanan bu konkret auditoriyada onun ardıcilları yetişib. Bu baxımdan aparıcı ideyalarınızı aşkarlamaq «Açıq söz» qəzetinin oxucuları üçün maraqlı olardı.*

– *Azərbaycan haqqında bilik vermək lazımdır, təəssüf ki, tarixçilər bunu da eləmir. Əslində isə Azərbaycan haqqında bilik vermək, ayrı-ayrı hadisələri təsvir və təhlil etmək azdır. Azərbaycan haqqında inam yaratmaq, onun ruhunu ifadə eləmək lazımdır. Bu nöqtəyi-nəzərdən «Fikir evi» Azərbaycanımız – Azərbaycanlığımız adlanan hadisənin fəlsəfi mahiyyətini aşkara çıxarır: Azərbaycan Yerə-Göyə sığmayan, Şərqi ifadə eləyən ruhani bir varlıqdı. Bu, Zərdüştçülükdü – ötən müsabibəmizdə bu barədə demişik; bu, Xürrəmlikdir – xüsusi din, fərəh dini; bu, Dədə Qorquduşdur – ağsaqqallığın mahiyyəti; bu, Hürufilikdir – insanın Allah olmaq ideyası; bu, Füzulilikdir – eşq səviyyəsi, eşqin ilahiliyi; Dante, Höte, Hafiz, Platon – heç biri eşqdə Füzuli deyil; bu, Muğamatdır – insanın musiqi vasitəsilə pillə-pillə artması, ilahiliyə qovuşması. Bilirsən ki, Muğam fəlsəfəsi barədə də kitab yazmışam; bu, Sazdır – Türk ruhunun mənası, möhtəşəmliklə zərifliyin vəhdəti! Bütün bunları biz deyirik – qəbul eləyirlər, öyrənirlər və Azərbaycan ruhu haqqında məktəb-təlim yaranır.*

– *«Fikir evi»ndə Azərbaycan kədərini də deməkdən qorxmuruq. Çünki insan kədərdən böyüyə və fəlakətdən güc ala bilər. Bu baxımdan, Midiya süqutunun səbəblərini, Babəkin qətlinin fəlsəfi mahiyyətini açıyıq. Böyüyümüz, fəxrimiz Şah İsmayıl Xətəinin mahiyyətini açmaqdan qorxmuruq. Şah İsmayıl öz Səlcuq qohumu Sultan Səlimlə döyüşməməli idi. Lakin aranı vurdular, şiə-sünni məsələsini ortaya atdılar. Çaldıranda təkə Şah İsmayıl yox, bütün TÜRK məhv oldu. Türkmənçay yırtıcılığını – Azərbaycanın şaqqalanmasını, ikiyə bölünməsinə açıyıq. 28 Mayda həyata gələn ümidimizin 28 Apreldə boğulmasını, 20 YANVARI və bu günün mahiyyətini açıyıq. Hamıya aydın olur ki, yenidənqurma miskincəsinə, pozğunçasına kapitalizmə qayıtmaqdı. Biz əvvəl sosializmə*

kapitalizmə qəddarlığından keçmişdik, indi isə sosializmə qəddarlığından kapitalizmə keçirik.

– *Bütövlükdə Azərbaycanın nicat yolunu Ruhani İntibahda – Mütləqə İnamda, İnsanlaşmada, Ruhani Cəmiyyətdə – nə kapitalizmə, nə sosializmə – Özümlü Şərqdə görürük. Beləliklə, bütöv bir Azərbaycan ideyası əmələ gəlir ki, zənnimcə, Azərbaycanda elə çatışmayan da budur.*

– *Qaldı ki, ardıcillarımla azlığı – çoxluğu barədə. Əlli Ocaqçı, böyük söhbətdi, əlli min adam deməkdir.*

– *Məncə, elə bütün dövrlərdə dahilərin ardıcilları az olub.*

– *Oğul, hər dövrün idrakı, idrak səviyyəsi, inam səviyyəsi, mədəniyyət səviyyəsi var. Və Ocağın da, Asif Ata fəlsəfəsinin də əsas qayəsi budur ki, zamanın idrakı nə qədər böyük olsa belə, o, kiçikdi, çünki onda sədd var. Axı həqiqət sədsizdir. Sədd olan yerdə böyüklük yoxdu. Nəsimidə o sığmazlıq ki, mən onu lap hərfi mənada qəbul edirəm. Bütün bu hərəkətlər, siyasətlər – onların arasında yaxşılardan da var və Ata onları inkar eləmir – zamanın özünün səddindədi. Gərək zamanı ötəsən, səddi keçəsən.*

– *Sözün açığı, bu barədə sualımız vardı, lakin Siz məni qabaqladınız.*

– *Eybi yoxdur. Elə isə bir az da əlavə edim. Oxuduğum fəlsəfi əsərlərin 99 faizində deyilir ki, hər şey nisbidir, hər şey dəyişkəndir. Mən isə deyirəm: əslində dünyada var olan odur ki, o əzəli və əbədi olsun. Mütləq olmayan əslində yoxdur. Bizdə yaxşı nə varsa, o əzəlidir. O ki, bizdən sonra qalacaq, bax o, var. Bizim hamımız getməliyik, amma bəşər qalacaq. Gözəl öləcək, gözəllik qalacaq. Var olmağı mən belə hesab eləyirəm və məndən əvvəl bu həqiqəti heç kəs bu dərəcədə qabartmayıb. Mütləqçiyəm, mənəim övladlarım da mütləqçidirlər.*

– *«Fikir evi»ndə ardıcilları çoxdur və elə ilk baxışdan onları şərti olaraq iki yerə bölmək olar: iştirakçılar və tamaşaçılar. Bu barədə filosofun qənaəti necədir?*

– *İştirakçılar o adamlardı ki, vurnuxurlar. Atanın özünün cavanlığı kimi. Onlar təşnədirlər, həqiqət suyu içmək istəyirlər. Müəyyən mənada ehkamdan ikrahlanmış adamlardı, qalıblar belə. Hara baş vururlarsa, heç yerdə yolu tapa bilmirlər. Marksizmi, ehkamu, onu-bunu oxuyublar, müasir filosofların nə olduğunu da bilirlər. Və ikrah, boşluq əmələ gəlib, vakuum yaranıb. İnsan inam*

boşluğunun yaşaya bilməz, həqiqəti tapmayan adam xoşbəxt ola bilməz, xoşbəxt olmadan da yaşamaq olmaz. Gələnlərin 40 faizi belələridi və mən onların gələcəyinə inanıram.

O ki qaldı tamaşaçılara, onları bir az Atanın şöhrəti maraqlandırır, bir az da özlərini başqalarından fərqləndirmək – görürsənmi, biz hara gedirik!.. Bu haqda mənim fikrim belədir: Azərbaycan xalqı mənim balamdı, bir az pis səslənir, amma sən məni anlayırsan. Balam mənim üzümü cırmaqlaya da bilər. Onlar bir az qəlp də olur, ziyan da gətirirlər. Lakin mən onları başa düşürəm və gözləyirəm. Azərbaycan xalqının üz təbəqəsindəkilər əsil Azərbaycanlı deyillər, öz-özlərini tanıyırlar, əfəl, bic, müftəxor, balaca, əyləncəpərəst görünürlər. Görək o biri qatlara baş vurasan, haradasa daxildə Asif Ata var, böyüklük, yaxşılıq var. Ona görə tamaşaçılara mənim münasibətim müsbətdir.

– **Son hadisələr göstərdi ki, Azərbaycan Xalq Cəbhəsi xalq hərəkətini «döyüşsüz və qələbəsiz» tərək etdi. Daha doğrusu, hiss olunmadan xalq hərəkətindən uzaqlaşdırıldılar və bu gün dövlətin adı bir icraedici orqanına çevrilməkdədirlər. Sizcə, bunun səbəblərini nədə və harada axtarmalıyıq?**

– Burada üç böyük səbəb var və bu barədə bir Azərbaycanlı, bir ziyalı, bir filosof kimi çox fikirləşmişəm. Birinci. Ruhani İntibah olmadan heç bir hərəkət Azərbaycan xalqına nicat verə bilməz, çünki Azərbaycan – Gürcüstan... deyil, xüsusi Şərq ölkəsidir; onun Türk Aləmi adlanan böyük bir okeanı var. Pribaltikanı itirmək Qorbaçov üçün o dərəcədə dəhşətli deyil, o, Avropa evinə başqa yolla da daxil ola bilər. Amma Azərbaycanın birdən-birə özümləşməsi, cənubla birləşib otuz milyonlaşması Şərq dünyasının böyüməsidir. Avropa – Şərq, Rus – Türk, Rus – Şərq münaqişəsi var. Təəssüf ki, belə düşüncə bizim AXC-nin başçılarında olmadı. Görəkdi xalq özünün Zərdüştünə, Nəsimisinə qayıtsın, gecə-gündüz işləməsən, xalqı ruhən dəyişdirməlisən – xalq sanki uşağıdı, onu ayağa qaldırılmalısan.

İkinci. XC özünün gücsüzlüyünü onda göstərir ki, hökumət 20 YANVARla bağlı bütün günahları onun üstünə yıxa bildi. Məəttəl qalmışam, nə ilə məşğul oldular, niyə cavab vermədilər. Məsələni incə şəkildə mətbuat, radio və televiziya vasitəsilə elə təbliğ elədilər ki, guya 20 YANVARı XC yaratdı. Əslində isə bu işdə hökumətin rolu daha çox idi. Beləliklə, Cəbhəyə günahkar bir hərəkət damğası vura bildilər. Xalq da buna getdi.

Üçüncü. Vəziyyət elə gətirdi ki, nəinki XC-nin, əslində bütün müxalifətin ideallarını əllərindən aldılar. XC, suverenlik istəyirsən – mən onu sənsiz də edirəm, sən nəyə lazımsan? Müsavat Partiyası, sən Bayraq istəyirsən – mən də bu Bayrağı istəyirəm və s. Çox qərribə vəziyyət yarandı. Belə acizlik... yalançı müxalifət yaranıb indi, heç bir işə qadir olmayan, iqtidarsız, idealsız.

Başqa kiçik səbəblər də var. Deputatlıq nəyə lazım idi? Bil-mirdilərmə ki, AS-də hər şey səsvermə ilə həll olunur? Seçkini baykot etmək lazım idi. Ordunun idarəsi ilə nə seçkiydi o? Bir balaca siyasi intuisiya olsaydı, bunu eləyə bilərdilər. Təqlidçilik. Pribaltikada belə eləyirlər, biz də belə eləməliyik. İdarə heyəti və s. Heç bir orijinal struktur yarada bilmədilər. Ona-buna qoşulmaq bizim fəlakətimiz oldu. İnciməsinlər, filosof kimi, Əbülfəz bəy bütün Akademiya adını qadın mənim üçün.

– **Asif Ata, məşhur rus filosofu Nikolay Berdyayev özünün «Rus kommunizminin məqsədləri və mənbələri» əsərində (əsr rus dilindədir) V.İ.Leninin fəlsəfi savadından söhbət açır və onu savadsız adlandırır. Yəqin ki, həmin əsəri oxumusunuz və bu barədə Sizin fikrinizi bilmək maraqlı olardı.**

– Lenin dünya fəlsəfəsində nə Platonu, nə də Aristoteli öyrənmişdi – hələ Şərqi demirəm. Hegeli, Spinozunu da əməlli-başlı öyrənməmişdi. O, filosof deyildi, fəlsəfə ona siyasət üçün lazım idi. Ona görə də beşəlli yapışmışdı dialektikadan. O nə götürürdü dialektikadan? Hər şey dəyişkəndi, yəni heç bir əxlaq-zad lazım deyil, hər şey inkişaf eləyir, bütün anlayışlararası çeviklik var. Əslində o, Makiavelçiliyi – «məqsəd üçün hər şeyi istifadə elə» ideyasını əsas tuturdu. Yapışmışdı dialektikanın nisbilyindən, inqilabilyindən, kəmiyyətin keyfiyyətə keçməsinə, sıçrayışdan... İnkilaba lazım olan şeyləri öyrənmişdi və mahiyyətcə antifilosof idi. Çünki marksizm – fəlsəfənin siyasətləşməsidir, Makiavelləşməsidir. Bir tərəfdən deyirdi ki, biz hər millətə özünü müəyyənləşdirmək haqqı verməliyik, digər tərəfdən dialektikəsinə sübut edirdi ki, bu lazım deyil. Dialektikadan kazuistika və sofistika düzəldib istədiyini sübut edirdi.

– **Bütün bunlarla yanaşı o, inkilabda qələbə çaldı.**

– Bəşər tarixində elə hallar olur ki, qələbə çalmaq üçün görək yalançı, bic olasan, pis çıxmasın, vələdüznə olasan. Fəhlə pis vəziyyətdəydi, ölümcüllüydü, onu qızışdırmaq lazım idi. Deməliydi ki, yol birdi, kapitalizm ləğv olunmalıdı, çar devrilməli. Bundan ötrü

həqiqət lazım deyildi. Ümumiyyətlə, siyasətdə doxsan doqquz faiz canavarlar, tülkülər və çaqqallar qalib gəlir.

– **Bir vaxtlar daha çox tənqidçiliklə məşğul olardınız. Filosof tənqid üçün darıxmayıb ki?**

– Tənqidçiliyimi indi də davam etdirirəm. Bu yaxınlarda «Azərbaycan» jurnalında «İnsan yönü», «Ulduz»da «Şer dərdi», «Gənclik»də isə «Tarixə çatmaq» yazılarım çap olunub. Burası var ki, istər tənqidçi, istərsə də filosof kimi neyləyirəmsə, hamısının arxasında Azərbaycanımız, Azərbaycanlığımız ideyasının təsdiqi durur. Özündən böyük bir məqsəd üçün ədəbiyyatı yaxşı mənada vasitəyə çevirirəm. Demək istəyirəm ki, ədəbiyyatın özündən də böyük bir varlıq var. O varlıq bizim Yurdumuzdu, onun taleyi, inamı, sabahıdır. Bununla bağlı, «Dairələr» adlı bir əsər də yazmışam: insanın dairəyə düşməsi, mühitin təsiri, ədəbiyyatın və idrakin dairəyə düşməsi. Vətənin dairəyə düşməsi, ayrılıq dairəsi və bunların vəhdəti. Lakin mənim tənqidimi başqa tənqidlə qarışdırmasınlar. Onların bir kitabını oxuyursan bir cümlə belə fikir tapmaq olmur.

– **Sizin tənqidinizlə razılaşmayanlar çox olub, amma Sizin sözlünüze, qiymətinizə hamı ehtiyac duyub. Ümumiyyətlə, ədəbi mühitdə Asif Ata meyarı yaranıb. Bu meyar baxımından istərdim ki, ədəbiyyatımıza bir sərf-nəzər salasınız.**

– Əvvəla, Sovet ədəbiyyatına münasibətim ona görə pisdir ki, o hökumət ədəbiyyatıdır. O, dünyanı yalana bürünmüş şəkildə təqdim elədi: elə yaz ki, orada həyat görünməsin, bəşəriyyətin yalançı nicatı görünsün. Çox istedadlı adamlarımız özlərini bu yalana fəda elədilər və ədəbiyyat qurban verildi. Fəlakət ondadı ki, – söhbət S.Rüstəm kimi az talanlı adamlardan getmir – S.Vurğun istedadının 80 faizini heç nəyə həsr elədi. S.Vurğun anlamadı ki, sosializmdən o tərəfə nə isə ola bilər. İdeologiyı adamlara elə pərçimləmişdilər ki, bütün əsərlər başdan-ayağa siyasət idi. Məqalə ilə şeir fərqlənmirdi, yalnız obrazlara görə fərqləndirmək olardı. Bədiiyyat hədsiz dərəcədə miskinləşmişdi, obrazlar, metaforalar, epitetlər, məcazlar adılmışdı, bəsitləşmişdi. Ritorika poeziyanı əvəz edirdi. Bu S.Vurğuna da, R.Rzaya da, M.Rahim kimi... adını çəkmək istəmirəm, M.Müşfiq də aiddir. Hətta H.Cavid də «Azər»də «El gülür» – deyə başlamışdı sevinməyə. Hökumətpərəstlik dəhşətli dərəcədə süni şöhrət yaratdı – xalq şairi, laureat, deputat. Məgər xalq şairi olmayan şair ola bilər? Şairin əzablı, filosofanə ömrü kef-damağa

çevrildi. Bir zaman şair sufi idi, dərd içində qovrulurdu, ölürdü, indi şairlər arsızcasına nəşəyə bürünürlər. Şair hökmdar da ola bilməz, şair nəşəpərəst də ola bilməz, şairin başını sığallamazlar. Bu tale əldən getdi və əslində şairlər bədbəxt oldular.

İndi baxıram ki, kim bir az ayırı söz deyir, siyasəti təbliğ eləmir, sosializmin əbədi nicatından dəm vurmur. Bu nöqtəyi-nəzərdən M.Arazın son yazılarında kədər var, ağrı var, hökumətçilikdən uzaqdı. Cavanlardan R.Behrudin «Şaman duası»ndakı ideyalar mənə yaxındır. Bəxtiyar 60-cı illərdə başladığı yolu təqlid eləmək istəyəndə dəyişdi, ikiləşdi. Sənin «Cəngi havasına oyadın məni» şeirində də mənim xoşuma gələn döyüşmək ruhu oldu. Döyüşmək, qılınc çalmaq lazımdı, bizim başqa əlacımız olmayacaq.

– **Asif Ata, boş vaxtınız olurmu?**

– Pianino çalmaq boş vaxt sayılsa... Əslində boş vaxtım olmur. Hər günüm fəlsəfə, Ocaq, müasir həyat, estetika və tənqidə həsr olunmaqla 5 hissəyə bölünür. Nə vaxt axşam olduğunu da bilmirəm. Arada Muğamata çox güclü həvəs olur: dinləmək və çalmaq həvəsi.

– **Bəs Muğamata olan təşnənizi kimin ifasında söndürürsünüz?**

– S.Şuşinski «Çahargah»ynan. Dinləmişəm onu? «Mənsuriyyə»də necə ağrıyan gəlir çıxır. Onun «Çahargah»ında yolluq çox güclüdür. Bəlkə də özü bilmir, bu ağrı yoludu, amma içindəki filosofanə, güclü və qədim bir səsdir. Özü də qocaldıqca onun ağrısı artırdı. Ağrıdan kamillik yaranır, ağrıyan da insan Allaha qovuşur. Sonra «Humayun». Yadındadırmı Rübabə onu necə açdı? Əlibaba balaca səsiyə «Dəşti»ni necə yaxşı oxudu? Fatmanın heç kəsə bənzəməyən «Kəsmə» şikəstəsi. Mühəribə dövrünün rəmziydi o.

– **Söz ki, musiqiyə keçdi, Qədir Rüstəmovla Alim Qasimovdan danışmaq insafsızlıq olardı.**

– Qədir ayrı! Qədir heç kəsə bənzəmir. O, bizi birdən-birə qədimliyə apardı, sosializm, nə bilim nə, yaddan çıxdı – şükür Allaha – getdik çıxdıq Füzuli dövrünə – «Sona bülbüllər»i deyirəm. Məgər onu dinləyəndə adamın yadına marş, kommunizm idealları düşür? O, təkcə səs deyil, ifaçı deyil, o, doğrudan da dərdlidir. Başqaları ən qəmli mahnıları belə oxuyurlar, amma bilirsən ki, 5–10 dəqiqədən sonra qəm-zad sovuşacaq. Amma Qədir doğrudan da ölür, canını verir. O, tərtemiz sufidi! Şükür Allaha ki, belə bir irsə gəlib çıxıb! Onun bağı yanır. Atada da «yana-yana qal» ideyası var. Yana-yana

qalır. Ona görə də oxumaq ona çox ağır başa gəlir. Amma xoşbəxt adamdı, sufiliyi saxlayıb iyirminci əsrdə.

Alim professionaldı, yaxşı dərvişanə psixologiyası var, dərvişlik onun səsini də artırır. Sənətini sevəndi, amma Qədir deyil.

– **Əgər boş vaxtınız olsaydı, onu necə keçirərdiniz?**

– Musiqi yazardım. Bəstəkar deyiləm, amma içimdə çoxlu haraylar var, onları ifa eləyərdim.

– **Ən çox nəyi sevirsiniz?**

– Oğul, təbiəti çox sevirəm. Nə oxuduqlarımda, nə Hötedə, nə peyzaj lirikasında, nə də rəssamlıqda istədiyimi tapmadım. Qəti əminəm ki, cansız saydığımız təbiət canlıdır. Bilirsənmi, çay axır, elə-belə axmır, mahnı oxuyur. Göy hara, canlı saydığımız qoyun hara? Özü də təbiət hədsiz dərəcədə insana yaxındır. Rəssamlar bunu açma bilmir. Qəti əminəm ki, insan dağsız, çaysız ölür, iş onda deyil ki, çay bizə su verir. Bunları ifadə eləmək çətindi, yolların bir-birinə qarışması, qürub çağı. Qürub çağı ağlamaq istəyirsən, hərçənd heç nə olmayıb, qürub da sənənən bərabər ağlayır, elə bil ki, sabahını görürsən.

Söhbəti apardı:
Söhbət Səfərli.

DÖVLƏTÇİLİYİMİZ

Azərbaycan Müstəqilliyi:

- ***Respublikalar Birliyi Dairəsindən çıxmaq deməkdir.***
- ***Rusiya Dairəsindən çıxmaq deməkdir.***
- ***Qərbi dairəsindən çıxmaq deməkdir.***
- ***İslam Dairəsindən çıxmaq deməkdir.***
- ***Cənubi Azərbaycanla birləşmək deməkdir.***

GÜNAHKAR XALQ

Azərbaycan xalqı günahkardır!

1. *Müstəqil Dövlət yaratmadığı üçün.*
2. *Yad qoltuğunda əsrlərlə yaşadığı üçün.*
3. *Yadpərəst ziyalıları üçün.*
4. *Yalançı Dirçəlişi üçün.*
5. *Saxta Sevinci üçün.*
6. *Vəhdətsizliyi üçün.*
7. *Əsarətə alışdığı üçün.*
8. *Özünə yağı doğduğu üçün.*
9. *Kiçik böyükləri üçün.*
10. *Aldandığı üçün.*
11. *Paralandığı üçün.*

***Azərbaycan xalqı günahkardır!
O, günahını Amal Suyuyla yumalıdır!***

***14-cü Müqəddəs Kitabdan
(«Ruhani Hökmlər»).***

*7 Şöbə ayı, 8-ci il.
(İyun, 1986).*

28 MAY

XX əsrin Siyasi Dünyasında Qərb–Rusiya hökmdarlığı qərar tutdu.

Həmin birlik kapitalizm təməli üzərində baş qaldırdı, sonradan sosializm ideyalarının təsirinə məruz qaldı.

Kapitalizm xüsusi sahibkarlığa, sosializm ictimai sahibkarlığa əsaslandı; hər ikisi beynəlmilətçi, kosmopolit mahiyyət daşıyırdı və zəhmətkeşə qarşıydı.

Rusiya ictimai-siyasi baxımdan Qərbdən geri qalırdı, ancaq imperiya daxilində Qərbi təmsil eləyirdi. Rusiyalıq Qərblilik kimi tanınırdı; Rusiya ziyalıları, Rusiya sahibkarı adlı hadisə yaranmışdı; koloniya ölkələrinin yuxarı zümrəsi sürətlə komprodorlaşdı –

əcnəbiləşirdi, özgələşirdi... Şərqdə yaranan panislamizm Qərb–Rusiya Birliyinə qarşı durmurdu; ona uyğunlaşır, imperialist birlik panislamizmdən bəhrələnmə bilirdi: çevik siyasət nəticəsində panislamizmdən **Qərb–Rusiya sözbəxanı düzəlirdi.**

Pantürkizm nəzəriyyə səviyyəsində qalırdı. Qərb–Rus hege-monluğu xalqları əzirdi: sosial-demokratçılıq dünyəvi proletar inqilabı təbliğ edirdi, Şərq əzginləşmiş, üzülmüşdü, Azərbaycan ruslaşır, farslaşır, kapitalistləşir, xurafatlaşır...

Müsavətçilər millətçiydilər. Bu, çox gərəkli, zəruri, yüksək məziyyət idi: beynəlmiləlçi, kosmopolit imperiya məfkurəsinə qarşı çevrilmiş düzgün yol, xətt, yön idi... Müsavətçilərin məqsədi — Milli Dövlət yaratmaq idi, Milli Dövlət vasitəsilə Milli Dirçəlişə nail olmaq idi: Müsavat millətçiliyində daşnak utopiyası və qəsbkarlığına bənzər yirticilikdən əsər-əlamət yox idi, həmçinin gürcü əyanlığına bənzər təşəxxüsdən də azad idilər müsavətçilər: **uca ziyalılıq səviyyəsindəydi Müsavat millətçiliyi, fitri yurdçuluq səviyyəsində...**

Marksist millətçi ola bilməz, çünki marksizm millətlərin bir-birinə qovuşması və vahid fövqəlmillət — xalq yaranması ideyasına əsaslanır...

Marksistin yurdsevərliyi qeyri-təbii və sünidir.

O, gec-tez «məhv olmalı», «ləğv olmalı» bir varlığı necə sevə bilər? O ləğvinə, məhvinə çalışdığı bir varlığı necə sevə bilər?

Marksist süür — üzvi surətdə antimillətçi, beynəlmiləl, kosmopolit süür idi. Bu səbəbdən də həm imperialistlər, həm kommunistlər millətçiliyə qarşıydılar... Nərimanovların yurdsevərliyi marksist, kommunist «yurdsevərliyi» idi: yəni əslində kosmopolit, beynəlmiləlçi «yurdsevərlik» idi; Nərimanovların Rəsulzadələrə qarşı durması zəruri idi: beynəlmiləlçilik mahiyyətə antimillətçilikdir: — **hakim millət beynəlmiləlçilik tələsində millətləri əridir, məzlum millət həmin tələdə əriyir...**

XX əsrin siyasi dünyası Millətçiliyə qarşıydı — millətçilik Fədakarlıq Rəmzinə çevrilmişdi.

Müsavətçilər Milli Dövləti tək qura bilmədilər: İttihadçılarla və sosialistlərlə birgə qurmalı oldular. İttihadçılar islam kosmopolitizmi, sosialistlər marksizm kosmopolitizmi gətirdilər hökumətə; Bayraq çoxrəngləşdi, şüar çoxmüddəalaşdı: islamlaşma — türkləşmə — qərbləşmə calağı yarandı.

Millətçilik kosmopolitizmlə, özümlük özgələşməylə çulğalaşdı.

Mahiyyətə Birlük əvəzinə — ideoloji, siyasi xaos yarandı: həmin xaos — qarışıqlıq — Milli hökumətin devrilməsini əsaslandırır; əslində Müsavat Partiyasından başqa parlamentin heç bir partiyası Milli hökuməti müdafiə etməyə cəhd göstərmədi.

Ağamalıoğlunun «O olmasın, bu olsun!» məzhəkəçiliyi buna aydın sübutdur.

Müsavətçilər kommunist təhlükəsini tam qavramadılar; kommunist təbliğatına, yalanına — fəhlə hakimiyyəti, zəhmətkeş dövləti vədinə qarşı — öz həqiqətlərini deyə bilmədilər; zəhmətkeşləri kommunist mövhumatından ayıra bilmədilər. Bu səbəbdən zəhmətkeşlər Milli dövləti müdafiə etmədilər.

Müsavət hökuməti güclü dövlət yarada bilmədi, bolşevik Rusiyasının zorakılıq, fitnəkarlıq əməlini düzgün qiymətləndirmədi; ölkəmiz demək olar ki, müqavimətsiz zəbt olundu.

28 May millətçilik dərsidir — öyrənməli, ötməli.

İşiq ayı, 14-cü il, Bakı.
(May, 1992).

TARİXİMİZİN CƏNUBİ AZƏRBAYCAN DƏRSİ

(İzhar)

(12 Azər — dekabr günü münasibətilə)

1. Azərbaycan birdir. Əgər o, ikidirsə, deməli, o, yoxdur əslində.
2. Böyük, sivilizasiyalı dövlətlərin maraqları dairəsində Milli müstəqillik boğulur, dağılır — böyümür, yüksəlmir.

Nəhəngləri maraqlandırmaq siyasəti yürüşündə bu tarixi dərslər unudulur.

3. Özgəyə bel bağlayıb özümləşmək meyli faciəvi yanlışlıqdır. (Demokratların SSRİ-yə bel bağladığı kimi).

Özümləşmək üçün özünə bel bağlamalısan!

Sərt ayı, 17-ci il.
(Dekabr, 1995).

SİYASƏT HƏQİQƏT TANIMIR

1. Cənubi Azərbaycan Azərbaycan Ruhaniyyətinin və siyasi həyatının həlledici amillərindən biridir. Cənubi Azərbaycan – qədim Midiya mahiyyətidir. Zərdüştlük isə bizim özəli peyğəmbərliyimizdir, Xürrəmdin mahiyyətimizdir. **Babəklik mahiyyətimizdir.** Babəklik isə bizim Azərbaycanımızın mahiyyətinin ifadəsidir. Hürufizmin banisi Nəimi – təbrizlidir. Və ümumən Midiya mahiyyətimiz Cənubi Azərbaycan hadisəmizə təndir. Misalları artırmaq da olar. Buna ehtiyac yoxdur.

Cənubi Azərbaycan həm də Azərbaycanın siyasi, ictimai aqibətinin mühüm amillərindən biridir. **Cənubi Azərbaycan – Səttarxanlıq mahiyyətimizin ifadəsidir. Yenilməzlik, döyüşkənlik, həqiqətçilik, cəsarət rəmzidir. Həm də bizim siyasi faciəmizin, fəlsəfəmizin, özgələrə gərək olmağımızın tarixi ifadəsidir.**

Cənubi Azərbaycan problemi müasir Azərbaycanın çıxış yolu, **xilas yolu** ilə bağlıdır. Cənubi Azərbaycan ilə birləşən Şimali Azərbaycan 30 milyonluq bir ölkə olur. 30 milyonluq bir ölkənin Zaqafqaziyada və ümumən dünyada siyasi, ictimai vəziyyəti kökündən dəyişilir. Bilirik ki, **siyasət həqiqət tanımıdır.** Siyasət mənfəət tanıyır, fürsət tanıyır və gücə baş əyir, gücü sayır. Azərbaycanın 30 milyonluq böyük bir ölkəyə çevrilmək imkanı var ki, bu imkan Zaqafqaziyada və ümumən köhnə SSRİ ölkələrinin çoxunda yoxdur.

30 milyonluq azərbaycanlı erməni azgünlüyünə qarşı dura bilər, onu məhv eləyə bilər.

Dünyanın, İnsanın, Həyatın mənası əzəlidir, əbədidir, sonsuzdur, kamildir. Bu səbəbdən də cənublu Övladlarımız **İnsaniləşmə etiqadına yiyələnəli və adamın İnsan səviyyəsini Ruhani Nicat saymalıdırlar, həm də ateizmin inamsızlığını ifşa etməlidirlər.** Bu səbəbdən də cənublu Övladlarımız «nə kapitalizm, nə sosializm» əqidəsinə yiyələnəli, Ruhani Cəmiyyət uğrunda döyüşməlidirlər. Dövlətin funksiyası Ağalığın Atalılıqla əvəz olunmasıyla, imtiyazsızlıqla, xalq yaratmaqla, xalqı dünyada təmsil etmək və qorumaqla, cəmi fərdin, fərdi cəmin təzyiqindən qorumaqla bərabərləşdirilməsi tələbi ilə, fərdi özünüidarəyə və zəhmətkeş mülkiyyətinə əsaslanan ədalətli cəmiyyət ideali ilə bağlıdır. Bu səbəbdən də cənublu Övladlarımız əsl müstəqil Vətən, yəni dünyadan mənimsədiyi dərəcədə dünyaya lazım olan bir Amal uğrunda döyüşməlidirlər; öyrəndiyi dərəcədə öyrədən əsl azadlıq uğrunda döyüşməlidirlər. Və bu səbəbdən də cənublu Övladlarımız Özümlü Şərq uğrunda, özünə

qayıdan, **öz müəllim siqlətini** özünə qaytaran, təqlidçilikdən əl çəkən Şərq uğrunda döyüşməlidirlər. **İnam siqləti igidlik və qəhrəmanlıq siqlətiylə birləşməlidir.** Yeganə döyüş yolu budur və bu döyüş yolunun qələbəsi labüddür. **Köhnə xurafat, din bayrağı altında Cənubi Azərbaycanı fars əsarəti altında daim saxlamaq olar. Yalnız inam, yəni Mütləqə İnam, yalansız İnam, İnsana İnam bayrağı altında Cənubi Azərbaycanı fars əsarətindən qurtarmaq olar və vahid, müstəqil Azərbaycan yaranar – Şərqi Müqəddəs Ocağı.**

2. Azərbaycanın bir hissəsi köhnə Albaniya, daha doğrusu, qədim Albaniya Şimali Azərbaycandır. Digər hissəsi Ermənistandakı Göyçə və Qaraqoyunlu mahalları, İrəvan quberniyası – indiki quraşdırılmış Ermənistanın paytaxtı Yerevan şəhəri başda olmaqla, Dərbənd, indi Dağıstanlaşmış, Albaniyanın bir hissəsi olan və o biri hissəsi qədim Oğuz yurdu Borçalı mahalı. Hamısı bir yerdə Azərbaycanın coğrafi ərazi birliyini müəyyən edir. Ancaq xalqımıza, Yurdumuzda yad olan fəlakətli siyasi hadisələr, o cümlədən Türkmənçay yirticiliği ona gətirib çıxardı ki, Borçalı gürcüləşdi, daha doğrusu, Borçalını rus çarizmi öz əlaltısı olan Gürcüstan əyanlarına bağışladı.

Təbii ki, Borçalıda Azərbaycan dili qalib, Azərbaycan sazı xüsusilə qalib, Azərbaycan məişət ənənələri qalib. Ancaq gürcü şovinizmi (bunu deməyin artıq vaxtı gəlib çatıb) Borçalını gürcüləşdirmək, Borçalı camaatını assimilyasiya etmək, onun xarakterini pozmaq, onda ikiüzlülüyə, riyakarlığa, diplomatiyaya meyilliyi artırmaq, öz Oğuz mədəniyyətindən təcridən ayırmaq, haradasa, kölələşdirmək istəyib. Ancaq bunu ardıcıl şəkildə və addım-addım, haradasa incə, necə deyirlər — sivilizasiya yolu ilə (indi bu söz çox dəbdədir) həyata keçirməyə can atıblar və açıq deyək ki, müəyyən nailiyyətləri də var. Borçalıda saz qalib, söz qalib, amma Borçalıda həm də gürcüyə yalmanma, uyğunlaşma ucurumu da daim dərinləşməkdədir. Sazın, sözün qalması yalnız xalqın istedadıyla bağlıdır. Bu, zəmanəyə qarşı durmaqdır əslində: Zəmanə isə gürcü ölkəsində Azərbaycan ruhunun əleyhinədir. Qoy camaat ruhən sınınsın, yerlərini qoyub gəlməsin. Sazına, sözünə layiq olsun. Borçalı Azərbaycanındır və Borçalıda Azərbaycanlılar Azərbaycanı təsdiq edirlər, Gürcüstanı yox.

3. XX əsrin iki böyük hərəkəti var. **İndi bizə lazım olan. Birinci – müsavətçilər millətçiliyi, ikinci – Əlibəy Hüseynzadənin pantürkizmi.** Bir dəfə mən bu haqda demişəm, yenə deyirəm:

müsavətlər Türkdünyasının əsl millətçiləriydi. Heç yerdə millətçilik bu cür açıq şəkildə qoyulmamışdı. Mənim millətçiliyə verdiyim yüksək qiyməti hamı bilir. Elə «YENİ MÜSAVAT» qəzetindəki mənim ilk müsahibəm də bununla bağlıydı, millətçiliyin əbədi ideya olması haqqında fikir də orda deyilmişdi. **Əgər sosial-demokratizm sinfi bərabərlik ideyasına əsaslanırdısa, Azərbaycan müsavətçiliği millətlər bərabərliyi ideyasına əsaslanırdı.** Müsavat millətçiliyi saf millətçilik idi. Onda heç bir qəsbkarlıq yox idi, ermənilər kimi böyük, yəni qəsbkarlıq bahasına böyüklük istəyi də yox idi. Və həm də **gürcü əyanlarındakı gürcü əyançılığı təşəxxüsü, təkəbbürü də yox idi.** Ümumən, müsavətlər saf, təmiz ziyalılar idi. Şərqə bağlı adamlar idilər, hərçənd rus ziyalılığı onların da fikirlərində, əməllərində az-çox yaşayırdı. Ancaq ümumən götürükdə müsavətlər Şərq adamları idilər. Ə. Hüseyinzadənin pantürkizmi – onun tarixi əhəmiyyəti ondan ibarət idi ki, imperiyalara qarşı, dünyaya qarşı, sivilizasiyalı aləmə qarşı, əslində məkrli, fitnəkar, iblis mahiyyətli Qərb siyasətinə qarşı Türkdünyasının Birliyi zəruriyyətini dərk etmişdi. Bu çox doğru yol idi. Təəssüf ki, bu yol həyata keçmədi.

4. XXI əsrdə Ruhaniyyətçilik Maddiyətçiliyə üstün gələ bilər. Şərq öz əzəli müəllimliyinə qayıda bilər. Qərbçilik aradan qalxa bilər. XXI əsrdə Avropa sivilizasiyası adlanan təzadlı hadisə əvəzinə İnsanilik hadisəsi qələbə çala bilər. XXI əsrdə din əvəzinə İnam, yəni yalansız, yaradansız, cənnətsiz, cəhənnəmsiz, qismətsiz, hurisiz, pərisiz etiqad qalib gələ bilər. XXI əsrdə partiyalar, təşkilatlar, hakimiyyətçilər qarışığı əvəzinə Ocaq ideyası qalib gələ bilər. XXI əsrdə, Ağalığ – Atalıqla, cəmiyyət — xalq birliyi ilə əvəz oluna bilər. XXI əsrdə Cənublu–Şimalı müstəqil Azərbaycan (sözün əsl mənasında, rəmzi mənada yox) yarana bilər. XXI əsrdə fəlsəfə ilə peyğəmbərlik, sənətlə fəlsəfə, elmlə etiqad vəhdəti yarana bilər. XXI əsrdə Təbiətə faydalı münasibət əvəzinə Sevgi, varlıq birliyi, duyğusu yarana bilər. XXI əsrdə tibb dərmanlar **sxolastikasından, cəngəlliyindən bitkilərlə müalicə səviyyəsinə yüksələ bilər və xüsusilə də **Ruhun Bədən üzərində sahibliyinə əsaslanan təzə müalicə üsulları tapa bilər.** XXI əsrdə Əxlaq Qərb hərcayiliyindən və din qapalılığının dairəsindən kənara çıxmağa bilər. Əxlaq Ruhaniyyətin azadlıq və kamilləşmə səviyyəsinə çatmağa bilər. XXI əsrdə qadına münasibət kökündən dəyişməyə bilər – Füzulilərin, Nəsimilərin aşıqlıq səviyyəsi gerçəkləşməyə bilər. XXI əsrdə sosializm, kapitalizm dairəsi**

aradan qaldırılar. İnsanlaşma – İnsanlaşdırma ülvə əmələ çevrilər. Və insan dünyaya gəlməsinə peşman olmaya bilər. Bütün bunlar hamısı bir şərtlə həyata keçirilə bilər — **adam İnsan ola bilsə...**

Çapa hazırladı:
Soylu ATALI.

ÇOXMİLLƏTLİ MİLLƏT CƏFƏNGİYYATI

Sözümə Mütləqim, Müqəddəsim, Ulu Peyğəmbərim Asif Atanın Adına Səcdə ilə başlayıram!

– **Ali səcdə, Müqəddəsim!**

Ata: Səcdən Ucadır, Oğlum!

– **Müqəddəs Ata, Milli ideologiya nədir? Və Milli ideologiya dövlətçilik ənənəsi ilə necə birləşir?**

Ata: Dövlət nə qədər döşünə döyürsə-döysün, o, milləti ifadə eləmir. Dövlət millətin bir hissəsini, müəyyən təbəqəsini və təbəqələrini ifadə eləyir. Dövlət ideologiyaları yaranır və adını Milli ideologiya qoyurlar. Camaatı aldadırlar. Ayrı-ayrı istisna halları mən xüsusi vurğulayıram. Məsələn, Kamal Atatürk ideologiyası: Kamal Atatürk ideologiyası xüsusi bir hadisədir, çünki Kamal Atatürk özü də xüsusi bir hadisədir. O, dövlətçilikdən üstün olan bir hadisədir. O, xilaskarlıqdır haradasa – messiyaçılıqdır. Amma adi dövləti götürsək, dövlət heç zaman milləti ifadə eləməyib. Dövlət hadisəsinin mürəkkəbliyi elə bundadır ki, özünü millət ifadəçisi kimi qələmə verir, əslində isə heç zaman millət ifadəçisi olmur. Təəssüf ki, bunu heç kəs bilmir hələlik, amma mənim üçün bu, əlifbadır. Bu, məsələnin bir tərəfi.

Ona görə də əgər müstəqil Milli ideologiya dövlət ideologiyadırsa, o, Milli ideologiya deyil — Dövlət ideologiyasıdır. Milli ideologiyanı dövlət özü yarada bilməz. Milli ideologiyanı dövlətdən asılı olmayan Müstəqil Qüdrətlər, çox nadir Qüdrətlər yarada bilərlər. O da çox nadir bir halda. **İkinci tərəfdən, ideologiya özü heç zaman tam həqiqət deyil. İdeologiyada müəyyən bir həqiqət var və çoxlu yalan var.** Çünki ideologiyanın işi, ideologiyanın əməli, ideologiyanın yönü həqiqəti aşkara çıxarmaq deyil, müəyyən mənafeləri aşkarlamaqdır, təsdiq etməkdir. Çünki ideologiya — siyasətçilikdir. Siyasətdə həqiqət olmur. Kimi aldadırlar bunlar? Bu

iki səbəbə görə Milli ideologiya əfsanəsi aldanışdır, təzə aldanışdır. **Milli ideologiya əvəzinə Milli İnam lazımdır, onu da xüsusi dövlət vasitəsiylə təsdiq eləməyə, təbliğ eləməyə ehtiyac yoxdur.** O İnam İnsanların qəlbində olmalıdır. O İnamın ümumi böyük mahiyyətlə yanaşı, xüsusi cəhətləri də var: öz tarixinə İnam, Türkçülük mahiyyətinə İnam. Bu, Mütləqə İnam deyil. Amma Mütləqə İnamdan doğan İnamlardır. Ona görə də mən demək istəyirəm ki, camaat aldanmasın, Milli ideologiya — yalandır. Milli ideologiya — dövlət ideologiyasıdır. Dövlət ideologiyası milləti ifadə eləmir. Hər bir ideologiya da yalandan ibarətdir. Və həqiqət biçimində görünən yalandan ibarətdir. Gəlin görək hansı ideologiya indiyə qədər yaşayıb, həmişəlik yaşayıb? Nə qədər ideologiyalar gəlib gedib! Nə qalıb onlardan? İnamçılıqdan başqa heç bir şey yaramır indi. **Mən istəyirəm bizi düzgün başa düşsünlər. Bizim Mütləqə İnamımız Ruhaniyyət İnamıdır, yəni dinə qarşı çevrilmiş İnamdır.** Bu tək Azərbaycan üçün deyil, bütün dünya üçündür. Amma Azərbaycanda başlayıb. **Bu İnamın əsas canı odur ki, Mütləq olmayan həqiqət deyil! Bax, bu «mutləq olmayan həqiqət deyil!»** İdeyasından çıxış eləyib Milli İnam yaratmaq olar. Azərbaycan Milli İnamı ibarət olmalıdır – Qədimliyə İnamdan, Ümumi Azərbaycançılıq Qədimliyinə İnamdan, Türkçülüyə İnamdan, Türk Ruhuna İnamdan, Şərqə İnamdan. Bu, lazımdır. Qalan siyasi oyundur.

– **Müqəddəs Ata, dövlət səviyyəsində Əzəli, Əbədi Türkçülüyümüzə qarşı döyüş gedir, «Milli İdeologiya» şüarı ilə əslində antimillə ideologiya yaradırlar. Türkçülük Həqiqətini «azərbaycanlıyıq» yalanı ilə əvəz eləyirlər. Özümüzlüyümüzü üzümüzlə qarşı danırırlar. Atanın azərbaycanlı – türk məsələsinə münasibəti.**

Ata: İndi gəlin görək bunların bu milliyət anlayışı nə dərəcədə həqiqətdir. Doğrudanmı bunlar millətçidirlər, özlərini millətçi kimi qələmə verən antimillətçilər? Sübut eləmək istəyirlər ki, Azərbaycanda yaşayanlar hamısı azərbaycanlıdır. Gözəl də səslənir: «Bizdə irqi, milli assimilyasiya yoxdur, yəni yağılıq yoxdur, yadlıq yoxdur, hamı bizdə azərbaycanlıdır». Amma bizim elə fəlakətimiz bu olmayıbmi ki, Azərbaycan həm ölkə adı olub və Azərbaycan adı millət məfhumunu ləğv eləyib? Bu bizim fəlakətimiz deyilmi ki, «Azərbaycan» sözündə Milli heç nə yoxdur?! Azərbaycan sözü iki hissədən ibarətdir: «Azər» – «baycan». «Azər» – «od» deməkdir, «baycan» – «gözetçi» deməkdir. Zərdüştçülükdən gələn gözəl bir

əhənə, ruhani xüsusiyyət. Eyni zamanda fəlakətli bir yanlışlıq. Burada camaatı aldadırlar. Nə qədər Amerika çoxmillətli xalq olsa da, Amerika xalqının əsas etnosu anqlosakslardı. Əgər o əsas etnos olmasa, elə «hamı amerikalıdır, dilimiz bir, dinimiz bir» — deyib hayqırsalar, Amerika çoxdan məhv olardı. Çünki millətlər çox olduqca başqa millətləri birləşdirən güc çox möhkəm olmalıdır. Yoxsa elə «mən azərbaycanlıyam» deyən Kürd, «mən azərbaycanlıyam» deyən Ləzgi, «mən də azərbaycanlıyam» deyən Tat, Lahic, Talış başqa xalqlara qarşı çıxış eləyəcək və Azərbaycana hakim olmağa çalışacaq. Sonra deyəcək ki, bura mənimdirlər! Ona görə sevinə-sevinə demək ki, «Hamımız azərbaycanlıyıq, heç bir fərqi yoxdur, heç bir məsələdə mən düşünməmişəm ki, bu ləzgidirmi»... Çox səthi və çox zərərli meyildir! Elə ləzginin özü üçün də! Bəs Milli şüurun oyanması nə ilə bağlıdır onda? Əgər Ləzgi Ləzgiliyini danacaqsa, əgər Türk Türklüyünü danacaqsa, Kürd Kürdlüyünü danacaqsa, əgər «millət» sözü «ölkə» sözünə bərabər olacaqsa, onda Milli oyanışdan yox, Milli süqutdan söhbət getməlidir. Burada məsələni hədsiz dərəcədə asanlaşdırırlar – süni surətdə.

Azərbaycan ölkəsində yaşayan ayrı-ayrı xalqlar var, o xalqların biri öz çiyinə ağır yük götürüb bütün millətləri birləşdirir, o, Azərbaycan Türkləridir. Onun əsas ideyaları qədimliyi ilə bağlıdır, Şərqliyi ilə bağlıdır. Ona görə də beşgünlük siyasi mənfəət üçün Azərbaycan xalqının böyük mahiyyətinə qarşı belə hücum, belə açıq hücum!.. Bu, sabahın bu günlə müəyyənləşdirilməsidir. Bizinsə fikrimizə görə, Sabah Bugünə bənzəməməlidir. Bəli, bütün məqsəd ondan ibarətdir ki, Azərbaycanda Türkçülüüyü kökündən rədd eləmək. Əvvəl Türk Dili məsələsini qoydular, indi deyəsən az qalıb ki, o Türk Dili söhbətini ləğv eləsinlər. İndi də «Türk milləti» sözünü ləğv eləyirlər. **Deməli, millət var, amma millətin müəyyənliyi yoxdur.** «Kürd də azərbaycanlıdır, indi nə olubsa tarixdə türk də, talış da, tat da, hamısı azərbaycanlıdır». Çox təhlükəli bir yoldur! Ocaq belə hesab eləyir ki, biz bu fikrimizi camaata çatdıracağıq, çatdırırıq da: harada ki, **Türkçülülük yoxdur, orada Azərbaycan yoxdur.**

– **Müqəddəs Ata, bu zəmində bugünkü iqtidarın siyasi məqsədi nədir?**

Ata: İqtidarın məqsədi odur ki, Azərbaycanda tez-tələsik Milli məsələləri guya həll eləsinlər ki, Milli döyüş olmasın. Bu, çox sadələhv ümididir. Məsələ həll olunmasa, qırğın da olacaq, döyüş də

olacaq. Məsələnin də həlli biz deyən kimidir; sən Kürd, sən Talış, sən Ləzgi öz Türkünü Qoru ki, Türk də Səni qorusun. **Özü də Türk sözü gələndə bunlar özlərindən gedirlər.** Bir az ağıllı fikirləşsinlər. Ayrırlar. Talış respublikası... İki biri-birinə zidd olan zahirən, əslində iki bir-birinə yaxın olan ifrat var. Biri – «Hər bir millət özü millətdir, heç bir ümumi cəhət yoxdur respublikada»; – bu məsələ hümmətovşına. İkisi də səhvdir. Ümumən Mən məəttəl qalırım indiki idraksızlıq səviyyəsinə. Elə asan həll eləyirlər ki, məsələni. Əgər Azərbaycanda Türk Mahiyyətini itirsək, onda addım-addım gərək biz deyək ki, bir dil olmamalıdır, Azərbaycanda bir neçə dil olmalıdır. Görürsənmi, ya sən Türkcülüüyü qəbul eləyirsən və Türk dilini qəbul eləyirsən, ya da sən Türkcülüüyü qəbul eləmirsən. Bəs sən necə Türk Dilini qəbul eləyirsən? Türk Dilini sən qəbul eləməsən, onda dövlət dili də olmayacaq, yaxud Azərbaycan Türkünün tarixini, mədəniyyətini... Yaxşı, sən durub deyəcəksən ki, Füzuli ləzgi şairi idi? Deyə bilməzsən axı! Durub deyəcəksən ki, Nəsimi talış şairi idi? Görürsənmi, hara gəlib çıxır? İqtidar istəyir ki, hakimiyyətini saxlasın. Tez həll eləsin. Balaca xalqları müəyyən mənada sakitləşdirsin. Amma qaş qayırdığı yerdə göz çıxarır. **Elə biz çıxış yolu tapır ki, ondan böyük fəlakət yoxdur.**

İqtidar hər yerdə bir cür danışır. Durub Türkiyədə deyir ki, biz millətləri, kökləri bir olan iki ölkəyə. Gəlir Bakıya, deyir ki, biz Azərbaycanlıyıq. Burada danışanda oradakıları unudur, orada danışanda buradakıları unudur. Adını da qoyurlar çevik siyasət.

Asif Ata ilə Ruhani Təmasda oldu:
Əməlruh Atalı.

23 Köçəri Ay, 16-cı il. Bakı.
(Fevral, 1995).

İNSANLAŞMADAN MÜSTƏQİL VƏTƏN YARATMAQ MÜMKÜN DEYİL

– Möhtərəm Ata, sərhəd rayonlarımıza erməni təcavüzündən xəbərdarsınız. Qarabağ sağalmaz yaramıza dönüb... Bu problemin həllinə bir filosof kimi münasibətiniz?

ASİF ATA: Qarabağdan quldurları qovlamaq mümkündür. Qarabağ probleminin həlli isə uzun məsələdir. Bəlkə də yaxşı səslənmiş, amma biz həqiqətçiyik. Gücümüzü birləşdirmək sayəsində Buşun, Yelsinin, Ter-Petrosyanın nə deyəcəyinə baxmadan quldurları torpaqlarımızdan çıxarmaq olar. Ancaq kim elə hesab eləyir ki, Qarabağ problemi asan məsələdir, o özünü də aldadır, camaatı da. Mən qısa şəkildə bir neçə tezis demək istəyirəm.

Qarabağın həll olunması üçün Azərbaycan güclü siyasi mövqeyə malik olmalıdır. Bu da əhalinin çoxluğu ilə, iqtisadiyyatın gücü ilə, yəni üç şeylə bağlıdır.

Azərbaycan 7 milyon yox, 10 milyon olsa belə, Ermənistan az qala sindrom səviyyəsində eşqi olan «Böyük Ermənistan» ideyasından əl çəkən deyil. Ayı onun heç nəyi yoxdur, bu ideyadan başqa. Bu ideya onun nəfəsidir, havasıdır. Qonşumuz bizi zəif gördükcə onun iştahı böyüyəcək. Öz məqsədini dəyişmədən ilan kimi qabıqdan-qabığa girəcək. Bizim Cənubi Azərbaycan adlanan tarixi şansımız var. Erməninin elə şansı yoxdur. 30 milyonluq ölkə yaransa... Ruhani mənada kəmiyyət əsas deyil, amma siyasətdə bu şərtidir. Onda erməni quyuğunu qısacaq, yalnız onda. Çünki mən bu erməni bilirəm. O, güc tanıyır. O, vicdan-zad tanımır. O, qorxağın biridir. Lakin görəndə ki, rəqibi zəifdir, qoçaq olur. Bunu yəqin ki, siyasətçilər bilirlər, hiss eləyirlər. Ona görə də çox təəssüflə deməliyəm ki, Cənubi Azərbaycan problemi həll olmayınca bu problem həll olunmayacaq. Amma Qarabağdan quldurları çıxarmağa gücümüz çatır.

– Belə çıxır ki, rəhbərliyin səriştəsizliyi terrorçulara Qarabağda meydan sulamağa şərait yaradır...

ASİF ATA: Bəli, səriştəsizlik! Bundan artıq da demək olar.

– Belə fikir yaratmağa çalışırlar ki, guya «Qarabağ» müharibəsi bir qrup erməni ekstremistin işidir, bunun erməni xalqına dəxli yoxdur. Asif Ata necə bilir, doğrudanmı, pis xalq yoxdur, pis adam var?

ASİF ATA: Əslində bizi aldadırlar, deyirlər ki, biz erməni ideologları ilə döyüşürük. Zori Balayan! Əgər erməni xalqı onu qaldırmasa, kimdir o? Z. Balayan nə Hötedir, nə də Dantedir.

Z. Balayan üçüncü dərəcəli publisistdir və «alkoqolizmə qarşı döyüş» məqalələri yazırdı «Lit.qazeta»da. Bəs niyə fəal ola bildi – ancaq erməniyə görə! Erməninin Eçmiədzini var. Orda türk əleyhinə sistemli təbliğat gedir. Hələ dünya tarixində elə bir dahi Adam yoxdur ki, erməni haqqında yaxşı söz desin. Onu vələdüznə, bic, satqın, xain, kinli, tacir kimi qiymətləndirirlər. Ona görə biz erməni xalqı ilə döyüşürük. Bəli. Pis xalq var. Əfsanədir ki, pis xalq yoxdur – pis adam da var, pis xalq da. Azərbaycanlı erməni kimi vəhşiliyə yol verməzdi. Mənim sonuncu azərbaycanlım onların birincisindən qat-qat vicdanlıdır.

– **Respublikamızın Ali Məclisi dövlət müstəqilliyi haqqında Konstitusiyaya aktı qəbul edib. Azərbaycan müstəqilliyi ilə əlaqədar fikrinizi bilmək maraqlı olardı.**

ASİF ATA: Müstəqil Vətən, Özümlü Şərq, Kamil İnsan – bu üç ideya o qədər bir-biriyə çox bağlıdır ki, hansının sonra, hansının əvvəl işlədilməsinin əhəmiyyəti yoxdur.

Mən əminəm ki, İNSANLAŞmadan Müstəqil Vətən yaratmaq mümkün deyil. Hələlik müstəqilliyimiz elan olunub. Onun Müsavat Bayrağı dalğalanır. Bizi Dünya İttifaqına qəbul ediblər. Lakin əsil müstəqillik bu demək deyil.

BİRİNCİSİ. Dünyadan asılı olmadığın dərəcədə Müstəqilsən. Dünyaya gərək olduğun dərəcədə Müstəqilsən. Özgədən asılı olmadığın dərəcədə Müstəqilsən. Özümləşdiyən dərəcədə Müstəqilsən. İnsanlaşdığın dərəcədə Müstəqilsən.

Bu uzun, ağır yoldur. Mən asan yola inanmıram. Mən yalnız çətin yola inanıram. Yaxın Yola inanmıram, Uzun Yola inanıram. Biz müstəqilliyimizə çatacağıq. Buna mənim şübhəm yoxdur. Biz öz müstəqilliyimizə o zaman çatacağıq ki, MÜTLƏQƏ İNAM islamı və xristianlığı əvəz eləsin. Təzə cəmiyyət yaransın – Ruhani Cəmiyyət! Bunun fəlsəfəsi var. Bəşər özünə Qayıtsın! Bəli, Ocağın məqsədi elə budur. Heç kəsin də yaxşı işini inkar eləmirik. Həqiqət bizim üstünlüyümüzdür – ondan biz əl çəksək, uduzarıq.

– **Yeni şəkildə qurulan imperiya – MDB-yə qoşuluruq. İslam konfransı təşkilatına üzv oluruq. Nə bilim, daha hansı qurumlara birləşməyə can atırıq... Bəlkə mən düz demirəm. Qoy Ata öz fikrini açıqlasın.**

ASİF ATA: Mən belə hesab eləyirəm ki, Azərbaycan xüsusi bir ölkə olduğu üçün o müəyyən vaxtda millətçilik, vətəncilik yoluna düşməli idi – qorxmamalıdır. Təzəcə boyunduruqdan qurtarmışıq. Çiynimiz, boynumuz yenə boyunduruq üçün gicişirmi? Bu saat dünyadan asılı olmaq Azərbaycan üçün qəti sərfəli deyil. Bütün birliklər hamısı Ağalar və Rəiyyətlər cəmidir. BMT-də beş Ağa var – onun da başçısı Amerikadır. Sən onda nə olacaqsan, hara yüyürsən?! Müdriklər tələb edir ki, beynəlmiləliyə qarşı çıxış edəsən. Biz rus xalqının düşməni deyilik, amma rusları bura qəsdən göndərirdilər siyasi bir oyundan ötəri. Beynəlmiləliyə yaratdılar. Lakin yenə deyirəm, rus xalqına qarşı bizim düşmənçiliyimiz yoxdur. Onun böyük yazıçılarını inkar eləmirik. Ancaq rus siyasətinə qarşı nifrətimiz əbədidir. Ona görə də iki şey, yenə də təkrar edirəm – Təcrid və Millətçilik mərhələləri olmalıydı bizdə... Olmadı deyin, müstəqilliyimiz bizdən daha da ayrıldı və uzandı.

– **Ocağın mütləq ideyalarından biri Özümlü Şərq məsələsidir, yəni Şərqi özünə qaytarmaqdır. Ən dəyərli ənənələrini unuda-unuda Şərq bu gün tanınmaz olub. Qurtuluş yolunu nədə görürsünüz və Ata görümündə indiki Şərq...**

ASİF ATA: Şərqi özünə qayıtması üçün onun Qərb tələpçiliyindən əl çəkməsi mütləq mənada vacibdir. Şərqi ən böyük fəlakəti onda oldu ki, Qərb ona tələp elədi ki, sən heçsən. Sən özün nə ictimai quruluş yarada bilərsən, nə də ictimai bir hərəkət. Və Şərq buna inandı, Şərq bunun arxasında getdi... Və neçə əsrdir ki, özü heç bir şey icad eləmir. Ancaq götürür, necə var. Və əks-sədaya çevrilir. Sönük, süni bir sədaya. İngiltərədə parlamentarizm yaranır, neçə əsrdən sonra onu Türkiyə gözünün üstünə qoyur. Ərəbistan bir tərəfdən panislamizmədən dəm vurur, o biri tərəfdən onun allahı Qərbdir və s.

– **Siz nə təklif edirsiniz?**

ASİF ATA: Qərbin parlament sisteminin mənfi cəhətlərini göstərmək gərəkdir.

Şərq özünün konsepsiyasını, öz ictimai quruluşunu yaratsın...

– **Bəlkə bərpa eləsin?**

ASİF ATA: Yaxud bərpa eləsin. O mənada ki, nəyi varsa, hamısını yıqsın, onun içindəkiləri birləşdirib bir sintetik cəmiyyət yaratsın. Bizim fəlsəfəmizdə belə bir cəmiyyət ideali var. Biz onun adını RUHANİ CƏMİYYƏT qoymuşuq. Onun dörd prinsipi var.

Prinsiplərindən biri Fərdi Özünüidarə, ikincisi Zəhmətkeş Mülkiyyəti; mülkiyyət Zəhmətkeşin olmalıdır, nə kapitalistin, nə dövlətin. Üçüncü – Atalıq, hakimiyyət əvəzinə Atalıq olmalıdır və imtiyazsızlıq... İntəhası hökumətin başında duran ən kasıb adam və ən zəngin mənəviyyət sahibi olmalıdır.

Müsaibəni apardı:
Yusif DİRİLİ

ASİF ATA OCAĞI VƏ DÖVLƏTÇİLİK

Sözümə Mütləqim, Müqəddəsim, Ulu Peyğəmbərim Asif Atanın Adına Səcdə ilə başlayıram:

Neçə əsrdir ki, bəşər tarixində bir-birindən amansız, yırtıcı, Yeri-Göyü titrədən inqilablar bir ictimai quruluşu o biri ilə, bir dövlət sistemini digəri ilə əvəz edir, nəticə etibarilə isə heç nə dəyişmir. Ona görə ki, İnsan dəyişmir. Bütün bu bəlalərin arxasında yalnız insani xəsarət dayandığı həqiqətini bəşər tarixində ilk dəfə Dahi Azərbaycan Filsofu, «Mütləqə İnam» Fəlsəfəsinin Yaradıcısı, Mütləqə İnam Peyğəmbəri Asif Ata dedi. Asif Ata özünün sırf İnsana İnam əsasında yaratdığı «Mütləqə İnam» Fəlsəfəsi ilə sübut etdi ki, qüdrətli dövləti, ədalətli cəmiyyəti yalnız Mütləqə İnam əsasında yaranan Kamil İnsanlar vasitəsilə qurmaq olar. Kamil Dünyanı yalnız Kamil İnsan yarada bilər. Asif Ata sübut etdi ki, azğın bir yırtıcılıqla İnsanı amansızcasına istismar mənəviyyəinə çevirən, istismar mənəviyyəsinə salan kapitalizm-sosializm dairəsi İnsanları, Xalqları öz məhvəinə doğru aparır. Asif Ata Ocağı məhz bu zərurətdən yarandı və özünün dördüncü – «Ruhani Cəmiyyət» İdeyasını kapitalizm-sosializm dairəsinə qarşı qoydu.

Asif Ata ilə Ruhani Təması Asif Ata Ocağının Evladı **Əməlruh Atalı** aparır.

- **Ali səcdə, Müqəddəsim!**
- Səcdən ucadır, Oğlum!

– **Müqəddəs Ata, millətin taleyində, onun gələcək aqibətində dövlətçiliyin əhəmiyyəti nədən ibarətdir?**

– Ata Təlimində, Ocaq Amalında dövlətçilik nə şişirdilir, nə də ki, tam inkar edilir. Ruhani bir əməl olan, Ruhaniyyətin qələbəsinə çalışan Ocağın özünəməxsus dövlətçilik ideyası var. Onu aşağıdakı şəkildə ifadə etmək mümkündür:

Dövlət – qoruyucu rolunu oynamalıdır. **Dövlətin cəmi üç funksiyası olmalıdır. Onun birinci funksiyası xalqı dünyada təmsil etmək və xalqı, onun mahiyyətini dünyaya göstərmək, aşkarlamaq; İkinci, xalqı yağdan qorumaq. Birincini diplomatiya ifadə eləyir, ikincini ordu ifadə eləyir. Və üçüncü – şəxsi cəmin, cəmi şəxsin təziyiqindən qorumaq və əsas etibarilə insanın fərdi özünüidarə haqqını qorumaq. Bu həddə, bu səddə dövlət çox gərəklidir. Elə ki, dövlət bu səddi, bu həddi aşır, bütün işlərə qarışır, onda o, zəifləyir. Onu da deyək ki, Rusiya imperiyasının belə gözlənilməz, belə əcaib uçurulmasının səbəblərindən biri də elə bu zəiflik idi, çünki dövlət hər işlə məşğul olduğu üçün əslində daxilən sarsılmışdı. Bu yük onu taqətdən salmışdı.**

Dövlətin başında imtiyazsızlıq səviyyəsində duran şəxs dayanmalıdır. Dövlətin başçısının heç bir imtiyazı olmamalıdır. Çünki onun gördüyü idraki işin maddi dəyəri yoxdur. Ocaq fəlsəfəsində, Ruhaniyyətdə heç bir maddi cəhət idraki keyfiyyətə bərabər ola bilməz. İkinci bir tərəfdən, imtiyaz başçının əlinə imkan verir ki, o, özü üçün yaşasın, öz varidatı üçün yaşasın. Çünki Xeyirin Xeyirdən başqa mükafatı yoxdur. Bizim bu, əlifbamızdır. Əgər Xeyirin Xeyirdən başqa mükafatı varsa, onda bu, xidmət deyil. Heç bir dövlət başçısı hələ belə olmayıb, imtiyazsız dövlət başçısı olmayıb, ona görə də bəşər bu günə düşüb, ona görə də biz bəşərin bu gününü çox fəlakətli bir gün hesab eləyirik. Ancaq mahiyyət etibarilə, Ruhaniyyət etibarilə, Ədalət nöqtəyi-nəzərindən dövlət başçısı tam imtiyazsız olmalıdır. Yoxsa o özünə saray tikdirməkdən başlayacaq, o, özünə xidmət eləyəcək, xalqa xidmət eləməyəcək, özünün varidatına xidmət eləyəcək, özünün xüsusi maşınına xidmət eləyəcək və İosif Broz Tito kimi yüz ev yiyəsi olacaq.

Və dövlət başçısı sözün əsil mənasında Fədakar olmalıdır, o, Mənəviyyətin zirvəsində olmalıdır, Mənəviyyətin zənginliyində olmalıdır. Lakin mahiyyət etibarilə də, elə öz işində də tam, bütöv, imtiyazsız xidmət eləməlidir. Onda söhbət gedə bilər xalqa

xidmətdən. İndiyə qədər olan xidmətlərin müəyyən hissəsi xalqa xidmət olub, əsas hissəsi isə özünəxidmətdir. Belə olduqda hakimiyyət-pərəstlik də, hakimiyyətçilik də, hakimiyyət uğrunda yirtici döyüş də azalır. Hakimiyyət uğrunda döyüş ona görə belə azğın, yirtici, ardıcıl, inadkardır ki, burada imtiyaz var. Dövlətin cəmiyyətdə rolu, təkrar eləyirəm, qoruyucu rolu var, onun başqa xüsusi rolu yoxdur. Dövlətçilik Mütləqləşmə Əməlidir. Dövlətçilik Ağalılıq səviyyəsini rədd eləməlidir. Bu, bizim birinci əsas fikrimiz, Təməl səviyyəsində fikrimizdir. Nə kapitalizm, nə sosializm; nə kapitalizmin, nə sosializmin yaratdığı dövlət ideali insana, insansevərliyə, ədalətə uyğun deyil. Nə sosializm, nə kapitalizm. Dövlət ikisindən də xali olmalıdır. Nə deməkdir bu? Sosialist dövləti Zorakı dövlət idi. O, Zorun hakimiyyəti idi. Kapitalist dövləti Varın Hakimiyyətidir. Pulçuluğun hakimiyyətidir. Hər ikisi özünü «demokratik» adlandırır. Əslində isə demokratiya sosializmdə zorakılığı pərdələyirdi, zorakılığı qoruyurdu, kapitalizmdə də varidatçılığı qoruyur. Parlamentçilik oyunu, parlamentçilik sözbazlığı, filokratıyası sözün əsil mənasında qeyri-ciddi və eyni zamanda xalqa qarşı duran, zahirən isə xalqı guya ifadə eləyən siyasi oyunu başlayır, həmin sirk oyununda da qələbə çalır yaxşı oyunçu, ən çox deməyə, ən çox camaatın zəif tərəflərini bilən və o, həmin zəif cəhətləri oynadan, hər şeyə gedən, yalandan çəkinməyən oyunbaz – qələbə çalır. Onların içərisində az istedadlısı da ola bilər, çox istedadlısı da ola bilər.

Və əslində hakimiyyətə seçilən adam, özünü seçdirir. Bu və ya digər formada, bu və ya digər halda. Əslində hər bir seçki sözün pis mənasında özünə elçilikdir. Və bu özünəelçilikdə ən çox özünü təqdim eləyən qələbə çalır. Xalq iradəsi bir şeydir, camaatın səviyyəsi ayrı şeydir. Xalq təkcə camaat deyil, Xalq – ən çox Mahiyyəti özündə ifadə eləyən, özündə saxlayan, qoruyan, inkişaf elətdirən İnam, İdrak, Mənəviyyət və İradə Sahibləridir. Camaatın taleyini guya ki, camaata tapşırmaq — camaata xəyanətdir. Camaat uşaqdır, körpədir. Onu aldatmaq çox asandır. Ona görə kapitalist sivilizasiyası ki, Yerə-Göyə sığmayan bir pafosla onun haqqında danışirlar, indi bizi ona qaytarırlar. O sivilizasiya oyunbazlıq sivilizasiyasıdır, mahiyyətcə. Heç bir vaxtda, heç bir zamanda demokratiya dövründəki kimi camaat oynadılmır, bu boyda yalan danışılmır, bu boyda köpük əmələ gəlmir və son nəticədə həmin o

mammonizm, həmin o pulçuluq, həmin o varidatçılıq, həmin o fəlsəfə ki, dünya pul üstündə fırlanır – o, qələbə çalır...

Ona görə Ocaq kapitalizmə qayıtmağı bəşəriyyətin iflası hesab eləyir. 85-ci ildən bu günə qədər olan dövlətçiliyin mahiyyətini dəhşətli, Yerə-Göyə sığmayan bəşəri müflislik hesab eləyir, zəillik və miskinlik hesab eləyir. Və o fakta ki, bütün o çoxluq bizə qarşıdır və çoxluq yüyürə-yüyürə qaçır kapitalizmin dalınca, o, heç nəyi həll eləmir: Kapitalizmin parlamentçiliyi, onun prezidentçiliyi..., onun guya ki, xalq tərəfindən seçildiyini, nə olduğunu dərk eləmək üçün son seçki elə bəsdir. Rusiyada Jirinovski qələbə çaldı. Jirinovskinin fəlsəfəsi irqçilikdir, şovinizmdir. Lakin o birinci yer tutdu. Nəyə görə o, birinci yer tutdu? Çünki o, camaatın daxilindəki zəifliklər, tərəddüdlər, onun daxilindəki qaranlıqlar, onun daxilindəki o instinktlər və s. və i.a. telini tuta bildi. Sabah başqası da gələ bilər və xalqın daxilində başqa telləri tuta bilər. Bu, bir növ balıqçılıqdır, tilov atmaqdır. Əgər demokratiya gözəl şeydirsə, onda Jirinovskinin qələbəsi də əla şeydir. Niyə bunu bəs demirlər? Ona görə də Ocaq kapitalizm yolunu inkar eləyir, kapitalizm dövlətçiliyini inkar eləyir. Mahiyyətcə demokratik dövlət mammonizmin kölgəsidir – özünü o cür göstərməyinə baxmayaraq. O, əslində özü də var olan deyil. Mahiyyətcə o, cəmiyyətin «status kvo», yəni olan səviyyəsinin kölgəsidir. Xalqı qorumur o, mammonizmi xalqdan qoruyur. O, tamaşa göstərir ki, real aləm unudulsun. Əslində seçkilər tamaşası real aləmi gizlətmək üçündür. Və parlamentarizm əvəzinə, prezidentçilik əvəzinə fərdi özünüidarə qanununa əsasən yaşamaladıq camaat. «Hər bir kəs özü bir dövlətdir» — ideyasına əsasən hər kəsin özünün müstəqil İnamı var, heç kəs onu zorla, güclə başqa bir İnama gətirə bilməz. Hər bir şəxsin İnam Haqqı olmalıdır. Bunu eləyəndən sonra parlamentə nə ehtiyac? Hər bir şəxsin idraki haqqı olmalıdır, onun idrakına heç kəs sahib ola bilməz. Dövlət inamverici deyil, dövlət qoruyucudur. Dövlət zahirə işdir. Dövlət daxili iş deyil. Dövlət Ruhani iş deyil, Dövlət siyasi işdir. Onu yaxşı başa düşmək lazımdır. Dövlətin ideyasını şişirtmək lazım deyil. Yenə gəlib totalitarizmə, ya da ki, kapitalizmə çıxma bilirik. Və İradə haqqı olmalıdır.

Fərdi özünüidarənin mahiyyəti dörd prinsipləndən ibarətdir:

İnam Müstəqilliyi. Hər bir kəs öz İnamına sahibdir. Heç bir dövlət onun İnamına sahib ola bilməz.

İdrak Müstəqilliyi və sahibliyi.

Mənəviyyat Müstəqilliyi və sahibliyi.

İradə Müstəqilliyi və sahibliyi.

Və bu olandan sonra demokratiya yalanı öz-özünə ləğv olunacaq, İnsan haqqı adlanan qanunlar ki var, Ata onu öyrənib. O qanunlar yalan qanunlardır. Əgər dava varsa, müharibə qadağan olunmayıbsa, onda hansı insanın həyat haqqından danışmaq olar? Əgər hər insana həyat haqqı verilibsə və davada o, ölməlidirsə, bu, cəfəngiyyatdır, bu, yalandır. Və iqtisadi əsası bizim dövlətçiliyimizin – Ocaq dövlətçiliyinin iqtisadi əsası zəhmətkeş mülkiyyətidir.

Müasir dünya zəhmətkeşi unudub. Ona baha başa gələcək bu. Bütün bu müasir demokratlar başlarını daşa döyəcəklər. Zəhmətkeşi unutmaq olmaz. Səhərdən axşama kimi biznesdən danışmaq olmaz. Biznes heç nə yaratmır. Heç nə yaratmır! Pulçuluq alış-verişdir. Alış-verişdə yaradıcılıq yoxdur. Yaradan yenə fəhlədir. Və təzə Marks çıxa bilər. O Marks indi əvvəlkindən daha pis olacaq. Sən səfeh, demokratiya onda ayağından asacaq.

Və ümumiyyətlə, ədalətdən bu kənardır ki, aksioner cəmiyyətlərdən danışılar, aksioner cəmiyyətdə fəhlə yenə fəhlədir. Onun pulu da azdır. O nə götürə bilər aksiyadan? Yenə aksiya böyüklər üçündür, yenə aksiya müftəxorlar üçündür, patriatizm¹ üçündür: sənə də bir pay verirlər, balaca bir pay ki, sənə aldatsınlar. O, kapitalist bəcliyidir. Təzədən indi gözləyirlər ki, zavodlar satulsın, təzə kapitalist gəlsin, Hacı Zeynalabdin bəy gəlsin və Azərbaycanı zənginləşdirsin və Hacı Zeynalabdin də böyük adamdır, çünki o, pulunun bir hissəsini xeyriyyə işlərinə sərf eləyib. Gəl görək onun xeyriyyə işlərinə həsr etdiyi pul onun varidatının neçə hissəsi idi? Cüzi bir hissəsi! Haradan alırdı pulu o? Nə yaratmışdı onun özü? O da gəlsin eləməsin! Xeyriyyə kapitalistlərə lazımdır ki, kapitalizm yaşasın əbədi. Bu, özü müəyyən bir reklamdır. Və özünü mühafizə gücüdür. Gəlsin bunu da eləməsin. Əgər biri varlı olursa, o biri mütləq yoxsuldur. Hamı varlı ola bilməz. Onu kiminsə boğazından kəsmisən, sən fəhlədən min dəfə artıq qazanırsan, o min dəfə artığın da bir faizini xeyriyyəyə həsr eləyirsən.

Yenə deyirəm, bizim Ocaqçıların tək qalması, bütün dünyaya qarşı çevrilməsi, bizi heç cürə təəssüfləndirmir. Həmişə belə olub, belə də olacaqdır. Əməkçinin olmalıdır. Qoy bu əməkçi

mülkiyyətində ekoloji ölümə səbəb olan müasir tərəqqi o qədər də görünməsin, onun eybi yoxdur, amma ədalət inkişaf eləməlidir. Bu dünya ədalətə qarşıdır. Bu dünya deyirlər ki, pul üstündə fırlanır. Hər şey pul üstündə fırlanır. Bu, o deməkdir ki, ədalət boş şeydir, Həqiqət boş şeydir! Pulun var – Həqiqətin var. Hər şey satqıdır, alqıdır. Bunun da adını sivilizasiya qoyurlar. Hər şey mexanikləşib. İnsanın vaxtı yoxdur ki, bir sevin. Pul qazanır – məhəbbətə vaxtı yoxdur, kişiliyə vaxtı yoxdur, qeyrətə vaxtı yoxdur. Onun Vətəni ola bilməz. Pulçuluq vaxtında, mammonizm dövründə nə Vətən ola bilər? Əgər pul eşqi əvəz eləyirsə, hansı Vətəndən söhbət gedə bilər?

Və sonuncu, dövlət Xalq yaratmır, bu, onun işi deyil. Xalq Ocaq yaradır. Beləliklə də ümumiləşdirmək olar. **Ocağın Dövlət konsepsiyası, Dövlət fəlsəfəsi, Dövlət təlimi aşağıdakılardan ibarətdir:**

Qoruyucu dövlət; Zəhmətkeş Mülkiyyəti; Fərdi Özünüidarə; İmtiyazsız Başçı.

– **Bu bir gerçək həqiqətdir ki, bugünkü siyasi dünyada dövlət siyasətlə idarə olunur və inkişaf etdirilir. Siyasət və dövlətçiliyin Ruhani Mahiyyəti – Ata görüşündə?**

– **Siyasət – Əxlaqdan keçmək, həqiqətdən keçmək vasitəsilə dövlətə xidmət etmək deməkdir.** Siyasət Ruhaniyyətin əleyhinədir, əksinədir. Ruhani siyasət ideyası Qorbaçovun yalanlarından biri idi. **Siyasət – yalan zəruriyyətidir.** Siyasətin bu iki cəhətini iki siyasətlə məşğul olan məşhur şəxs deyibdir: biri Makiavelli, o biri Taleyran. Ona görə də siyasətçilərə xüsusi bir hörmət, izzət, ehtiram, hətta səcdə avamlıqdır. Lakin çox davamlı bir avamlıqdır. Siyasətdə vicdan adlanan ülvüyyət, mənəviyyat, ruhaniyyət rol oynayır. Əksinə, o, ziyan verə bilər. Ona görə siyasətçi vicdandan keçə bilər, vicdanı ala bilər. Siyasətdə insaniliyin mahiyyətini ifadə eləyən təmənnasızlıq heç bir rol oynamır. Mən demişəm, yenə deyirəm, siyasət mənəviyyat tanımır, mənəfəət tanıyır. Siyasətdə fədakarlıq, böyük mənada humanizm deyilir, şüar kimi ifadə olunur sözdə, mahiyyətcə isə bir oyuna çevrilir, aldatmaq oyununa. Bu fədakarlıq ki, siyasətdə var, o, fədakarlığın əsil qazancıdır, faydadır. Onlar fədakarlıqdan qazanc əldə eləyirlər. Fədakarlıqdan qazanc olmaz, siyasətdə – olar. Siyasət mənəfəət deməkdir, fürsət deməkdir. Siyasət həqiqət deyil, ona qarşıdır və mərifət də deyil, ona qarşıdır.

¹ Patriatizm – «atalıq», qəyyumluq.

Cəmiyyət adlanan hadisədə İnsan istədiyinə nail ola bilmədi. Cəmiyyətdə ağalığ, nökrlik, təbəqələşmə, özgələşmə qələbə çaldı. İnsanda olan naqis cəhətlər qələbə çaldı. Birlik əvəzinə ağalığ və nökrlik yarandı. Bu dairə quldarlıqdan başlayıb müasir neokapitalizmə qədər davam eləyir. Bu dairənin həcmi bütün tarixi əhatə eləyir: həcmi, mənası və məzmunu. Belə bir cəmiyyəti qorumaq üçün isə həqiqət yararlı deyil. Belə bir cəmiyyəti qorumağa yalan lazımdır, Ədalət lazım deyil, Xeyir lazım deyil. Ona görə də siyasət meydana çıxdı. Cəmiyyət – siyasət – bunlar birdirlər. Qoşadılar. Aktyorluğun ən qədim növü, mənim zənnimcə, siyasətdir. Bizim istədiyimiz cəmiyyətdə ki, onun üçün əsrlər tələb oluna bilər – onun bərqərar olmasına... Onu da əvvəldən deyim ki, ən böyük səhv ondan ibarətdir ki, məsələləri müəyyən dövr, müəyyən vaxt əsasında həll eləmək istəyirlər. Bunlar ağılın məhdudluğundan əmələ gəlir. Mən qəti əminəm ki, bəşərin məsələlərinin heç birini məhdud vaxtda həll eləmək mümkün olmayacaq. Bütün məsələlər vaxt genişliyi tələb eləyəcək. Bütün məsələlər dövrdən kənara çıxmaq tələb eləyəcək, zamanüstlüklük tələb eləyəcək. İndiki dövrdə məsələlərin heç biri həll olunmayacaq. O dərəcədə mürəkkəbləşiblər, o dərəcədə böyüyüblər ki. Buna görə də əsil ağıl olan, böyük olan və yaxud böyük ağıllardan öyrənən şəxs bilməlidir ki, yalnız uzun ömürlü əməllər Xeyir yaradır: on il, iyirmi il, əlli il, hətta əsrlər! Səviyyəsiz əməllərin heç birindən böyük şey gözləmirəm. Çox vacib işdir bu. Ona görə bizim Ocaqdakılar elə bir səviyyəyə gəlib çatacaqlar ki (ona mənə az qalıb), özlərinin əsas fərqini zamandan artıq olan İdeala, Şəraitdən, Mühitdən artıq olan İdeala, Əqidəyə, İnama xidmət eləməkdə görəcəklər. Bu səbəbdən məqsəd odur ki, cəmiyyət öz ağalığ və nökrlik siqlətini itirsin, dəhşətini, eybəcərliyini itirsin, onun əvəzinə bizim istədiyimiz Birlik əmələ gəlsin və bu Birlikdə siyasət özü də əvəz olunsun Ruhaniyyətlə. Nə qədər ki, siyasət var, bəşərin təmizliyindən danışmaq olmaz. **Cəmiyyətin başında yalan oturursa, onun ayaqları düz yeriməz. Ona görə də siyasət tədricən aradan qalxacaq. Ocağın bir məqsədi də siyasəti tədricən aradan qaldırmaqdır.**

– **Çox zaman tarixçilər möhtəşəm imperiyaları güclü dövlətçilik ənənəsi kimi səciyyələndirirlər. Dövlətçilik və İmperiya – Ata görüşündə.**

– **İmperiyaların bəşər tarixində guya mütərəqqi rol oynadıqlarını sübut eləyən əsərlərin sayı-hesabı yoxdur. Deyirlər ki, Roma imperiyası vahid bəşəri mədəniyyət yaratdı, deyirlər ki, o, kodeks yaratdı; hüquq kodeksi yaratdı. Deyirlər ki, imperiyalarda ümumbəşəri ideya, bəşərin bir olması, vahid olması ideyası qələbə çaldı. Bunu deyirlər neçə əsrdir. Əslində isə imperiyaların hamısı, mahiyyət etibarilə, xalqların fəlakəti, xalqların ümumbəşəri fəlakəti, bəşəriyyətin ədalətdən, həqiqətdən uzaqlaşması, ağalığ və nökrlik, bir ölkənin bütün başqa ölkələr üzərində hakimiyyəti əsasında qurulmuşdu. Bunu da hələ Ocaqdan başqa deyən yoxdur. Roma imperiyasının bəşərə verdiyi bircə şey oldu: **İmperiyaya qarşı döyüşmək əzmi. Səhvədən dərs almaq, ayrı heç nə!** Çünki Roma imperiyasında xalqların mədəni, ictimai, Ruhani Mahiyyətinin mənimlənməsi əmələ gəldi. **İmperialist mənimləyir, yaratmır. O dərəcədə mənimləyir ki, imperiyaya daxil olan xalqlar ölüm ayağına gəlir çıxır.** Və burada imperialist dövlətin əsas işi zülmü, istibdadı hansı şəkildə olursa-olsun möhkəmlətmək olur. Bəzən zülm, istibdad çox belə bərlibəzəkli, cazibəli biçimdə ifadə olunur. O birlikdən ki danışrlar, o, ümumbəşəri mədəniyyətdən ki danışrlar, o birlik, o ümumbəşəri mədəniyyət əslində eybəcər bir hadisə olur. Bəşər özünün müxtəlifliyindən, zənginliyindən, çoxcəhətliyindən, ayrı-ayrı xalqların özünəməxsusluğundan ayrılır, yeknəsəq bir dünya yaranır – murdar. Əgər dünya müxtəlifliyini itirərsə, onda nə qalar?!**

Ona görə də imperalizm ölüm yaradır, özü tə təkcə imperiyaya daxil olan ölkələr üçün yox, bütün dünyanın ölümünü yaradır. İndi də elə həmin vəziyyətdir. Nəyə görə biz gərək deyək ki, bir sivilizasiya var? Nəyə görə biz deməliyik ki, sivilizasiya bircə Qərbdədir? Nəyə görə biz deməliyik ki, sivilizasiyalar müxtəlif olmamalıdır? Qərbin sivilizasiyasının mahiyyəti mammonizmdir. Heç bir dövrdə təkcə bir sivilizasiya ola bilməzdi. Bu, bəşərin öz ölümünə yaxınlaşmasıdır, bu, fəlakətli bir işdir. Dünyanın yaşaması onun müxtəlifliyinin yaşamasıdır. Müxtəliflik azaldıqca dünyanın yaşamaq imkanı azalır. Və bu, böyük məsələdir. Mən xahiş eləyirəm ki, buna oxucular diqqət versinlər. Məsələn, Toyndi deyirdi ki, ayrı-ayrı sivilizasiyalar var. Bir dövrdə bir neçə sivilizasiya var. Bir dövrdə bir neçə sivilizasiya var. İndi bizə sübut eləyirlər ki, sivilizasiya nədir – Qərb! İnkışaf nədir – Qərb! Tərəqqi nədir – Qərb! Və burada orqanizm kimi bir şey yaranır bioloji: baş var, ayaq var. Belə deyil dünya, İnsani Mahiyyət belə deyil. Və mexanizm var burada. Gərək maşın əsri olaydı. İnsanlar özü

maşına dönəydi, robot olaydı, bütün münasibətlər maşınlaşaydı. Bu, gerçəkliyə bəraət qazandırmamaqdır. **Gerçəklik Mənadən aşağıdır. Və hər bir mənənin çoxlu təzahür variantları var.**

Bu, adamın İnsan olmamasından əmələ gəldi. Bütün imperiyalar! Britaniya imperiyası Hindistana nə verə bilirdi əsarətdən başqa? Vavilon (Babil) imperiyası nə verə bilirdi? Sasani imperiyası nə verdi? Əhəmənilər nə verdi? Rus imperiyası nə verdi? Harada qaldı o vahid bəşəriyyət ideyası? Vahid bəşəriyyət ideyasının bircə düsturu var: **Müxtəliflik Zənginliyi.**

– **Orta əsrlərdə belə bir əqidə hökm sürürdü ki, bütün dünya elə Şərq ölkələridir. Onları tutanda dünyaya hakim olursan. Çünki həmin dövrdə Qərbdə qüdrətli dövlətlər yox idi. Bu gün – Şərqin dövlətsizlik özünsüzlüyünə düçar olub Qərbin dövlət quruluşunu təqlid etməsinin, ondan guya ki, «bəhrələnməsinin» faciəvi səbəblərini Ata nədə görür? Qərbin və Şərqin tarixi dövlətçilik ənənələrinin müqayisəli qiyməti – Ata görümündə.**

– Şərqin dövlətçiliyi kapitalizmin inkişafı ilə uyğunlaşa bilmədi. Bunun müsbət tərəfləri də var, mənfi tərəfləri də. Kapitalizmin açıq irtica mahiyyəti onun dövlətinin və dövlətçiliyinin inkişafı ilə uyğun oldu. Kapitalist dövləti kapitalist münasibətlərinə çox uyğun oldu. Bayaq açdığımız cəhətlərin hamısı – parlamentçilik, prezidentçilik, zahiri demokratiya, seçkilər, söz azadlığı və s. Birdən-birə təzad yarandı. **Kapitalist yoluna qədəm qoymuş Qərb və hələ orta əsr feodal münasibətlərində qalan Şərq.** Əgər Şərq yetkin olsaydı, ikinci bir yol axtarardı. Bir az gözü açıq olsaydı, bir az Qərbə yaxşı baxsaydı... Şərq uydu Qərbin bu «inkişafına», möhtəşəmliyinə, parlamentçiliyinə, pulçuluğuna – mammonizminə... Çünki Şərq inildəyirdi islam itaətində. Və birdən-birə Şərqə elə gəldi ki, o yatıb. Burada ziddiyyət var. Əgər yatdığını biz deyən mənada başa düşsəydi, gözəl olardı. Yəni necə oldu ki, Qərb gəlib məni ötdü? Amma bu, elə demədi. O dedi ki, Qərbi yamsılamaq lazımdır... Özünə inamı tam itirdi. Və başladı Qərbi yamsılamağa. Yavaş-yavaş nəyi vardısı, hamısını itirdi, addım-addım. Hərçəndi, yenə deyirəm, əgər onun yetkin ağı olsaydı, yetkin iradəsi olsaydı, əgər o bu dərəcədə islamın təsiri ilə idraki cəhətdən zəlləşməsəydi, zəifləməsəydi, Qərblə yarışa bilərdi. Və dünya öz müxtəlifliyinə qayıdardı. Və gözəl olardı! Bunun əvəzinə isə nə qədər imkan var – təqlid! Və gəldi vəziyyət o yerə çıxdı ki, XX əsrdə Qandı gördü ki, Hindistandan heç

nə qalmayıb. Hindistan yoxdur daha. Təzədən başladı qədim Hindistana qayıtmağa. Gec oldu. Belə bir fəlakət yarada bildi Qərb. Şərqin üzərində belə bir kabus, Qərb kabusu yarandı və bütün hər şeyi qaranlığa qərq elədi. Yəni özgüləşdirdi. Belə-belə, addım-addım. Şərq indi tərəqqi deyəndə bircə şeyi yadına salır: Qərbə bənzəmək. Vəssəlam. Qərbə bənzəmək. Hətta Kamal Atatürk belə Qərbçi oldu. Bizim müsavətçilər Qərbçi oldular. Çünki dünyaya baxdılar, dünyadan kənardan heç nə görmədilər. Zamana baxdılar, zamandan kənardan heç nə görmədilər. Dahilik eləyə bilmədi Şərq. Dahilik nədir? Zamandan artıq görmək. Bu cür, tədricən... Demək olar ki, Şərq daha yoxdur. İndi Qərb var. Üstəlik İslam. Qərbbə bir simbioz yarandı. Qərb parlamentarizmi, Qərb demokratiyası – yalandan. Və Şərq cəhəlati.

Ocaq hər ikisinə qarşıdır. Şərq təzələnməlidir. Şərq Ocaq idealına yiyələnməlidir. Təqlidçilikdən əl çəkməlidir. Dünya öz müxtəlifliyinə qayıtmalıdır. Təkrar eləyirəm, **qeyri-müxtəlif Dünya ölən Dünyadır.**

– **Bu gün Qərb və eləcə də Rusiya Türk Dünyasının dirçəlməsindən çox qorxur. Türk Qəhrəmanlığı, Türk Böyüklüyü, Cəsarəti, Döyüşkənliyi hələ dünyanın yadından çıxmayıb. Türkün bu özəli böyüklüyü onun dövlətçiliyində öz ifadəsini necə tapmışdır?**

– Türkiyə, müasir Osmanlı Türkiyəsi... Onun bir neçə cəhətləri var. Qərb Türkiyə hökumətindən narazı deyil. Qərb Türkiyə hökumətində, Türkiyə dövlətçiliyində özünü görür. Başdan-ayağa Qərbçilikdir Türkiyə dövlətində. Lakin Qərb qorxur ki, bu daim belə davam eləməyəcək – hökumətçiliyin özü. Qərb Türkiyəni öz dairəsində saxlamaq üçün qabıqdan çıxır. Lakin buna tam inanmadığı üçün əlindən gələni edir ki, Türkiyə dövləti zəifləsin. Ona görə də kürd faktoru onun xeyrinədir. Ümumiyyətlə, Türkə Qərbdə etibar yoxdur. Bununla fəxr eləməyə dəyərdi, əgər Şərqdə Şərqlilik qalsaydı. Ona görə də əlindən gələni eləyir ki, indiki türk hökuməti qalsın, saxlanılsın, eyni zamanda əlindən gələni eləyir ki, türk dövləti zəifləsin. Hər halda, indikindən artıq olmasın, çox da cızığından çıxmasın. Və xüsusilə də hökumət rəsmi olaraq pantürkizmə qapılmasın. Bu birinci məsələ. **Məsələnin ikinci hissəsi. Axı Türk, Osmanlı Türkiyəsi təkcə hakim deyil, Xalq da var. Xalqı sevmir, qorxur.** Hökumət hələ Xalq deyil. Başa düşür ki, Anadolu kəndlisindən rok-n-rol oynayan çıxmıyacaq. Ona görə Qərbin Türkə

münasibəti hədsiz dərəcədə mürəkkəbdir. Amma mən qəti əminəm ki, Şərqi Qərb təqlidçiliyindən qurtaran yeganə bir güc varsa, o da Türk Gücüdür. Hinddə o güc qalmayıb. O biri ölkələrdə də qalmayıb. İranın hay-küyünə baxma. İran Qərbçiliyə meyil eləyir. Gec-tez barışacaqlar. Türk Ruhu ölməyib Ocaq varsa. Və Şərqi Qərbdən azad olması, fəlakətdən azad olması yalnız və yalnız Türk Ruhunun, Birsifətliliyinin, Mərdliyin, ölümlə öcəşməyin, ölümdən qorxmamağın, Səməvilərin, Göylülüynün başçılığı altında mümkündür.

Ocağın bir məqsədi də Türk Ruhunu alışıdırmaqdır.

Qaranlıqlar Yarılsın!

Yükümüzdən Böyük Fərəhimiz yoxdur!

– Atamız var olsun!

Atayla Ruhani Təmasda oldu:

Əməlruh Atalı.

17 Sərt ayı, 15-ci il, Bakı.

(Dekabr, 1993).

BİRLİYİMİZ — DİRİLİYİMİZ

(İzhar)

Türk – Vahid bir Etnosdur. Ruhani Birlidir – unudulan, dənılan.

Midiyanı Türk Dünyasından ayırırlar. Atropatenanı İranlaşdırırlar, azəri türküylə osmanlı türkü arasında sədd çəkirlər. Qıpçaqla oğuzu yadlaşdırırlar: türk təklənir. «Yırtıcı, qəddar türk» ideyasını dirildirlər, türkün «Bizans qatilliyini» təkrarlayırlar: – əslində isə Bizans türk hücumundan çox-çox əvvəl ruhən müflisləşmişdi, iflasa uğramışdı: – Türk əslində İstanbulu Bizans ölümündən xilas elədi. **Avropasentrik sxemlərdə köçərilik – mədəniyyətsizlik kimi qələmə verilir – əslində isə köçərilik mədəniyyəti var – özünəməxsus, parlaq – öyrənilməyən. Türk təqlidçiliyindən danışırlar, türklərin hakim olduğu xalqlardan aşağı olmasından dəm vururlar; Nəsimilərin, Füzulilərin, Rumilərin əlçatmaz dahiliyi görünür avropasentrik müddəalarda. Türk siyasətində despotçuluqdan başqa, geriləkdən, zülmədən, ətalətdən başqa heç nə görmürlər – avropasentriklər.**

Türk Dünyasını süni surətdə dünya tarixindən, siyasətindən, mədəniyyətindən ayırırlar və **başabəla «türk sindromu»nu** türklərin özlərinə təlqin eləyirlər. Türk təqlidçilik yoluna düşür, Avropanın arxasında gedir; siyasi doktrinalardan başlamış – məişətə qədər hər şeyi özgədən götürür və bununla da fəxr edir; **qabaqcılıq – təqlidçilik demək olur.** Avropalaşma millətləşməylə bir tutulur. Əslində isə Avropalaşma türkün belini əydi: – **özləşmə fəlakəti** göz qarşısındadır. Əgər türk musiqisi yaşayarsa, muğamlarımız yaşayarsa, bayatılarımız, laylalarımız, aşığığımız yaşayarsa – bu, ruhani möcüzədir – xalqın yaratdığı, **mümkünsüzlükdən yaranan imkandır az qala.**

2.

İrçiliyi tənqid eləyirik və başdan-ayağa Qərbi təqlid eləyirik – bununla da irçiliyə yarayırıq. **«Böyük irqin» – Yevropeidin «üstünlüyünü» sübut eləyirik:** ikinci dərəcəli, üçüncü dərəcəli Etnos oluruq. Mədəniyyəti yaratmaqdan çox, mənimsəyən xalq oluruq. **Əbədi Tələbə** səviyyəsinə enirik, öyrətmədən öyrənirik: əyalətləşirik. **Ocaq İdeyası əvəzinə** – partiya, parlament yevropeizminə qapılıırıq. Süfiləri unutmuşuq, hürufiləri unutmuşuq. Zərdüştümüzü iranlılara bağışlamışıq, İslamı Babəkimizdən qoruyuruq, **özümüzə pis yarayırıq – özlərlərə yaxşı yarayırıq.**

3.

Türk birliyi gərəkdir: **İnam birliyi, İdrak birliyi, Mənəviyyat birliyi, İradə birliyi.**

İslamdan əvvəlki ənənələr əsasında Vahid Türk İnamı yaranmalıdır: Azərbaycan İdrakında nə varsa, Osmanlı İdrakında nə varsa, Qıpçaq İdrakında nə varsa – Türk İdrakı sayılmalıdır.

Azərbaycan Mənəviyyatında nə varsa, Osmanlı Mənəviyyatında nə varsa, Qıpçaq Mənəviyyatında nə varsa – Türk Mənəviyyatı sayılmalıdır.

Azərbaycan İradəsində nə varsa, Osmanlı İradəsində nə varsa, Qıpçaq İradəsində nə varsa – Türk İradəsi sayılmalıdır.

4.

Vahid Türk yaranmalıdır – Vahid Şərqi Sütunu kimi.

10-cu il, Bakı. (1989).

MÜSTƏQİL ÖLKƏ, ASILI İQTİSADİYYAT

Müasir dövrün xüsusiyyətlərini, xalqlar arasında əlaqələrin artmasını və s. inkar eləmədən demək lazımdır ki, azad iqtisadiyyat dünyadan asılı olmayan, ya da az asılı olan iqtisadiyyatdır. Dünyadan asılı olan, **xüsusilə də inkişaf etmiş sənaye ölkələrindən asılı olan iqtisadiyyat azad iqtisadiyyat sayıla bilməz.** Heç kəs mənə sübut edə bilməz ki, dövr tələb elədiyi üçün hansısa bir ölkə öz iqtisadi azadlığından keçsin, yaxud məhrum olsun. Heç bir inteqrasiya – birlik, heç bir müasirlik, heç bir qabaqcıllıq, heç bir səbəb bu həqiqəti inkar eləyə bilməz. Yəni əgər sən iqtisadiyyatın dünyadan asılıdırsa, sən iqtisadi inkişafın özündən yox, başqasından asılıdırsa, bunu azad iqtisadiyyat adlandırmaq olmaz. Əgər azad iqtisadiyyat yoxdursa, deməli, müstəqillik özü də tam deyil, ya da heç yoxdur.

Mən şəxsən Azərbaycan iqtisadiyyatının inkişafından çox narahatam. Nə dərəcədə indi bizim azad siyasətimiz var, nə dərəcədə indi bizim azad mədəniyyətimiz var; bunlar ayrı məsələdir, amma biz elə bir müstəqil ölkəyik ki, azad iqtisadiyyatımız yoxdu. Bunu demək lazımdı. Azad iqtisadiyyatımız o zaman olardı ki, neftdən və pambıqdan istədiyimiz kimi, özümüzə lazım olan dərəcədə istifadə eləyəydik. Yəni emal olunan nə varsa, onun sənayesini burda yaradaydıq. Başqa ölkələrdə neftdən necə istifadə eləyirlər, biz özümüz o cür istifadə eləyəydik. Neft sənayesi çoxşaxəli, milli bir sənayeyə çevrilərdi. Bunun əvəzinə biz başqa bir yol tutduq və bunu da sübut elədik ki, imkanımız yoxdu və s. Neft sənayemiz, hələ pambıq məsələsi qalır, demək olar ki, bütünlüklə Qərbi və özgələr bazasına çevrilib. Bununla az qala fəxr eləyirik, «əsrin müqaviləsi» deyirik ona. Ona görə də gec-tez iqtisadi siyasət kökündən dəyişiləcək, bu da bizə çox ucuz başa gəlməyəcək. Düz yön götürülmədi. Müstəqil ölkənin azad iqtisadiyyatı olmadı. Natamam müstəqillik yarandı. Əgər əvvəl neftimiz SSRİ üçün idisə, indi biz deyə bilmərik ki, bizim üçündü, çünki biz özümüz qazanc əldə eləyirik. Biz özümüz elə qazanc əldə eləyirik ki, o, Qərbi ölkələrinin qazancının bir hissəsidir. Çox sadəlövhlik olardı ki, bütün bu işlərin hamısının arxasında Qərbi kapitalizminin faydalandığını unudasın. Hələ bunun sabah baxımdan nə olacağını demirəm.

İqtisadiyyatın yönü özümüzə tərəf çevrilmədi. İqtisadiyyatın yönü SSRİ-dən Qərbi tərəf çevrildi.

Bu proses davam eləsə, hələ 30 il davam eləyəcək, biz azad iqtisadiyyatdan məhrum olmuş bir müstəqil ölkə olacağıq ki, bunun özü əcaib, paradoksal vəziyyətdir.

Mənə qərbi gələn (indi açıq deyək) odur ki, bu Qərbi yönlü Azərbaycan iqtisadiyyatı məsələsində Xalq Cəbhəsilə, ümumiyyətlə, müxalifətlə iqtidar arasında fərq yoxdur. Bəlkə də müxalifətin ən böyük fəlakəti ondadır ki, böyük məsələlərin heç birində onlar mahiyyətcə fərqlənmirlər iqtidardan. İqtidar da məsələni belə qoyur: nə istəyirsiniz? Siz dediyinizi biz də eləyirik də!

Azad iqtisadiyyat özü nə deyən şeydi?

Boş-boş şeylər yazırlar, məqalələr, kitablar... Doktor olurlar, professor olurlar. Bunu açsınlar da! Necə eləyək ki, bu zamanda ki böyük əjdahalar ağızlarını açıb udurlar bu dünyanı: Bəs necə eləyək, özümüz olaraq qalaq? Və bunu eləmək mümkündürmü? Əgər mən özümün neftimi, pambığımı (yəni gələcəkdə bu da olacaq) bütünlükdə tapşırımsam özgələrə. Həmin o əjdahalara. Yoxsa elə bilirlər ki, əjdahalar dəyişiliblər? Məgər təbiət dəyişilə bilər? Əjdaha həmişə əjdahadır.

Özümüz çıxarda bilmirik neftimizi. Texnologiyamız yoxdu, büdcəmiz bərhad haldadı və s. və i.a. və bu məqamda bir neçə il ərzində nəyə biz qazana bilərik, yəni neftdən özümüz qazandığımızdan artıq qazanc əldə eləyə bilərik Qərbdən! Bəli, bu düzdü, belə şey var. Amma iqtisadiyyatı gərək təməl üstə qurasan. Elə bir təməl üstə qurasan ki, sonra o, dağılmasın. İndi sən qazanc üçün neft sənayesini özgələrin sahibliyi üstə qurursan; sabah bunun ziyanı xeyrindən mütləq çox olacaq, iqtisadiyyatda asılılıq yaranacaq.

İqtisadiyyatda asılılıq əsasında nə qazanc varsa, onun sabahı yoxdu. O qazanc zahiri qazancdı, keçici qazancdı. Mütləq onun sonra ziyanı var. Beş ildən sonra, on ildən sonra, otuz ildən sonra... bura gələnləri sən buradan çıxara bilməyəcəksən!

Bizim ən böyük varımız əgər müstəqillikdirsə, onda bu, var deyil, bu yoxluqdu, yoxsulluqdu. Mənə qərbi gəlir: necə oldu ki, müstəqillik, türkçülük, azərbaycançılıqdan dəm vuran adamlar belə Konsorsium divanələri oldular? Məncə, burada dəhşətli bir səhv var.

Hər halda, neft sənayesi keçir, çevrilir olur beynəlmiləlçi bir iqtisadiyyat! Təzəcə beynəlmiləclikdən canımızı qurtarmışdıq! Bir

zaman rus beynəlmiləlciliyi; indi isə Qərb beynəlmiləlciliyi! İkisi də bir şeydir! Hələ bilmək olmaz ki, hansı hansından amansızdır!

FƏAL GÜCSÜZLÜK

(İzhar)

– Mütləqim, Müqəddəsim, Peyğəmbərim Asif Atanın Adına Səcdəylə!

– Səcdən qəbul olunur!

– Ata, İranla bağlı Mütləqimin İzharını eşitmək istəyirəm: İran haraya gedir; İranın aqibəti necə olacaq? Cənubi Azərbaycanımız haqqında: Müstəqil Vətən İdeyamız və Cənubi Azərbaycan məsələsi.

Xahiş edirəm ki, Atamız bu barədə İzhar versin...

– İran İslam inqilabından vəcdə gəlmiş bir vəziyyətdə indi yavaş-yavaş, hal-hal gərgin, təhlükəli, qarışıq bir vəziyyətə gəlib çıxıb. İran islam inqilabının bayrağında bəşər üzərində İranın ağalığı həkk olunmuşdu: İranda islam inqilabı qalib gəlir və bu qalibiyyət tez bir vaxtda dünyanı bürüyür və böyük bir islam dövləti yaranır haradasa; İranın başçılığı ilə. Digər bir tərəfdən də İran üsuli-idarəsinə ləğv eləyib az qala cənnətə düşməli idi. Kəndlilər, bütün fəhlələr, ziyalılar, bütün təbəqələr nailiyyətlərə qərq olunmalıydı. Sevinclərə, fərəhlərə... Lakin bunların heç biri olmadı. Heç bir islam ümumbəşəri inqilabı yaranmadı, necə ki, kommunist ümumbəşəri inqilabı yaranmadı. Mollalar hakimiyyətə gəldilər, amma molla hakimiyyəti söz hakimiyyəti oldu ən çox. Əzbərçi ayələr hakimiyyəti oldu. Müəzzinlər hakimiyyəti oldu. Üstəlik də eklektik bir üsuli-idarə yaratdılar: bir tərəfdən şəriət qanunları, o biri tərəfdən parlament – qərbsayağı. Eklektika. Bir qarışıqlıq. Baş ayağına qarşı olan, ayağı başına qarşı olan qarışıq bir üsuli-idarə. Hər halda o ki, o arzu, o istək ki, İran yeddinci əsrə qayıtmalıydı – Məhəmməd Peyğəmbərin dövründəki icma quruluşuna qayıtmalıydı – o, baş vermədi. Onun əvəzinə belə, yarımçıq parlamentçilik, yəni haradasa qərbçilik qaldı.

İndi bir tərəfdən Qərbə qarşı döyüş, özünü antiqərbçi kimi qələmə vermək, o biri tərəfdən də Qərbin üsuli-idarəsiylə islam ehkamlarının birləşməsi. Əslində bu saat orada üç hakim var: **birinci** hakim – Dini hakim – Xomeyni, **ikinci** hakim – prezident Rəfsəncani, **üçüncü** hakim – parlament özü. Nədir bu? Qərbdir bu, Şərkdir bu?

Hər yerdə elədir. Bütün islam respublikalarında Qərb çox gözəlcə yaşayır. Tənqid olunur, ifşa olunur — sözdə. O teokratiya ki, açıq teokratiya – yəni Allah hakimiyyəti ki, deyirlər, o baş tutmadı. Yaxşı ki, baş tutmadı. Amma belə bir qarışıqlıq əmələ gəldi: həm teokratiya, həm demokratiya. Yalançı demokratiya.

Və yəqin ki, çıxış yolu hərbi qüvvəni artırmaqdır. Yəqin ki, orada ordu böyüyür. Nüvə silahı yaratmaq istəyirlər. Bununla da özlərini qorumaq istəyirlər.

Lakin mənim fikrimə görə, mollaların aqibətinin sonudur. Mən dəqiq deyə bilmərəm, ayın neçəsində olacaq, amma haradasa bizim SSRİ-nin dağılmasına bənzər bir proses gedir. Demokratik qüvvələr, yəni açıq qərbçilər güclənir. Başqa ölkələrdə də onların qüvvələri var. İqtisadi vəziyyəti hədsiz dərəcədə pisdir. Ona görə də İran hansısa bir çevriliş ərafındadır. Mənə görə. Çünki heç bir məsələdə, heç bir işdə nailiyyət yoxdur. Mollalar idarə eləyə bilmirlər. Mollalar heç əxlaqı da idarə eləyə bilmirlər. Qərb əxlaqı orda gizli, addım-addım alışı, böyüyür. Şəriət qanunları azğınlaşdıqca əxlaqa qarşı döyüşlər də artır. Bunlar nə qədər son vaxtlar çalışırlarsa da, onların istədikləri olmur. O qadınlar ki, onlar gözləyirdilər, o kişilər ki, onlar gözləyirdilər, onlar var, amma onların özləri də tam deyillər. Onlar özü də ikiləşiblər. Ən avam kəndli belə tam islamçı deyil. Ən belə ailə qadını da tam islamçı deyil. İmkan tapan kimi aşırı səddi. Əlac yoxdur. Belə yaşamaq olmaz.

Ona görə də hədsiz gərgindir onların halı. Ona görə də onlar bu təhlükəni ola bilsin hiss eləyirlər ki, həmin bu təhlükəni pərdələməyə çalışırlar: fars xüsusiyyəti, fars qeyri-adiliyi, fars təkəliyi, belə zahiri möhtəşəm şüarlarla onlar öz fəlakətlərini azdan-çoxdan yumşaltmağa cəhd göstərirlər. Mənim zənnimcə, bu cəhd əbəddir: Bütün İranın geriliyinə baxmayaraq — İslam inqilabı bic inqilab idi. Doğmamışdı o, xalqın həyatından. O, atasız-anasız bic inqilab idi, daha doğrusu, anası vardı, amma bilinmirdi, atası yox idi. Ehtiyac yox idi İslam inqilabına. Bu bir anomaliyadır, faşizm kimi. Nəyə görə? O vaxt da mən deyirdim bunu. Və burada SSRİ-nin xəyanəti, SSRİ-nin murdarlığı; SSRİ Xomeyniyə kömək elədi hər cürə. Olmamalıydı bu. Bu, İranın başına bəlaydı. Həmçinin də Pakistandakı vəziyyət. Ümumiyyətlə, islamçılıq mən anomaliya hesab edirəm. Dəlil, divanəlik hesab edirəm. Gerilik yox. İnsanlar

anormal olduğu kimi, bəzən tarixin də anormal vaxtı olur, o, adətən əsrin sonunda, ya da ortalarında olur. Bu məsələnin bir tərəfi.

O biri tərəfdən – Cənubi Azərbaycan məsələsi var – farsın, İranın nifrət etdiyi məsələ, sevmədiyi məsələ. İndiki fars şovinistlərini və əvvəlki fars şovinistlərini hiddətləndirən odur ki, onlar deyən olmur. Bəli, beş nəfər, on nəfər namussuz, qeyrətsiz, o bizdə olan komprodor azərbaycanlılar kimi – öz dilini də unudur, farslaşmışlar da; onların içindən də Xomeyni çıxır. Bu, var. Amma xalq özü bütöv bir hadisə kimi, bir varlıq kimi əl çəkməyib özündən. Öz özümlüyündən – dilindən, mədəniyyətindən, böyüklüyündən. Əl çəkmir arzusundan. Bir olmaq arzusundan. Və burada heç nə eləyə bilmirlər. Çox hiddətlidirlər, çox acıqlıdırlar, qəzəblidirlər. Qəzəblərini, acıqlarını yeyə bilmirlər. Bilmirlər nə eləsinlər. Hələlik onların tapdığı yol budur ki, Şimali Azərbaycanın özünü farslaşdırmaq. Onlar sadəlövhəsinə belə hesab eləyirlər ki, Cənubi Azərbaycandakıların belə təkmininin səbəbi guya Şimali Azərbaycandır. Şimali Azərbaycan var deyə – onlar ərimirlər, assimilyasiya olmurlar. Onlar Şimali Azərbaycandakı vəziyyəti də çox səthi anlayırlar. Tək onunla deyil; bunun əhəmiyyəti var, amma tək onunla deyil ki, Şimali Azərbaycan var. Burada dərin Ruhani Köklər var. Özümlük İdeyası var. Bunu yalnız Ocaq anlatdıra bilər ki, nə baş verir. Onlar Şimali Azərbaycanla, daha doğrusu, Siyasi Şimali Azərbaycanla dostluq eləmək, bizə kömək eləmək; xüsusilə – bizə islamçılıq yaymaq... Hələ ki, bu yolu əsas götürüblər. Cənubi Azərbaycanın əleyhinə Şimali Azərbaycanla yaxınlaşmaq – Şimali Azərbaycana qandırmaq ki, Cənubi Azərbaycan problemi sənin işin deyil. Əl çək ondan. Mən sənə kömək eləyəcəyəm, mən sənə hər cəhətdən kömək eləyəcəyəm.

Amma mən qəti əminəm ki, bu ideya öz bəhrəsini verməyəcək, biz də – Ocaq da əlindən gələni eləyəcək ki, Şimali Azərbaycandakı vəziyyəti cənublular anlasın. Və bizim siyasətçilərə bel bağlamasın.

Demək – **birinci Yol budur:** Cənubi Azərbaycanı, Cənubi Azərbaycandakıları onların təkliyində alışıdırmaq və onu Şimali Azərbaycandan tam ayırmaq. Daha doğrusu, Şimali Azərbaycanı Cənubdan tam ayırmaq. Elə eləmək ki, Şimali Azərbaycanda Cənubi Azərbaycan haqqında düşünən olmasın. Və bunu çox yaxşı, hüquqi cəhətdən əsaslandırmaq ki, heç bir ölkəni parçalamaq olmaz: «Sən Azərbaycan niyə Qarabağından əl çəkmirsən? Niyə istəyirsən ki, mən

Cənubi Azərbaycandan əl çəkim? Bəs xalqın özünün müqəddəratı harada qaldı? Niyə sən özünə rəva bilmədiyini mənə rəva bilirsən?».

Bu deyilmir, ancaq siyasətin də öz dili var, onu anlamaq olur.

İkinci cəhət – Cənubi Azərbaycandakılara qarşı təzyiqli gücləndirmək, Cənubi Azərbaycan məfhumunu ləğv eləmək: – Cənubi Azərbaycan əvəzinə ayrı-ayrı vilayətlər yaratmaq, onları tamamilə İranın içində əritmək, Azərbaycanı farslaşdırmaq üçün onun dilini, məktəblərini əlindən almaq; bir millət var, o da fars.

Üçüncü – ermənilərlə münasibəti yaxşılaşdırmaq. Onunla bizə ziyan vermək.

Və dördüncü – sonuncu: Son nəticədə lazım olsa, cəzalandırmaq – Cənubi Azərbaycandakıları. Gözləmək, balaca bir bəhanə tapıb – onları cəzalandırmaq: tutmaq, lazım olsa – güllələmək, öldürmək. Qorxutmaq.

Mənim son fikrim budur ki, bütün bunlar hamısı çox böyük ziyanlar verəcək Azərbaycan Xalqına. Ola bilsin, qırğın oldu, amma İranın özünün məhvi haqqında deyə bilmərəm. Molla hakimiyyəti mütləq məhv olacaq.

Qaranlıqlar Yarılınsın!

Yükümüzdən Böyük Fərəhimiz Yoxdur!

Daxilinizdəki Mütləq sizə yar olsun!

– **Atamız var olsun!**

Ata Ruhü Ürəyimizdədir – Qaranlıqları Yaran!

Atanı dinlədi: **İşıqlı Atalı.**

26 Sərt ay, 17-ci il. Bakı.
(Dekabr, 1995).

ÜZÜBƏRK ÖZGƏÇİLİYİMİZ

1

Özgəçiliyimizdən ayrılı bilmədik. Rusiya prezidentçiliyə qoşuldu, biz də qoşulduq.

Rusiya parlamentçiliyə qoşuldu, biz də qoşulduq.

Rusiya bunu sivilizasiyaya qovuşmaq adlandırır. Biz də...

Qərbçi Rusiya yaranır – qərbçi Azərbaycan yaranır.

2

Türkçülük şüarı haykırdıq...

Rəsmi Türkiyə siyasətində Qərbçilik Türkçülükdən üstündür.

Nazarbayev «Kazaxstan milləti» yaradır.

Rəsmi Özbəkistan və Türkmənistan Türkçülükdən uzaqdırlar.

Ümumtürk ruhaniyyəti əvəzinə – Türkçülük şüarı...

Ümumtürk tarixi əvəzinə – Türkçülük şüarı...

Türk ölkələrinin hərbi birliyi əvəzinə – Türkçülük şüarı.

Yenə də «bakılılar xüsusi millətdir!» özgəçiliyi səslənir paytaxtımızda...

3

Xarici siyasətimizin nəticəsi – qəbul olunmaq, sayılmaq – bunlardan alınan körpə sevincidir

Bizi filan birliyə qəbul elədilər, saydılar – Qələbə!

Bizi filan ölkə qəbul elədi – Qələbə!

Bakıdan filan paytaxta uçduq – Qələbə!

Filan nümayəndə heyətilə görüşdük – Qələbə!

Filan nümayəndə heyəti Bakıya gəldi – Qələbə!

Paytaxtımızda təzə səfirliklər açıldı – Qələbə!

Xarici ölkələrdə təzə səfirliklərimiz açıldı – Qələbə!

Belə «qələbələrlə» böyümək olmaz!

4

Xalqçılıq əvəzinə – hökumətçilik bərqərar olunur

Plüralizm – çoxrəylilik əvəzinə – hökumətaltılıq təsdiq olunur.

Diplomlar, imtiyazlar, «fəxri adlar» tilovunda mədəniyyət əvvəlki tərzdə oynadılır.

Xalq adından hökumətaltı «fəxri» qulluqçular hazırlanır. Xalq şairləri, xalq artistləri, əməkdar elm xadimləri...

Təzə Süleyman Rüstəmlər yaranır.

Vicdan azadlığı əvəzinə — İşğalçılıq tüğyanı püskürür.

Hökumətaltı ziyalılarla hökumətüsti dinçilər birliyi yaranır.

Babəklərin, Nəsimilərin, Sabirlərin az qala mollalaşdırılması quraşdırılır.

Təzə farsçılığımız, ərəbçiliyimiz yaranır.

Riya baş alıb gedir.

Bütün yaradıcılığı Müsavatın ifşasından və bolşevizm vəsfindən ibarət olan Ələvsət Quliyevin adına küçə qoyulur və Müsavat ideallarına sədaqətdən gecə-gündüz danışılır.

Bolşevizm işə olunur. Nərimanovdan, Əzizbəyovdan kənarda.

5

«Elm fədailəri» Siyasətə Yüyürlər.

«Həqiqət Aşıqları mənfəət Aşıqlıyınə» təşnədirlər.

«Antiimperialistlər» imperiya diplomlarını bayraq kimi başları üzərində qaldırırlar.

Elmdə kamilləşməyi bacarmayanlar siyasətdə kamilləşirlər.

Siyasətə professorlar, dosentlər, namizədlər axını yön açıb.

Vəsiqə istedadı əvəz eləyir, bu səbəbdən də siyasət kağız üzərində qalır – ayaq açıb yeriyə bilmir.

6

Rusiyada kommunizm dirçəlidir.

Bizdə də dirçələcək.

Bunun əsası – özgəçiliyimizdir: özgəçilik özgələri dirçəldir.

7

MDB-yə qoşulmaq Təhlükəsi aradan qalxmayıb: ümumi iqtisadi zona biçimində. İqtisadiyyatla siyasət – qoşadır: MDB hər vəziyyətdə SSRİ-çilik yoludur.

Rusiya krediti də havayı vermir.

Rusiyayla iqtisadi bağlılığımız haqqında havalanan söhbətlər də məqsədsiz deyil.

8

Üzü bərk oldu özgəçiliyimizin. Tufandan sağ çıxdı.

9

Özümlüyümüzə doğru yol gedirik – uzun, çətin.

Bu gündən üstün, uca – özgəçi zamanda – doğma yol – İnam yolu. Ocaq yolu.

*24 İşiq ayı, 15-ci il. Bakı.
(May, 1993).*

AZƏRBAYCANÇILIQDA CƏNUBİ AZƏRBAYCAN AMİLİ

Ürəyinizdə Günəş olsun!

1. Cənubi Azərbaycan məsələsi Azərbaycanın ən əsas siyasi məsələsidir.

Cənubi Azərbaycan Şimali Azərbaycanla birləşsə – indiki Dünyaya qarşı dura bilən iri ölkə yaranar.

İndiki siyasi Dünya dahi tanımır – əhali çoxluğu tanıyır, iqtisadi güc tanıyır, silah tanıyır...

Vahid Azərbaycan ölkəsi Dünyəvi Zəbtçiliyə qarşı dayanar, müstəqilliyini qoruya bilər, siyasi Özümlüyünü Təsdiq edər...

Siyasi Dünya Nəsimi tanımır, Füzuli tanımır – o, bizi balaca görmək istəyir, balaca saxlamaq istəyir.

Vahid Azərbaycan «balacalığımızı» aradan qaldırar, dünyada yerimizi bilirik, Dünya da bizim yerimizi bilər...

Vahid Azərbaycan ölkəmizin Qafqaz vadisində əhəmiyyətini artırar – Şimali Azərbaycanın Cənubi Azərbaycan kimi arxası var..., bu, böyük Üstünlükdür – hələlik gerçəkləşməyən.

Nəhayət, Vahid Azərbaycan ölkəmizin iki gücünü — ruhanilik və Döyüşkənlik ənənələrinin – Nəsimiliyin və Səttarxanlığın Birliyi deməkdir.

Bu, Sabahın rəhnidir, onu bərpa etmək gərək.

2. Zənnimizcə, Cənubi Azərbaycanın Üç Ruhani Yağsı var: İslamçılıq, Farsçılıq və Qərbçilik.

İslamçılıq — Qismətçilikdir.

Qismətçilik Döyüşkənliyə ziddir. Dinə görə – Azərbaycanın indiki Fəlakətli halı – Allah işidir. Allah istəsə, səni xilas edər, istəməsə – eləməz. Allah nə elədiyini bilir. Döyüşməyin mənası yoxdur.

Qismətdən artıq yeyə bilməzsən. İkinci tərəfdən, əyər İslamçılıq bir zaman Ərəbçilik idisə, indi o, farsçılıqdır.

İran İslam vasitəsilə Dünyaya sahib olmaq istəyir – kommunizmin yerini tutmaq istəyir.

Bu səbəbdən də islamçılıqla ruhani Döyüş labüddür, bu nə qədər çətin də olsa – başlanmalıdır.

Ruhani Azadlıq – Siyasi Azadlığın Təməlidir.

Farsçılığın ən mürtəce cəhəti Cənubi Azərbaycanlıların Türklüyünü danmaq – onları fars saymaq, farslaşdırmaq – mahiyyətcə millət kimi ləğv etməkdir...

Bu təmayül mənliliyini itirən, özgəçi azərbaycanlılar yaradıb – təhlükəli, fəlakətli.

Özümlüyümüzdən keçən, özgüləşən azərbaycanlılar yarası yaranıb Azərbaycan sinəsində – onu sağaltmaq gərək.

Bunun üçün Azərbaycanın Etnos Birliyini Dərk etmək gərək. Azərbaycan Midiya dövründə də Türk ölkəsiydi, Albaniya dövründə də Türk ölkəsiydi, bütün başqa dövrlərdə də Türk ölkəsi olub və qalmaqdadır.

İran Midiyası – əfsanədir, udin Albaniyası – əfsanədir...

Üç Azərbaycan ideyası – Məqsədli Yalandır – Azərbaycan Birdir: onun əsas Etnosu – Türkdür.

Farslaşan azərbaycanlı ruhani və ictimai eybəcərlikdir, cəfəngiyatdır, onun Varlığı yoxdur əslində – o Yoxluqdur – Varlıq görünür...

Bu Yoxluqda milli Vüqarı, özümlüyü, aqibəti yox etmək niyyəti gizlənilib...

O niyyətə qarşı – amansız, ardıcıl, qətiyyətli Ruhani Döyüş gərək.

Cənubi Azərbaycan Azadlığı, Vahid Azərbaycan İdeyasına qarşı – İranın parçalanması Təhlükəsini, «Ədalətsizliyini» qoyurlar və bu möhkəm olmayan İdraka və İradəyə təsir edə bilir, onları Fəaliyyətə yətdən salır.

Əslində isə bir xalqın əzilməsi, buxovlanması, əriməsi bahasına yaranan möhtəşəmlik – parçalanmalıdır, bu, ədalətli hadisədir, qaçılmazdır – imperiyaların heç birinin axırı yoxdur; onlar hansı adlarla çağırılırsalar da – mahiyyətləri, aqibətləri birdir...

İranda Azərbaycan Dərdi var – Azərbaycanın Dərdinə qalmaq gərək – Vahid Azərbaycan Məqsədi var – bu Məqsədi siyasətçi taktiki səbəblərdən gizlədə bilər – ancaq Ruhaniyyətçi, İnamçı gizlədə bilməz; Cənubi Azərbaycan Şimali Azərbaycanla Birləşməli, Vahid Azərbaycan yaranmalı, natam Azərbaycan Bütövləşməlidir; – bu, milli məqsəddir – Ədalətli, Zəruri... Bu, Zəbtçilik deyil, qəsdçilik deyil, zəbtçiliyə qarşıdır, qəsdçiliyə qarşıdır.

Türkmənçay yırtıcılığının nəticələri aradan qalxmalıdır.

İndi Şimali Azərbaycanın İrana qatılması məqsədi sezilir; Şimali Azərbaycanın İrandan ayrılıb Rusiyaya calanmasından – Şimali Azərbaycanın İrana «qaytarılmasından» danışirlar... ikinci «İran Azərbaycanı» yaradırlar...

Bu həyadan uzaq niyyət – İdrak və İradə əskikliyinə qida vermək istəyinə əsaslanır: Azərbaycan yoxluğu iftirasını yaymağa çalışır, burda yırtıcılıq yönü tam aşkarlanır, bəyan edilir...

Farsçılıqla Döyüş Ardıcılığı, Aramsızlığı, Qətiyyəti gərəkdir – azərbaycanlılara – hərtərəfli İnam, İdrak, Mənəviyyət, İradə əməli.

Qərbçiliklə İslamçılıq – eyni hadisənin – özgələşmənin iki qütbləridir.

İslam – farslaşdırır, Qərb Avropalaşdırır...

İslam – möminlik adıyla özgələşdirir, Qərb – azadlıq adıyla.

İslam – dini aqalıqdır, qərbçilik – siyasi aqalıq.

Hər ikisi biri-birini yaşadır. Təzadlar birliyi yaranır.

Cənubi azərbaycanlılar müasir Qərb siyasətinin mahiyyətini yaxşı dərk etməlidirlər.

İndi Qərb və xüsusən ABŞ – İrana qarşıdır...

İran Amerikani özünə düşmən sayır – Amerika İranın zəifləməsini istəyir.

Lakin Amerika və ümumən Qərb – Azərbaycanın güclənməsini, iri, vahid Azərbaycan yaranmasını istəməz, bu, onun aqalıq iddialarına ziddir. Güclü ölkələr üzərində aqalıq etmək çətindir...

Güclü ölkələrin çoxalması – aqalığın azalması deməkdir əslində.

Bu səbəbdən də Qərb – azadlıq uğrunda mübarizədə müttəfiq saymaq sadələvhlik olardı.

Qərbin aqalıqdan başqa dərdi-səri yoxdur; azadlıq – aqalıq vasitəsidir, silahıdır; Qərbin İranda döyüşündə Azərbaycan dərdi yoxdur; Qərb İranda «demokratik hökumət» istəyir – Qərb aqalığına yarayan; Vahid Azərbaycan ideyası ona yaramır.

3. *Cənubi Azərbaycanda müstəqil Uluyurd hərəkəti yaranmalıdır. Tarixdən ibrət dərsi götürməliyik.*

İran məşrutəsini Səttarxan yaratdı.

İran məşrutəsi də Səttarxanı məhv etdi.

İran Molla inqilabının ən döyüşkən qüvvəsi Azərbaycanlılardı.

İran inqilabı Azərbaycanlıları əsarətdən qurtarmadı, əsarəti şiddətləndirdi.

Ümumiran hərəkətlərinə rəğbət bəsləməli, ancaq onlara qatılmamalı, onlarda itməməli, müstəqilliyi qorumalı, yüksəltməli, ərsəyə çatdırmalı...

4. **Şimali Azərbaycanın rəsmi siyasəti – açıq qarşı yönüdür.**

Bu siyasət Azərbaycanın qapısını bütün ölkələrin – o cümlədən İranın üzünə açıb. Ancaq Azərbaycan təkcə rəsmi Dairədən ibarət deyil.

Cənubi Azərbaycanla Şimali Azərbaycan Yurdçularının birliyi gərək: İnam Birliyi, İdrak Birliyi, Mənəviyyət Birliyi, İradə Birliyi.

Bu Birlikdə Fəal iştirak etməyi Ocağımızın borcu sayırıq...

5. **Siyasi Əməl – Ruhani Əməllə Birləşməlidir.**

Xalqı ayağa qaldırmaq – Xalqı Ayaq üstə qoymaqla Birləşməlidir...

Qaranlıqlar Yarılınsın!

Yükümüzdən Böyük Fərəhimiz Yoxdur!

4 Işıq ayı, 18-ci il. Bakı.

(May, 1996).

GÜNEY AZƏRBAYCAN —

İNQILABLAR MƏSKƏNİ

Alov ATALI: Müqəddəs Ataya Ali Səcdə!

Asif Ata: Səcdən Ucadır!

Alov: Ataya birinci sualım budur: İqilab və İntibah – Ata görümündə?

Ata: Ürəyinizdə Günəş olsun!

Cənubi Azərbaycan, çox möhtəşəm, biri-birini əvəz eləyən, biri-birinin davamı olan inqilablar məskənidir. Heç kəs də həmin inqilabları inkar eləyə bilməz. O inqilablar üçdür: Səttarxan inqilabı, Xiyabani inqilabı və Pişəvərinin rəhbərlik elədiyi inqilabi hərəkət.

Ondan əvvəl də dünyada inqilablar olub. Məşhur İngilis inqilabı, İngiltərə inqilabı, daha doğrusu, məşhur Fransa inqilabı – böyük inqilab adlanan və məşhur Oktyabr inqilabı – Rusiyada. Lakin bütün bu inqilablar dünyanı təzələyə bilmədilər. Dünyanın dəyişilməsi tez bir vaxtda köhnəlməsinə gətirib çıxartdı. Şüarlar, döyüşlər, manifestlər, nikbinlik tüğyanı, yeni era və sairə kimi hadisələr mahiyyətcə dünyanı öz köhnəlik dairəsindən çıxara bilmədi. İqilabların ən radikalı olan, yəni ən qətisi olan Rusiya inqilabı kommunizm inqilabı, sosializm inqilabı sinifsiz dünya yaratmaq cəhdində məğlub oldu. Zahirən siniflər ləğv olundu – daha doğrusu, istismarçı siniflər, amma kapitalizm ölkədən, ölkənin daxilindən, onun məzmunundan, hətta biçimindən ayrıldı. Nədi bunu səbəbi? **Bunun səbəbi, bizim fikrimizcə, adamın İnsan olmamasıdır.** O fikir ki, dünya o zaman dəyişilir, quruluş dəyişilən kimi; dünya dəyişilir, çünki elə İnsan da ondan sonra dəyişilir; əvvəl gərək quruluşu dəyişsən, İqilab eləyəsən, dağıdasan, parçalayasan olanı, təzə quruluş yaradasan, o quruluş özü-özünə İnsan yaradacaq və İnsan da dünyanı dəyişdirəcək... Bunlar hamısı utopiya oldu və bizim zənnimizcə, Atanın zənnincə, artıq bu utopiyanın səbəblərini araşdırmaq vaxtı gəlib çatıb. İqilabın İntibahdan fərqi açmaq vaxtı gəlib çatıb. İqilabın birtərəfliyi ideyasını anlamağın vaxtı gəlib çatıb. Təzədən, təməlcilik səviyyəsində çıxış yolunu göstərməyin vaxtı gəlib çatıb.

İqilab İnsanı dəyişə bilmir. Nəinki İqilab İnsanı dəyişə bilmir, inqilab insanı pisləşdirir; insandakı canavarlığı öldürmür. İqilab dövrünün canavarlığına bərabər heç nə yoxdur. Fransız inqilabçıları hamısı biri-birini Gilyotinada öldürmədimi?!

İqilabın fəlakəti ondadır ki, o, insandakı yirticiliği artırır, azaltmır. Elə hal yaranır ki, elə vəziyyət yaranır ki, yirticilik özünə gözəl meydan tapır, canavar özünə gözəl meydan tapır. Öldürmək, qatillik özünə gözəl meydan tapır.

İqilabın ikinci adı qandı, qançılıqdır. Qanlılıqdı. Bəli, **mən demək istəmirəm ki, inqilab təsadüfi bir işdi, mən bilərəm ki, o zəruriyyətdi.** Lakin o elə zəruriyyətdi ki, o zəruriyyətdən İnsan yaranmır. Həyatda çox zəruri şeylər var. Elə zəruri hadisələr var ki, ondan İnsan yaranır, vicdan yaranır, böyüklük yaranır, təmizlik yaranır, xalislik yaranır, ulviyyət yaranır, Göylük yaranır. Zəruridi – olmalıdır. Eyni zamanda elə zəruri, elə olmalı hadisələr var ki, ondan quzğun yaranır. Bu, məsələnin əsas cəhəti. Əgər bunu biz Azərbaycan miqyasında götürsək, inqilabi prosesi, burada nə baş verdi? Burada Səttarxanlar, bizim qəhrəmanlarımız məşrutə yaratdı, məşrutə də onu öldürdü. Demək olar ki, İqilabların hər üçü, ən çox İranın mürtəce qüvvələrinə, irançılığa, farsçılığa az və ya çox dərəcədə lazım oldu. Çünki İrandan ayrılmış xüsusi, milli, əsl milli, müstəqil Azərbaycan Hərəkəti, Azərbaycan inqilabı baş tutmadı. Vaxtdır daha, bunu demək lazımdı.

Səttarxan olmasa idi, İran inqilabı olmayacaqdı. İran inqilabı olduğu üçün də Səttarxan məhv oldu. Şeyx Xiyabani olmasa idi, İranda azadlıq ideyası da olmazdı. Lakin Ümumiran azadlıq ideyası elə Xiyabanini məhv elədi. Hərfi mənada özü də. Pişəvəri ümumi kommunizm ideyasına qulluq eləyirdi həm də. Azərbaycan ideyası həmin o kommunizm, ümumbəşəri kommunizm ideyasının bir hissəsi idi. Həmin o kommunizm ideyasının hər şey olması, hər şey kimi qəbul olunması da Pişəvərini məhv elədi. Orda ki, Pişəvəri istəyirdi milli Azərbaycan hərəkətini ayırsın, o saat qəzəbə səbəb olurdu, kommunist diktatorlarının qəzəbinə ki, dünya özü kommunistləşəcək, ordan da İran səadətə çatacaq, daha doğrusu, Cənubi Azərbaycan, İran Azərbaycanı deyirdilər o vaxtı, təəssüf ki, indi də deyənlər var. **Əgər bunu biz ümumiləşdirsək, ümumiləşdirməyin də vaxtı gəlib çatdı, onda görərik ki, Azərbaycan İqilabı özgələşmənin qurbanı oldu.** Və sonuncu, İqilab – zor vasitəsilə irəliləmək, inkişafa, azadlığa, müstəqilliyə nail olmaq deməkdi. Zor vasitəsilə. Zor burada haradasa elə bil İnsaniliyi əvəz eləyir. Hakimiyyətin biri dağılır, o biri onu əvəz eləyir. Budur inqilab. Quruluşun biri dağılır, o biri onu əvəz eləyir. Adam da necə var, elə qalır, içindəki canavarla, içindəki ilanla, içindəki tülkü ilə bir yerdə qalır. Həmin

canavar bir az keçəndən sonra elə quruluş yaradır ki, mahiyyətə köhnəkəndən heç o qədər də fərqlənmişdir. Adlar dəyişir, mahiyyət dəyişmişdir. Canavar özünə layiq, bir az bəlkə də yaxşı səslənmiş – öz tərzində dünya yaradır. Adam heç özünü dərk eləyə bilmir. Adam elə bilir ki, onda canavar yoxdu. Adam belə düşünür ki, məndə canavar olsaydı, mən inqilabı eləyərdimmi? Mən xalqımı sevirdim ona görə. İnkilabçıların 90%-i özlərinin kim olduğunu bilmirdilər. Bizdə də həminin. **O Meydana gələnlər** elə bilirdilər ki, onlar çox böyük adamlar. Və gəldilər ki, xilas eləsinlər. Müstəqil Azərbaycan yaratsınlar. Amma meydana onları gətirən ən əsas duyğu hakimiyyət duyğusu idi, varidat duyğusu idi. Lakin onlar elə bilirdilər ki, bunların heç birisi onlarda yoxdu. Elə ki, bir az imkan yarandı – hakimiyyət, varidat uğrunda döyüş başlandı. Dünənki dostlar düşmən oldular. Biri-birinə qarşı döyüşdülər. Ən çox da biri-birinə qarşı döyüşdülər. **İntibahın gözəlliyi, əvəzsizliyi ondadır ki, İntibah İnsanların imtinasıdır. İnsan imtinasıdır.** Yəni əvvəl intibah tələb eləyir ki, adam insan olsun. Belə bir avam, təcavüzkar fikir var ki, adam insan ola bilməz. Bu, cəmiyyətin işidir. Cəmiyyət də quruluşdu. Nə qədər quruluş var, pis quruluş deyək, naqis quruluş deyək, canavar quruluş deyək, Ağa quruluşu deyək, «Yüksək təbəqə» quruluşu deyək, Yadlaşma quruluşu deyək, Nökərlik quruluşu deyək – heç kəs İnsan ola bilməz. Az qala sübut eləyirlər ki, cəmiyyət yaradır insanı başdan-ayağa, Şərait yaradır İnsanı başdan-ayağa. Heç düşünmək istəmir ki, bəs cəmiyyətin özünü kim yaradır? Göydənmi düşür o cəmiyyət?

Cəmiyyəti yaradan adamdı. Ağanı yaradan adamdı. Nökərliyi yaradan adamdı. Belə çıxır ki, insan heç nədi, şərait hər şeydi, mühit hər şeydi, dünya elə bu şəraitdən asılıdır, mühitdən asılıdır. Hətta marksistlər deyirdilər ki, İnsan şəraitin məhsuludur. İnsan – anadan olmur ki – şəraitdən olur! Və bunu az qala dahiyənə bir tarixi materializm adlanan təzə bir elmin təməli hesab eləyirdilər – bu yalançı fikri.

Biz isə deyirik ki, bütün cəmiyyətdə – nə qədər pis cəmiyyət olur-olsun – adam İnsan ola bilər, bir şərtənən ki, Adam özünü İnsan eləsin, özünü məşğul olsun. **Yalnız o zaman quruluş dəyişiləcək ki, Quruluşu intibah yaradacaq, İnkilab yox.** Yəni yaxşı adamlar yaxşı quruluş yaradacaqlar. Yaxşı adam – İnsan olacaq, özünü dəyişəcək elə indi, elə bu saat, daxildən dəyişiləcək, İnsan olacaq, yəni İnam

səviyyəsinə qalxacaq, İdrak səviyyəsinə qalxacaq, Mənəviyyət səviyyəsinə qalxacaq, İradə səviyyəsinə qalxacaq. Və bu adamlar, bu İnsanlar imtinaya çağıracaqlar, Xalq ayağa duracaq imtina mənasında: İstəmirəm sənə farsçılığını, istəmirəm sənə islamçılığını, istəmirəm sənə xariciliyini!

Bu İntibahın qələbəsinə heç kəs şübhəsi olmasın. Niyə qələbə olmur inqilabdan sonra? Heç kəs İnsan olmur. Bərabərlik deyirlər, qardaşlıq deyirlər, azadlıq deyirlər. Hamı eşiyə çıxır, küçələrə səpələnir, dağıtmağa. Kimin ki əlləri dağıtmağı bacarır – dağıdır. Və sonra heç nə yaranmur. Adam nə yaradacaq? Yaratdığını yaratmışdı da! **Ona görə də mən bir Ocaq Atası kimi, Evladlarımla bir yerdə, belə hesab eləyirəm ki, Cənubi Azərbaycanda milli azadlıq hərəkatı mərhələlərdən keçməlidir. Və gözləmək lazım deyil. Birinci mərhələdə əsas işi ziyalı görməlidir. Ziyalı adamdan insan yetirməlidir. Bu başlamalıdır.**

İslamçılığa qarşı. **Məgər dahi olmaq lazımdı ki, biləsən ki, indiki İslamçılıq farsçılıqdı?! Lazım deyil dahi olmaq.** Nə üçün İslam tüğyanı başlayır? Nə üçün İran İslamdan beşəlli yapışır? Çünki İran istəyir ki, kommunizmin əvəzi olsun. Dünyanı axıra qədər tam farslaşdırın. Böyük bir imperiya yaransın. Bu İmperiya xəlifət olsun. Deyir, əşi, bir zaman xəlifətin başı dayanırdı Bağdadda, ayağı qurtarırdı Hindistanda, indi də elə bir böyüklük olsun. Və bundan ötrü hər şey gedir. Terror və s.

Adamın İnsan olması Cənubda başlamalıdır. İslam qismətçiliyinə, islam o dünyaçılığınə, islam özgəliyinə, islamın mahiyyətə antiinsançılığınə, onun insanı oyunağa çevirməsinə son qoyulmalı, Allah ağalığına, cəfəngiyyətə. Allahın Göyün yeddi qatındakı taxtına, Allahın Quran adlı cəfəngiyyəti nazil elməsinə. Peyğəmbərin məracına inanmaq nəşəliyindən azad olsunlar – bu dəhşətli tələlərdən. İnsan rahat yaşasın. Bəs deyilmi ki, öz ağası evinin kənarında var?! Təzə Allah ağasından ayrılın. Neçə əsrdir ki, bəşər nökrəklik, rəyyəçilik eləyir.

Nə qədər din yaşayır, nə qədər Göydəki Allah yaşayır – Yerdəki də yaşayacaq. Ziyalı işi tələb olunur. Hünərli ziyalı, qəhrəman ziyalı. Bizim gördüyümüz işi orda da görmək lazımdır.

70-ci ildə bizim vəziyyətimiz İrandakı ziyalıların vəziyyətindən qat-qat pis idi. Biz başladığımız işi davam etməlidir, paralel getməlidir, daha doğrusu, farsçılığa qarşı. Biz farsın düşməni deyilik.

Ocaqda «Özümlü Şərq» ideyası var. Amma biz türkün türkçülüyünü danan farsçılığın əleyhinəyik. Türkü görmür fars, Midiya dövründə də türk olmayıb sanki. İndi də türk yoxdu, farslar var ki, sonradan dillərini dəyişiblər; fars ölkəsidir İran, orda 30 milyon türk yaşayır – 30 milyon türkdilli fars yaşayır. Və beş nəfər, on nəfər, iki nəfər, üç nəfər, bir nəfər yalançı, özündən ayrılmış, bədbəxt türk əyanlarından da yaxşıca istifadə eləyirlər. Xomeyni guya ki, azərbaycanlıdır.

Üçüncü. Ümumiyyətlə xaricilikdən əl çəkmək! İndi Türkiyədə olan variantda bənzər bir şey yaradır İran da. Yəni islama qapılan İran, İranın daxilində Qərbçilər də var. Onlar da çox istəyirlər ki, İran Qərbləşsin. Və qətiyyətlə anlamırlar ki, İranın Qərbləşməsi elə islamçılığın xeyrinədir. Əks qütblər birləşirlər burda. İslam qapılılığı və Qərb açıq-saçıqlığı. Qərb deyir ki, əgər mən olmasam, sən islam qaranlığına qatılacaqsan, İran deyir, mən olmasam, Qərb eybəcərliyində, əxlaqsızlığına qatılacaqsan.

Atanın fikrinə görə, 21-ci əsr Özümləşmə dövrü olmalıdır, millətlərin, xalqların. Lakin indikinə baxsaq, əksinə, heç dünyaya belə özgələşməyib. Müstəqil Azərbaycanda xaricilik tüğyan eləyir. İranda da başlayıb. Türkiyədə islamla qərbçilik arasında uzun müddət gedən, çox qeyrətə, mən deyərdim, çox ağılsız, mən deyərdim Kamal Atatürkün əleyhinə gedən birləşmə, həm Qərbçiyəm, həm islamçiyəm, həm namaz qılıram, həm parlament seçirəm... Axırı gördünüzmü hara gəlib çıxdı. İndi islamçılıq daha bəyənmiş millət məclisi, filanı. Yavaş-yavaş «Böyük Türkiyə» adı altında Xəlifət düzəltmək istəyir Ərbakan.

Ola bilsin ki, İslam eybəcərliyi azaldı İranda, ola bilsin ki, hakimiyyətə bir neçə ildən sonra, mən bunu dəqiq deyə bilmərəm – demokratlar gəldilər. Bunun azərbaycanlılara heç bir xeyri olmayacağı, İran demokratlarının, İran Qərbçilərinin gəlməsinin. Gözləməyin, başlayın bu saatdan işə, əlimizdən gələnlə köməyi sizə eləyəcəyik. İranla bağlı fikirlərimiz çoxdur. İran, Cənubi Azərbaycan bizim bir nömrəli siyasi ideyamızdır. Siyasi ideyanın birincisidi bu saat həyatiyyətə getməyin, camaatı bu saat qiyama qaldırmaq. Camaat hələ heç yeriyə bilmir. Onu yüyürtməyin. Onu ayaq üstə qaldırın. Çətin işlə məşğul olun. Və bunu başlayın, bu üç ideyanın tənqidindən.

Ondan sonra özümləşmə dövrü ideyasını yayın. Düzdür, bu o saat yayılmayacaq, çətin ideyadı, yüksək idrak tələb eləyən ideyadı. Amma bu, bəşərin sabahıdır, bu gününə başlayan sabahıdır. Cəfəng kitablar əvəzinə, özümləşmə kitabını, Atanın «Yol» kitabını, o birilərini,

bacılarınız sizə kömək eləsin, onlar evinizdə olsun. Müqəddəs Kitablarda onlardı. Və özümləşmə dövrü meydanı yaradın evinizdə. Özünü tanımaq... Özünü tanımaq da o deməkdir ki, nə dərəcədə mən azad olmuşam dinnən? Nə dərəcədə mənə İnam ehtiyacı var? Nə dərəcədə mən cəfəngiyyətdən azad olmuşam? Nə dərəcədə mənə İdrak ehtiyacı var? Nə dərəcədə mən xarici hökmdən azad olmuşam? Nə dərəcədə mən vicdan hakimiyyətimə bağlıyam? Nə dərəcədə mən təmənnaşım? Nə dərəcədə mən fədakaram? Nə dərəcədə mən özümü təbliğata qarşı qoya bilirəm? Gedişata qarşı qoya bilirəm? Televizor, radio hədəfənə qarşı qoya bilirəm? Özüm ola bilirəm? Hər öz çağırıldığını çağırırsa da, mən öz çağırıldığımı çağırıram. Və bu mənim vüqarım...

Beş ilmi olacaq? On ilmi olacaq? Ömrü boyumu olacaq? Bu, İntibahın ikinci böyük mərhələsidir. Mən bunu şərti mərhələ eləyirəm, onu elə indidən – ikisini də başlamaq olar. Üçüncü, şərti mənadə desək, üçüncü mərhələ – imtina mərhələsi olmalıdır. Cənubi azərbaycanlılar ayağa qalxmalıdırlar. Yalnız o iki mərhələ ilə bir yerdə. İnsanlaşanlar. İmtina olmalıdır. İntibahın üçüncü mərhələsi. Dindən imtina eləməli Xalq, yaxud da onun bir hissəsi. İslamçılıq cəfəngiyyətdən aralanmalıdır. Farsçılıq bayaq dedik. Din əvəzinə İnam. İndiki cəmiyyətlərin hər ikisindən imtina. Xalqçılıq cəmiyyəti, daha doğrusu, xalqçılıq qurumu. Pulçuluğa qarşı. Kapitalizmə qarşı və sosializmə qarşı. İki cəmiyyətin ikisi də rədd olunmalıdır. Müstəqil Azərbaycan. Müstəqil – hər iki mənadə. Müstəqillik tək cəmiyyət səviyyəsində yox. Azərbaycançılıq ideyası. Türkcülük ideyası. Türkcülük və Azərbaycançılıq birliyi ideyası. Burada yenə də ziyalının rolu böyük olmalıdır. Bu İntibahın başında ziyalılar durmalıdır. Bütün başqa siniflər, o cümlədən fəhlə sinfinin rolu inkar edilmir. Bu, ziyalı intibahıdır. Səbr lazımdır, dözümlü lazımdır. Bir günün işi deyil bu. Əgər ümumiləşdirsək, İdrakdan başlayan və hallara, duyğulara, ömürlərə çökən İntibah. Ona görə kitablarımızı bir dəfə oxumaq azdır, iki dəfə oxumaq azdır, amma yol budur. Uzunömürlü işlər dövrüdür. Kiçik ömürlü işlərin heç birinin sabahı yoxdur. Onun bu günü də fəlakətlidir. Ruhani ayağa qalxma və nəticəsi imtina üstünlüyü. Bizimki budur. Bütün qalan ideyalar, qalan fikirlər, qalan yollar sizə aydındır. Hətta kommunizm ideyasından da əl çəkməyiblər, demokratiya da tüğyan eləyir. Ata onların heç birinə inanmır. İnamım İnsanlaşmayadır.

Alov: Bu gün Guneş Azərbaycanda millətçilik hansı yöndə

getməlidir?

ATA: Birinci. Millətçiliyin mənfəi və az qala mürtəce anlamını daşımaq lazımdır. Mən qəti əminəm ki, **gələcək millətçiliyindir.** Bütün federativ quruluşlar hamısı ləğv olacaq. Deyə bilmərəm nə vaxt. Federativ quruluşlar hamısı ləğv olacaq. Dünyada imperializm o zaman ləğv olacaq ki, hər bir millətin özünümlüyü qorunacaq. Xüsusi super dövlət olmayacaq. Nə qədər super dövlət var – bəşəri dava gözləyir, canavarlıq gözləyir, ilanlıq gözləyir. Nədi millətçilik? Ümumən onun tərifli – **Millətin, özünü dünya sayması.** Bəli, dünya böyükdür, millətdən başqa da dünyada ölkələr var. Amma dünya həm də vətəndir. O müqəddəslik ki deyirlər və onu dinlə bağlayırlar, o müqəddəslik – Vətəni dünya saymaqdır. Xalqı dünya saymaqdır. Onun bənzərsizliyini qorumaqdır. Özünə məxsusluğunu qorumaqdır. **İndiki siyasət isə özünü dünyaya qatmaqdır.** Dünyaya qatılmaqdı. Orda itib heç olmaqdı. Cənubi Azərbaycan millətçiliyi o deməkdir ki, İranın daxilində, İran ölkəsinin içində bir dünya var – Cənubi Azərbaycan milləti adlanan dünya. O dünyanın öz dili var, öz mədəniyyəti var, öz ənənəsi var. **Və o dünyaya qarşı İran adlanan, İran dövləti adlanan Yağı var.** O yağı doğma görünür, doğma bilinir. O yağı səni inkar eləyir, millət adlanan böyüklük əvəzinə, parçalanmış, paralanmış əyalətlər var, vilayətlər var. **Millətçilik, Cənubi Azərbaycan millətçiliyi – Azərbaycanın dərkidir.**

Azərbaycan nədir? Azərbaycan Türk Ruhaniyyətinin zirvəsidir. Azərbaycan Zərdüştdən Saza qədər böyüklük, ruhanilik birliyidir. Azərbaycan etnos birliyidir, tarixi aqibət birliyidir, bu birliklərin möhkəmliyi uğrunda döyüşdür. Və son nəticədə mədəniyyət birliyidir. **Dünyamızı əlimizdən alıblar, Dünyamızı özümüzə qaytarmalıyıq. Cənubi Azərbaycan millətçiliyi budur.**

Alov: Ata, bu gün sivilizasiya adı ilə müxtəlif tilovlar atırlar. Maddi-texniki tərəqqi tilovu, pulçuluq, demokratiya. Buna qarşı Ocaq hansı ideyalarını qoyur?

ATA: Ocaq elə buna qarşıdır. Ocaq elə buna qarşı çevrilib. Bizim ideyalarımız dünyanın gedişatından yaranmayıb. **Dünya gedişatına qarşı** yaranıb. Bəlkə bu, elə yaxşı səslənmir avam qulaqlar üçün. Amma bu yazı avam qulaqlar üçün yazılmayıb. Dünyanın gedişatında ağalığ qələbə çaldı. Ağalığ texnika inkişafı ilə birləşdi – ağa ölkələr yarandı, ağa təbəqələr yarandı. **Müasir sivilizasiya ağalığı – sənaye, texnika, pulçuluq ifadəsidir** – əgər belə demək mümkündürsə. Sivilizasiya o deməkdir ki, İnsan bir fərd kimi cəmiyyətə ta-

bedir. İnsani, bəşəri inkişaf sənayeləşmə ilə bağlıdır. Sənaye inkişafı o deməkdir ki, ölkə böyükdür. Sənaye inkişafından kənarında ölkə kiçikdir. Bu sənayeləşmə, texnikalaşma insanı alətə çevirir. **Sivilizasiya texniki səviyyədə İnsansızlaşmadır.** Bunu təkcə mən demirəm, bunu Fromm deyib. Bunu ekzistensialistlər deyir. Və düz deyirlər. Dünyanın sənayeləşməsi, texnikanın belə tüğyanı son nəticədə həyatın özünü avtomatlaşdırdı. İndi insan özü avtomatdı. Onun vaxtı, ömrü, günü başdan-ayağa mexanikləşib. Kommünizm yalançı sivilizasiyanı ötə bilmədi. Onun özü də, insanın alətləşməsi və avtomatlaşması, mexanikləşməsi səviyyəsini daha da artırdı. Sivilizasiya guya azadlıqdır. Amma bu nəyin azadlığıdır? Bu – varidatın azadlığıdır. Bu – varidatın başa çıxmasıdır. Bu – varidatın hakimiyyətidir. Varidatçılıqdır. İnsançılıq əvəzinə. Bütün məqsəd varidat yığmaqdadır. O söz azadlığı hamısı bundan ötrüdür. İndi təzədən Tetçerin fikriylə, mən-cə, 50-ci illərdən fəhlənin özünü kapitalistə çevirmək firıldığını deyək, fokusumu deyək, sirkimi deyək. Qoy hamı sahibkar olsun, hamının pulu olsun, hamının varidatı olsun, **onda heç kəs inqilab eləməyəcək.** Və bizdə indi o vauçer eybəcərliyi həmin odur.

Bu – yalandır! Hamı kapitalist ola bilməz. Kapitalizm özü müəyyən psixologiya tələb eləyir, bir az da vicdansızlıq tələb eləyir, bir az da biclik tələb eləyir, bir az harınlıq tələb eləyir. Zavodun sahibkarı bir şeydi, fəhləsi ayrı şey. O fəhlə quldu. Nə qədər onun evi olsa da, eşiysi olsa da, maşını olsa da. Bir sözlə, sivilizasiya, müasir sivilizasiya bəşərin ən aşağı, insansızlıq səviyyəsidir. Ən yuxarı texniki səviyyədi. Burda İnsana, demək olar ki, yer yoxdur. İnsaniliyə yer, demək olar ki, yoxdur. Hələ mən burada əxlaqsızlığı, seksomanıyanı və s. demək istəmirəm. Bunu mənsiz yəqin bilirsiniz. Ona görə də heç bir sivilizasiyaya qayıtmaq, kapitalizmə qayıtmaq lazım deyil.

Bizim əqidəmiz aşağıdakılardan ibarətdir. Qulağınızı açın, qulaq asın. Mütləqə İnam – Dünyanın Dünyalıqdan əmələ gəlməsinə İnam. Həyatın Həyatlıqdan əmələ gəlməsinə İnam. İnsanın İnsanilikdən əmələ gəlməsinə İnam. Dünya özündən əmələ gəlib. Qalanı hamısı cəfəngiyyətdi. O Göydəki, guya, hamısı uydurmada, dünya özündən ayrılır. Din dünyanı özündən eləyir. Din İnsanı dünyadan eləyir. Dünyanı İnsandan eləyir. Hələ bu dünyada ağa azdı, gərək Göydə də ağa olsun və s.

Mütləqə İnam o deməkdir ki, yalnız Mütləq olan həqiqidir. Bəşər bu günə ona görə düşdü ki, o həqiqəti nisbi anladı. Nisbi qeyrəti oldu. Nisbi məhəbbəti oldu. Nisbi böyüklüyü oldu. Kiçiklik oldu. Nisbi

xeysi oldu. Şər oldu. Deyə bilərsiz ki, Ata bu fikri haradan götürdü?

Heç yandan. Dünyanın gedişatını öyrənib. Və dünyanın gedişatını qəbul eləməyib. **O gedişata qarşı yaradıb.** Bəli, insan həqiqətin meyarıdır. İnsan kimdi? İnsan kamilləşmə ideyasıdır. Bizə deyirlər ki və yaxud demək istəyirlər ki, biz İnsanı ideallaşdırırıq, şişirdirik. Əgər İnsan bu gedişata qarşı çıxış eləyə bilirsə, niyə onu biz Mütləq saymayaq? Əgər onu dünya aldada bilmirsə, niyə biz onu Mütləq saymayaq? Hansı dövrlə İnsan razılaşırsa? Heç olmasa beş nəfər, heç olmasa iki nəfər, heç olmasa bir nəfər? **İnsanın böyüklüyünü dərk eləmək üçün onu Dünyanın gedişatı ilə müqayisə eləmək lazımdır.** Dünyanın gedişatı bir şeyi deyir, insan ayrı şeyi deyir. Qəti barışmır, qəti razılaşırsa. Beş gün razılaşırsa, sonra razılaşırsa. Bəli, səhvlər eləyir, sonra kapitalizmə qayıdır. Deməli bu onu göstərir ki, İnsan hələlik özünün Mütləqiliyini aşkara çıxarmayıb. Hələ öz imkanını aşkara çıxarmayıb. Yoxsa adamıyeyən qalardıq elə.

İki cür imkan var. Bir gerçək imkan var – təzahür imkanı, bir də mahiyyət imkanı var.

İnsan öz mahiyyətindən çox aşağı yaşayır. Ona elə gəlir ki, bundan artıq olmaq imkanı yoxdur. **Biz İnsanı mahiyyət imkanlarına görə yüksək qiymətləndiririk.** Tək ayrı-ayrı dahilərinə görə yox. Dahiləri də bizim üçün tam deyil.

Bizim ikinci ideyamız da elə İnsanla bağlıdır. İnsan qətiyyəni şəraitin, mühitin məhsulu deyil. Şərait, mühit insandan çox aşağıdır. **Çünki insan hələ olmayıb. Adam kimi yaşayıb.** İnsan Marksın dediyi kimi, qətiyyəni ictimai münasibətlərin məcmusu deyil. İctimai münasibətlərin heç biri qalmır. Bəşər isə qalır. Qətiyyəni İnsan Aristotelin dediyi kimi **düşünən heyvan** deyil, ictimai heyvan deyil, daha doğrusu. Homo sapiens ideyası çox bəsit, çox primitiv, çox ibtidai bir ideyadır. İnsan dünyanın elə hissəsidi ki, dünyadan üstündür. Bizim İnamımızın canı odur. Nə cəmiyyət onu alət eləyə bilir tam, nə təbiət onu alət eləyə bilir tam. İpə-sapa yatmır dünyada İnsan. Ona görə bizim fikrimiz belədir ki, insan özündə Mütləqilik gəzdirir. Mütləqilik tamlıqdır, qətilikdir, əzəlilikdir, əbədilikdir, sonsuzdur. Və bu səbəbdən də özündə mütləqilik gəzdirən, Şəraitdən, Mühitdən üstün olan ruhani varlıqdır İnsan. Bunu hələ çoxları başa düşmür ki, bu nə deməkdir? Yazıqlar! Səbəblə nəticəni qarışdırırlar. Məgər cəmiyyətin səbəbi adam deyil?

Mütləqiliyin böyüklüyü aydın oldu, zənnimcə. Kamilliyə, yəni insan Mütləqiliyə meyil eləyən və ona qadir olan ruhani varlıqdır.

Fəlsəfə tarixində buna bənzər heç nə yoxdur. Hüruflər bizə yaxındı – İnsanın yüksəldilməyinə görə. Onun, sığmazlıq mahiyyətinin aşkarlanmasına görə. Heç bir fəlsəfədə, bizə qədər, insan belə yüksək olmayıb. Amma bizim fikrimiz, bizim ideyamız bizdən əvvəlkilərin heç birinin davamı deyil. Bu, təzədir, tam təzədir.

Bundan sonrakı ideyamız Ruhani Cəmiyyətdir, bəyaz bir az da dedik. Nə deməkdir Ruhani Cəmiyyət? Xalqçılıq deməkdir. Ağasız cəmiyyət, nökersiz cəmiyyət, təbəqəsiz cəmiyyət, yağsız cəmiyyətdi... Əslində bu, cəmiyyət deyil. Nə qədər ki cəmiyyət var, nə qədər ki ağa var, xalqı birlikdən yalnız nisbi mənada danışmaq olar. Ayrı-ayrı məqamlarda xalq birləşə bilər. Sonra bəs? Ağa yenə aqadur, nöker yenə nökerdir. Yüksək təbəqə yüksək təbəqədir. Aşağı təbəqə aşağı təbəqədir. Yağı yağdır.

Bizim idealımızda bir neçə cəhət var. **Xalqçılıq** – birinci, fərdi özünüidarə. Biz dediyimiz xalqçılıqda insanın üzərində heç bir idarə olmayacaq. İnsan özü öz inamının sahibi olacaq, öz İdrakının sahibi olacaq, öz mənaviyyətinin sahibi olacaq, öz iradəsinin sahibi olacaq. Təzə İnsançılıq törəyəcək. Qanunun özü də İnsanın içərisində yaşayacaq. İnsan üzərində xarici aqalılıq, xarici iradə, xarici idarə ləğv olunacaq. Alınmadı, cəmiyyət janr kimi, alınmadı. Cəmiyyət hamısı biri-birinə oxşayır. Quldarlıqdan sosializmə qədər. Zahiri yol çox böyükdür, daxili yol çox qısadır.

Başqa bizim cəmiyyətin xüsusiyyəti – əməkçi mülkiyyətidir. Deyərsiniz ki, indi əməkçi mülkiyyəti yarandı. Yaranmadı! Sahibkar mülkiyyəti yarandı. Sahibkar mülkiyyəti yaranacaq, daha hərtərəfli – şəhərdə. Kənddə də fermer mülkiyyəti əvəzinə ən çox köhnə mülkədarlıq qayıdacaq, artıq qayıdır da. Əgər torpaq satılırsa, o deməkdir ki, mülkədar qayıdacaq. Mülkədarın pulu olacaq, varı olacaq, şəhərdə özü oturacaq. O yazıq, guya ki, mülkiyyətinə sahib olan kəndçi də onun üçün işləyəcək, qayıdacaq mülkədarlığa.

Əməkçi mülkiyyəti birçə şeydir: torpağı becərən onun sahibidir. Nə satmaq, nə sahibkar. Zavodda işləyən fəhlə — onun sahibidir. Kommünizm kimi yox... Kommünizm dövlət kapitalizmi oldu. İndi isə adam axtarırlar, xaricdən sahibkar gəlsin, Amerikadan sahibkar gəlsin, burdakılar da bütün ümidlərini veriblər milli burjuaziyaya. A bala, milli burjuaziyayı ləğv ediblər axı guya! Yaxşı olsaydı, onu niyə ləğv eləyirdilər?!

Üçüncü, sinif məsələsi. Orta sinif məsələsi çıxır ortalığa. Dövlət hələlik qalır; çoxunun gözü kəlləsinə çıxır. Necə yəni dövlət?!

Hətta bizim Ocaqçılar da məəttəl qalırlar. Dövlət nə verdi bəşəriyyətə? Ağasız yaşamaq olmazdı, dava az olacaqdı dövlət olmasaydı, zəbtçilik olmayacaqdı, fəthçilik olmayacaqdı, istismar olmayacaqdı. *İstismar sözünü Karl Marks icad eləməyib ki!*

Dövlət zoru yaşadır. Ədalətsizliyi yaşadır. Bir nəfər hər şey olur. Göydəki Allah Yerə gəlir. Niyə ağlaşsınız? Hələ dövlət qalıbdı. Dövlət qalır, ilkin dövlətin funksiyası dəyişir. Ağaçlıq ləğv olunur, daha doğrusu, nisbi mənada ləğv olunur. Onun yerini qoruculuq tutur. Dövlətin üç funksiyası qalır. Dövləti, ölkəni təmsil eləmək – Məgər ölkəni təmsil eləmək üçün mütləq dövlət lazımdı? Məgər səfirliyi başqa formada yaratmaq olmaz? Gərək elə mütləq əmr olsun? Hökm olsun? **Öyrəşiblər bu nöqərlər ağalığa.** Suala bax ha! Bəs kim təmsil eləyəcək? Dövlətdən kənar səfirliklər də ola bilər. Bir nəfər də təmsil eləyə bilər. Əlaqələr də dəyişəcək o ölkələr arasında. Belə yadlıq, belə yağılıq, belə biclik, belə ağalılıq olmayacaq ölkələr arasında. Super dövlətlər olmayacaq.

Dövlətin ən antiinsani cəhəti – imtiyazdır. Dövlət idarələri imtiyaza nail olurlar, ona çatırlar, evləri çoxalır, eşikləri çoxalır, variantları çoxalır, maşınları artır, xüsusi bunlara hörmət eləyirlər, şöhrət yaranır; televizor onların, radio onların. Eybəcərlik! Utanmırlar! Buna hələ cəmiyyət deyirlər. Yalandan guya xalqa xidmət üçün gəlirlər. Əslində özlərinə xidmət üçün gəlirlər. Yoxsa neynirlər imtiyazı?! Əgər sən xalqı sevirənsə, imtiyazı neynirsən? Nə təhər olur ki, sən həm xalqı sevirən, həm də imtiyazı sevirən?! Aldadırsan özünü də, camaatı da.

Beləliklə də Cənubi Azərbaycanda bilsinlər ki, Ocaq çox ağır, çox gözəl, təməl səviyyəli təzələmə, yeniləmə tələb eləyir bütün dünyadan – Şimali Azərbaycandan, Cənubi Azərbaycandan. Dünya belə qala bilməz. Belə eybəcərliklər daha artıq zirvədədi. Bundan o tərəfə tam, qəti təzələnmə tələb olunur. Biz də xoşbəxtik ki, bunun ideyasını yaratdıq. Dünyada ideya yaratmaqdan böyük Allahlıq yoxdur. İntəhası, bu Allahlıq dindar mənasında yox, **üstünlük mənasındadır.** Sizə uğurlar arzulayıram!

Alov: Ata Ruhü Ürəyimdədir

Ata ilə təmasda oldu:
Alov ATALI.

SIYASİ XİLASIMIZ – GÜNEY AZƏRBAYCAN

Elişiq ATALI: Mövcud vəziyyətdə, Atanın dediyi kimi, Güney Azərbaycanın üç böyük düşməni var – İslamçılıq, Farsçılıq və Qorbçilik. Ata bu fikirləri necə açıqlayardı?

Asif Ata: Ürəyinizdə Günəş olsun! Güney Azərbaycan ümumi Azərbaycan məsələsinin ən mühüm, ən zəruri tərəfidir, cəhətidir. **Əgər Güney Azərbaycan Quzey Azərbaycanla birləşməyə və Vahid Azərbaycan yaranmasa, Azərbaycanın gələcəyi dumanlıdır (yumşaq şəkildə desək). Güney Azərbaycan Quzey Azərbaycanla birləşəndə sayca böyük, dünya siyasətində müəyyən olunacaq Böyük və Qüdrətli bir ölkə yaranır.** Siyasi dünyanın öz məntiqi var. Siyasi dünya dahi tanımır, say tanıyır, iqtisadiyyat tanıyır, silah tanıyır. Böyük dünya Füzulini görmür. Böyük dünya Füzulisi olmayan ölkələrin böyüklüyü hesab olunur. Böyük dünya Nəsimini görmür, texnikanı görür. Böyük dünya kəmiyyət görür, keyfiyyət görmür. **Buna görə də Güney Azərbaycanla Quzey Azərbaycanın birliyi Azərbaycanın dünyada rolunu, yerini dəyişdirir (yaxşı və böyük mənada). Və Azərbaycan hansısa böyük bir ölkənin kölgəsi olmur, hansısa bir dövlətin təsirində, dairəsində yaşamır. Onun müstəqilliyi əsil olur.** Və özünü müstəqil dövlət kimi təsdiq edir. Bu, məsələnin bir tərəfi. Digər tərəfdən, Güney Azərbaycan həm də ənənə Azərbaycanıdır. **Güney Azərbaycanla Quzey Azərbaycanın birləşməsi Səttarxanlığın Füzuliliklə birləşməsidir, Cəngavərliklə Ruhaniyyətin Birləşməsidir.** Və sonuncu, **Güney Azərbaycanla Quzey Azərbaycanın (əslində bir Azərbaycanın) təsdiqi, Qafqazda Azərbaycanın rolunu dəyişdirir. Qafqazda nə Gürcüstanın, nə də mənfur Ermənistanın Azərbaycan kimi arxası və dayağı yoxdur.** Biz bundan istifadə etməsək, naşı olarıq. **Nə Gürcüstan, nə də o birilər dənizə axmır, onlar hamısı balaca göllərdir. Sən isə Güney Azərbaycana axırsan – Güney Azərbaycan da sənə axır. Bütün Azərbaycan Türk Aləminə axır. Təəssüf ki, bu hadisə hələ ki, mahiyyət səviyyəsində qalır, aşkarlanıb təsdiq olunmayıb.** Başqa tərəfləri də var, ancaq bu müsahibədə bütün məsələləri həll etmək olmaz. Üç məsələyə görə Güney Azərbaycan problemi Azərbaycanın bir nömrəli əsas siyasi tərəfidir. Bizim başqa ruhani, idraki məsələlərimiz çoxdur, amma siyasi nöqtəyi-nəzərdən Güney Azərbaycan problemi əsas problemdir. Mən elə bilirəm ki, bunları deməyə ehtiyac vardı. Buna görə də Ata Ocağı daim Güney

Azərbaycan haqda düşünür və düşünməliyik. Bu bizim əsas məqsədimizdən irəli gəlir. Azərbaycan İnam Azərbaycanı, İdrak Azərbaycanı, Mənəviyyat Azərbaycanı, İradə Azərbaycanı, İnsanlaşma Azərbaycanı, həm də Quzey Azərbaycanla Güney Azərbaycanın birliyi Azərbaycanıdır. Bu fikirləri ağızımızda, ürəyimizdə yaşadırıq və bu əməlimizin əsas istiqamətverici qüvvələrindən biridir.

İndi isə keçək sənin suallarına. **İslamçılıq qismətçilikdir. Qismətçilik Güney Azərbaycanın üsyan ruhuna tamamilə yaddır.** Allah sənin özümlüyünü yaşadır, sənin İdrakını, Mənəviyyatını, İradəni qismət həll edir. Yəni əslində səni idrakından, inamından, mənəviyyatından, özümlüyündən ayırır. **Qismətçilik olan yerdə ruhun azadlığından danışmaq olarmı? Kimin xeyrinədir qismətçilik? Qismətçilik hakimlərin xeyrinədir, farsların xeyrinədir. Əgər sən pis günə düşmüşsənsə, əgər sən İranın bir vilayəti səviyyəsinə enmişsənsə, bu belə də olmalıdır, qismətin bu imiş. Budur sənin islamçılığın. İslamçılıq çox gərəkdir, çox lazımdır İran hakimlərinə, bütün mollalara, indiki mənəvi və ruhani ağalara.** Nə qədər qismətçilik var, bir o qədər sənin əsarətin var, nə qədər qismətçilik var, sənin azadlığın yoxdur. **Bir məntiq var, bir iradə var sənin bilmədiyin, görmədiyin, səni bu günə salan ilahi bir iradə var. Sənin nə haqqın var onun hökmündən çıxasan?! Bəlkə bunun özü bir hikmətdir...** Bu səbəbdən də islamla döyüşmədən, ruhani səviyyəyə qalxmadan, insanın özünün özümlüyünə çatmadan, insan özünün daimi bir fikrinə yetmədən, çatmadan heç bir əməl həmin nəticəni verməyəcək. Hətta sən qələbə çalsan belə, bu qələbənin böyüklüyü, qeyri-adiliyi heç olacaq. İslamçılıq ümumən dünyanın gözdən salınmasıdır. O dünya əsil dünyadır, bu dünya fani dünyadır. **Ona görə də nə üçün sən döyüşsən, mübarizə aparasan, quruluş yaradasan – fanidir bu onsuz da, puçdur bu dünya – mənasızlaşır bu dünyada yaşamaq da, döyüşmək də, azadlıq da, böyüklük də. Bu dünya, olsa-olsa, o dünyaya heç giriş də deyil. O dünya var, cənnət var, cəhənnəm var, mükafat var.**

İslamçılıq – bəndəlikdir. İnsan Allahın kölgəsidir, quludur. Bütün qalan ağılıq elə bundan gəlir. Göydə Allah, yerdə hökmdar, hakim, ağa. Ağa olan yerdə nöqə, nöqə olan yerdə özgələşmə, təbəqələşmə...

Və ikinci düşmən farsçılıq adlanır. İslam bir zaman ərəbçilik

idi və bütün dünya ərəbindi. Və bütün dünya cəfəngləşdi, dünya qul bazarına çevrildi. Dünyanın çox hissəsində hərəmxana eybəcərliyi yarandı, xəlifət murdarlığı yarandı. Nəinki islam ümumi mənada özgəçilikdir, özgə dildə verilən inamdır həm də. Ən çox bu saat farsçılıqdır. Fars kommunizmin məhvindən sonra, ölümündən sonra, daha doğrusu, təsəvvürlərdə ölümündən sonra dünyanın əsas ruhani mərkəzi olmaq iddiasındadır. **Xomeyninin fəlsəfəsidir, yəqin ki, bilirsiniz. Dünyəvi islam dövləti yaratmaq istəyirdi. İran inqilabı onun əvvəli idi, başlanğıcıydı. Ona addım-addım, hal-hal bütün dünya lailahə-illəllah deyəcəkdi. Bax bu cəhətlərə görə böyük arzuya yaşayan İrandakı azərbaycanlılar, Azərbaycan vətənpərvərləri əvvəl ruhaniləşməlisən ki, dindən ayrılmalısən ki, farslaşmayasan. Ruhani əməl olmalıdır əvvəl. Bu işdə biz də siznənik həmişə, siz bizi tanımayanda da biz sizinləydik, Asif Ata Ocağı, onun övladları. Əgər bu olmasa, əgər yalnız və yalnız silahlı döyüş olsa – yalnız və yalnız qiyam, üsyan, hətta inqilab olsa belə – azdır. İnqilab məğlub olacaq. Bu mənim qəti fikrimdir, mən bunu illərlə düşünmüşəm. Ocaq ona görə Ocaqdır ki, onda ruhanilik birincidir, qalan nə varsa, ikincidir. **Gərək özün içəridən böyüyəsən, içəridən dəyişiləsən.** Yalnız yaxşı adamlar yaxşı cəmiyyət qura bilər. Yalnız yaxşı adamların qurduğu cəmiyyət həmişə yaxşı olaraq qala bilər, yaxud da ki, uzun müddət yaxşı ola bilər. Pis adamların, zəif adamların, naşı adamların qurduqları nə varsa, hansı gözəl şüarlarla bəzənsə də, son nəticədə naqis olacaq. **Vaxtınızı alıb sizə inqilab dərsi demək fikrində deyiləm, yadınıza salın Fransa inqilabını, yadınıza salın Səttarxanın fəlakətini, yadınıza salın fəlakətli demokratik hərəkatı – Pişəvərinin faciəsini. Məncə, aydın oldu ki, niyə islamla döyüşmək lazımdır.****

Farsçılığın sox tərəfləri var. Farsçılığın bir mənası var: Azərbaycan adlanan ruhani hadisə yoxdur, Azərbaycanlılar türk deyillər. Azərbaycanlılar elə farsdırlar. Əsil Azərbaycan Şimalda da yoxdur. İran var. Midiya dövründə də İran olub. Zərdüşt fars olub, bütün bunlar hamısı iranlıdır. Sonradan iranlılar türk dilinə keçiblər, türkləşiblər və s. **Bu aydındır ki, nə dərəcədə yalandır, ona görə də buna xüsusi diqqət yetirmirəm. Amma fəlakət ondadır ki, bu fəlsəfə tək cəfə fəlsəfə olaraq qalır. Bu saat o xüsusi bir hal yaradıb, xüsusi psixologiya yaradıb. Dörd nəfər, beş nəfər gedib farsda böyüyüb, Xamneyi olur. Və bu ideya süni şəkildə gerçəkləşir.** Azərbaycanlı öz

dilini bilmir, amma İrana qulluq edir. İranın başçılarında olur. Şirnikləndirirlər camaatı, farslaşın, gəlin Xamneyi olun. Budur məsələ. Bizdə də belə Azərbaycanlılar var və bu Azərbaycanlılar vasitəsilə Azərbaycanın özünün farslaşması yəqin ki, haradasa bir həyat faciəsidir. Burada da bəziləri var, deyirlər biz Azərbaycanlı deyilik, belə bir millət yoxdur, biz farsıq. **Lakin əsas fəlakət üçüncü məsələdir.** İran kimi böyük bir məmləkəti parçalamaq olarmı? Bax, budur məsələ. Niyə siz özünüzdən Qarabağınızı əldən vermirsiniz, biz Təbrizi necə əldən verək? Təbrizsiz Tehran olar? Əsas bundan yapışblar. Mən onları fəhmlə hiss edirəm. Və eləcə hər bir Güney Azərbaycan hərəkəti dəhşətli bir xəyanət kimi qələmə verilir, şərh olunur və lənətlənib damğalanır. Həm də mollalar tərəfindən kafirlənir. Bu da pis təsir edir. Artıq sən bir türk kimi yox, Azərbaycanlı kimi yox, böyük bir Şərq ölkəsini parçalayan bir cinayətçi kimi qələmə verilir. Bu çox böyük tələfdir, açıq demək lazımdır. **Bütövlük bütövlük üçün deyildir. Bütövlük insanilikdən ayrılırsa, o, parçalanmalıdır. Böyük bir xalq məhv olur, özgüləşir, dilindən olur, mədəniyyətindən olur, mənəviyyatından olur az qala, ləyaqətindən olur. Ayrılmır ki, hansısı bir qurum bütöv qalsın! Buna inanmaq üçün gərək hədsiz dərəcədə avam olasan. Əsil iş avamlığa qarşı durmaqdır. Və sonra İranla Qərb arasında gizli döyüş gedir. Sən Azərbaycanın müstəqilliyi uğrunda döyüşəndə kafirə xidmət edirsən.** Mollalar nə qədər avam olsalar da, onlarda özünü mühafizə güclüdür, güvvətlidir, böyükdür. Onlar hakimiyyətdən getməzlər. Və beşinci, mollalara qarşı müxalifət baş qaldırır orada. Və Azərbaycanlılarla demokratları birləşdirirlər, sonra deyirlər siz kafirlərə qulluq edirsiniz, bir olursunuz ki, islam ləğv olunsun. Kafirlikdir bu, allahsızlıqdır və s. Bu cəhətdən də farsçılıqla döyüş həqiqi olmalıdır, hünər tələb edir. Mən hiss edirəm ki, indi ordaki bizim qardaşlarımız da bilirlər ki, **ruhani döyüş siyasi döyüşü qabaqlamalıdır!**

Qərbçiliklə islamçılıq qoşadır. Bunu anlamırlar. Zahirən bunlar bir-birinə ziddir, amma mahiyyətcə Qərbçilik həyasızlığı islam qapalılığını alışıdır. O tərəfdə azad hərəcatçılıq, bu tərəfdə mömin əsarət. Burda əsarət pərdələnin – namus, qeyrət kimi. Orada hərəcatçılıq pərdələnin – azadlıq kimi. Çox təəssüf ki, bunu başa düşməzlər, elə bilirəm ki, düşən də var, amma daha yaxşı başa düşmək lazımdır. Qərb Şərqi kölələşdirir. Şərq artıq yox dərəcəsinədir.

Bütün dəyərlər demək olar ki, Qərb dəyərləridir. Parlamentçilik, pulçuluq. Kapitalizmdə azadlıq pərdəsi altında pulçuluq azadlığı var, əxlaqsızlıq azadlığı var. Qərb o günə düşüb ki, onun ideali Freyddir, Nitsşedir. Amansız Nitsşe, həyasız Freyd. **Ona görə də islama qarşı döyüş o zaman döyüş olacaq ki, bu həm də Qərbçiliyə qarşı döyüş olacaq. Əgər qərbçiliyə qarşı döyüş yoxsa, onda islamçılığa qarşı döyüş natamdır. Bəlkə heç döyüş də deyil. Burada ikiliyin birliyi var. Çox böyük məsələdir bu. Yalançı azadlığı rədd eləməyən, əsarəti rədd eləyə bilməz. Əyər əsarət yalançı azadlığa çevriləcəksə, onun özü ən böyük əsarətdir.** Həyasızlıq ən böyük əsarətdir. Yalnız kamil olan azaddır. Bu işlərdə sizdən çox şeylər gözləyirəm. Biz də həmişə sizinlə olmuşuq və olacağıq.

Elişiq: Ata, bildiyimiz kimi, XX əsrdə Güney Azərbaycanda sonu məğlubiyətlə nəticələnən bir neçə inqilab oldu. Bu inqilabların məğlubolma səbəblərini bilmək istərdim.

ATA: İnkilabların məğlub olmasının birinci səbəbini demək olar ki, dedik. Ruhani təməli olmadan, əməlli-başlı ruhani döyüş getmədən Güney azərbaycanlıların sosial-demokratıyaya uymaları idraki əskiklik yaratdı. Lakin təkcə bu yox, **Güney azərbaycanlılar ümum-İran hərəkətinin ən fəal, ən cəsur və ən istedadlı adamları oldular. Ümum-İrana qulluq elədilər, özlərinə yox.** Bütöv İran hərəkəti yarandı, pis mənada. Lakin bütün İran hərəkətinin canı, məğzi, onun ucalığı, onun fədakarlığı Təbrizdə yarandı, Güney Azərbaycanda yarandı. İrani böyüdən, tarixə salan azərbaycanlı Səttarxan oldu. Lakin məşrutə tərəfindən öldürülən də Səttarxan oldu. Müstəqil Azərbaycan ideyası olmadı. **Müstəqil Azərbaycan ümum-İran hərəkətindən ayrı, özünəməxsus yaranmadı. Əsas məqsəd aydınlaşmadı.** Belə fikirləşdilər ki, ümum-İran məşrutəsi həm də Azərbaycan azadlığı deməkdir, Azərbaycana azadlıq verəcəkdir. **Fikirləşmədilər, düşünmədilər ki, necə ola bilər ki, möhtəşəm bir ölkə iddiasıyla yaşayan, özünün bir hissəsini o dərəcədə böyüdəcək ki, özü kiçilsin. Məyər o başa düşmədi ki, imperiya nə deyilən şeydir? Əgər imperiyanın bütün hissələri, hamısı güclüdirsə, varlıdırsa, azadırsa, müştəkkildirsə, onda imperiyanın sabahı yoxdur. İmperiya o vaxta qədər yaşayır ki, onun tabeliyində olanlar zəif, qeyri-azad yaşayırlar.** Həmin məsələ Xiyabani dövründə də oldu. Xiyabani də müstəqil Azərbaycan ideyasını bütöv İran ideyası ilə birləşdirdi. Onu da öldürdülər, məhv elədilər. **Pişəvəri hərəkətində Güney**

*Azərbaycan ideyası var idi, lakin ümum-kommunizm və sosializm ideyası ilə bir yerdə. Burada da müstəqil Azərbaycan yox idi, gərək indikilər bunu bilsinlər və öyrənsinlər. Bilsinlər, agah olsunlar ki, İranın sabahında nə baş verir-versin, bütün demokratik qüvvələrin heç birini rədd etmədən, inkar etmədən müstəqil Azərbaycan hərəkatı yaranmalıdır, Uluyurd hərəkatı yaranmalıdır, adını mən indidən deyirəm. Ruhani döyüşdən sonra, ruhani dəyişmədən sonra, ruhani kamilləşmədən sonra ikinci ideya müstəqil Azərbaycan hərəkatıdır. Əyər bunu eləsəniz, qalib gələcəyik. Lakin indidən deyirəm, tələsməyin. Bu saat qiyam, üsyan fikrində olmayın. Qiyam, üsyan, beş nəfərin, on nəfərin olmamalıdır. Qiyam, üsyan, ümumiyyətlə hərəkat bütün xalqın olmalıdır. Lakin xalq dəyişməlidir! İndiki xalqnan yox, sabahkı xalqnan, inamlı xalqnan, idraklı xalqnan, mənaviyyətli xalqnan, iradəli xalqnan və qüvvətli xalqnan Azərbaycan azad olacaq. Müdriklik lazımdır. **Xalqı ayağa qaldırmaqdan əvvəl, xalqı ayaq üstə qoymaq lazımdır.** Biz niyə qaldırmırıq bu saat xalqı? Gecə-gündüz işləyirik. Biz xalqı dəyişdiririk, hal-hal, addım-addım, görüşlərimizlə, kitablarımızla, Ocaqçuların özləriynən. **Gələcək Azərbaycan Ocağın içindən çıxır.** Ona görə də Ata böyük tələbkardır və kamillik bizim idealımızdır. Əlbəttə, bu saat mənim Evladlarım heyvətəmiz dərəcədə fərqlidirlər. Bununla kifayətlənmirik. Beləliklə, xalq inamın nə olduğunu biləcək, İnama, İdraka, Mənaviyyəyə, İradəyə yetəcək. İndi bu saat məktəblərdə, yerlərdə, qəzetlərdə döyüşmək lazımdır, ürəklərə, fikirlərə daxil olmaq lazımdır. Adamlardan insan yaranmalıdır. Adamdan insan yetirmək lazımdır. Əyər bunu etsəniz, buna çox vaxt aparsanız, onda bütün məsələlər çox tez həll olunacaq. Ən çətini budur – **Xalq Yaratmaq!***

Elişiq: Ocağımızın əsas ideyalarından biri də Müstəqil Vətən ideyasıdır. Bu ideyada Güney Azərbaycanın mövqeyi necədir?

ATA:** Nə qədər ki, Azərbaycan parçalanıb, Güney Azərbaycan İrandadır, onda Azərbaycanın müstəqilliyindən ciddi danışmaq olmaz. Necə xalqdır ki, onun bir hissəsi parçalanıb, məgər parçalanan xalq müstəqil saymaq olar? Mən bu məntiqi anlamıram, sən saqqalanmısan, həm də müstəqilsən. Özünü bilirsiniz ki, Ata indiki formal müstəqilliyi də inkar eləmir. Çünki bu da olmaya bilərdi. Döyüşsüz-filansız bu bizə verildi. Amma bu hələ müstəqillik deyil. Bizim iki müstəqilliyimiz var – müstəqil Bayrağımız və müstəqil himnimiz və bir də azdan-çoxdan müstəqil olan prezidentimiz. **Ancaq

Azərbaycanın bu dərəcədə Qərbdən asılı dövrü olmayıb. İki nöqtəyindən nəzərdən məsələnin müstəqilliyə dəxli var. Parçalanan xalq müstəqil ola bilməz, indiki dövrdə azsaylı xalqlar müstəqil ola bilməz. Yeddi milyon azdır Azmanlar içində, böyük balıqlar kiçik balıqları yeyən vaxtı. Bəli, Güney Azərbaycan məsələsi müstəqillik məsələsinin canıdır.

Elişiq: Ata, bəs dünyanın bugünkü siyasətində Güney Azərbaycanın yeri varmı?

ATA:** Dünya deyəndə Qərb başa düşülür (Qərbdən başqa dünya yoxdur ki). **Qərbin Güney Azərbaycan adlı problemi yoxdur. Amma haradasa onun ümumdünya, ümum Şərq siyasətində Güney Azərbaycanın yeri var.** Bu da ondan ibarətdir ki, Güney Azərbaycan İranla döyüşsün. İrani zəiflətsin, Amerikanın düşməni zəlif olsun, amma özü böyüməsin. Özü böyüməsin, ayrılmasın. Elə bu gün döyüş-döyüş İrani yıxsın. Ancaq özü Quzey Azərbaycanla birləşib böyük bir ölkə yaradıb, ağanın vəziyyətini çətinləşdirməsin. Tək elə bizə yox, kürdlərə qarşı da o cürdür. Qoy kürdnən Türkiyə döyüşsün, türk çox ağ eləməsin, özünü Amerikaya bərabər saymasın. Ona görə də Qərb Güney Azərbaycan məsələsinin əleyhinədir. Zahirən bunlar oxşardır. Ona görə də Güney azərbaycanlılar bunları bilməlidirlər ki, onları kürdlərin gününə salmasınlar. Kürdləri qızıdırırlar, kürdləri öldürürlər ki, Türkiyəyə desinlər ki, özündən çıxma. Sabahları kürdü daha da silahlandıraram, sənə başına oyun açar. Məni eşit! **Budur dünyanın münasibəti.** Bizimkilərin də münasibəti – münasibətsizlikdir. İndiki iqtidarın xarici siyasəti xariciləşmə siyasətidir. Bütün ölkələrnən dost olur. Nə deməkdir bütün ölkələrlə dost olmaq? Bu o deməkdir ki, heç kəsnən dost deyiləm. Qərbdən, Amerikaynan necə dost olmaq olar? Yalnız və yalnız Güney Azərbaycanı qurban verməklə. İqtidar bugünə bağlı yox, bugünün əsiridir. Onda bugündən kənara çıxmaq, reallığı ötmək yoxdur. **Bir şeyi bilməli ki, siyasət reallıq imkanındır, tələbidir. Azərbaycan xalqı tələb etməlidir ki, İranla dostluğu Güney Azərbaycanın bahasına eləməsin.** Ona görə də nə dünyaya bel bağlayın, nə Qərbə, nə də ki indiki iqtidara. **Güney Azərbaycan uğrunda mübarizə aparanlar Rusiya ilə Qərb arasındakı münasibətləri yaxşı dərk eləməlidirlər. Rusiya İran meyillidir, Qərb İrana qarşıdır. Bu situasiyadan, vəziyyətdən istifadə etmək olar. Mən sizi əmin edirəm ki, böyük ölkələr kiçik ölkələrlə rəqabətdə və münasibətdə dar məqamda gec-tez birləşirlər. Rusiya

da, Qərb də Azərbaycanın tərəfində deyil. Buna görə də iki qüvvənin arasında olmaq siyasətindən indidən əl çəkin, heç nə verməyəcək. Amerika sizə guya kömək edəcək, nə kömək eləyəcək indi dedim. Elə kömək eləyəcək ki, İran zərər çəkəcək, amma Azərbaycan da qələbə çalmayacaq. Güney Azərbaycanlılar özləri eləsinlər, özləri də bəhrələnsinlər, Asif Ata Ocağından bəhrələnsinlər.

Qaranlıqlar Yarılsın!

Yükümüzdən Böyük Fərəhimiz Yoxdur!

Asif Atayla Ruhani Təması hazırladı:

Elişiq ATALI.

10 Çiçək Ayı, 18-ci li. Bakı.

(Aprel, 1996).

OCAQ VƏ BU GÜNÜMÜZ

Sözümə Mütləqim, Müqəddəsim, Ulu Peyğəmbərim Asif Atanın Adına səcdə ilə başlayıram!

Anamız Azərbaycanın bağrından Peyğəmbər qopub – Mütləqə İnam Peyğəmbəri Asif Ata.

Mütləq İnamlı, Mütləq İdraklı, Mütləq Mənəviyyatlı, Mütləq İradəli Kamil İnsandır Asif Ata.

Ocaq yaradıb Asif Ata – İnsanlaşmağa, İnsanlaşdırılmağa xidmət edən.

Ata Yurdumuzu Bütöv, Vahid, Müstəqil görmək istəyir. Bunun üçün Azərbaycanımıza Kamil İnsanlar lazımdır – deyir.

Ocaqlaşan – İnsanlaşan Özünü Dərk edir, Yurdumuza, Elimizə, Şərqiçimizə, Dünyamıza gərək olduğunu duyur, əbədi insanlıq çağırışına qoşulur.

Ocaq – Möhtəşəmliyimizin Ən Uca, Əlçatmaz Mütləqilik Zirvəsidir; – sözə, sehrə, sirrə sığmayan; sözdən, sehrədən, sirrdən artıq olan; Əbədi İnam Məbədi; əvvəli başlayan, sonu olmayan İnam yolu, İdrak yolu, Mənəviyyat yolu, İradə yolu!

Ocağımızın Odu Sönməzdir!

Atamız Var olsun!

– Müqəddəs Ataya Ali Səcdə! Verəcəyim ilk sual belədir: Ocaq və müasirlik. Ocaq bu gün. Ata oxucularımıza bu barədə nə deyə bilərdi?

Asif ATA: Bu günün mahiyyətində ən müsbət hal SSRİ adlanan ən qəddar imperiyanın dağılmasıdır. Ancaq bu müsbət hal özüylə bərabər çox zəngin, gərgin, kəskin mənfiyyətlər də gətirdi. Bu mənfiyyətlərlə Ocaq döyüşür və daim döyüşəcək – onları tamamilə yox etməyincə. Təbiidir ki, bizim döyüşümüz – ruhani döyüşdür.

Birinci mənfiyyət o oldu ki, imperiyanın dağılması nəticəsində ölkə təzədən kapitalizmə, bəşərin lənətləndirdiyi dəllalçılığa, pulçuluğa, biznesçiliyə qayıtdı, indi kapitalizm vəsf olunur, indi kapitalizm xilas sayılır. Bu, bəşəriyyətin hədsiz iflasıdır. Kapitalizm insaniliyə ziddir, o yırtıcı döyüşdür həyat uğrunda; o dəhşətli maddi bərabərsizlikdir; o, gəlirin, pulun ömrün məqsədinə çevrilməsidir; o, ruhsuzluq və əqidəsizlikdir.

İkinci mənfiyyət odur ki, vicdan azadlığı pərdəsi altında xurafatı, itətkarlığı, cəhaləti dirildilər. Əslində xurafat tüğyanı baş verir, ağıl sönür, xülyavarilik, cənnətçilik, cəhənnəmçilik, qismətçilik baş alıb gedir. Xalq öz inkişafında neçə əsr geriləyir gözümüzün qabağında... Ocaq döyüşəcək bununla axıra qədər, təbiidir ki, ruhani döyüş səviyyəsində, yəni inam döyüşü, idrak döyüşü, mənəviyyat döyüşü, iradə döyüşü səviyyəsində.

Üçüncü, Qərbçilik SSRİ-nin dağılmasını müşayiət elədi. Qərbçiliyin heç zaman belə yürüşü olmayıb. Neçə əsrdən bəri təqlidçiliyə, təkrarçılığa, tələbəçiliyə öyrənən xalq indi təqlidçiliyin, tələbəçiliyin, təkrarçılığın qərbçilik uçurumuna qərq oldu. Demokratiya adı altında Qərbçilik, yəni parlamentçilik, bazar iqtisadiyyatı, plüralizm – çoxhəqiqətçilik bərqərar oldu Yurdumuzda. Ocaq bununla döyüşəcək, sona qədər. Ocağın məqsədi yalansız inam yaratmaq, yalansız müqəddəs Mütləqə İnam Məkkəsi yaratmaq Azərbaycanda, Şərqiçin ruhani mərkəzinə çevirmək Azərbaycanı; İnsançılıq, ruhçuluq təbliğ eləmək, daha doğrusu, izhar eləmək; insançılıq, ruhçuluq səviyyəsində intibah yaratmaq, kökündən dəyişmək həyatı. Kapitalizm əvəzinə, sosializm əvəzinə ruhani birlik yaratmaq, Şərqi özünə qaytarmaq, zamanı ötmək, müqəddəsçiliyi fəlsəfi səviyyəyə qaldırmaq. Təbiidir ki, bu əməl əsrlərin əməlidir; bu – bağbanlıqdır, hal-hal, ağac-ağac təzə xalq yaratmaqdır; bu xalqın işığını Şərqi yaymaqdır. İndiyə qədər biz öyrənirdik, indi öyrədəcəyik; indiyə qədər biz qoşulurduq, indi bizə qoşulacaqlar. Bu bizim yurdçuluğumuzdur – həyatsız, küysüz, reklamsız; biz Azərbaycandan böyük Azərbaycanı yaradırıq – ruhani əsaslar üzərində. Bu – ermənilərin qəsbkar

«Böyük Ermənistanına» bənzəmir və bizə bunda kömək edən Azərbaycan ruhu var – Zərdüştədən başlamış Saza qədər; biz onların üzərində qururuq özümüzünkünü, Ocağımızunkını və bunu dünyaya bir xilas kimi bəxş edəcəyik.

– **10 il sonrakı Azərbaycanı necə görür Ata?**

Asif ATA: 10 il sonrakı Azərbaycanı Ata Ocağın Azərbaycan xalqının mənəviyyətinə axması dövrü kimi görür. Siyasi aləmdə təzəlik görmürəm. Kapitalizmin bütün mürdərliyi bilinəcək, xalq bizim həqiqətimizi öz gözüylə görüb anlayacaq.

– **Ata Qarabağ probleminə çıxış yolunu nədə görür?**

Asif ATA: Qarabağ probleminə çıxış yolunu indiki, bu səviyyədə heç bir sülhə meyil etməyən güclü şəxsiyyət ki, onu Ata görmür, ancaq o olmalıdır, hərbi şəxsiyyət səviyyəsində, daha indikilər kimi həvəskarlar səviyyəsində yox, güclü bir iradə birləşdirməlidir camaatı, ölüm-dirim müharibəsi olmalıdır, yaxşı hərbi elmi səviyyədə, ustalıq səviyyəsində, indiki bağça uşaqlarının səviyyəsində yox və quldurları Qarabağdan çıxarmalıyıq. Lap burada ölməyə də getməyə dəyər, qan onsuz da tökülür... Ona qədər heç bir sülh söhbəti ola bilməz! Şuşanı erməninin əlində saxlayıb, Xocalını erməninin əlində saxlayıb, Laçını erməninin əlində saxlayıb sülhə getmək olar?! Bu – məğlubiyyətdən-məğlubiyyətə getməkdir!

Bu haqda Atanın «Aydınlıq»da da çıxmışdı yazısı, buna görə təkrara lüzum bilmirəm – onsuz da deyiləsi sözüümüz o qədər ki, yığışdırı bilmirik... Ondan sonra sülh yoluyla – sülhü qoy erməninin özü istəsin. Erməninini döymədən, erməninin üzərində qələbə çalmadan, onu qovmadan, ona yumruğun gücünü göstərmədən sülhə gəlmək – erməninin xeyrinədir... Hər sülhdən sonra biz nəyi isə itiririk... Bunu bir-iki ilə eləmək olar. Müraciət eləmək lazımdır azərbaycanlılardan harada zabit var – yaxşı zabit, yaxşı hərbiçi, başı çıxan cəbhədə. Cəbhənin özü də bir elmdir, bilik tələb olunur. Eyni zamanda xalqa söz deyəsi siyasi xadim ki, o da yoxdur – indiki siyasi xadimlər hamısı mahiyyətə xadimsizlik səviyyəsindədirlər. Onlara «xadim» yox, «xadimsizlik» adını vermək lazımdır... Çox təəssüf ki, bu iki əməli həyata keçirəcək bir qüvvə də hələ mən görmürəm. Ancaq yəqin ki, azərbaycanlılarda belələri var. Məndən olsaydı, bir ilə, iki ilə bütün hakimiyyəti verərdim hərbiçiyə, bütün bu hay-həşiri, parlament cəfəngiyyatını hələlik heç olmasa ləğv eləyərdim. Onu da

açıq deyim ki, mənim məqsədim onu tam ləğv eləməkdir. Ancaq mən bunu bir günün məsələsi hesab eləmirəm.

Mən avantürist deyiləm. Gec-tez bəli, ləğv olunmalıdır bütün bu parlament hay-həşiri, bütün bu kaos, gərginlik və anarxiya mənbəyi. Gülməli bir yer – hamı özünün oratorluğunu göstərir, heç kəs heç nə deyə bilmir! Bir saat danışırlar – bir fikir deyə bilmirlər!..

Ancaq məsələnin tam həlli, bütöv həlli – Cənubi Azərbaycan məsələsi ilə bağlıdır. Gec-tez biz Cənubi Azərbaycanı Şimali Azərbaycanla birləşdirməliyik, 30 milyonluq xalq olmaq şansımız var. Bu imkanı bizdən gürcü ala bilməz, erməni ala bilməz. Siyasət isə ruhani dairə tanır. Siyasət xalqın sayını tanıyır, iqtisadiyyatını tanıyır və silahını tanıyır. 30 milyonun tamam başqa sayı olacaqdır, başqa iqtisadiyyatı olacaqdır, başqa silahı olacaqdır. Onda erməni arzusunu özü udmalı olacaq, çeynəməli olacaq kinini. Nə qədər ki, bu məsələ həll olunmayıb, erməni Qarabağdan çıxsa da, öz mənfur niyyətindən əl çəkməyəcək və bizim qonşumuz adlı yağımız daim sağ qalacaq.

– **İqtidara Ata qiyməti.**

Asif ATA: İndiki vaxtda Azərbaycanın üç böyük məsələsi həll edilməlidir:

1. Qarabağ münaqişəsindən ləyaqətlə çıxmaq;
2. Bazar iqtisadiyyatı dəhşətini nizama salmaq;
3. Totalitarizm ənənələrini həyatımızdan silmək.

Təəssüflə demək lazımdır ki, bu məsələlərin heç birini iqtidar həll edə bilmir. Qarabağda qələbəsiz sülhə yüyürür və bu da məsələni erməninin xeyrinə qurtarır. Bazar iqtisadiyyatı fəlakəti azalmır, artır. Totalitarizmin bir çox cəhətləri, partokratiya hakimiyyəti qalır. Beləliklə də tamamilə aydın olur ki, mitinqlərdə tanınan indiki hakimlər hakimiyyətə qətiyyətən hazır deyilmişlər, idarəçilik istedadından tamam məhrum olmuşlar. Duyğularıyla, ehtiraslarıyla millətçi olanlar əməllərində millətin səviyyəsinə yüksələ bilmədilər. Bunun ən fəlakətli nəticəsi hakimiyyətə partokratların qayıtması oldu. Belə bir təhlükə var: Heydər Əliyev ətrafındakı hay-həşirə bunu sübut edir. Gözlərini Şevardnadze variantına dikən bu variant isə təzə rusçuluqdur. Prezidentlik hakimiyyəti özünü doğrultmur, o əslində yoxdur, müstəqillik şüar səviyyəsindədir, MDB-yə daxil olmaq təhlükəsi yaranır, Mütəllibov da imkan gözləyir. Partokratiya ilə bağlı olmayan güclü şəxsiyyətə ehtiyacımız var və ümumiyyətlə, mənim zənnimcə, demokratik yol yurdumuza əhəmiyyətli tərəqqi gətirmədi. Bunu Asif

Ata əvvəldən görürdü. Yazılarını oxumusunuz. Yenə də özümüz ola bilmədik, özümüzü özgəyə tutduq, əks-səda olduq. Bir zaman sosializmə uyduq, indi də qərbcilərə uymuşuq. Nə qədər ki, özümüzün siyasi, ictimai sözümüz olmayacaq, bizim müstəqil əməlimiz olmayacaq. Tarix təkrar olunur; həmişə biz qoşulanda itirmişik...

Elə şey yaratmalıyıq ki, bizə qoşulsunlar. İstəyirəm bilsinlər ki, mən bu saat öz Ruhani Cəmiyyət idealını həyata keçirmək istəyində deyiləm. Bu, xalqın kamillik səviyyəsinə qalxmasını tələb edir. Bu 8 ildə xalqın səviyyəsi qalxmadı, endi. Mən və mənim Ocağım əkinçiliklə məşğuluq. İdeya səpirik, təzə xalq beçərmək istəyindəyik. Ona görə də heç bir partiya, heç bir hərəkət özünü bizə rəqib saymasın. Bizim rəqibimiz yoxdur.

Bir şeyi də əlavə etmək istəyirəm ki, İslamçılığın tüğyanı vicdan azadlığı qaydasından kənara çıxır. Avamlaşdırma, xurafatlaşdırma fəlakət səviyyəsinə qalxır. Elə bil ki, nə Mirzə Cəlil, nə də Sabir olub, camaatın yaddaşını süni surətdə korlaşdırırlar, avamlaşdırırlar, özlərinə bəndə hazırlayırlar. Hakimlər Azərbaycan xalqına hədsiz ziyan verirlər və xalqı uçuruma yuvarlayırlar. Obyektiv olaraq farsçılıq güclənir, cəhalət uçurumuna yuvarlayırlar qalanlarını. Ziyalılar – dünənki ateistlər süni surətdə islamı dirildirlər. Müsəlmançılığın xalqa vurduğu ziyanı ört-basdır edirlər. Ağıla, mənəviyyətə qarşı cəhalət seli yağdırırlar. Atadan başqa bunu deyən yoxdur. Ziyalı yenə zamançıdır, həqiqətçi deyil. Əvvəl ateist idilər, indi dindar olublar. Ümumiləşdirsək, iqtidarın iqtidarsızlığı sübut olar. Başqaları gəlməlidir hakimiyyətə. Ermənilərə qarşı, bazar iqtisadiyyatının dəhşətinə qarşı, islam tüğyanına qarşı müqavimət gərək: ardıcıl, amansız, qəti!

– **Müqəddəs Atanın qəzetimizin oxucularına sözü.**

Asif ATA: Bütün oxuculara üç arzum var: Qədimliyə inansınlar, əsaslınsınlar; Özümlüyə inansınlar, əsaslınsınlar; Müqəddəsliyə tapınsınlar.

Qaranlıqlar Yarılsın!

Söhbəti apardı:
İşıqlı ATALI.

İşıq Ayı, 15-ci il.
(Mart, 1993).

VAHİD AZƏRBAYCAN

Müxbir: Asif Ata, radio dinləciyiləri Sizi yaxşı tanıyırlar. Sizin fəlsəfəniz mənə də çoxdan tanışdır. İstəyirəm söhbətimizi marksizmə münasibət üstündə quraq.

Asif ATA: Ürəyinizdə Günəş olsun!

Elə bilirəm ki, açıq söhbət edəcəyik. Yəni ki, təkcə söhbət olmayacaq, fikir olacaq və bunun bizim cənublulara xeyri olacaq.

Mən 1976-cı ildə Azərbaycan Dövlət Universitetində «Estetik və Etik tərbiyə klubu» adı altında indiki Ocağımızı qaladım. O zaman hansı zamandı – siz onu yaxşı bilirsiniz. Onda yarım cümlə də antimarksist söz demək olmazdı. O, ölüm məsələsi idi, ancaq mən elə o dövrdə də estetika dərsi deyə-deyə təsdiq eləyirdim ki, marksizm elm deyil, dindir, xurafatdır, ən yaxşı halda siyasi mifologiyadır. Nə üçün mən belə deyirdim? Hansı əsasım vardı mənim? Bunu mən ən çox bir millətçi kimi deyirdim. «Millətçi» sözünün başına nə oyun açdılar, bunu siz yaxşı bilirsiniz. Ondan necə də dəhşətli bir düşmən obrazı yaratdılar, bunu da yaxşı bilirsiniz. 1937-ci ildə «Millətçi» sözü «güllə» sözü idi! Bunu da yaxşı bilirsiniz. Onu necə bayağlaşdırdılar, karikaturalaşdırdılar, bu da aydındır. Amma əslində isə «millətçi» sözü özü «ləyaqət» sözü qədər qiymətli idi. O sözün başına oyun açdılar. Amma o sözün mahiyyətini onlar məhv edə bilmədilər. **Millətçi – xalqı, Yurdu, Vətəni mütləq saymaqdır!** Nə qədər sən talantlı adam olsan, nə qədər sənə dahilik verilsə belə, əgər sən öz Vətəninə nisbi bir şey sayırsansa, əgər sən öz Vətəninə dünyanın yalnız bir hissəsi sayırsansa, – sənə də ağıllı deyirlər: «hissə qapılmır, duyğuya qapılmır». Əgər sən Yurduunu nisbiləşdirirsənsə, sən ləyaqətindən keçirsən, Millət ləyaqətindən keçirsən, xalq ləyaqətindən keçirsən! Bundan sonra neyləyirsən-elə, nə deyirsən-de, sən əksilmisən!

O dövrdə bunu demək çətin idi. Orda mən sübut edirdim ki, millətlərin bir-birinə qovuşması adlanan zahiri konsepsiya əslində siyasi bir oyundur, bəşərin ölümüdür. Bəli, Ata deyirdi bunu! Çünki müxtəliflik olmayan yerdə Birlük yoxdur! Bağ ona görə bağlıdır ki, oradakı ağaclar bir-birindən fərqlənir. Bağı bağ edən müxtəliflikdir. Sən bütün bağda bir ağac ək; bu bağ yoxdur! İnsan da belədir, bəşər də belədir. Müxtəliflik olmayacağına, onda Qəbir olacaq! Qəbirdə də insan yenə fərqlənir biri-birindən. Amma marksizmin canı bu idi ki, gec-tez bütün millətlər birləşəcək, qovuşacaqlar biri-birinə və bir dövlət olacaq – hamısını birləşdirən. Bu mümkün olan bir şey deyildi,

amma canı bu idi marksizmin. Bir tərəfdən də bunu yavaş-yavaş eləyirdilər, ona görə də millətlərin çiçəklənməsi haqqında Lenin, Stalin, o birisilər danışanda aldadırdılar camaatı! O dövrdə heç bir meydan-zad da yox idi! Heç bir hay-həşır da yox idi! Amma Moskva Ədəbiyyat Institutunu qurtarıb gəlmiş bir adamın, estetika müəlliminin hiddəti vardı: deyirdik ki, bu, fəlakətdir. Və qərribə bir məntiq yaranırdı: bütün millətlər onsuz da yox olacaq; bir tərəfdən də milli inkişaf, milli ədəbiyyat, milli dil!.. Tutmadı bunlar! Bu, oyun idi, siyasi oyun! Və mən bunu deyirdim: 1976-cı ildə biz artıq bunu əsaslandırma bildik – 1982-ci ilə qədər. Tək bunlar deyildi. Bütün indi deyilən nə varsa, türkcülük haqqında, müstəqillik haqqında elə bir söz olmadı ki, biz onu əvvəl deməyək; özü də yüksək fəlsəfi səviyyədə. Bilirdik ki, bu çox ağır işdi, adamın başına min cür iş gələcək. Bayaqqı söhbətimizə qayıdıram: İnsanda elə bir güc var ki, o, Şəraitdən artıqdır! Fikirləşmədim ki, noolacaq! Nə olur-olsun! Özünüz yaxşı bilirsiniz ki, həyata qarşı münasibətdə iki yön var: biri var opportunizm, biri də var avantürizm. **Opportunist** – şəraitin arxasınca yüyürür, ayaqlayan uşaq kimi. Şərait dəyişir, o da o saat dəyişir, bizim ziyalılar kimi. Yaxşı bilirsiniz ki, bütün indiki dindarlar dünənki ateistlər idi! Ateizm kafedrası vardı, o kafedranın müdiri indi Dinçi olub! Utanıb ölmür! Mənimlə də döyüşürdü o vaxt. Qərək, o dövrdə, artıq 1982-ci ildə Asif Ataya qarşı açıq hücum, təqib başlandı. Qətiyyənlər mən bunu xüsusi qeyd eləmək fikrində deyiləm. Bayaqqı söhbətin arxası kimi, məntiqi davamı kimi deyirəm. Və Asif Ataya damğalar vuruldu: **Birinci damğa – antimarksist. İkinci damğa – antikommunist.** Bunlar biri-birinə yaxın olsalar da, fərqləri var: o nəzəriyyədi, bu – əməldi... Ondan sonra **millətçi, pantürkist.** O dövrdə bu, çox böyük ittiham idi. İndi hamı pantürkist olub. Yalandan. O dövrdə bu çox ağır idi. Və hətta **klerikalist.** Bu da onların aqlının ucundan. Lakin mən heç zaman demirdim ki, antikommunizm mütləq gərək kapitalizm olsun. Mənim aqlım vardı, vicdanım vardı. Belə cəfəngiyyətə çağırmazdım. Mən deyirdim ki, irəli getmək lazımdır kommunizm cəfəngiyyətindən. Təzə bir ideya tapmaq lazımdır. Mən demirdim ki, təzədən biz XIV əsrə qayıdaq. Kapitalizmə qayıdaq. Kapitalizm elə gözəl qayıdırlar, elə yüyür-yüyür qayıdırlar ki, indi!.. Peşman olacaqlar! Bəlkə elə indi də peşman olanlar var. Antikommunizm o zaman gözəldi ki, o həm də antikapitalizmdi. Geri qayıtmaq olmaz! Neçə əsrdir ki, bəşər kapitalizmə lənət oxuyur! Elə deyilmi? Sən mənə bir nəfər filosof tap, normal olsun – bizimkilər

kimi yox; onlar filosof deyillər ki! Onların fikri yoxdur, onlar əzbərçidirlər. Bir nəfər şair tap – böyük şair, yazıçı tap ki, o, kapitalizmə lənət yağdırmasın! Şekspir, bizdə Hüseyn Cavid, böyükləri mən götürürəm. Balzak, Stendal, elə hamısı, hamısı! Folkner, mən Qərb ədəbiyyatından da dərs demişəm. Bütün bəşər dahiləri hamısı deyirdilər ki, pul gözəli çirkin, çirkini gözəl eləyir. Bunu Şekspir deyirdi və düz eləyirdi. İndi təzədən bu gedişat bizi gətirib çıxarır pulçuluğa! Adını nə qoyursan qoy, demokratiya-filan – onun canı birdir: dünyanın üzərində pul hakimiyyəti! Beş nəfər, on nəfər üçüncü dünya! Özləri deyirlər. Məsələn, irəli getmiş ölkələrin sərvətinin iyirmi faizi camaata çatır, səksən faizi beş nəfərə! Budurmu sənin gözəlliyin? O ki qaldı başqa cəhətlər, tutalım ki, söz azadlığı-filan; onlar olmalıydı. Onlar üçün o, elə böyük bir şey deyil. Söz azadlığı normal və adi bir işdir. İndi məsələ budur: nə üçündür o söz azadlığı? Söz azadlığı ondan ötrüdür ki, kapitalizm yaşasın.

Bu sözümün sonu. Marksist kommunizmə heç zaman inanmamışam. Marksın kapitalizmi tənqidi düzdür. Marksı bir zaman göyə qaldırmışdılar, Allah eləmişdilər. İndi o, heç nədir. Marks hər halda Fuad Qasımzadə deyildi, talantlı adam idi. Ona görə də bu gedişat Atanın istədiyi gedişat deyil. Bu gedişatın bir tərəfi də Azərbaycanın taleyidir, Azərbaycanın vahidliyi məsələsidir. Çox narahatam. Və istəyirəm ki, bununla bağlı da öz fikirlərimi deyim. İndi hansı cəmiyyət lazımdır, nə lazımdır? Onu axırda deyəcəyəm.

Mən istəyirəm ki, Ata Evinə gələn adamda doğmalılıq olsun: Mənə o lazım deyil ki, bura gəlsin, özünü göstərsin. Ataya şöhrət-pərəst-zad lazım deyil. Mənə fikirlərimə şərik olan lazımdır.

Müxbir: Sizinlə söhbət etmək, Sizin kimi böyük, müdrik, fitri şəxsiyyətlə söhbət etmək xoşdur mənim üçün. İndi istəyirəm Ata Azərbaycanda millətçiliyin, müstəqilliyin səviyyəsi haqqında danışsın. Özünü bu torpağın oğlu sayan bir kəs millətini sevməlidir... **Ata, bu çətin vəziyyətdən biz necə çıxma bilərik?**

Asif ATA: Müasir Azərbaycanda məni təmin eləyən yeganə bir hal müstəqilliyimizin elan edilməsidir. Pisdir, yaxşıdır – bunun özü bir hadisədir. Bu, müəyyən mənada gözlənilməz hadisədir. Belə bir amansız əjdahadan can qurtardıq, özü də o qədər də dəhşətli qırğın olmadı. Mənim də arzum o idi ki, o birisilərin də arzusu o idi ki, bundan sonra millətçilik, yəni yurdçuluq yüksələcək, biz artıq görmədiyimizi görəcəyik, bilmədiyimizi biləcəyik, özümüzü ifadə eləyəcəyik. Və bütün dünyaya sübut edəcəyik ki, biz balaca xalq

deyilik. Yalnız və yalnız sayca balacayıq, bizim mahiyyətimiz aşkara çıxmırdı, qoymurdular, imperiya vardı və sairə. Biz buyuq – bizim idrakımız heç bir Qərb aliminin idrakından aşağı deyil. Bizim iqtisadiyyatımız özümüzə məxsus olacaq, bizim siyasətimiz özümüzdə məxsus olacaq, bizim mədəniyyətimiz özümləşəcək və millətçilik adlanan, qovulan, döyülən, söyülən, məhv olunan, güllələnən bir hadisə artıq təsdiq olunacaq. Bu, olmadı. Bizi kim necə başa düşür-düşsün, onun öz işidir.

Azərbaycan millətçilik dövrünü keçmədi.

Azərbaycan rusçuluqdan Qərbçiliyə addımladı. Əslində rus Beynəlmilətləşməsi indi Qərb Beynəlmilətləşməsi ilə əvəz olundu. Millətçilik adlanan hadisə bərqərar olmadı. Təxminən neçə il keçib, çoxlu şüarlar var, çoxlu mədhələr var, çoxlu vəsflər var, dahilik haqqında boş-boş danışqlar var – dahi siyasətçilik haqqında. Amma Azərbaycan indiyə qədər olduğu dərəcədə də yenə özündən ayrı düşüb. Bir ziyalı, azərbaycanlı kimi bu, məni çox narahat eləyir. İndi də gəlin bizim müstəqilliyimizin reallığına açıq gözlə baxaq. Hələ Qarabağ problemini kənara qoyuram.

İqtisadi müstəqilliyimiz varmı?

İqtisadi müstəqilliyimiz neft müqaviləsində tamamilə itib. Çoxları fəxr eləyirlər ki, gör necə təntənəli surətdə konsorsium oldu. 30 il bizim neftimizin əsas hissəsi xariciləşdi. Ata isə deyir ki, bu, beş gün üçün yaxşı şeydi. Dərindən düşündə, bu, bizim iqtisadi və siyasi müstəqilliyimizin, eləcə də mədəni müstəqilliyimizin elan səviyyəsində qalmasıdır. Deməli, 30 il biz gözümüzü dikəcəyik öz neftimizdən alınan paya! Özümüz o paydan bir hissə alacağıq. Böyük-böyük şirkətlər, əjdahalar bundan sözsüz ki, böyük gəlir götürəcəklər. Lakin o gəlirin bir hissəsi bizə çatacaq, birtəhər çıxacağıq vəziyyətdən. Və 30 il ərzində biz neftimizi xariciləşdirəcəyik; **gözümüzün qabağında xariciləşmiş sənaye müstəqilliyinə çatacağıq.** O, bizim problemlərimizi cüzi həll eləyəcək. Lakin təntənə, hay-həşir... Heç bir dövrdə bizdəki bu dəhşətli vaxtla, zamanla bu təntənə arasında indiki qədər kontrast olmamışdı! Reklam səviyyəsində! Və son nəticədə biz İranın gününə düşəcəyik. Yadınızdadı, Müsəddiqin vaxtında; o gözünü açıb gördü ki, bütün neft hamısı xariciləşib. Gec başa düşdü.

Bu, bizim iqtisadi müstəqilliyimizin əsasıdır, yəni ki, bazisidir. İndi gəlin görək siyasi müstəqilliyimiz nə gündədir? Siyasi müstəqilliyimiz yalnız ondadır ki, ölkənin iqtidarına əvvəlki kimi açıq

şəkildə Kremlədən əmr verilmir. Vəssəlam! Siyasətin özündə nə müstəqillik var? Hansı məsələni özün həll eləyirsən? Camaatı o qədər avam sayırlar ki, adi şeyləri qabardırlar, tutalım ki, bir ölkənin prezidenti ilə görüşəndə onu yaxşı qarşılayırlar. Burda heç bir qeyri-adilik yoxdur: Onun qarşısına ordu çıxır, yaxşı mənada. Bunu götürüb eləyirlər xüsusi, bizim üçün guya ki, təşkil eləyirlər. O təbiidir, orada heç nə yoxdur. Mən Azərbaycan xalqının belə avam gününə düşməsinə acıyıram! Guya ki, böyük bir qələbəmiz var, bizi əvvəl tanımurdular. Bir tərəfdən yadınızdadırmı bir zamanlar deyirdilər ki, bizi gözəl tanıyırlar, çünki Qarayevin simfoniyalarını oxuyurlar.

İndi isə deyirlər ki, bizi heç kəs tanımırdı Biləcəriyədən o tərəfə. İndi bizi böyütdülər, hamı bizə əl çalır. Bir prezident başqa prezidentin əlini sıxanda bunu qəhrəmanlıq kimi təqdim edirlər. Belə səviyyə olmaz! Heç Afrikada belə səviyyə yoxdur! Gedir Amerikaya – amerikalı olur, Fransada fransız olur, Türkiyədə türk olur. Bilmirsən bu kimdir? Bəlkə mən də afrikalı olsaydım, bəlkə də mən bu xalqı belə sevməşəydim, azdan-çoxdan savadım olmasaydı, pərt olmazdım. Mənə pis təsir eləyir! Və vəziyyət çox pis olur. Axı Qərblə Rusiya arasında da intriqa var! Siyasətdi bu! Yalançı bir intriqa yaradırlar! Sən əgər Rusiyanı tərifləyirsənsə, haradasa Amerikanı pisləyirsən! Amerikanı tərifləyirsənsə, haradasa Fransanı pisləyirsən! Bu qaradışlıq deyil axı, bu, siyasətdir! Oyundur! Ona görə də heç bir siyasi müstəqillikdən də danışmaq olmaz. Mənim zənnimcə, bircə şeydən danışmaq olar ki, «bütün dünya ilə dost olaq ki, böyük-küçük hamı yeri gələndə kömək eləsin». Lakin adi bir məntiqdir ki, hamıyla dost olan heç kəslə dost olmur! Gec-tez olmur! Vaxtı var.

Sonra bu millət məsələsində bircə şeyi unudurlar. Guya ki, millətçilik – zəbtçilikdir, erməniçilikdir; guya ki, millətçiliyin bircə yolu var – başqa xalqları sevməmək... Bu, böhtandır! Millətçilik deyil bu! Ermənistanın heyvərəliyi! Bu, zəbtçilikdir, qəsdçilikdir, xəyanətdir! Özünü sevməyən adam heç kəsi sevməz! Əksinə, **millətini sevən Dünyanı sevir!** Mən öz həyatımdan bunu deyə bilirəm: oxuduqca, fəlsəfə ilə məşğul olduqca azərbaycanlaşdım. İnanın ki, çox müdrikcəsinə gördüm ki, Azərbaycanın da Zərdüştü var, Nəsimisi var!

İndi məsələni belə qoyurlar: ya millilik, ya da ümumbəşərlik. Yalan sözdür! Milliklərdən kənarda ümumbəşərlik yoxdur! Ümumbəşərlik azadlıq ideyasıdır, elə deyilmi? Hansı xalqda o yoxdursa,

deməli, dünyada da yoxdur! Millətdən kənar da ümumbəşəriyyət yoxdur! Bu antitezəni qəsdən düzəldirlər: millət bir şeydir, dünya bir şeydir; vahidlik bir şeydir, ümumbəşəriyyət bir şeydir... Və bütün bunlar hamısı göstərdi ki, millətçilik ideyası, yurdçuluq ideyası təhlükə qarşısındadır. Əvvəl biz rus imperiyasının hissəsiydik, indi bizi dünyaya qatırlar. Əslində isə bizi dünyaya qatmırlar, Qərbdən qatırlar! Bizi **Qərbləşdirirlər, Qərbləşdirirlər!**

Müxbir: Ata, Cənubi Azərbaycan problemini, Sizcə, necə həll etmək olar?

Asif ATA: Çıxış yolu, Cənubi Azərbaycan problemi Ataya görə, Azərbaycançılığın bir nömrəli siyasi problemidir. Nə üçün?

Əgər biz Cənubi Azərbaycanla birləşsək, bu bizim kefiniz üçün deyil, bu, bizim zərurətimizdir. **Bu bizim ümidimizdir. Onda biz Böyük Bir Ölkə Oluruq:** təxminən bir 30 milyonluq ölkə olur. Hələ mən bunun zahiri tərəfindən başlayıram. Və indiki dövrdə böyük ölkələrin kiçik ölkələri yediyi bir vaxtda – incə şəkildə – böyük balıqların kiçik balıqları udduğu bir vaxtda Azərbaycan tamamilə başqa bir vəziyyətə, başqa bir hala gəlir. **BÖYÜK ÖLKƏ OLUR.**

Mənim üçün Azərbaycanın Böyüklüyü onda deyil. Mənim üçün Azərbaycanın Böyüklüyü Füzulidədir. Lakin siyasət dahi tanınır. **Siyasət tanıyır ölkənin sayını, iqtisadiyyat və silah.** Hətta bu nöqtəyə nəzərdən Cənubi Azərbaycanla Şimali Azərbaycanın, daha doğrusu, iki yerə bölünmüş Azərbaycanın vahid olması ideyası siyasətin ideyası olmalıdır. Ata bunu həmişə deyib, yenə də deyir. **Birinci səbəb budur.**

İkincisi. Azərbaycanda Səttarxanlıq ənənəsi var, bir də Nəsimilik ənənəsi var. Döyüşçülük ənənəsi var, inqilabçılıq ənənəsi var. Yerə-Göyə sığmayan Səttarxan heç bir ölkədə yoxdur. Həm də ideya, fikir, duyğu, zəka «Məndə sığar iki cahən, mən bu cahana sığmazam!» Bunlar ikisi birləşməlidir!

Azərbaycanda iki böyük hadisə var: Böyük Səttarxanlıq Hadisəsi – Döyüşçülük Hadisəsi, Üsyankarlıq, Azadsevərlik və Nəsimilik – Ruhanilik, İdrakilik, Mənəviyyətçilik, Vicdançılıq! Bu ikisi Birləşməlidir! Onlar hər biri özlüyündə elə bil ki, yalqızdır. **Onlar birləşməlidir.** Bu da bunun Ruhani mənası.

Üçüncüsü, bizdə olan fəlakət – yavaş-yavaş özümüzədən ayrılmaq, özüksüzləşmək indi, mənim zənnimcə, İranda lap qabarıb. Farslaşma adlanan özgüləşmə tüğyan eləyir! Və nə qədər ki, ayrılıq var, o artacaq! Elə adamlar var, deyir ki, mən iranlıyam. Və deyir ki, sən Mədiyan da İrandır! Sən Zərdüştün də İrandır! Bunu biz bir-

təhər burada ləğv eləyirik, amma orda İran şovinizmi adlanan farsçılıq, eybəcərliyi elə vəziyyətə gətirib çıxara bilər ki, azərbaycanlılar öz Türk mahiyyətindən ayrılalar. **Bu bizə çox ağır başa gələ bilər.**

Və dördüncü. Bu bizim Qafqaz regionunda da vəziyyətimizi tamam dəyişdirir. Heç kəsin belə şansı yoxdur! Nə gürcünün, nə ermənin, nə o birisinin! Birdən-birə sən arxanda 30 milyonluq Azərbaycan durur! Gör hara gəlir çıxır! **Təbiidir ki, bunu istəmirlər, bundan qorxurlar.** Onsuz da türk məsələsi elə indi də problematiktir. Türkü sevən çox azdır, çünki türkçülükdən qorxurlar və sairə. **Bax, bu 4 səbəbə görə, ən azı – Cənubi Azərbaycanla Şimali Azərbaycan birləşməlidir! ÇIXIŞ YOLU: necə etməli?** Vaxtımız azdı, mən həmişə bu haqda fikirləşirəm. Lakin bəzi cəhətləri dilim deyə bilmir. Mən heç kəsin islam, ümumiyyətlə, din ruhuna toxunmuram. Bizim məqsədimiz kimisə təhqir etməkdir deyil. Ancaq mənim zənnimcə, Azərbaycanın qarşısında, Cənubi Azərbaycanın qarşısında duran **Birinci güc – islamdır.** Xahiş edirəm, diqqətlə qulaq asın, çünki indi bizi düzgün başa düşməyən də olar. Məsələ bundadır ki, İslam indiki İranda Vicdan rolu oynamır, Mənəviyyət rolu oynamır, o, siyasət rolunu oynayır! Yəqin ki, bilirsiniz, təkrar eləyirəm, Xomeyninin arzusu nə idi? Ümumbəşəri İslam dövləti yaranmalıydı İranın başçılığıyla. Kommünizmin əvəzi olmaq istəyirdi İran. Əgər kommünistlərin yolu marksizm yolu idisə, bunun da yolu birdir – İslam. İslamı sevirsən, deməli, sən İranda sevirsən, farsı sevirsən. Əgər İslamı sevirsənsə, onda sən Türkü sevmirsən, hərçəndi Türk özü də İslamdı, ancaq o İslam deyil bu. Gec-tez bütün dünya islamlaşmalıdır. İndi daha kommünizm də yoxdur, bir ölkə olmalıdır, bir dövlət olmalıdır. **Bax, buna görə də İslamla Döyüş Qəti olmalıdır!** Çətindir bu, ağırdır bu, camaat da avamdır; özü də belə bir fikir yarana bilər ki, elə təzəcə biz öz dinimizə qayıtdıq... Amma bunun canı budur. İslam orda siyasi bir hərəkətdir. Eyni zamanda, lazım olanda onlar Qərbdən də istifadə eləyirlər. Eklektik bir şey düzəldiblər. Bir tərəfdə Xomeyni, yəni din rəhbəri, o tərəfdə Rəfsəncani – prezident, ondan sonra parlament var. Məğz də birdir – hakimiyyət! Dünyaya ağa olmaq! Belə olanda Azərbaycanlı məsələsi olmur. Azərbaycan da olur yalnız fars. Burada da içəridə başqa məsələ olmasın, çünki güc verilsin tədrisən, addım-addım... Az qalmışdılar elə. Əvvəl lap inanırdılar. Beş ilə, on ilə vahid bir islam ölkəsi yaranacaqdır. Ona görə də **İslamla Döyüş labüddür!** Mən qəti buna əminəm! Bütün çətinliyi də bilirəm. Ona görə də mənim arzum odur ki,

Azərbaycandan elə ziyalılar çıxsın ki, onlar xalqı təhqir eləmədən, ağıllı, güclü məntiqlə, savadla sübut eləsinlər ki, vahid İslam Dünyası nə deyən şeydir. Niyə Qərb özünü Vahid Xristian ölkəsi adlandırmır? Qərb bicdir! Qərb çox görmüşdür. Çünki o bilir ki, heç bir din ölkəni təmsil eləyə bilməz! Dinin öz yeri var. Ona görə Qərb özünü heç zaman Xristian ölkəsi adlandırmır. Amma bizi adlandırır! Çünki sübut eləmək istəyir ki, biz ikinci dərəcəliyik. Onu da deyim ki, bizim iqtidar yüyüdü Səudiyyə Ərəbistanına, yadınızdadırmı? Yarım lüt başladı namaz qılmağa. O da yenə siyasət üçün idi. Ona ehtiyac yox idi. Və ümumiyyətlə, müsəlmançılığın bu cür qabardılmasına ehtiyac yox idi. Bircə ehtiyac var: xalqı elə səviyyədə saxlasın ki, o desin: «Göydə Allah, yerdə İqtidar!» Mən bunu görürəm.

Ona görə də **Siyasi əməldən əvvəl güclü, Ruhani Əməl lazımdır.** Ziyalının çiyinə ağır yük düşür! Tez-tələsik, bu saat əlimə qılinc alım, öldürüm-filan, o dövr keçdi. Xalq özü imtinaya qalxmaldır! Ona görə də Birinci İş İslamla Döyüş olmalıdır! Ağılla, Təmkinlə, Sevgilə...

İkinci, **fars şovinizmi.** Fars şovinizmi əvvəlki bütün o şovinizmədən bircə şeydə fərqlidir ki, o, sözün əsil mənasında açıq şəkildə assimilyasiyasında heç bir biclik eləmir, açıq şəkildə Türkün rədd eləyir! Ona istehza eləyir! Elə günə salır ki, sən məcbursan deyəsən ki, mən Türk deyiləm, mən farsam. Bütün türkə aid nə varsa, hamısı rədd olunur; yalnız və yalnız bircə dünya var – o da farsdır, bircə həqiqət var – o da farsdır. Hətta Şəhriyardan da istifadə eləyirlər! Çünki Şəhriyar əvvəl belə deyildi axı. Sonra ağıllandı. O, bütün şeirləri fars dilində yazırdı. Elə deyilmi? İndi daha qanımızı qaraltmıyıq da. Qərəz.

Üçüncüsü, bilsinlər və aqah olsunlar ki, **Şimali Azərbaycan tək cə iqtidardan ibarət deyil.** İqtidara qalsa, açıq qapı siyasəti var: biz bütün ölkələrlə «dostuq». İranla dostuq. Və qəti əmin ola bilərsiniz ki, İranla yaxınlaşmaq naminə Cənubi Azərbaycan problemi silinibdi Azərbaycan siyasətindən! Yox dərəcəsidir bu saat! Onda bütün ağrı düşür camaatın, xalqın və ziyalının üstə. Buna görə də mən fikirləşirəm ki, Uluyurd tipli bir Hərəkət yaranmalıdır: Həm fəlsəfi, həm siyasi, həm belə hərtərəfli – hamısını birləşdirən.

Və dördüncü, Qərb. Qərb bu saat gözləyir, harada imkan var, yüyürür. Deməli, dünya qalıb iki gücün arasında. İslam və Qərb. Orda qapalı, burda açıq! İkisi birləşir.

Mən sevindim ki, ayıldılar, camaat, azərbaycanlılar, amma mən istəyirəm ki, bu ayılma sönməsin, inkişaf eləsin və mən dediyim dörd düşmənlə Döyüş başlasın – İdeoloji Döyüş.

İndiyə qədər inqilablar ona görə məhv oldu ki, onda Ruhaniyyət sonradan əmələ gəldi. Əvvəl gərək yetişsən, ağıllanasan, İnsan olasan; İnsan olmursan, tez-tələsik Oktyabr inqilabı elədilər: bir nəfər də İnsan olmadı! Dünya yaxşı İnsanlardan yaranacaq! Yaxşı İnsan olacaq, ağıllı, mənalı – **bizim fəlsəfəmizin əsasında;** onda yaxşıca Cənubi Azərbaycanla Şimali Azərbaycan birləşəcək. Mənim zənnimcə, bu proses bir vaxtda olacaq. Lakin qiyamlarla tez-tələsik camaatı qızıdırıb ikinci 20 Yanvar yaratmaq əleyhinəyəm. Beş ilmi olacaq, on ilmi olacaq, 15 ilmi olacaq – camaatı İmtinaya hazırlamaq lazımdır. Camaat deməlidir: **Mən sənə İran hakimiyyətindən imtina eləyirəm! Özü də beş nəfər yox, on nəfər yox, bütün xalq!**

Mən sənə islamçılığandan imtina eləyirəm! Mən sənə farsçılığandan imtina eləyirəm! Qəhrəman lazımdır, Ağıl Qəhrəmanları! Ondan sonra vaxt olacaq, mən qəti əminəm; indi mənim yaşım çoxdur, bəlkə mən görmədim, amma Evladlarım bəlkə bunu gördülər. Bəli, onda ayağa qalxacaq xalq. Əvvəl ruhani səviyyədə xalq ayaq üstə qaldırmaq, sonra onu imtinaya Yetirmək! Mənim zənnimcə, siz Atanın fikrilə razılaşacaqsınız. Çünki başqaları hamısı oldu, gördük.

Təkrar edirəm, Uluyurd Hərəkəti yaranmalıdır. Bütün Azərbaycanla bağlı məsələlərə aid kitablar yazılmalıdır, görüşlər olmalıdır. Xalqla ünsiyyətdə olmaq lazımdır. Bir sözlə, ümidimizi bağlamıyıq iqtidara. **Söz böyük söhbətdir!** Sözü balaca eləyiblər! Bütün İnamlar hamısı sözdür! **Söz İnsanı qaldırır da, endirir də! Söz İnsanı bəsləyir! Söz İnsanın Anasıdır!**

Zəifliyinizi rədd eləyin! Farsçılıq qəribliyini rədd eləyin. Bu, sizdən asılıdır. Güclə heç kəsi öldürə-öldürə farsçı eləyə bilməzlər. Elə şey var Sizdən asılı deyil, bu isə Sizdən asılıdır. Farsçılığı qəlbinizə qoymamaq sizdən asılıdır. Lap məktəblər azdır, institutlarda türk dili keçmirlər; tutalım deyirəm. Bunlar hamısı düzdür, amma bunlar rədd eləmir o imkanı, o imkan hamıda var. Biz də Sizin gününüzdəyik, rus dilində oxuyurduq, rusca danışırdıq; ruslaşırıdık. Çoxları qaldı Moskvada, yadımdadı. Amma mən elə Moskvada oxuyandan sonra millətçi oldum. Bir az yaxşı çıxmır, adamın özü haqqında danışmağı. Ayrı misal mən hələ görmürəm. Ona görə də bunu deyirəm. Qəribliyimizdən çıxacaq!

İkinci. *Türkçülüyümüzü zahiri cəhətlərinə görə yox, Azərbaycançılığın zahiri cəhətlərini bilirsiniz. Dərinliyinə gedin. Bilin və agah olun ki, bizim eradan əvvəl VI əsrdə hələ nə İsa peyğəmbər vardı, nə Musa peyğəmbər vardı, nə Platon vardı, nə də Aristotel vardı... Bizim eradan əvvəl VI əsrdə Zərdüşt vardı Midiyada, özü də midiyalıydı! Özü də sənin Cənubi Azərbaycanından – Şiz kəndindən idi! Öldürdülər onu! Vaxt yoxdur çox deməyə. Bax, bu Azərbaycanınız ayrı Azərbaycan olacaq: bu elə «Mən azərbaycanlıyam» – olmayacaq. Mən Zərdüştün azərbaycanlısıyam!*

Heç bir şəxs, heç bir kəs xəlifətlə döyüşmədi Babəkdən başqa! Sən o iranlıların qaçdılar birinci döyüşdə. Amma 23 il bu Babək döyüşdü ərəblərlə: Xəlifətlə – o xəlifət ki, onun başı Bağdaddaydı, ayağı Hindistanda. Busan sən! Bax, bu səviyyədə azərbaycanlı ol! Bil və agah ol ki, sən Nəsiminin dediyini nə Platon deyib, nə də ki, Aristotel. Bunu fəlsəfə müəllimi deyir sizə. «İnsan Allahdır!» – bunu heç kəs deməyib! Ayrı-ayrı adamları Allah sayanlar olub. İnsan təbiətin nəticəsidir. Onda dağ da var, çay da var, dünya da var. Və sairə.

Müxbir: *Ata, maraqlı söhbət üçün sizə ürəkdən təşəkkür edirəm! Çox sağ olun!*

Asif ATA: *Qaranlıqlar Yarılsın!*

Yükümüzdən Böyük Fərəhimiz Yoxdur!

Daxilinizdəki Mütləq sizə Yar olsun!

Söhbəti apardı: **Firuz ZƏNGİLƏNLI**,
Azərbaycan radiosunun «Cüney Azərbaycan»
şöbəsinin əməkdaşı

14 Qürub ayı, 18-ci il.
(Avqust, 1996).

ULUYURD HƏRƏKATI

– **Müqəddəs Ata, Azərbaycanın ictimai-siyasi vəziyyəti ilə bağlı Ata Fikrini bilmək istəyirəm.**

Ata: *Ürəyinizdə Ata Günəşi Olsun!*

Ümumən bu seçkiyə münasibətdə müxalifət özünü idiot kimi apradı. Məyər o bilmirdi ki, onu məğlub edəcəklər? Məyər o bilmirdi ki, yüz adamın içində üç nəfər heç xoruz banı da deyil? Dünən onlar dedilər ki, seçkiləri boykot eləyək, fikirləşdim ki, heç olmasa bir qeyrətləri oldu. Səhəri İsa Qəmbər atır özünü seçkiyə. Və bilmirdi ki, hakimiyyətə də elə bu lazımdı? Burunlarından o tərəfi görə bilmirlər. Belə müxalifət olmaz ki! Niyə əl çəkmirlər? Partiyalarını niyə bağlamırlar? Bundan sonra neyləyəcəklər bunlar? Utanmaz-utanmaz çıxış eləyirlər parlamentdə. Bilmirsən ki, parlament prezident altıdı? Parlament-zad yoxdu? Onu mən yazmışdım «Müxalifət»də. Çox hid-dətlidir Ata, müxalifət məni çox əsəbiləşdirir. Məsələn, Sosial-Demokrat Partiyasının başqa partiyalardan fərqli bir əqidəsi yoxdur. Nəyə lazımdır o partiya? Hardadı sosial-demokratiya? Sosial-demokratiyanın canı odur ki, kapitalizmdən istifadə eləyib gec-tez sosializmə gəlib çıxmaq. Bunun əvəzində bilmirlər heç nəylə məşğuldular? Yoxdu əqidə! Gah maarifçi... Maarifçilik axı sosial-demokratiyanın işi deyil! Yaxşı işdi maarifçilik, ancaq bundan ötrü xüsusi partiyalar var, hərəkətlər var. Onların bircə şöhrətpərəstliyi qalıb, başqa heç nələri qalmayıb; o da balaca.

Azərbaycana Ulu yurd hərəkəti lazımdır. *Deyəcəyəm nə üçün. Partiyamı olacaq, ya nə, hər halda Asif Ata Ocağı deyil bu. Ya da ki, bu, Hərəkətmü olacaq?.. O sizdən asılıdır. Nə üçün mən bunu deyirəm?*

Azərbaycan problemi uzun illər boyu həll olunmayacaq. Atanın işi ayrı işdir. Biz Azərbaycan Göyüyük. Yeri mən deyiləm. Nə baş verəcək Ataya görə? Qarabağ ermənilərinə muxtar respublika statusu nağdıdır. Müxalifət lap zəncir gəmirsin, mənası yoxdur. Rusiya, Amerika və Azərbaycan arasında bu, həll olunub. Erməni də bir az naz eləyəcək; özü də naz eləyir ki, biz burdan əl çəkməyək. Onun da ürəyindəndir. Muxtar Respublika, üstəlik Laçın dəhlizi – Qarabağın erməniləşməsi deməkdir. Onlar elə muxtar respublika düzəldəcəklər ki, onun elə adı muxtar Respublika olacaq. Əslində isə addım-addım, hal-hal öz «Böyük Ermənistan» arzularına doğru yeriyəcəklər. Harda

siyasət keçəcək – siyasət, harda keçməyəcək – silah. Sülh yalnız tənəffüs olacaq.

İkinci. Lap Qarabağ problemi həll olunsada – Azərbaycan xariciləşib. Heç zaman biz belə qeyri-müstəqil olmamışdıq. Qapıları elə açmışıq ki, qapı özü də yoxdur. Qapısız dövlət! Bütün məsələləri xaricilər həll eləyirlər və xaricilər də müxtəlifdir. Biri-birini inkar eləyənlər burda birləşir. Çox pis haldır. Biri-biriylə rəqabətə girənlər Azərbaycanda birləşir. Azərbaycan karvansaralasıb. Elə bir ölkə yoxdur ki, onun atı karvansaraya bağlanmasın. Hədsiz dərəcədə, bəzən gülünc, bəzən faciəli bir qeyri-müəyyənlik var. İrənin başçısı Vilayəti gəlir bura. Başlayırıq Vilayətiyə yalmanmağa, onun səhərisi də İsrailin kitabını alır. Və deyirik ki, belə də lazımdı bütün ölkələrlə. Hamıyla dost olanın dostu olmaz. Hamıyla dost olanın çoxlu düşməni olur. Görəcəksiniz, beş ildən sonra Azərbaycanı çox ağır günlər gözləyir. Əvvəlki şüarlarla heç nə eləyə bilməzsən. Müstəqillik, demokratiya nədi – gördü də camaat!..

Üçüncüsü, ən əsası SSRİ təhlükəsi artır. Bütün ölkələrin üstünə kölgə düşür, Azərbaycanın xüsusilə. Mütləq kommunistlər bu dəfə də olmasa, bir neçə ildən sonra hakimiyyətə gələcəklər Rusiyada. O gələn kimi buradakı kommunist də... Özünü bilirsiniz də kommunist kimdi. Kommunistdə millətçilik yoxdu. Kommunist SSRİ-çidir.

Bütün bunları həll eləyən, buna qarşı duran qüvvə bu saat yoxdur...

Yurdumuzda Ulu yurd Hərəkəti yaranmalıdır. Üç məsələ ilə bağlı. Onda ömür daha da mənalı olacaq. Bu işin çox böyük xeyri olacaq. Ulu Yurdumuzu bərpa eləmək! Buna illər yox, əsrlər lazım olacaq! Təəssüflə deyirəm! Asan gəlirdi hamıya: meydana çıxdın, qurtardı. Ata da əlindən gələni edəcək; əgər ehtiyac hiss olunsada məsləhətə, o hazırdır. Bu saat bu lazımdır. Bütün partiyalar ləğv olunsun, **bircə partiya, hərəkət qalsın – Ulu yurd.** Yurdumuz əldən gedir. Heç zaman Yurdun fəlakəti, Yurdun əldən getməsi indiki qədər reallaşmamışdı. Qərribə də gəlsə. Çox belə əcaib səslənsə də – sülhün bərpasından sonra Azərbaycanın vəziyyəti çətinləşəcək.

Və dördüncü.

Sən əgər erməniyə onun silahına görə, bir az da deyək belə – sənün zəifliyinə görə muxtariyyət statusu verirsənsə – onda bəs talışa niyə vermirsən? Talış axı çoxdur ermənidən, Qarabağ ermənisindən. Elə bilirsən bunu deməyəcək? Yalandan vəziyyəti belə uydururlar ki, guya Heydər Əliyev gələndən sonra hər şey düzəlib. Heç nə

düzəlməyib! Əksinə, əksilib. Oradan tat: Cabir Novruz, o birilər. Nə üçün giriblər onlar Milli Məclisə? Nəyinə lazımdır onun deputatlıq? Onları tanıyıram mən! Mənimlə oxuyublar. Beyinləri çox balacadır! Zeynəb Xanlarovanın nə işi vardı orada? Bakılı qruppası yığılır. İqtidar da özünü hamılıqçı kimi aparmaq istəyir. Neylədiyini bilmir. Konsepsiya yoxdur. Müəyyən bir fundament yoxdur. Təməlsiz siyasət: nə olar-olar! Başdan-ayağa risk. Və buna qarşı kim durdu? Sosial-Demokrat Partiyası heç bilmir neyləsin; lazımsızdır, bütün partiyalar artıqdır. Ulu yurd partiyasına, Hərəkətinə ehtiyac var. Bu, partiyadan artıq olacaq. Bu, Hərəkət olacaq. Özü də uzun ömürlü. Azərbaycan problemi çox uzunömürlü məsələdir. Gəl indi açıq deyək. Nəyimiz bizim müstəqil oldu? Heç nə! İqtisadiyyatı biz 30 illiyə verdik Qərbbə! Özə də əməlli verdik! Özü də fundamental verdik! Hər şeyi – əsasımızı, təməlimizi verdik. Və siz bunu yaxşı bilirsiniz. Özü də otuz ildən sonra kim deyər bilər ki, onlar burdan çıxıb gedəcəklər? Nə vaxt Qərb hansı ölkədən özü çıxıb, öz xoşuyla çıxıb?

... Mən 30 il müəllim olmuşam. Qərbi də xüsusi şəkildə öyrənmişəm. Qərb İrana bu cür soxulmadı? Müsəddiqin başına o gəlmədi? Elə ondan sonra başladı bütün bu inqilablar.

... Hindistanı götür. Hindistanda balaca bir «Ost İndiya» kimi başladı fəaliyyətə bu şirkət. Sonra «Ost İndiya» hamısını aldı. Bundan ötrü Qandi hərəkəti lazım oldu. 40 il. Getmirdi. İntəhası bizim iqtidara bu lazımdı: Cəhənnəmə olsun məndən sonra. Hakimiyyətə o lazımdı. Klinton da bu lazımdı. Bu belə. **İqtisadiyyatımız.**

Xarici siyasətimiz başdan-ayağa xariciləşmə siyasətidir. Hansı problemi özün həll eləyirsən?

Mədəniyyətdən danışmağa dəyməz. Hələ cəmi neçə ildi Qərbləşmə gedir bizdə, həyasızlıq, qərribə bir birləşmə alınır: islam qapalılığı, qaranlıqlıqla Qərb həyasızlığı! Televizora baxmaq olmur.

Bütün buna qarşı Ocaq öz işini görür. Siz də öz işinizi görür.

Tayfaçılığa qarşı hansısa bir yerliçiliyi qoymaq tayfaçılığa əbədiləşdirməkdir. Gərək tayfaçılığa qarşı nə qədər mücərrəd görünsə də, millətçiliyi qoyasan. Onda yalnız tayfaçılığa qələbə çalmaqlar. Onlar naxçıvanlıdır, bunlar ermənistandır... Yerliçilik əsasında yaranan nə varsa, o gec-tez gedib çıxacaq istəsən də, istəməsən də tayfaçılığa... Lap içində nə olur-olsun! Üzdə bu olacaq. Aşkarda bu olacaq. Bir tayfaçılığa qarşı o biri tayfaçılıq. Naxçıvanizmə qarşı Qarabağçılıq və s. Amma mən dediyim Ulu yurd Hərəkəti ideyası – o ideya başdan-ayağa millətçilik olacaq. Bu ideya

çox çətin də olsa o, bu saat partiya üçün, hərəkət üçün yeganə yoldur.

Azərbaycan əldən gedir. Azərbaycanın bərpa olunması çox uzun prosesdir. Sülhdən sonra vəziyyət daha da çox gərginləşəcək. Mürəkkəbləşəcək. Mənim fikrim belədir.

Olan ziyanlardan nəticə alın. Siz Atadan cavansınız: niyə belə oldu? Qardaş kimiydiniz: öpüşürdünüz. Nooldu? İnsan olmadı. Əsil əqidə adamı olmadı.

...Mənə altı dəfə zəng elədilər ki, gəl meydana. İndi mən bunu açıq deyə bilirəm. Altı dəfə! Dedim ki, mən meydan adamı deyiləm. Meydandan heç nə çıxmıyacaq. Görürsünüz, heç bu məsələni demirlər! Yazırlar! Getmədim.

Əsas o oldu ki, Azərbaycan İdeyası meydana başladı, meydana kənardan boğuldu. Ayrı ideyalar gəldi: hakimiyyət, var-dövlət, özümü harada görürəm... Balaca-balaca adamlar özlərini böyük saydılar. Pənahın adı nə idi? Nə idi o? O laborant. Gəldi birdən-birə ictimai xadim oldu. Siyasət bəzən balacaları böyüdür. Amma tam yox: beş gün, on gün. Sonra nə varsa, hamısı uçub gedir.

Amma **Uluşurd İdeyası** – karyerist bura gəlməyəcək; burda vəziyyət yoxdur; burda, doğrudan da fədakarlıqdan başqa heç nə yoxdur. Ona görə də belə bu ideya ətrafında adamlar az olsun, Atanın ətrafındakı kimi. Əməlli qaymaq olacaq: beş nəfər olacaq, amma qaymaq olacaq. Beş milyondansa beş nəfərin olması daha yaxşıdır. Və tədrisən o, arta bilər. Adı da ki, çox yaxşıdır: **Uluşurd Hərəkəti**. Ağlıma gəldi, axşam gəldi. Məndə Ocaq İdeyaları birdən-birə gəlir. Amma o, illərnən hazırlanır. Bu, elə bir İdeyadır ki, çox təəssüflə onu deyirəm; bu bir ilin söhbəti olmayacaq. Beş nəsil, on nəsil, bütün nəsilərin işidir bu! **Yurd Azərbaycanda çox çətin qurulacaq, amma mütləq qurulacaq.**

A. Hüseyinov: Ata, bəs maliyyə məsələsini necə həll etməli?

– Maliyyə məsələsi. Camaatla yaxşı dil tapmaq lazımdır. Camaatla danışmaq lazımdır. Lap kənd-kənd gəzmək lazımdır. Camaat görəcek ki, sən ayrı heç bir imtiyazın yoxdur, sən doğrudan da Uluşurd İdeyasıyla yaşayırsan. Yeddi milyonun hərəsi 1 manat versə, bəsdir. Niyə gedib ondan-bundan almısan? Ataya baxmayın. Ocağa olmaz belə şey. Amma Uluşurdçu bunu eləyə bilər.

Bu mənim tam inandığım ideyadır. Bir dəfə də ətraflı söhbət eləmək olar. Bu İdeyadan ötrü yaşamağa dəyər. Yoxsa Sosial-Demokrat Partiyası, ideologiya... O Sosial-Demokrat Partiyası iki

adamdı da ümumbəşəri mənada. Brandı verib – o da öldü getdi. Heç nə qalmadı. Bir də Palme. İsveç. Bunları da!..

İkinci internasional. 40 ildən çoxdu – nə verib, söhbətdən başqa? İsveç də həmçinin. Avstriyada da onlar məğlub oldular. Amma Uluşurd elə ideyadır ki, bunsuz bir saat da yaşaya bilməzsən.

...**Hələ ki, Ata səhv eləməyib və eləməyəcək də.** Qərb özünün öz dairəsini aşıb dünyalaşmasıyla özünə çox böyük ziyan verdi. 85-ci ilə qədər Qərbin dünya ilə əlaqəsi vardı, amma bu dərəcədə də öz dairəsini aşıb dünyaya sel kimi çağlamamışdı. Hər halda Qərb öz Qərbliyində qalırdı, müəyyən bir nizam vardı, müəyyən bir qanun vardı, müəyyən bir dairə vardı. O dairədən də SSRİ qoymurdu bunu çıxmağa. Və təbiidi ki, bu dairədə onun Şərqə münasibətində də müəyyən bir məhdudluq vardı. Çin kimi dağ durmuşdu bunun qabağında, sonra SSRİ adlanan imperiya durmuşdu bunun qabağında. O dövrdə İran Xomeynisi kimi çox eybəcər olsa da – güclü nəşə bir qüvvə durmuşdu bunun qabağında. İndi ki, SSRİ çəkildi, bu sevindi uşağcasına və başladı necə var, o cür yeriməyə. Özünə nəzarətsiz-filansız. Vaxtını deyə bilmərəm. **Bu, Qərbin sonudur. Atanın fikirlərinin doğruluğunu görəcəksiniz.** Qərbi bundan sonra balaca-balaca lokal məğlubiyyətlər gözləyir. O lokal, balaca məğlubiyyətlər böyüyüb böyük bir məğlubiyyətə çevriləcək. **Çünki hər bir işin, adicə bir orqanizmin, əşyanın öz nizamı var.** Həddi var. Qalmalısan bu həddə. Hətta gözəllik də belə. **Hədd aşılanda adam eybəcər olur.** Elə deyilmi? Burda da həmçinin hədd aşıldı. Qərb indi heç bir müqavimətə rast gəlmədən bu gün təyyarəyə minib Çinə gedə bilər, ordan yüyürüb Qazaxıstana gələ bilər, ordan Türkiyəyə, nə istəyir ayağının altındadı bu dünya! **Ona görə də ayağının altından yer qaçır. Rusiya indi ilan vəziyyətindədir.** Rusiya fisıldayır. Kəndçiyik, bilirik də, ilan fisıldayanda deməli o, sancacaq. Əvvəl Rusiya axmaqcasına elə bildi ki, bütün bu Qorbaçovşına bunun xeyrinədir. Stalin gedəcək, totalitarizm olmayacaq, azadlıq olacaq... Qorbaçovşinanın nə olduğunu dərk etmədilər. Qərb də yaxşıdı: orda azadlıq var, demokratiya var. Hər bir kəs özü mülkiyyət sahibi olacaq. Vauçer var. Uşağı o, xalq uşağıdı! Neyləyəsen?! Amma Ata o dövrdə «Qorbaçovşına əks-inqilabı» kitabını yazdı. Orda hamısı var. Və buna görə də çox sevindi, filan elədi, Qorbaçovu lap dahi saydı, yadıncıdadır mı? Hər şey təzəydi, Qorbaçov hamıyla danışır, get-gəl... Çox böyük hay-həşir, çox böyük sensasiya deyirlər buna. Hay-küy əmələ gəldi. İndi ayılıb! İndi ilan ayılıb. Jirinovski dəlidir! Dəlidi,

amma dəlilərə qarşıdı. O səfeh qərbçiliyə qarşıdı. Bu saat əyər «Rusiya nədir?» halını desən, antiqərbdır. Hətta Yeltsin özü də hakimiyyəti saxlamaq üçün yavaş-yavaş özünü başlayıb guya ki, millətçi kimi göstərməyə. Və burdan da Qərbi rus ilanı – Rusiya onu sancacaq. Kefi istəyən kimi.

İndi keçirik Şərqi. Şərqi indi bax, gərək bu vəziyyətdə təhlil eləyək. Və belə olduqda Şərqsiz keçinə bilməzsən. Qərb özünü xilas eləmək üçün Şərqdən yapışmalıdır. Rusiya özünün o zəhərini tökmək üçün burdan yapışmalıdır. Və söhbət ondan gedir ki, Qərb nə qədər imkanı var – Qərbləşdirsin Şərqi, rus nə qədər imkanı var – ruslaşdırın Şərqi. Və fəlakət ondadı ki, bunlara qarşı çıxış eləyənlər olur islamçılar. Ən səfeh adamlar, ən murdar adamlar! İndi yazıq Şərq qalib islamla Qərb arasında! Zənnimcə, Şərq ölkələrində Ulu yurd Hərəkətləri olacaq.

Şərq həm qərbəşir, həm ruslaşır, lakin içəridən bizdəki kimi daxildən də Ulu yurdçuluq baş qaldıracaq. Məsələn, Türkiyədə. Türkiyədə qaldırıb yəqin ki. Çünki Alp Arslan Türkeş bir şey eləyəmmir. **Bütün hər yerdə təzə millətçilik baş qaldıracaq.** Buna reaksiya kimi. Axı biz inanmırıq ki, orda da heç kəs yoxdu. Belə dəhşətdə, Azərbaycanda 5–6 nəfər var hər halda. Orda da yəqin var. Altdadı da – bizim kimi, qərbəşmə, ruslaşma artıqca – bu, artıq var – iki qoçun biri-biriynən davasından üçüncü qoç qələbə çalmalıdı. Mənə görə təbiidi, bir 50–60 il bu, davam eləyəcək. Bəlkə də belə çətin olmazdı. Bir var başlayanda millətçi kimi başlayasan. Başlandı bir kaos kimi; hərə ağzundan bir şey dedi. Tamam əqidəsizlik birdən-birə! Ondən sonra Heydər gəldi. Bəli, mən yenə o fikirdəyəm ki, o dövrü keçirmədik – millətçilik dövrünü – bu, bizim çətinliyimizi artırdı. Mən demirəm ki, onunla biz öldük. Yox, ölmədik. Amma daha yaxşı olacaqdı. Bir neçə il itirdik. Nə qazandıq? Elə bil ki, 85-ci ildən əvvəlki dövrdə talanlı adamlar daha çox idi...

– **Ata, maraqlı söhbət üçün təşəkkür edirəm.**

Ata: Qaranlıqlar Yarılsın!

Yükümüzdən Böyük Fərəhimiz Yoxdur!

Daxilinizdəki Mütləq Sizə Yar Olsun!

Söhbəti apardı: **Abil Hüseynov.**

6 Günəş ayı, 18-ci il. Bakı.

(Mart, 1996).

MÜSTƏQİL VƏTƏN SABAHI

1

Nə qədər ki, kapitalizm var – «balaca xalqların» suverenliyindən danışmaq olmaz.

Nə qədər ki, sosializm var – «balaca xalqların» suverenliyindən danışmaq olmaz.

Kapitalizm – «böyük xalqlar» dünyasıdır.

Sosializm – «böyük xalqlar» dünyasıdır.

«Böyük xalqlar» dünyasında «balaca xalqlara» yer yoxdur.

2

Beynəlmilətçilik – Xalqlar üzərində Kapitalist Ağalığı, Sosialist Ağalığıdır.

Millətçilik – xalqların Kapitalizmlə döyüşü, Sosializmlə döyüşüdür.

3

Dünya İqtisadiyyatı – Qərbin Dünya üzərində İqtisadi Ağalığıdır.

Dünya Sivilizasiyası – Qərbin Dünya üzərində Siyasi Ağalığıdır.

4

Milli Müstəqillik – Yüksək Ruhanilik, Təcrid Qətiyyəti tələb edir.

5

İqtisadi Azadlıqdan dəm vururlar və Xalqları İqtisadi Birlik Əsarətinə sürükləyirlər.

Siyasi Azadlıqdan dəm vururlar və Xalqları Siyasi Birlik Əsarətinə sürükləyirlər.

Mədəni Azadlıqdan dəm vururlar və Xalqları Mədəni Birlik Əsarətinə sürükləyirlər.

6

«Böyük xalqlar» «kiçik xalqların» böyüməsindən qorxurlar. Bu səbəbdən də «böyük xalqlar» «kiçik xalqların» Böyüməsinə qarşı birləşirlər.

7

Birləşmiş Millətlər Təşkilatı «Böyük ölkələrin» «kiçik ölkələr» üzərində birləşmiş hakimiyyətidir.

8

Adamlar İblisi İblis libasında görməyəndə onu Mələk sayırlar.

9

Müasir Şərq – Qərbdən özünə Ata düzəldib.

10

*SSRİ dağıldı. Rusiya imperiyası qaldı.
Rusiya Federasiyası Rusiya imperiyasını yaşadır.*

11

*SSRİ dəli oldu və öz **başsızlığıyla** özünü boğub öldürdü.*

12

Totalitar İmperiya dağıldı, demokratik İmperiya yaranır.

13

Siyasətdə Məhəbbət olmur, mərifət olmur, mənfəət olur, fürsət olur.

14

SSRİ-nin süqutu – Rus siyasətinin məğlubiyyətidir. Qərb siyasətinin Qələbəsidir, Dünyanın Qərbə qatılmasıdır.

15

Qorbaçovşına Əmələndən yeni Siyasi Dünya yaranır: Amerikanın başçılıq etdiyi Vahid, Kapitalist Qərb – Şərq də daxil olmaqla.

16

Kütləvi Siyasətləşmə – əslində Demokratik Alətləşmədir.

17

Azərbaycan Müstəqilliyi – Respublikalar Birliyi Dairəsindən çıxmaq deməkdir.

Rusiya dairəsindən çıxmaq deməkdir.

*Qərb dairəsindən çıxmaq deməkdir.
İslam dairəsindən çıxmaq deməkdir.
Cənubi Azərbaycanla birləşmək deməkdir.*

18

*İnam Azadlığı – Mütləqilik deməkdir.
İdrak Azadlığı – Həqiqət deməkdir.
Mənəviyyət Azadlığı – Kamillik deməkdir.
İradə Azadlığı – Gerçəkliyi ötmək deməkdir.*

19

*Diktatura – Camaatın açıq Korluğu, Kallığı, Lallığıdır.
Demokratiya – Camaatın gizli Korluğu, Kallığı, Lallığıdır.*

20

Müstəqillik düsturu: Dünyadan asılı olmadığı dərəcədə Müstəqilsən.

Dünyaya görə olduğu dərəcədə Müstəqilsən.

Özgədən asılı olmadığı dərəcədə Müstəqilsən.

Təcridə qabil olduğu dərəcədə Müstəqilsən.

Qəyyumlardan, Hakimlərdən azad olduğu dərəcədə Müstəqilsən.

Təqliddən azad olduğu dərəcədə Müstəqilsən.

Bəhrələndirməyin Bəhrələnməyinə bərabər olduğu dərəcədə Müstəqilsən.

Öyrətməyin Öyrənməyinə bərabər olduğu dərəcədə Müstəqilsən.

Özümləşdiyiniz dərəcədə Müstəqilsən.

Özümləşdiyiniz dərəcədə Müstəqilsən.

21

Nə etməli?

Bu gün üçün:

Erməni quldurları üzərində ciddi qələbə qazanmadan ermənilərlə danışıq aparmamaq.

İkinci 20 Yanvara düçar olmamaq üçün əliyalınlığı, silahsızlığı tez bir vaxtda aradan qaldırmaq.

Qarabağ münaqişəsinin BMT-ləşməsi, onun əbədiləşməsi deməkdir. Buna yol verməmək.

Ermənilərlə münasibətdə – «çevik», «yumşaq» siyasət əvəzinə Güclü, Qəti siyasət yeritmək, «güzəşt» xülyasını rədd etmək.

Bazar İqtisadiyyatına dəhşətli keçidi nizamlamaq, «İnsaniləşdirmək».

Sabah üçün:

Totalitarizm Zindanı və Demokratiya Cəngəlliyindən Ruhani Cəmiyyətə.

Ruhani cəmiyyət – Zəhmətkeş Mülkiyyətinə əsaslanır.

Mülkiyyət Yuxarı Təbəqənin, yaxud Dövlətin yox, Əməkçinin olmalıdır.

Torpaq – Mülkəddardan alınıb Dövlətə yox, Əməkçiyə, Kəndliyə verilməlidir.

Fabrik – Kapitalistdən alınıb Dövlətə yox, Əməkçiyə, Fəhləyə verilməlidir.

Ruhani Cəmiyyət – İmtiyazsızlığa əsaslanır.

Ruhani şəxsin İmtiyaza ehtiyacı yoxdur.

Ruhani üçün ən böyük İmtiyaz – Ruhanilikdir.

Ruhani – Ruhaniliyin özünü, paklığı, əxlaqi kamilliyi, Müqəddəsliyi ən böyük imtiyaz sayır.

Kamil – Zahiri imtiyazı rədd edir, çünki daxili imtiyaza malik olur.

Rütbə üstünlüyü – qeyri-ruhanilikdir;

çünki mənəvi kamilliyə əsaslanmır,

çünki rütbədə sonlu sonsuzu əvəz etmək istəyir.

Maddi ruhanini əvəz etmək istəyir.

Süni təbiini əvəz etmək istəyir.

Rütbə insanı aldadır.

Zahiri olduğu halda – daxili görünür.

Mənsəbdə – İnsan itir:

Vəzifəyə bərabər olur.

Səlahiyyətə bərabər olur.

Rəsmi əhəmiyyətə bərabər olur.

Maddi üstünlüyə bərabər olur. Rəsmi hörmətə bərabər olur.

Özünə bərabər olmur.

Cəmiyyət insanlara yalan bir fikri təlqin edir: qabiliyyət mənəviyyatdan yüksəkdir.

İmtiyaz üstünlüyünün ləğvi insan ləyaqətinin təsdiqi deməkdir.

Ruhani cəmiyyət fərdi özünüidarəyə əsaslanır.

Fərd özünə sahib olmalıdır.

Ömrünə sahib olmalıdır.

Düşüncəsinə sahib olmalıdır.

İradəsinə sahib olmalıdır.

Duyğularına sahib olmalıdır.

Etiqadına sahib olmalıdır.

Dünyanı öz düşüncəsiylə dərk etməlidir.

Zora tabe olmamalıdır.

Ömrünü istədiyi kimi yaşamalıdır.

Zora tabe olmamalıdır.

Zorun yox, öz iradəsinin hökmünü eşitməlidir.

Etiqadı Zorla yox, Düşüncəsinin, İradəsinin, Qəlbinin hökmüylə qəbul etməlidir.

Hər bir fərd özünün hakimi olmalıdır.

Düşüncəsi üzərində hakimliyi rədd etməlidir.

İradəsi üzərində hakimliyi rədd etməlidir.

Duyğuları üzərində hakimliyi rədd etməlidir.

Düşüncəsinə cəmiyyət yox, hakim yox, özü Məsul olmalıdır!

İradəsinə cəmiyyət yox, hakim yox, özü Məsul olmalıdır!

Duyğularına cəmiyyət yox, hakim yox, özü Məsul olmalıdır!

Ruhani Cəmiyyət – Hakimliyi Atalıqla əvəz edir.

Ağalığ İnsanı özünə tabe edir.

Hakimlik İnsanı özünə tabe edir.

Atalıq – İnsanı bəsləyir.

Müstəqil fərdlərdən xalq yaradır.

Xalqı dünyada təmsil edir və qoruyur!

Fərdi cəmin təzyiqindən, cəmi fərdin zorakılığından qoruyur.

Xalq yalnız Müstəqil fərdlərdən əmələ gəlir.

Çünki qeyri-Müstəqil olmaq – heç olmaqdır.

Heçdən heç törəyər – xalq törəmər!

Müstəqil fərdlərdən törəyən Xalq – Müstəqil Varlıq olur.

Ruhani Dövlət – Mənəvi qanunlara tabe olur, onları hiş edir, təsdiq edir.

Mənəvi qanunlar İctimai qanunlardan üstün tutulur.

Çünki ictimai qanunlar – qeyri-kamildir, ruhani qanunlar kamildir.

İctimai Qanunlar – keçicidir, ruhani qanunlar əbədidir.

Ruhani Cəmiyyətin başında Kamil Şəxsiyyət durur:

Varidatsızlığın Zirvəsində dayanan.

İmtinanın Zirvəsində dayanan.

Əzab odunda yəğrulan.

Həyata ən çox verən, həyatdan ən az alan!

Mənəviyyət Zirvəsində dayanan!

Həqiqət Zirvəsində dayanan!

Ədalətə bərabər olan.

İnsana bərabər olan.

...Din əvəzinə İnam gərək Yurdumuza, Şərqimizə, Dünyamıza.

Zorçuluq əvəzinə – İnsançılıq, Təqlidçilik əvəzinə – Özümçülük.

Bu günə Sabahın gözüylə baxmalı, Bu günü Sabahın ölçüsüylə qiymətləndirməli. Bu günü Sabaha yönəltməliyik!

16.02.92

ƏLAVƏLƏR

RUHANİ DÖVLƏT (İDEAL)

Mülkiyyət bərabərliyi

Mülkiyyət – **Yuxarı Təbəqənin**, yaxud **Dövlətin** yox, əməkçinin olmalıdır.

Torpaq mülkiyyəti əməkçilər arasında bərabər bölünməlidir, **Ədalət bunu tələb edir!**

Torpaq – Mülkəddardan alınıb Dövlətə yox, əməkçiyə, kəndliyə verilməlidir.

Fabrik – kapitalistdən alınıb Dövlətə yox, əməkçiyə, fəhlələrə verilməlidir.

Zəhmətkeş əməyi heç bir Qüvvə tərəfindən mənimsənilməməlidir. **Mülkəddarın** torpağa sahib olmağa haqqı yoxdur. Çünki o, torpağı becərmir.

Dövlətin torpağa sahib olmağa haqqı yoxdur, çünki o, torpağı becərmir.

Kapitalistin fabrikə sahib olmağa haqqı yoxdur, çünki o, maddi nemət istehsal eləmir.

Dövlətin fabrikə sahib olmağa haqqı yoxdur, çünki o, maddi nemət istehsal eləmir.

Torpaq mülkiyyəti kəndlilər arasında bərabər bölünməlidir. **Çünki hər bir kəsin öz maddi ehtiyaclarını eyni dərəcədə ödəmək haqqı var.**

Təbəqələşmə – mülki bərabərsizlikdən başlayır və **İnsanın özəli haqqına qarşı dayanır.**

Bütün İnsanlar maddi ehtiyaclarını ödəməkdə eyni hüquqa malikdirlər.

Həmin hüququn təsdiqi Mülki bərabərlik tələb edir.

İnsanı İnsandan fərqləndirən yalnız mənəvi, ruhani xüsusiyyətləridir.

Maddi fərqlənmə – süni fərqlənmədir.

Həmin eyni dərəcədə firavan yaşaya bilər.

Təbiətin buna gücü çatır.

Ancaq insanlar təbiət nemətlərindən ədalətlicəsinə bəhrələnmə bilmirlər; biri o birindən daha yaxşı dolanmağa can atır – və beləliklə həyat uğrunda mübarizə adlanan **yurtçuluq** peyda olur.

Ən kamil şəxsiyyət və ən adi İnsan maddi cəhətcə eyni səviyyədə yaşaya bilər və bu kamilin ləyaqətinə xələl gətirmir.

Çünki maddiyyət – ruhaniliyin qiyməti deyil!

İnsani ləyaqət maddi üstünlüklə ölçüləndə – alçalır!

Maddi bərabərsizlik – İnsaniliyə ziddir!

Çünki heyvandan fərqli olaraq, İnsan tək özünü yox, həm də başqasını düşünür!

Onun Mahiyyətində Başqalaşma ehtirası yaşayır!

Fərdi, Bərabər Əməkçi mülkiyyətinin bərqərar olması – Dövlətin ruhaniləşməsi yolunda mühüm addımdır.

Ruhani Dövlət – əməkçinin öz əməyinə Sahib olmasını tələb edir.

İmtiyaz bərabərliyi

Qabiliyyətindən asılı olmayaraq, bütün insanlar eyni imtiyaza malik olmalıdır.

Çünki qabiliyyət insanın mahiyyətini ifadə eləmir.

Bu səbəbdən də o, insani üstünlük yaratmır.

İnsani üstünlük – ruhani üstünlükdür.

Həyatda qabiliyyət fərqi mövcuddur.

Ancaq həmin fərq – üstünlük yaratmır.

Qabiliyyətli şəxs qeyri-kamil, qeyri-əxlaqi, qeyri-ülvi adam ola bilər.

Qabiliyyətli şəxs ruhani mənada ən naqis adam ola bilər!

Naqis insanın xalis insan üzərində üstünlüyü – eybəcərlikdir.

Ruhani şəxsin – imtiyaza ehtiyacı yoxdur.

Həmin ehtiyac onun mənəviyyətinə ziddir.

Ruhani üçün ən böyük imtiyaz – ruhanilikdir.

Ruhani – ruhaniliyin özünü – paklığı, əxlaqi kamilliyi,

Müqəddəsliyi ən böyük imtiyaz sayır.

Kamil – zahiri imtiyazı rədd edir, çünki daxili imtiyaza malik olur.

Rütbə üstünlüyü – qeyri-ruhanilikdir.

Çünki mənəvi kamilliyə əsaslanmur.

Çünki rütbədə – sonlu sonsuzu əvəz etmək istəyir!

Keçici – əbədini əvəz etmək istəyir!

Maddi – ruhanini əvəz etmək istəyir!

Süni – təbiini əvəz etmək istəyir!

Rütbə insanı aldadır!

Zahiri olduğu halda – daxili görünür.

Kiçik olduğu halda – böyük görünür!

Bayağı olduğu halda – ülvi görünür!

Çirkin olduğu halda – gözəl görünür!

Səfil olduğu halda – zəngin görünür!

Mənsəbdə insan itir!

Vəzifəyə bərabər olur.

Səlahiyyətə bərabər olur.

Rəsmi əhəmiyyətə bərabər olur.

Maddi üstünlüyə bərabər olur.

Rəsmi hökmə bərabər olur.

Rəsmi hörmətə bərabər olur.

Ruhaniliyə bərabər olmur, özünə bərabər olmur.

Rütbədə İnsan itir.

Dəbdəbəyə bərabər olur. **Dəbdəbədə** ruhanilik yoxdur.

Təltifə bərabər olur. **Təltifdə** ruhanilik yoxdur.

Vəsiqəyə bərabər olur. **Vəsiqədə** ruhanilik yoxdur.

Mərasimə bərabər olur. **Mərasimdə** ruhanilik yoxdur.

Nişanəyə bərabər olur. **Nişandə** ruhanilik yoxdur.

Əxlaqa bərabər olmur.

Həqiqətə bərabər olmur.

Ədalətə bərabər olmur.

İmtiyaz üstünlüyü – İnsaniliyə xəyanətdir.

İnsanı ruhanilik əsasında qiymətləndirmirlər, bununla da onun ləyaqətini tapdayırlar.

Cəmiyyət insanlara yalan bir fikir təlqin edir: qabiliyyət mənəviyyatdan yüksəkdir!

Təbiidir ki, bu fikrə əsaslanan ictimaiyyət mənəvi kamilliyə meyil etməz, maddi nailiyyətə meyil edər.

İmtiyaz üstünlüyünün ləğvi insan ləyaqətinin təsdiqi deməkdir!

Bunsuz cəmiyyətdə ruhaniliyin bərqərar olması mümkün deyil!

Yalnız imtiyaz bərabərliyinə əsaslanan cəmiyyət insanı düzgün qiymətləndirə bilər.

Bütün ixtisaslar eyni əhəmiyyətə malikdir!

Böyük ixtisas, kiçik ixtisas yoxdur!

İmtiyazlı ixtisas, imtiyazsız ixtisas yoxdur!

Bütün ixtisaslar bir-birinə bərabərdir. Çünki ixtisas İnsanın Mahiyyətini ifadə etmir. **Bu səbəbdən də insani üstünlük yaratmur!**

İxtisas – insaniliyə bərabər deyil!

Yüksək ixtisasa malik olmaq – Yüksək İnsan olmaq deyil!

İnsanilik – ruhaniliyin dərəcəsi ilə ölçülür, İxtisasın dərəcəsiylə yox!

Yüksək ixtisaslı – aşağı mənəviyyatlı ola bilər!

Aşağı ixtisaslı – yüksək mənəviyyatlı ola bilər!

İxtisas üstünlüyündə insan alçaldılır.

Ona təlqin edirlər ki, «İxtisas mənəviyyatdan artıqdır!»

Əslində ixtisas – insanı ifadə edə bilməz, çünki İnsan – ixtisas yox, **əxlaq, həqiqət və ədalət deməkdir.**

Buna görə də ixtisas üstünlüyünün ləğvi – insani ləyaqətin bərpa olunması deməkdir.

Yalnız ixtisas bərabərliyinə əsaslanan cəmiyyət İnsanı insana layiq qiymətləndirə bilər.

Minimal iqtisadiyyat...

Maddi tərəqqi – Mənəvi kamillik yaratmur.

İqtisadi zənginlik – ruhani zənginliyə bərabər olmur.

İqtisadiyyata həsr olunan cəmiyyət – insana zidd cəmiyyət olur.

Maddiyyat meyarə çevrilir və insanilik öz meyar rolunu itirir.

Maddi nailiyyət əsas sayılır və insani kamillik qiymətdən düşür.

İqtisadiyyat hər şey olan yerdə, əxlaq – əhəmiyyətli sayılmaz!

İqtisadi cəmiyyətdə insan – insan kimi yox, iqtisadiyyat aləti kimi qiymətləndirilir.

Təbiətə qarşı yırtıcı münasibət artır, insanla təbiət arasında yadlıq çoxalır.

İqtisadi tərəqqi – insaniliyə xidmət eləmir!

Tərəqqi artdıqca – insanilik azalır!

Xeyirə yox – gəlirə tapınırlar!

Mütləqə yox – məhsula tapınırlar!

Möhtəşəm dövlət yaranır, ancaq insana orada yer olmur.

İşçi gərək olur, fərd gərək olmur.

İnsan istehsala bərabər olur!

Məhsula bərabər olur!

Qazanca bərabər olur!

İnsan insaniliyə yaramır, iqtisadiyyata yarayır.

İnsani münasibətlər – iqtisadiləşir.

Dostluq – iqtisadiləşir.

Hörmət – iqtisadiləşir.

Məhəbbət – iqtisadiləşir.

Ləyaqət – iqtisadiləşir.

İnsanı iqtisadiyyatın kölgəsinə çevirirlər.

Cəmiyyətdə İqtisadiyyatı görürlər, İnsanı görmürlər!

*Bu eybəcərliklərdən qurtarmaq üçün cəmiyyət **iqtisadiyyata səcdə bəlasından** xilas olmalı və zəruri, minimal iqtisadiyyatla kifayətlənməli, **iqtisadi yürüşdən** əl çəkməli, insanı iqtisadiyyat köləliyindən azad etməlidir.*

İnsan cəmiyyətdə özünü tapmalıdır, bunun üçün o, iqtisadiyyat cəngəlliyindən çıxmalıdır.

Əhalinin maddi ehtiyacını ödəyən iqtisadiyyatla kifayətlənmək gərəkdir!

İnsan iqtisadiyyatla məşğul olmalıdır, ancaq iqtisadlaşan insan – antiinsandır!

İnsanı antiinsanlıq fəlakətindən xilas etmək lazımdır!

Maksimal iqtisadiyyat – minimal insanilik deməkdir.

Cəmiyyət minimal iqtisadiyyatla razılaşmalı, maksimal insaniliyə nail olmalıdır.

Minimal əmək

Ruhani kamilliyə yetmək üçün – İnsan özüylə, Mənəvi aləmiylə tək qalmalıdır.

İnsan özüylə döyüşməyə, özü üzərində yüksəlməyə, özünə çatmağa imkan və vaxt tapmalıdır.

Əmək – İnsanı İnsanın əlindən almamalıdır!

Bu tələbə yalnız Minimal Əmək cavab verir.

İnsan ömrü – Əməyə bərabər olmamalıdır!

İnsan həyatı – Əməyə bərabər olmamalıdır!

İnsan səyi – Əməyə bərabər olmamalıdır!

İnsan düşüncəsi – Əməyə bərabər olmamalıdır!

İnsan iradəsi – Əməyə bərabər olmamalıdır!

İnsan özünə bərabər olmalıdır!

Ömür əməyə yox, İnsaniləşməyə həsr edilməlidir!

İnsan öz mənəviyyatını dərk etməli, daxili dünyasını təmizləməli, Mahiyyət səviyyəsinə yüksəlməlidir.

Ömrün çox hissəsini əməyə həsr edən qeyri-ruhani cəmiyyətə gərək olar, ancaq özünə, böyük «mən»inə gərək olmaz.

Çünki özünə çatmaq – son dərəcə ciddi, çətin, mürəkkəb, gərgin işdir.

Əslində Ruhaniləşmək üçün bir ömür azdır!

«Balaca mən»dən imtina etmək üçün bir ömür azdır!

Həqiqətə qovuşmaq üçün bir ömür azdır!

Mütləqləşmək üçün bir ömür azdır!

Maksimal əmək – İnsanın Vaxtının, İmkanının çoxuna Sahib olur. Və bu səbəbdən də İnsanı Məqsədindən ayırır.

Əməyin zəruriliyi və məziyyətləri təsdiq olunub.

Ancaq əmək – insaniliyin təsdiqi deyil.

O, İnsanı Mütləqə çatdırmır!

Həqiqətə qovuşdurmur!

Mahiyyətə yüksəltmir!

İnsaniləşmək üçün insan özüylə ciddi, hərtərəfli, ardıcıl şəkildə məşğul olmalıdır!

Həyatının çoxunu əməyə sərf edən insanın özüylə məşğul olmağa vaxtı və imkanı qalmır.

Əməkçi olursan – İnsan olmursan!

Özünün kim olduğunu bilmirsən!

Həyata nə üçün gəldiyini bilmirsən!

Əməkçi olursan, ancaq əməyini sevmirsən, çünki o, hədsiz dərəcədə davamlı, yeknəsəq, üzüntülü olduğu üçün cazibədarlığını itirir.

Əmək çəkirən, ancaq insanilik dərdi çəkmirsən!

İstehsalat alətiylə bir yerdə olursan, özünlə bir yerdə olmursan!

İnsan özünü əməyə yox, mənəviyyata həsr etməlidir!

Əməyin məqsədi – Mənəviyyat deyil, maddi nemətlər istehsalıdır.

İstehsalat – mənəviyyata bərabər deyil!

Bu səbəbdən də əmək insaniliyin təsdiqi deyil!

İnsanilik – mənəviyə bərabərdir!

Əməyin insan üzərində hakimliyi – əslində insani əsarətdir.

İnsan əmək üzərində qələbə çalmalıdır.

Onu öz Ali Məqsədinə tabe etməli, məhdudlaşdırmalı, özümləşdirməlidir.

Yalnız Minimal Əmək – insana yararlıdır.

Ruhani Cəmiyyət – Minimal Əməyə əsaslanır, əməyi insana tabe edir, insaniləşdirir.

Özünüidarə

Fərd özünə Sahib olmalıdır.

Ömrünə Sahib olmalıdır.

Düşüncəsinə Sahib olmalıdır.

İradəsinə Sahib olmalıdır.

Duyğularına Sahib olmalıdır.

Etihadına Sahib olmalıdır.

Dünyanı öz düşüncəsiylə dərk etməlidir, Zora tabe olmamalıdır.

Ömrünü istədiyini kimi yaşamalıdır, Zora tabe olmamalıdır.

Zorun yox, öz İradəsinin hökmünü eşitməlidir!

Zorun yox, öz Qəlbinin hökmünü eşitməlidir!

Etihadı Zorla yox, Düşüncəsinin, İradəsinin, Qəlbinin **hökmüylə qəbul etməlidir.**

Hər bir fərd özünün hakimi olmalıdır.

Düşüncəsi üzərində hakimliyi rədd etməlidir!

İradəsi üzərində hakimliyi rədd etməlidir!

Duyğuları üzərində hakimliyi rədd etməlidir!

Düşüncəsinə cəmiyyət yox, hakim yox, özü məsul olmalıdır!

İradəsinə cəmiyyət yox, hakim yox, özü məsul olmalıdır!

Duyğularına cəmiyyət yox, hakim yox, özü məsul olmalıdır!

Etihadına cəmiyyət yox, hakim yox, özü məsul olmalıdır!

Fərdiyyət – müstəqillik deməkdir!

Bu səbəbdən də fərd cəmiyyətə könüllü surətdə xidmət edir.

Ömrünü cəmiyyətə könüllü surətdə həsr edir.

Düşüncəsinə cəmiyyətə könüllü surətdə həsr edir.

Duyğularına cəmiyyətə könüllü surətdə həsr edir.

Etihadına cəmiyyətə könüllü surətdə həsr edir.

Əsil xidmət – könüllü xidmətdir.

Çünki könüllülük – müstəqillikdir!

Ömrünü könüllü surətdə cəmiyyətə həsr edən – fədakarlıqdan çəkinməz, qəhrəmanlıqdan çəkinməz!

Xidmətdə özünü tapar, itirməz!

Yalnız könüllü olan – Var olandır.

Zorla yaranan – Yoxdur!

Bu səbəbdən də yalnız könüllü xidmət – Var olandır!

Zorla yaranan xidmət – Yoxdur!

Yalnız könüllü fədakarlıq – Var olandır!

Zorla yaranan fədakarlıq – Yoxdur!

Yalnız könüllü qəhrəmanlıq – Var olandır!

Zorla yaranan qəhrəmanlıq – Yoxdur!

Yalnız könüllü əzabkeşlik – Var olandır!

Zorla yaranan əzabkeşlik – Yoxdur!

Yalnız könüllü Etihad – Var olandır!

Zorla yaranan Etihad – Yoxdur!

Yalnız Müstəqil olan – Var olandır.

Müstəqil Düşüncə Var.

Qeyri-Müstəqil Düşüncə Yoxdur!

Yalnız Müstəqil Duyğular Var.

Qeyri-Müstəqil Duyğular Yoxdur!

Yalnız Müstəqil Etiqad Var.

Qeyri-Müstəqil Etiqad Yoxdur!

Qeyri-Ruhani dövlətdə – fərd yoxdur, çünki müstəqil şəxsiyyət yoxdur!

Fərdi Zora tabe etmək – onu itirməkdir.

Fərd özünü idarə edəndə – Var olur!

Fərdin əlindən özünüidarə haqqını almaq – onu yox eləməkdir.

Ruhani Cəmiyyət İnsanı özünün sahibi edir, bununla da

İnsaniliyi təsdiq edir.

Ruhani hakimiyyət

Ağalq yox, hakimlik yox – Atalıq!

Ağalq İnsana Sahib olur.

Hakimlik İnsanı özünə tabe edir.

Atalıq – İnsanı bəsləyir!

Zora əl atmır.

Fərdin müstəqilliyinə qəsd etmir.

Müstəqil fərdlərdən xalq yaradır!

Xalqı dünyada təmsil edir və qoruyur!

Fərdi cəmin təziyiqindən, cəmi fərdin zorakılığından xilas edir.

Mənəvi Qanunları yaşadır.

Ruhani Dövlətin məqsədi – Xəlqi Birlik yaratmaqdır!

Xalq yalnız Müstəqil Fərdlərdən əmələ gəlir.

Çünki qeyri-müstəqil olmaq – heç olmaqdır.

Heçdən heç törəyər, xalq törəməz!

Xalq – Ruhani Birlikdir.

Qeyri-ruhani olan – heçdir!

Heçdən heç törəyər, xalq törəməz!

Xalq könüllü Birlikdir.

Zorla yaranan Birlik yoxdur (Yoxa bərabərdir!)

Xalq – Müqəddəs Birlikdir.

Zorla Müqəddəslik törəməz!

Xalq – Mütləq Birlikdir!

Zorla Mütləq Birlik yaranmaz!

Xalq – Əbədi Birlikdir.

Zorla əbədiyyət yaranmaz!

Xalq – Ülvi Birlikdir!

Zorla Ülvi Birlik yaranmaz!

Müstəqil fərdlərdən törəyən Xalq – Müstəqil Varlıq olur.

Ruhani Dövlət xalqın müstəqilliyini qoruyur.

Fatehliyə qarşı döyüşür.

Əsarətə qarşı döyüşür.

Xalqı dünyada təmsil edir.

Ruhani Dövlət – Mənəvi qanunlara tabe olur, onları hiyf edir, təsdiq edir.

Mənəvi Qanunlar İctimai Qanunlardan üstün tutulur!

Çünki ictimai qanunlar – keçicidir, ruhani qanunlar əbədidir.

Çünki ictimai qanunlar – qeyri-kamildir, ruhani qanunlar kamildir.

İctimai Qanunlar gerçəkliyə əsaslanır, mənəvi Qanunlar – Mütləqə əsaslanır.

İctimai Qanunlar həyata əsaslanır, Mənəvi Qanunlar – Ali Həyata əsaslanır.

Bu səbəbdən də İnsana əsaslanır.

Ruhani hakimiyyət – hakimliyin Atalığa çevrilməsidir...

Hakimiyyət özünü özündən böyükdə tapır.

Atalıq – hakimiyyəti əvəz edir.

Hakimiyyət Atalıqda müqəddəsləşir.

Başçı

Varidatsızlığın zirvəsində dayanan.

Şöhrətsizliyin zirvəsində dayanan.

Şəhvətsizliyin zirvəsində dayanan.

İmtinanın zirvəsində dayanan.

Əzab odunda yağrulan!

Fəlakət odunda yağrulan!

Həyata ən çox verən, həyatdan ən az alan!

Mənəviyyət zirvəsində dayanan.

Həqiqət zirvəsində dayanan.

*İradə zirvəsində dayanan.
 Əxlaqa bərabər olan!
 Ədalətə bərabər olan!
 Xalqa bərabər olan!
 İnsana bərabər olan!
 Xalq Başçını yetirir!
 Başçı Xalqı yaşadır!*

Doğmalaşan cəmiyyət

Ruhani dövlət İnsanla cəmiyyət arasındakı yadlığı aradan qaldırır.

İnsan cəmiyyətə qovuşur, cəmiyyətlə doğmalaşır.

*(İkinci Müqəddəs Kitaba –
 «Mütləqləşmək – Var olmaq» Kitabına
 daxil olan «Dövlət» əsərindən).*

*Şölə ayı, 6-cı il. Bakı.
 (İyun, 1984 il).*

ATA–OCAQ GÜNSİRASI (TƏQVİM)

*İmart 1979-cu ildən başlanır.
 Aylarda günlərin sayı miladda olduğu kimidir.*

*I ay **Günəş** – mart,
 II ay **Çiçək** – aprel,
 III ay **İşıq** – may,
 IV ay **Şölə** – iyun,
 V ay **Od** – iyul,
 VI ay **Qürub** – avqust,
 VII ay **Ata** – sentyabr,
 VIII ay **Xəzan** – oktyabr,
 IX ay **Yağış** – noyabr,
 X ay **Sərt** – dekabr,
 XI ay **Qar** – yanvar,
 XII ay **Köçəri** – fevral.*

Həftənin günləri:

*I gün **Arzu** – bazar ert.,
 II gün **Ümid** – Çərş. axş.,
 III gün **Dözüm** – Çərşənbə,
 IV gün **Mərhəm** – Cümə axş.,
 V gün **Qismət** – Cümə,
 VI gün **Murad** – Şənbə,
 VII gün **İnam** – Bazar.*

Günsirasının Ünlü Günləri

*1 **Günəş** – «Yeni il» Mərasim-Törəni
 14 **Günəş** – «İnsanilik» Bayramı
 25 **Çiçək** – «Ruhani İdrak Günü» Mərasimi
 1 **Şölə** – «Evlad Günü» Mərasimi
 5 **Şölə** – «Ata Sonevini Ziyarət Günü» Mərasimi
 13 **Şölə** – «Xəlqilik» Bayramı
 1 **Qürub** – «Müqəddəs Ziyarətgah Günü» Bayramı
 12 **Ata** – «Şərqlilik» Bayramı
 25 **Ata** – «Ata Günü» Mərasimi
 13 **Yağış** – «İnam Evi Günü» Mərasim-Törəni
 12 **Sərt** – «Bəşərilik» Bayramı
 27 **Sərt** – «Ruhani Səfər Günü» Mərasimi
 6 **Köçəri** – «**Ailə Günü**» Mərasimi*

ULUYURDÇULUĞUMUZ

İstəkli Yurddaşlarımız!

Asif Atanın mənə «UluYurd Hərəkəti yaratmaq gərəkdir» tapşırığı artıq gerçəkləşməkdədir. Siyasi döyüşün ruhani dəyərlərdən ideya və güc aldığı bir səviyyə ilə başlamışq mübarizəmizə. UluYurd Hərəkəti taktiki olaraq ictimai-siyasi, strateji olaraq ruhani quruculuğa meyil edən bir mübarizə yoludur. Bu yolu biz on illərə deyil, yüz illərə bərabər azadlıq uğrunda gedirik.

UluYurd Hərəkəti yurdumuzun siyasi müəyyənliliyini nişan verən yeni rəmzləri bütövlükdə Azərbaycan-Türkel dövləti üçün qəbul edib və onu burada təqdim edir: Bayraq, Herb, Himn. UluYurd Hərəkəti Milli varlığını təsdiq edən başqa dəyərlərin – o cümlədən milli valyutanın, türk yazı sisteminin (əlifbanın), dilimizin ulusun adı ilə bağlanması və dövlət dili kimi elan olunmasının xalq tərəfindən dərk və qəbul olunması uğrunda ciddi mübarizəyə başlayıb. Niyətimizin yeriməsi və ümumxalq hadisəsinə çevrilməsi Milli Azadlıq mübarizəmizin yeni mərhələlərə yüksəlməsi baxımından başlıca şərtidir. UluYurd Hərəkəti Güneyli-Quzeyli olmaqla ümumxalq azadlıq və müstəqillik hərəkəti deməkdir. İstiqlal adına Güneydə gedən proseslər azadlığımızın fəlsəfi-idraki, ideoloji, mənəvi mahiyyətini özündə daşıyan, uzunömürlü varolmanın təminatı kimi qurulan UluYurd Hərəkətinə gəlib çıxmalıdır. Azadlıq – vahid güc, vahid yön, vahid xətt tələb edir.

Ulusumuz, UluYurdumuz Var Olsun!

***Doğu mahiyyətli, Doğu biçimli,
Türk yanğılı, İnsan soraqlı,
Bəşər ünvanlı UluYurdum!
Qurul, qur!***

*Abil Ulusoy,
UluYurd Hərəkətinin Öndəri.*

ULUYURDUN BAYRAĞI

Bu gün Azərbaycanın başı üzərinə qaldırılmış üçrəngli Bayraq – milli varlığımızı, dövlət müstəqilliyimizi ifadə etmir. 20-ci yüzilin əvvəllərində Müsavatçılar bu Bayrağı məcburiyyət qarşısında qalaraq qəbul etmişdilər. Xarici təsirlərin ciddi olduğu bir vaxtda daxili qüvvələrin bölünməməsi naminə belə bir addım atmışdılar. Bu gün Azərbaycan cəmiyyəti dərk etməlidir ki, Bayraqda əks olunan üç ideya (Türkçülük, Avropaçılıq, İslamçılıq) bir-biriylə ardıcıl ziddiyyət təşkil edir. Həmin Bayrağı olduğu kimi qəbul etmək – müstəqilliyi formal bir hadisə kimi dərk etməkdir. Bayraq – dövlətin əsas rəmzlərindən biridir. O, bütünlüklə milli keyfiyyətləri ifadə etməlidir. Türkçülüğün Azərbaycanda aparıcı ideya olduğu, Türk ulusunun bu Yurdun yiyəsi olduğu öz təsdiqini tapmalıdır. Bayraqdakı Türkçülük rəngi bölgəsal anlam daşıyır, əsas aparıcı ideyalar avropaçılıq və islamçılıqdır. Bunların isə mahiyyətə Türk mənliyində dəxli yoxdur.

UluYurd Hərəkəti öz Bayrağını yaradır. Bu bayraq bütünlüklə ulusal anlam daşıyır və Azərbaycan–Türkelin müstəqillik rəmzi kimi təsbit olunur.

Bayraq – açıq səmavi rənglidir.

Sol – başlanğıc tərəfində ortadan 70–100 mm aşağıda Günəş təsviri yerləşir. Günəşdən bayrağın əks tərəfinə yeddi işıq zolağı yönəldilib. Bu zolaqlar Azərbaycanımızın–Azərbaycanlığımızın mahiyyətindəki yeddi Ruhani Fərəhimizi ifadə edir: Zərdüştçülüymüz, Dədə Qorquduğumuz, Xürrəmdinliyimiz (Babəkliyimiz), Hürufiliyimiz (Nəimi-Nəsimiliyimiz), Füzuliliyimiz (aşiqliyimiz), Muğamlığıımız, Sazlığımız. Işıq zolaqlarının aralarındakı xətlər Günəşin ixtiyari şüalarıdır. Günəşin içində «Azərbaycan–Türkel Dövləti» adının baş hərflərindən ibarət rəmz verilib. Bu rəmz «Orxon-Yenisey» əsaslı yeni Türk əlifbasıyla yazılıb – bu həm də dirçəliş (intibah – pillə-pillə inkişaf) rəmzidir. Rəmz od rəngində göstərib. Bayraq 70x180 ölçüsündədir.

ULUYURDUN HERBİ VƏ ONUN AÇIMI

Ulu yurdun – Azərbaycan-Türkel Dövlətinin Herbi göy (sə-mavi) rənglidir. Herbdə Ulu yurdun və Ruhaniyyət Ocağının Bayraqları birləşib. Ortada Günəşin içərisində ATD – «Azərbaycan-Türkel Dövləti» sözlərinin baş hərfləri türk əlifbası ilə yazılıb. Günəşdən çıxan 7 şüa – 7 ruhani dəyəri əks etdirir. Herbin ortasındakı 4 alov dilimi – İnam, İdrak, Mənəviyyət, İradə Türkcülüyünü bildirir. Herbin üzərində türk əlifbası ilə «Azərbaycan-Türkel Dövləti» sözləri yazılıb.

Ulu yurdun Başkəndi

Ulu yurd Bütöv Azərbaycanın sabahında Başkənd kimi Təbriz şəhərini görür.

Ulu yurdun pul vahidi və pulu

*Ulu yurd milli ödəniş vahidi kimi **Altunu** qəbul edir. Ulu yurd «pul» sözü əvəzinə **Axça** sözünü qəbul edir.*

ULUYURDUN HİMNİ

*İnsandır göylərin işığı, nuru,
İnsanla başlanır andımız bizim!
Sənin sabahında, ey Ulu Soyum,
Türkel ünvanlıdır Yurdumuz bizim!*

*Zəriflikdə sərtliyimiz bilinsin,
Amalımız işimizdən görünsün,
Bölünmüşlük Türk Yurdundan silinsin,
İnamçı türklərdir adımız bizim!*

*Yurdun harayıyla qalxdıq ayağa,
Yurdçu yanğısıyla düşdük qabağa,
And içsin ulusum bu göy Bayrağa,
Yarsın qaranlığı odumuz bizim!*

ULUYURD HİMNİ

Sözleri: SOYLU ATALININ,
Müziği: FIRUDİN ALLAHVERDİNİNDİR

Maestoso ♩ = 120

TÜRK QRAFİKASI

L A T I N	ÇAĞDAŞ ƏLİFBA		L A T I N	ÇAĞDAŞ ƏLİFBA		L A T I N	ÇAĞDAŞ ƏLİFBA	
	çap	əlyazma		çap	əlyazma		çap	əlyazma
A	∨∨	ʌʌ	R	ʁʁ	ʁʁ	T	ʈʈ	ʈʈ
D	««	Ɔɑ	C	ʁʁ	ʁʁ	X	ʁʁ	ʁʁ
H	ʈʈ	ʈʈ	Ç	ʁʁ	ʁʁ	O	ʈʈ	ʈʈ
I	ʈʈ	ʈʈ	Ö	ʁʁ	ʁʁ	U	ʈʈ	ʈʈ
M	ʈʈ	ɑɑ	Ü	ʁʁ	ʁʁ	N	ʈʈ	ʈʈ
V	ʈʈ	ʈʈ	Ş	ʁʁ	ʈʈ	Ğ	ʈʈ	ʈʈ
Y	ʈʈ	ʈʈ	S	ʈʈ	ʈʈ	J	ʈʈ	ʈʈ
F	ʈʈ	ʈʈ	L	ʈʈ	ʈʈ	Z	ʈʈ	ʈʈ
I	ʈʈ	ʈʈ	B	ʈʈ	ʈʈ	Ə	ʈʈ	ʈʈ
K'	ʈʈ	ɑɑ	P	ʈʈ	ʈʈ	E	ʈʈ	ʈʈ
K'	ʈʈ	ʈʈ	G	ʈʈ	ʈʈ	Q	ʈʈ	ʈʈ

İÇƏRİSİ

Asif Ata Vətəni (Safruh)
İnsanlaşmaq
Doğmalarına
Ocaq Məramı

Türkçülüyümüz

<i>Türkçülük Ruhu</i>	17
<i>İnam üstə</i>	27
<i>Azərbaycançılıq – Türkçülük birliyi</i>	32
<i>Türkçülük ləyaqəti</i>	36
<i>Türkçülük ideologiyasının meydana çıxma səbəbləri</i> <i>barədə bir neçə söz</i>	42
<i>Milli İdeya və Ocaqçılıq</i>	45
<i>...Türk ruhu bərqərar olsun</i>	51
<i>Əzəli, Əbədi Türkçülüyümüz</i>	53
<i>Müqəddəs zərurilik</i>	57
<i>Harda ki, Türkçülük yoxdu</i>	63

Azərbaycançılığımız

<i>Azərbaycançılığımız – Türkçülüyümüz – Şərqliyimiz</i>	67
<i>Azərbaycanımız – Azərbaycançılığımız və ya Yeddi İcsəs</i>	75
1. <i>Zərdüştlüyümüz – İşıqçılığımız</i>	75
2. <i>Babəkliyimiz – Xürrəmdinliyimiz</i>	80
3. <i>Dədə Qorqudluğumuz – Ağsaqqallığımız</i>	85
4. <i>Hüruflüyümüz – Ənəlhəqliyimiz</i>	88
5. <i>Füzulilüyümüz – Aşıqliyimiz</i>	94
6. <i>Muğamlığımız – Loğmanlığımız</i>	100
7. <i>Sazçılığımız – Tanrıçılığımız</i>	107
<i>Ocağımız – Ocaqçılığımız</i>	110
<i>Tarixə çatmaq</i>	113
<i>Azərbaycan dünyasının Müqəddəs Ocağı olacaq</i>	141

<i>Özümlüyümüz – Özgəliyimiz</i>	146
<i>Tayfaçılıq Millətçiliyin ölümüdür</i>	149
<i>Azərbaycan gərək Millətçilik dövrünü keçəydi</i>	153
<i>Azərbaycan ölkəsi – Türk eli</i>	159
<i>Millətçilik əbədi ideyadır</i>	163
<i>Yalnız Ruhaniyyətçilik bəşəri xilas edəcək</i>	168
<i>Ocaq və onun işığı artıq Cənubi Azərbaycana da düşüb</i>	171
<i>İnam yolu</i>	177
<i>Azərbaycanın nicatını Ruhani İntibahda görürəm</i>	184

Dövlətçiliyimiz

<i>Günahkar xalq</i>	193
<i>28 May</i>	193
<i>Tariximizin Cənubi Azərbaycan dərsi</i>	195
<i>Siyasət həqiqət tanımı</i>	196
<i>Çoxmillətli millət cəfəngiyyəti</i>	199
<i>İnsanlaşmadan Müstəqil Vətən yaratmaq mümkün deyil</i>	203
<i>Asif Ata Ocağı və Dövlətçilik</i>	206
<i>Birliyimiz – Diriliyimiz</i>	216
<i>Müstəqil ölkə, Asılı iqtisadiyyat</i>	218
<i>Fəal gücsüzlük</i>	220
<i>Üzübərk özgəçiliyimiz</i>	224
<i>Azərbaycançılıqda Cənubi Azərbaycan amili</i>	226
<i>Güney Azərbaycan – İnkilablar məskəni</i>	230
<i>Siyasi xilasımız – Güney Azərbaycan</i>	241
<i>Ocaq və Bu günümüz</i>	248
<i>Vahid Azərbaycan</i>	253
<i>Ulu yurd Hərəkəti</i>	263
<i>Müstəqil Vətən sabahı</i>	269

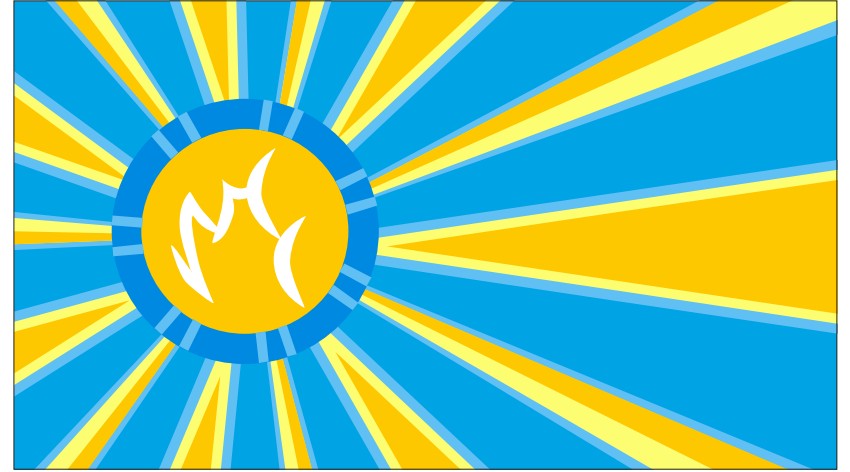
Əlavələr

<i>Ruhani Dövlət (İdeal)</i>	276
<i>Ata – Ocaq Günsırası (Təqvim)</i>	287

Ulu yurd Hərəkəti

<i>Ulu yurdçuluğumuz (A. Ulusoy)</i>	288
<i>Ulu yurdun Bayrağı</i>	289
<i>Ulu yurdun Herbi</i>	290
<i>Ulu yurdun Himni</i>	291
<i>Türk Qrafikası</i>	293

Uluyurdun Bayrağı

ASİF ATA - İNAM ATA

ULUYURD AQİBƏTİ –

BÜTÖV AZƏRBAYCAN

(İzharlar, Müsahibələr, Məqamlar)

(Türk dilində)

*Çapa imzalanmışdır: 17.02.2007
Kağız formatı: 60x84 1/16
Həcmi: 18,5 ç.v.; Sifariş: 62 ; Sayı: 300*

*Kitab "ADİLOĞLU" nəşriyyatında
nəşrə hazırlanmışdır.
Ünvan: Bakı şəh., Nizami küç., 96/12
Tel.: 498-68-25; faks: 498-08-14;
Web: www.adiloglu.az; E-mail: info@adiloglu.az*

*"TS" mətbəəsində hazır diapozitivlərdən
istifadə olunmaqla ofset üsulu ilə çap edilmişdir.
Ünvan: İ.Məmmədov küçəsi, 1059;
Tel.: 418-68-25*

Uluyurdun Herbi

